V. İ. Lenin

LENİN'İN SON KAVGASI

ÖTEKİ YAYINEVİ

Öteki
SİYASET KÜLTÜR

Yapım
ÖTEKİ AJANS

Kapak Tasarımı
KORAY ARIKAN

Redaktör
KEMAL KUTU

Baskı ve Cilt
ÖTEKİ MATBAASI

Birinci Basım
OCAK 1999

Kitabın Orjinal İsmi
Lenin's Final Fight

Kitabın Orjinal Baskısının Editörü
GEORGE FYSON

YÖNETİM YERİ
Mediha Eldem Sokak 52/1
06420 Kızılay/ANKARA
Tel: 312 435 38 33
Fax: 312 433 96 09

ISBN 975-584-118-0

V.İ. Lenin

LENİN'İN SON KAVGASI

KONUŞMALAR ve YAZILAR, 1922-23

Türkçesi
Meral DELİKARA TOPÇU

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 11
KISALTMALAR 19
KRONOLOJİ 20

I. YENİ EKONOMİK POLİTİKA'NIN İKİNCİ YILINDA KOMÜNİST YÜKÜMLÜLÜKLER
27 MART, 1922

- ON BİRİNCİ PARTİ KONGRESİNE POLİTİK RAPOR 27

II. KAVGA BAŞLIYOR: ULUSAL SORUN ve SOVYET CUMHURİYETLERİ GÖNÜLLÜ BİRLİĞİ
24 EYLÜL - 21 EKİM, 1922

- ÖZERKLEŞTİRME TASARISI: RSSFC İLE BAĞIMSIZ CUMHURİYETLER ARASINDAKİ İLİŞKİLER, J. STALİN 85
- SSCB'NİN KURULUŞU ÜZERİNE 88
- POLİTBÜRO ÜYELERİNE MEKTUP, JOSEPH STALİN 91
- RSSFC İLE BAĞIMSIZ CUMHURİYETLER ARASINDAKİ İLİŞKİLER KONULU DÜZELTİLMİŞ TASARI, JOSEPH STALİN ve DİĞERLERİ 93
- EGEMEN ULUS ŞOVENİZMİ İLE MÜCADELE ÜZERİNE 95
- DIŞ TİCARET TEKELİ KONUSUNDA 96
- MERKEZ KOMİTESİ ÜYELERİNE MEKTUP, JOSEPH STALİN 101
- K.M. TSİNTSADZE ve S.I. KAVTARADZE'YE TELGRAF 102

III. NEP ve DÜNYADA SOSYALİZM MÜCADELESİ
13 KASIM - 10 ARALIK, 1922

- RUS DEVRİMİNİN BEŞ YILI ve DÜNYA DEVRİMİNİN GELECEĞİ 107
- SİLAH İNDİRİMİNE İLİŞKİN ÖNERGE 125
- KUZEY AMERİKA'DAKİ RUS TOPLULUĞA 126
- MOSKOVA SOVYETİ'nin BİR GENEL KURUL OTURUMUNDAKİ KONUŞMA 129
- KOMÜNİST ENTERNASYONAL PROGRAMI ÜZERİNE ÖNERGE TASLAĞI 140
- SOVYET ÇALIŞANLARI BİRLİĞİ KONGRESİNE 142
- POLİTBÜRO ÜYELERİNE NOTA ve HERBERT HOOVER'A MEKTUP TASLAĞI 143
- LEON TROÇKİ'YE 145
- DENİZ TAŞITLARI ONARIM VE YAPIM PROGRAMINDA KISITLAMA 146
- LEON TROÇKİ, GREGORY ZİNOVİEV, NİKOLAİ BUKHARİN ve KARL RADEK'E 148
- DENİZ TAŞITLARI ONARIM ve YAPIM PROGRAMINDA KISITLAMA (DEVAMI) ÜZERİNE 150
- YOLDAŞ MÜNZENBERG'E 152
- I.I. KHODOROVSKY'YE 154
- HAGUE'DEKİ TEMSİLCİLERİMİZİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ ÜZERİNE 155
- DEVLET MALZEME KOMİSYONU RAPORU HAKKINDAKİ ÖNERİ TASLAĞI ÜZERİNE 161
- HALK KOMİSERLERİ KONSEYİ BAŞKAN ve BAŞKAN VEKİLLERİNİN ÇALIŞMA PROGRAMINA İLİŞKİN ÖNERİLER 162
- TÜM UKRAYNA SOVYETLER KONGRESİNE 165

IV. DIŞ TİCARET TEKELİNİN SAVUNULMASI 12-23 ARALIK, 1922

- LEON TROÇKİ'YE 169
- LEON TROÇKİ'DEN LENİN'E MEKTUP 170
- M.I. FRUMKİN ve B.S. STOMONYAKOV'A 172
- BAŞKAN VEKİLLERİ ARASINDA GÖREV DAĞILIMI ÜZERİNE MEKTUP 174
- LEON TROÇKİ'YE 176
- DIŞ TİCARET TEKELİ ÜZERİNE 177
- V.A. AVANESOV'A 182
- MERKEZ KOMİTESİ ÜYELERİNE, JOSEPH STALİN ELİYLE MEKTUP 183
- LEON TROÇKİ'YE 185
- M.I. FRUMKİN'DEN LENİN'E MEKTUP 186
- LEON TROÇKİ'YE 187
- LEON TROÇKİ'YE 188
- L.B. KAMENEV'E STALİN'İN TAVRI KONUSUNDA MEKTUP, N.K. KRUPSKAYA 189

V. LENİN'DEN PARTİ KONGRESİNE MEKTUP 23 ARALIK, 192 - 4 OCAK, 1923

- KONGREYE MEKTUP 193
- GELECEK ÇALIŞMA PLANI 200
- KONGREYE MEKTUP (DEVAMI) 201
- MİLLİYETLER YA DA "ÖZERKLEŞTİRME" SORUNU 207
- 24 ARALIK, 1922 TARİHLİ MEKTUBUNA EK 214

VI. KÖYLÜ İLE İTTİFAKIN GÜÇLENDİRİLMESİ 2-6 OCAK, 1923

- BİR GÜNLÜKTEN SAYFALAR 219
- KOOPERATİFÇİLİK ÜZERİNE 225

VII. SOSYALİST DEVRİM, RUSYA VE DOĞU
16-17 OCAK, 1923

- BİZİM DEVRİMİMİZ 237

VIII. İŞÇİ VE KÖYLÜ DENETİMİ (MÜFETTİŞLİĞİ)
23 OCAK, 1923

- İŞÇİ VE KÖYLÜ DENETİMİNİ NASIL YENİDEN ÖRGÜTLEMELİYİZ 245

IX. ONİKİNCİ PARTİ KONGRESİNİN HAZIRLANMASI

- AZ OLSUN ÖZ OLSUN 255
- LEON TROÇKİ'YE 273
- JOSEPH STALİN'E 275
- P.G. MDİVANİ, F.Y. MAKHARADZE ve DİĞERLERİNE 276

- EK 1. GÜRCİSTAN ve TRANSKAFKASYA SOVYET CUMHURİYETLERİ ADINA MÜCADELESİNDE LENİN (1921, 1923) 277
  - G.K. ORDZHONİKİDZE'YE MEKTUP 279
  - AZERBAYCAN, GÜRCİSTAN, ERMENİSTAN, DAĞISTAN ve DAĞLILAR CUMHURİYETİ KOMÜNİSTLERİ'NE 280
  - TRANSKAFKASYA CUMHURİYETLERİ FEDERASYONU ÜZERİNE STALİN'E NOTA 283
  - DZERZHİNSKY KOMİSYONUNUN VARDIĞI SONUÇLAR KONUSUNDA 284

- EK 2. İŞÇİ VE KÖYLÜ DENETİMİ (1919-20, 1923) 293
  - DEVLET DENETİM SİSTEMİNİN YENİDEN DÜZENLENMESİ KONUSUNDA JOSEPH STALİN'E NOTA 295

- BİR İŞÇİ DENETİMİ KONUSUNDA POLİTBÜRO TALİMATLARI YÖNETMELİĞİ 296
- "İŞÇİ VE KÖYLÜ DENETİMİ YÖNETMELİĞİ" TASARILARINA İLİŞKİN UYARILAR ve EKLER 297
- BİR MAKALE TASLAĞI: "İKD İÇİN NELER YAPMALIYIZ?" 300
- İŞÇİ ve KÖYLÜ DENETİMİ İÇİN NELER YAPMALIYIZ (İLK TASLAK) 302

- EK 3. PARTİ KONGRESİNE DOĞRU (1923) 309
  - PARTİ HAKKINDA DÜŞÜNCELER: ULUSAL SORUN ve PARTİ GENÇLİĞİNİN EĞİTİMİ, LEON TROÇKİ 311
  - LENİN'İN ON İKİNCİ PARTİ KONGRESİ İÇİN HAZIRLADIĞI ULUSAL SORUN KONULU MAKALESİ ÜZERİNE L.B. KAMENEV'E MEKTUP, L.A. FOTİEVA ... 322

AÇIKLAYICI NOTLAR 325

ÖNSÖZ

Rusya'daki 1917 Ekim devriminden beş yıl sonra Bolşevik lider Vladimir İlyiç Lenin son politik kavgasına girmişti. Karşısına çok yüksek engeller dikildi. Artan olumsuzluklara karşın, Komünist Parti'yi, toprak ağaları ve kapitalistlerin iktidarına son vermede sömürülen üreticilere öncülük etmeye hazırlamış ve onların bir işçi devletinin temellerini atmalarını sağlamış olan uluslararası işçi hareketini sürdürme kavgası verdi. Rusya'nın işçi ve köylüleri ile çarlık baskısı altında uzunca bir zaman ezilmiş olan ulusların köylüleri ve işçilerini gönüllü bir Sovyet cumhuriyetleri federasyonunda birleştirme hareketi adına mücadele etti.

Elinizdeki bu kitap Lenin'in bu kavgasını yine kendi sözleriyle belgelemektedir.

Bu bir tarih kitabı değildir. Lenin'in değindiği politik sorunlar, dünya zenginliğini üreten ve olası kültür düzeyini yakalayanların önünde birikmiş işlerin en kesin sonuca götürecek olanlarıyla ilgilidir: Bolşevik devrimiyle yaklaşık seksen yıl önce dünya çapında başlatılan, küçük bir sömüren kapitalist aileler azınlığının diktatörlüğünün yerine proletarya diktatörlüğünü getirme –Lenin'in de 1919'da öne sürdüğü gibi "çoğunlukça ele geçirilen politik güç, kitleler, emekçi halk, fabrika işçileri ve küçük köylüler için bir demokrasi"[1]– mücadelesi ile ilgilidir.

1 *Üçüncü Enternasyonal ve Tarihteki Yeri*, Lenin, *Toplu Eserler (TE)* (Moskova: Progress Yayınları, 1960-70, dördüncü Rusça baskısını esas almıştır), c: 29, sf: 305-313. John Riddell'in editörü olduğu *Komünist*

Bu yarım kalmış mücadelenin sonucu, dünya geleceğinin faşizm ve savaş ya da dayanışma ve kolektif çalışmaya dayalı bir komünist topluma geçişe sahne olmasında belirleyici bir rol oynayacaktır.

Sert çekişmelere konu olan bu sorunlarda nasıl çözüme ulaşılacağı emekçilerin toprak ağalarını ve kapitalist güçlerin politik iktidarını yerle bir ettiği ve işçi–çiftçi hükümeti kurduğu her modern devrimin esasını oluşturmuştur. Bu sorunlar bugün de –Bolşeviklerden beri devlet gücünü, işçi sınıfının çıkarlarını korumak ve artırmak adına bilinçli bir biçimde kullanan bir komünist lider kadrosunun öncülük ettiği ilk devrim– Küba'daki sosyalist devrim için de geçerliliğini sürdürmüştür.

Ekim 1917'de Rusya'da iktidara gelen devrimci hükümet, Rusça "konsey" anlamına gelen "sovyetler" adı altındaki işçi, köylü ve asker temsilcilerden kurulu konseylere dayanıyordu. Burjuvazinin politik gücünü ve monarşiyi devirdikten hemen sonra genç Sovyet Cumhuriyeti, Rusya'nın I. Dünya Savaşı denen emperyalist kıyımdan çekilmesi yönünde harekete geçti. Köylüleri toprak sahiplerinin arazilerini ellerinden almaya yönlendirdi ve kamulaştırılmış toprakların çiftçilerin kendileri tarafından işletilmek üzere dağıtılmasını teşvik etti. Emperyalist hükümetlere ve bankacılara olan çarlık dönemi borçlarını tanımadı. Kilise ve devlet ayrımını kurumlaştırdı. Kadınların tüm politik haklara sahip olması gereğini öne sürdü ve sosyal yaşam içinde eşitlik alanlarının genişletilmesine yönelik adımları başlattı.

Sovyet Cumhuriyeti, Petrograd, Moskova ve başka yerlerdeki işçi sınıfını, üretim ve üretilen malların dağılımı üzerinde, kapitalist ve devlete ait fabrikalar, maden işletmeleri ve kumaş-iplik fabrikalarında iş örgütlenmesi üzerinde gitgide dene-

Enternasyonal'in Kuruluşu: Birinci Kongre'nin Tutanakları ve Belgeleri: Mart 1919 (New York: Pathfinder, 1987) s: 31-38, Lenin dönemindeki Komünist Enternasyonal dizisinde yer alan bir cilt.

timi ele geçirmeye dönük bir biçimde örgütledi. Yeni hükümet önceki çarlık imparatorluğunda baskıcı Rus yönetimine tabi olan halklara özgürlük ve tüm uluslara kendi geleceklerini belirleme hakkı tanıdı. Ukrayna'dan Azerbaycan'a, Beyaz Rusya'dan Mongolya'ya tüm emekçi halklar, Rusya'daki işçi ve köylülerin günbegün kazanımlarından esinlenip işçi ve köylü cumhuriyetine bağlanmak için ayaklandılar.

1918'in başlarına dek, çara, toprak ağaları ve kapitalistlere bağlı birlikler devrimi yıkmak için bir iç savaş başlattılar. Londra'dan Paris, Washington ve Tokyo'ya kadar tüm emperyalist güçler derhal karşı-devrim safında askeri desteklerini harekete geçirdiler.

İç savaşın şiddetlendiği 1918'de Komünist Parti ve Sovyet Hükümeti, işçi sınıfının, fabrika sahipleri ve diğer sömürücüler tarafından üretime yönelik gitgide artan sabotajlarını durdurma amaçlı ve bu yılın sonunda geri kalan kapitalistlerin büyük bir çoğunluğunun varlıklarının kamulaştırılmasıyla sonuçlanan girişimlerine destek verdi. İşçi ve köylü hükümet, aynı zamanda, karşı-devrimi alt etmek üzere emekçileri ve kıt endüstriyel ve tarımsal kaynakları seferber etmek için "savaş komünizmi" diye bilinen bir dizi acil durum politikası uyguladı. Bu önlemler cephedeki askerler ve kentlerdeki işçilere yiyecek sağlamak amacıyla köylülerin fazla tahılının zorunlu olarak alınmasını da içeriyordu. 1920'nin sonuna doğru Sovyet Hükümeti savaşı kazandı. Fakat bu savaş sınıf-bilinci en yüksek sayısız işçinin canına mal olmuş ve köylü çoğunluğun, toprak ağalarının geri dönüşünü engellemede Sovyet Hükümeti'ne destek verdiği kırsalı yakıp yıkmıştı.

1917'de Rusya'daki işçi ve köylü zaferinin etkisiyle, 1918'den 1920'ye dek Avrupa'da bir devrimci dalga yayıldı ve Asya'da, sömürülen başka birçok yerde emperyalizm-karşıtı ayaklanmalar hız kazandı. Mart 1918'de, iç savaşın ve Rus-

ya'daki emperyalist müdahalenin ortalarında, Bolşevikler'in liderliğinde, Sovyet Cumhuriyeti'ndeki işçi ve köylülerin devrimci başarılarına öykünen tüm dünya partileri ve savaşçılarını etrafında toplayan Komünist Enternasyonal (Komintern) başlatıldı.

Ancak 1920'nin sonuna doğru, devrimci işçi hareketi Almanya, Macaristan ve İtalya'da yenilgiye uğramıştı. Eski çarlık sınırları dışındaki hiçbir yerde yeni bir Sovyet Cumhuriyeti kazanılamamıştı.

İç savaş bittiğinde, kömür üretimi ve demiryolu ulaşımı, endüstri kaynakları savaş öncesi düzeyin % 30'una dek düşmüştü. 1920'deki toplam fabrika üretimi savaş öncesi oranın üç kat altındaydı ve 1921'deki çelik üretimi 1913 üretiminin yalnızca % 5'i idi. Tarımsal üretim de ciddi ölçüde düşmüştü. Tahıl verimi 1920 ve 1921'de savaş öncesi ortalamasının % 50'si kadardı. 1921'de milyonlarca insan açlıktan öldü.[1]

1921'in ortalarında yapılan Üçüncü Komünist Enternasyonal Kongresi'nde görüşmek üzere hazırlanan bir önergede Lenin, "Emperyalizm çok daha güçlü olmasına karşın, Sovyet Rusya'nın gelişimine engel olamayacağını göstermiş ve şimdilik varlığını tanımak ya da yan–tanıma durumunda ve onunla ticari anlaşmalar yapmak zorunda kalmıştır. Çözüm, oldukça sallantılı ve güvenilmez de olsa, sosyalist cumhuriyetin kapitalist kuşatma altında –elbetteki kısa bir süre için– varolacağı bir denge durumudur" sözleriyle devrimin uluslararası konumunu özetlemiştir.

İç savaşın bitiminde Rusya içindeki sınıf güçlerinin bağlaşması konusuna gelince, Lenin bu önergede şunları söylemiştir: "Küçük köylü ve işçi sınıfı arasındaki ittifak (işbirliği), sosya-

1 Sovyet işçi ve köylü cumhuriyetinin ilk beş yılının iyi bir özeti Farell Dobbs'un, Revolutionary Continvity dizisinde, İlk Yıllar (1848-1917) (New York: Pathfinder, 1983) adlanıyla yayımlanan iki sayısında yer almaktadır.

list bakış açısıyla doğru ve sağlam bir ittifak olması, ancak ulaşım ve geniş ölçekli endüstrinin tamamıyla onarılması, proletaryanın yiyecek karşılığında köylüye kendisi için gereksindiği ve çiftliklerinin iyileştirilmesinde kullanacağı malları vermesini sağlaması halinde mümkündür."[1]

Hem uluslararası hem de Sovyet Cumhuriyeti'nin içinde bulunduğu duruma karşın Bolşevikler 1921'in başında NEP'i (Yeni Ekonomik Politikayı) başlattı. Mart ayında Sovyet Hükümeti köylülerdeki tahıl fazlasının alımının sonlandırılmasını kararlaştırdı ve bunun yerine "ayni vergi" uygulaması getirdi. Yani, köylülerden, hükümete ürünlerinin, en fazla verim alanlar kadar küçük köylüyü de memnun edecek bir fiyat ayarlamasıyla belirlenecek, önce çiftlik ürünleri sonra da başka mallar için bir özel pazar izni çıkardı. Kırsal ve küçük-ölçekli endüstri alanlarında özel girişimlere izin verildi. Yabancı kapitalistler de sıkı bir hükümet gözetimi altında işletecekleri "ayrıcalık" alanları çerçevesinde Sovyet Cumhuriyetleri'nde yatırım yapmaya teşvik edildiler, ancak bu teklife çok az yatırımcı yanıt verdi.

Üretimi ve ticareti eski haline getirmek için, gemi azıya almış enflasyonun dizginlenmesi şarttı. Hükümet para basımını birden durdurdu, devlet harcamalarını azalttı ve devlet saymanlığı ve devlet planlama için gerekli istikrarlı para sistemine yöneldi. Devlet harcamalarının hükümet ödenekleri üzerindeki yükü giderek azaltılmıştı ve satış gelirlerine artık dokunulmamalı, bir artık değer yaratmaya uğraşılmalıydı.

1922 başına dek Sovyet işçi sınıfı ve devrimci hükümeti NEP sayesinde, genel ekonomik üretimi ve gıda maddeleri karşılığında hafif endüstri ürünlerini elde etme olasılığını artırırken bir yandan da köylünün güvenini yeniden kazanma yolunda

1 Lenin, *RKP'nin Taktikleri Üzerine Bir Rapor İçin Tezler, TE,* c: 32, sf: 453-461.

az ama önemli başarılar elde etmişti. Bu olaylar, elinizdeki kitapta sunulan ve Lenin'in Mart 1922'de On Birinci Rus Komünist Partisi Kongresi'ne sunduğu politik raporla açılan sahneyi hazırlamıştır.

Lenin'in son politik kavgasının ilk devreleri Eylül 1922'de sergilenmiştir. Bu kitap bu kavgayı, Lenin'in politik yaşamını sonlandıran, 1923 Mart başındaki şiddetli krize dek izlemektedir. Bu dönem boyunca kötüleşen sağlığı sürekli olarak Lenin'in politik çalışmalarını sekteye uğratmıştır. 1922 Mayıs sonunda, sağ el ve sağ kolunun felç olmasına yol açan ve konuşma yeteneğini kaybettiren bir krizin ardından Lenin 1922'nin son ayları ile 1923 yılının başında birkaç kez daha fenalaştı. Bir yıl sonra 1924 Ocak'ında da öldü.

Bu kitaptaki bölümlerde Lenin'in kavgasının bir parçası olan makaleleri, mektupları, konuşmaları, önergeleri, notları bir tarihsel dizin içinde verilmektedir. 21 Aralık 1922'den son mektubunu yazdığı 6 Mart 1923'e dek Lenin'in yazmış olduğu bilinen her şeye bu kitapta yer verilmiştir. Ayrıca, diğer Bolşevik liderlerce yazılanlar da, bu kavgada belirgin rolleri ve okuyucunun bu kavganın evrimini izlemelerini kolaylaştırmaları dikkate alınarak bu çalışmaya eklenmiştir. Editör bölüm başlıklarının bu mücadelenin belli bir dönemine ışık tutmasına özen göstermiştir ancak her bölümde de, Lenin'in bu dönem yanında savunma ve ilerletme mücadelesi verdiği komünist hareket için en önemli bir dizi soruna ilişkin belgeleri yer almaktadır.

Lenin'in ölümünü izleyen yıllar boyunca ayrıcalıkları artan bir bürokratik kast (sınıf) devlet ve parti aygıtı üzerindeki baskıcı egemenliğini daha da yoğunlaştırdı ve Lenin'in, çevresinde Sovyet İşçi ve Köylü Cumhuriyeti'nin Bolşevik liderlerini, Komünist Parti ve Komintern'i örgütlemiş olduğu uluslararası işçi sınıfı politikalarına karşı bir politik karşı-devrim yürüttü. Joseph Stalin bu küçük burjuva sosyal tabakası adına zorba bir

hakem rolü üstlendi ve kanlı rejimi Lenin'in elinizdeki kitabın sayfalarında bulacağınız yazılarını 30 yıldan daha fazla bir zaman örtbas etti.

Stalin'in 1953'te ölümünün birkaç yıl sonrasında, Sovyet Hükümeti Başkanı Nikita Khrushchev'in sözcülüklerini yaptığı bir kısım varisi, kendilerini Stalin rejiminin en kötü suçlarından bazılarından sıyırmanın yolunu aradılar. İşte o zaman Lenin'in yazılarından birçoğu Sovyetler Birliği'nde meydana çıkarıldı ve yayımlandı. Bunların arasında Lenin'in 1920'nin ortalarından bu yana hiçbir yerde bulunamayan yazıları da vardı.

Uzun zamandır gizlenen belgeler sonunda çevirildi ve Lenin'in, 1960 ve 1970 yılları arasında, 33, 36, 42 ve 45. ciltlerde parça parça ve dağınık halde de olsa Moskova'da yayımlanmış olan *Toplu Eserler*'inin İngilizce baskısında yer aldı. Bu derlemede geçen çoğu belge Moskova baskısından edinildi fakat burada gerçekten açığa çıkan kavga bir tarihsel dizin içinde sunulmaktadır.

Dahası, Lenin'in bu döneme ait ve daha önce İngilizce olarak yayımlanmamış birkaç yazılı çalışması da yine ilk kez bu derlemeyle ortaya dökülmektedir. Gürcistan Cumhuriyeti'nde olup bitenlerin Dzerzhinsky Komisyonu'nca yapılan soruşturmasına değgin Lenin'e sunulmak üzere hazırlanan Mart 1923 tarihli rapor, SSCB'deki Stalinist rejimin 1991 yılında çöküşüne dek Moskova tarafından gizli tutulmuştur. Bu raporun son kısmı, "Dzerzhinsky Komisyonu'nun Vardığı Sonuçlar Üzerine" başlıklı bölüm ilk kez başka bir dilde elinizdeki bu çalışmanın Ek 1'inde yayımlanmıştır.

Metinde değinilen olaylara ilişkin dipnotlara da yer verilmiştir. Her bir belgeye değgin bilgi ve kaynak birincil dipnot olarak verilmektedir. Kişiler, örgütler ve yayımların adlarını içeren bir sözlük de derlenmiştir. Kitapta geçen kısaltmaların

bir listesi yanında önemli olayların bir tarihsel dizini de yapılmıştır.

Lenin'in, *Toplu Eserler*'inin İngilizce baskısından alınan belgelerdeki yazım ve noktalama güncel Amerikan İngilizcesine uyarlanmıştır.

Bu kitapta yapılan Rusçadan İngilizceye çeviriler Sonja Franeta, Jeff Hamill, Doug Hord, Brian Pearce, John Riddel ve Andrew Rodomar'a aittir. John Riddell, son haline getirilip baskıya verilmeden önce bu kitaba değgin araştırma ve yayım hazırlıkları aşamasında çok emek harcamıştır.

Bölüm ayrımları, başlıklar ve dipnotlar editör tarafından hazırlanmıştır.

George Fyson
3 Nisan, 1995

KISALTMALAR

MK	Merkez Komitesi
MYK	Merkez Yürütme Komitesi
ÇSK	Çalışma ve Savunma Konseyi
Komintern	Komünist Enternasyonal
KP	Komünist Parti
HKK	Halk Komiserleri Konseyi
NEP	Yeni Ekonomik Politika
RKP	Rus Komünist Partisi
RSDIP	Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi
RSSFC	Rus Sovyet Sosyalist Federe (Birleşik) Cumhuriyeti
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
İKD	İşçi ve Köylü Denetimi

KRONOLOJİ

7 Kasım 1917

Rus Devrimi, Sovyetlere dayalı işçi ve köylü hükümetini getirir. O zaman kullanılan takvime göre tarih 25 Ekim olduğundan bu olay Ekim Devrimi olarak bilinmektedir.

3 Mart 1918

Brest-Litovsk anlaşmasıyla Almanya ve Sovyet Hükümeti arasındaki savaş sona erer.

Mayıs 1918

Sibirya'daki Çek ayrılıkçılar Sovyet yönetimine karşı, Rusya'daki iç savaşı başlatacak bir ayaklanma çıkartırlar.

Kasım Başı

Almanya ve Avusturya-Macaristan'daki devrimlerle monarşiler yıkılır ve I. Dünya Savaşı sona erer.

Ocak Başı 1919

Berlin'de işçi ayaklanması.

4 Mart 1919

Komünist Enternasyonal kurulur.

Kasım 1920

Beyaz birlikler Kırım'da bozguna uğratılır ve iç savaş sona erer.

Şubat 1921

Gürcistan'da İşçi ve Köylü Hükümeti kurulur.

8-16 Mart 1921

Onuncu Parti Kongresi ilk Yeni Ekonomik Politika önlemlerini başlatır.

6 Kasım 1921

Lenin 1922 Mart'ı boyunca da sürecek ilk hastalık iznini alır.

12 Mart 1922

Transkafkasya Sovyet Federasyonu ortaya atılır.

27 Mart - 2 Nisan 1922

Lenin On Birinci Parti Kongresi'ne katılır.

3 Nisan 1922

Stalin RKP (Rus Komünist Partisi) Genel Sekreteri olur.

10 Nisan - 19 Mayıs 1922

Cenova Konferansı.

Mayıs Sonu, 1922

Lenin hastalık izninde; kısmi felç iner ve konuşma yeteneğini yitirir; yaza doğru düzelir.

26 Eylül, 1922

Stalin'in bağımsız Sovyet Cumhuriyetleri'nin RSSFC'de (Rusya Sovyet Sosyalist Federatif Cumhuriyeti) birleştirilmesi önerisini eleştirir.

2 Ekim, 1922

Moskova'ya döner ve görevlerine yeniden başlar.

6 Ekim, 1922

(Lenin'in yokluğunda) Merkez Komitesi dış ticaret tekelini sınırlandırma kararı alır.

SSCB tasarısı, MK (Merkez Komitesi) tarafından, gözden geçirilmiş son haliyle kabul edilir.

13 Ekim, 1922

Lenin, Stalin'e ticaret tekeli konusundaki 6 Ekim kararına karşı çıkan bir mektup yazar.

22 Ekim, 1922

Gürcü Merkez Komitesi Üyeleri'nin onda dokuzu Stalin'i ve Ordzhonikidze'nin ulusal sorun politikalarını protesto etmek için istifa eder.

31 Ekim, 1922

İtalya'da faşistler iktidarı ele geçirir ki, bu da Avrupa devrim dalgasının geri çekilme işaretidir.

13 Kasım, 1922

Lenin Komünist Enternasyonal (Komintern) Dördüncü Kongresinde konuşur.

20 Kasım, 1922

Lenin'in halka hitaben yaptığı son konuşma.

Kasım sonu, 1922

Ordzhonikidze karşıt görüşlü bir Gürcü komünist olan Kobadhidze'ye vurur.

7-12 Aralık, 1922

Lenin izinde.

10-15 Aralık, 1922

Hague Uluslararası Barış Konferansı.

12 Aralık, 1922

Lenin, Moskova'ya döner.

13 Aralık, 1922

Troçki'nin dış ticaret tekeli konusundaki ortak görüşlerini savunmasını önerir.

18 Aralık, 1922

MK 6 Ekim kararını çeker, dış ticaret tekelini yeniden onaylar.

22 Aralık, 1922

Stalin, Lenin'in talimatıyla yazdığı mektup yüzünden Krupskaya'ya hakarette bulunur.

22-23 Aralık, 1922

Lenin, yeniden kısmi felç geçirir.

23-31 Aralık, 1922

Lenin, Devlet Planlama Komisyonu ve milliyetler sorununa ilişkin notlarını da içeren "Kongreye Mektup"u yazdırır.

24 Aralık, 1922

Doktorlar ve Politbüro, Lenin'e bilgi akışına kısıtlama getirir.

30 Aralık, 1922

Sovyetler Kongresi, SSCB'yi kurar.

1-2 Ocak, 1923

Lenin, "Bir Günlükten Sayfalar"ı yazdırır.

4 Ocak, 1923

Lenin, "Kongreye Mektup"a Stalin'in Genel Sekreterlik'ten alınmasını öneren not ekletir.

4-6 Ocak, 1923

"Kooperatifçilik Üzerine" adlı makalesini yazdırır.

9-13 Ocak, 1923

"İşçi ve Köylü Denetimini Yeni Baştan Nasıl Düzenlemeliyiz" makalesinin ilk taslağını yazdırır.

16-17 Ocak, 1923

"Devrimimiz"i yazdırır.

19-23 Ocak, 1923

"İşçi ve Köylü Denetimini Yeni Baştan Nasıl Düzenlemeliyiz"in ikinci taslağını yazdırır.

24 Ocak, 1923

Dzerzhinsky Komisyonu'nun Gürcistan dosyalarını ister ama kendisine verilmez.

25 Ocak, 1923

Politbüro, Dzerzhinsky Komisyonu'nun bulgularını onaylar.

1 Şubat, 1923

Politbüro, Lenin'in bu isteğini kabul eder.

2-9 Şubat, 1923

Lenin "Az Olsun Öz Olsun"u yazdırır.

3 Mart, 1923

Lenin'in özel soruşturma komitesi Gürcistan sorunuyla ilgili bulguları sunar.

4 Mart, 1923

"Az Olsun Öz Olsun" makalesi Pravda'da çıkar.

5 Mart, 1923

Lenin, Troçki'ye karşıt görüşlü Gürcü komünist liderlerini savunmasını rica ettiği, Stalin'e de Krupskaya'ya kaba davranışını sert bir biçimde eleştirdiği ve ilişkilerini koparmakla tehdit ettiği birer mektup yazar.

6 Mart, 1923

Gürcü komünist liderlere destek sözü veren bir mektup yazar.

10 Mart, 1923

Lenin, yeni bir krizle tamamen iş yapamaz hale gelir ve bu politik yaşamının da sonudur.

17 Nisan, 1923

On İkinci Parti Kongresi açılır.

21 Ocak, 1924

LENİN, ÖLÜR.

I. BÖLÜM

YENİ EKONOMİK POLİTİKANIN İKİNCİ YILINDA KOMÜNİST YÜKÜMLÜLÜKLER

ON BİRİNCİ PARTİ KONGRESİNE POLİTİK RAPOR

27 Mart, 1922

(Alkış) Yoldaşlar, Merkez Komitesi politik raporunu sunmaya, izninizle, yılın başı değil de sonundan itibaren başlayacağım.[1] Bugün en fazla tartışılan politik sorun Gürcistan'dır.[2] Fakat bu konuda basınımızda pek çok şey yazılageldiğinden ve 6 Mart'taki konuşmamda da buna değgin en önemli noktayı söylemiş olduğumdan,[3] sizden isteğim, özellikle üzerinde durmamı istemediğiniz sürece ayrıntılara girmekten kaçınmama izin vermeniz.

Cenova hakkında genel olarak her şeyi biliyorsunuz, çünkü gazetelerde buna ilişkin çok şey –bence genelde yapılanma çalışmalarımız ve özelde de ekonomik kalkınmamızın gerçek,

1 Lenin, "RKP(B) Merkez Komitesi Politik Raporu," *TE*, c: 33, sf: 263-309.

2 Cenova, İtalya'da yapılan 10 Nisan-19 Mayıs 1922 tarihli bir konferansta Sovyet temsilcileri müttefik güçlerine çarlık borçlarının bir kısmını kabulü de kapsayan ekonomik ayrıcalıklar teklif ettiler. Bunun karşılığında Sovyet Hükümeti Rusya'nın savaş borçlarının silinmesi, Müttefik devletlerinin birliklerince iç savaş sırasında verilen zararın karşılama ve ticaretin yeniden başlatılmasını hızlandırmak için kredi isteminde bulundu.
Konferans çarlık döneminde Rusya'da edindikleri tüm mülkün yabancı kapitalistlere verilmesi konusuna saplanıp kaldı. Konferans sırasında Sovyet temsilciler kurulu Almanya ile ekonomik, politik ve askeri işbirliği içeren Rapallo Antlaşması'nı imzaladı.

3 Bakın: Lenin'in Tüm Rusya Metal İşçileri Kongresine "Sovyet Cumhuriyetinin İç ve Uluslararası Durumu" başlıklı konuşması, *TE*, c: 33, sf: 212-226.

pratik ve acil gerekirliklerinin zararına fazlasıyla şey– yazılagelmiştir. Avrupa'da, tüm burjuva ülkelerde, insanların zihinlerini Cenova'ya değgin bir sürü safsatayla doldurup kafalarına beş para etmez ayrıntılar sokuşturmak elbette yeğdir. Bu konuda (yalnızca bunda da değil) onlara, hem de fazlasıyla, öykünüyoruz.

Merkez Komitesi'nde en iyi diplomatlarımızdan bir temsilciler kurulu oluşturabilmek için çok uğraşlar verdiğimizi söylemeliyim (Bugün, Sovyet cumhuriyetinin ilk döneminde olanın aksine çok sayıda Sovyet diplomatımız bulunmaktadır.) Merkez Komitesi, Cenova Konferansı'na katılacak diplomatlarımız için yeterince ayrıntılı talimatlar (yönergeler) hazırlamıştır; bu yönergeleri tartışmak için çok uzun bir zaman harcadık ve bunları defalarca yeniden yeniden gözden geçirdik.[1] Terimin yanlış anlaşılabilirliğini dikkate alarak savaş demeyeceğim ama bu elbette ki bir çekişme noktasıdır.

Burjuva kampta, Cenova Konferansı'nın yapılmasına dönük çok büyük, hem de bu konferansın bozguna uğramasına yönelik olandan çok daha güçlü bir eğilim vardır. Cenova Konferansı'nı büyük ölçüde destekleyip ne pahasına olursa olsun toplanmasını isteyen eğilimler vardır. Bu son söylediğim eğilim şimdi üstün durumdadır. Tüm burjuva ülkelerde bir de "pasifist" (uzlaşmacı), denebilecek, aralarında bütün İkinci ve İki Buçuğuncu Enternasyonaller'in de sayılması gereken gruplar vardır.[2] Bu,

1 Özellikle bak: Lenin'in Cenova'daki Sovyet delegesine ilk emirleri, *TE*, c: 42, sf: 390-393 ve 396-398, Çiçerin'e yazdığı mektup, c: 45, sf: 506-512.

2 1889'da bir uluslararası emekçi partiler birliği olarak kurulan İkinci Enternasyonal, katılan partilerden çoğunun liderlerinin kendi burjuvazilerinin çıkarlarını desteklediği I. Dünya Savaşı patlak verdiği zaman dağılmıştır. Sağ kanat 1923'te Emek ve Sosyalist Enternasyonal'i kurmuştur. İki Buçuğuncu Enternasyonal 1921'de Sovyet iktidarına karşı olup İkinci Enternasyonal'i terk etmiş olan ılımlı partilerce kurulmuş bulunan Uluslararası Sosyalist Partiler Birliği'ne verilen küçümseyici nitelikte bir addır.

bir dizi uzlaşmacı öneriden yana ve de uzlaşmacı politika tarzında bir şey uydurma uğraşındaki burjuva gruptur. Komünistler olarak biz, bu pasifizm hakkında belli görüşlere sahibiz ancak burada bunu açıklamak yersizdir. Cenova'ya komünistler olarak değil de tüccarlar olarak gideceğimizi söylemek gereksiz. Pazarlık yapmalıyız ve pazarlık yapmalılar. Biz kendi yararımıza, onlar da kendi yararlarına bir pazarlık isteğindeler. Tartışmanın yönünü az da olsa belirleyecek olan diplomatlarımızın becerisidir.

Mademki Cenova'ya tüccarlar olarak gidiyoruz, öyleyse sorunu savaş yoluyla çözmeye hevesli gruplarla mı yoksa komünist bakış açısıyla yöneltilen en ufak eleştiriyi kabul etmeyen en berbat pasifizme eğilimli gruplarla mı pazarlık yapacağımız kesinlikle önemli bir noktadır. Bu ayrımı kavrayamamış olup (taktiklerini bu doğrultuda belirleyip) pratik amaçlarına ulaşamayan, gerçekten kötü bir tüccardır.

Cenova'ya, ticaretimizi büyütme ve en geniş ölçekte gelişimini sağlayacak en iyi koşulları yaratma amacıyla gidiyoruz. Fakat Cenova Konferansı'nın başarısı konusunda güvence veremeyiz. Bu anlamda herhangi bir güvence vermek hem gülünç hem de saçma olur. Yine de, Cenova Konferansı'na ilişkin olasılıkları şu an en sağduyulu ve öngörülü biçimde değerlendirdiğimizde amacımıza ulaşacağımızı, şimdiden söylemenin abartı olmayacağını düşünüyorum.

Cenova Konferansı boyunca görüşmelere katılan diğer taraflar yeterince zeki olup dikkafalılık etmez de, daha sonra yan çizip inatçılıklarını sürdürürlerse ne olacak! Olsun, biz yine de amacımıza ulaşacağız.

İşin aslı, son birkaç yıldır tüm kapitalist ülkelerde birden belirmiş olan en acil, en önemli ve pratik çıkarlar Rusya ile ticareti geliştirme, düzenleme ve genişletmeyi gerektirmektedir.

Böylesi çıkarlar söz konusu olduğuna göre belli noktalarda tartışabilir, çatışabilir, anlaşamayabiliriz; büyük olasılıkla da uzlaşmamak durumunda kalacağız. Tüm söylenen ve yapılanlara karşın yine de bu temel ekonomik zorunluluk, kendi yolunu bulup hedefine ulaşacaktır. Bundan kesinlikle emin olabileceğimiz kanısındayım. Tarih veremem; başarı için güvence de veremem; ancak bu toplantıda çok büyük bir kesinlikle, Sovyet Cumhuriyeti ve dünyadaki bütün kapitalist ülkeler arasındaki düzenli ticari ilişkilerin sürekli gelişme yolunda olduğunu, söyleyebiliriz. Raporun bir başka bölümünde yine bu konuya değindiğim zaman olabilecek tersliklerden de söz edeceğim; fakat Cenova konusunda söylenmesi gerekenin hepsi budur diye düşünüyorum.

Bu konuyu daha ayrıntılarıyla irdeleme arzusunda olup gazetelerde yayımlanan temsilciler listesiyle yetinmeyen yoldaşların bir komisyon ya da bir grup oluşturup MK'nin tüm belgeleri ile tüm yazışma ve talimatlar konusunda bilgi toplayabileceklerini söylememe gerek yok sanırım. Elbette ki anahatlarıyla verdiğimiz bilgiler kesin değildir, çünkü şimdiye dek hiç kimse Cenova Konferansı'nda masanın çevresinde oturacak olanları ve bildirilecek koşullar ya da ön koşulların neler olacağını bilmemektedir. Burada bunların tartışılması oldukça yersiz ve de sanırım pratik açıdan imkânsızdır. Tekrarlıyorum, bu kongre bir grup ya da bir komisyon aracılığıyla, bu konudaki tüm belgeleri –hem yayımlanmış hem de Merkez Komitesi'nin elinde tuttuğu belgeleri– toplama olanağına sahiptir.

En büyük güçlüklerimizin bundan kaynaklanmayacağından emin olduğumdan, daha fazla konuşmayacağım. Tüm partinin odaklanması gereken sorun bu değildir. Avrupalı burjuva basın keyfî olarak ve de bile bile bu konferansın önemini büyütmekte ve abartmaktadır; çünkü (tüm bu özgür demokrat ülkeler ve cumhuriyetlerdeki burjuva basının onda dokuzunun hep yaptığı

gibi) emekçi halk kitlelerinin kafasını bulandırmak niyetindedir. Bir ölçüde biz de bu basının etkisine kapılmış durumdayız. Her zamanki gibi kendi basınımız da hâlâ eski burjuva alışkanlıklarını sürdürmektedir; yeni, sosyalist yöntemlere gözlerini kapamaktadır ki bu konuya gereğinden fazla kafa yorduğumuz da bir gerçek.

Aslında, komünistler için, özellikle de 1917'den bu yana yaşadığımız sıkıntılı yıllara ve bu yıllarda beliren zorlu politik tartışmalara tanık olanlar için Cenova hiç de büyük güçlükler taşımaz. Ne Merkez Komitesi'nde ne de parti içinde bu konuda herhangi bir anlaşmazlık ya da çatışma yaşandığını anımsamıyorum. Aralarında çeşitli görüş ayrılıkları olsa da komünist bakış açısı böyle bir çatışmaya meydan vermeyeceğinden, bu da doğaldır. Tekrar ediyorum: Cenova'ya, başlatılan, sürdürülen ve kimilerince belli bir süre zorla kesintiye uğratılabilse de gelişmesi kaçınılmaz olan ticareti ilerletmek adına en uygun koşulları oluşturma amacı güden tüccarlar olarak gidiyoruz.

Dolayısıyla, Cenova konusuna kısaca değinmekle yetinip bana göre önceki yılın en önemli pratik sorunları olup bir sonraki yıl da aynı önemini koruyacak olan konulara geçeceğim. Bana öyle geliyor ki, Merkez Komitesi politik raporu incelenmekte olan yılın olaylarını ele almakla kalmayıp aynı zamanda (en azından genelde yaptığım üzere) o yılın olaylarından çıkan asıl, temel politik derslere de dikkat çekmeli ki böylelikle bir sonraki yıl için bir şeyler öğrenip uygun politikamızı doğru bir biçimde belirleyecek bir konuma gelebilelim.

NEP ve Köylü Ekonomisi ile Bağlaşma[1]

Elbette ki asıl sorun Yeni Ekonomik Politika'dır ve incelenmekte olan yıl boyunca da en önemli sorun olmuştur. Bu yıl

1 Bu konuşmadaki tüm başlıklar editör tarafından verilmiştir.

kayda değer önemli, ciddi ve kesin bir kazanımımız olduysa (ki bundan pek emin değilim) bu Yeni Ekonomik Politika girişiminden bir şeyler öğrenmiş olmamızdandır. Önceki yıl bile azıcık bir şeyler öğrenmişsek bu alanda pek çok birikimimiz olmuştur. Gerçekten bir şeyler öğrenip öğrenmediğimiz ve de ne ölçüde öğrendiğimiz büyük olasılıkla yaklaşan mali bunalımlar gibi yetersiz kalacağımız bir sonraki olaylarda açığa çıkacaktır.[1] Bana göre, Yeni Ekonomik Politika ile bağlantılı biçimde tüm tartışmalarımızın bir temeli, önceki yıldaki deneyimlerimizin sınanmasında ve bir sonraki yıl için pratik dersler çıkarmada bir araç olarak akılda tutulması gereken en önemli şeyler aşağıda belirttiğim üç maddenin içeriğindedir.

Birincisi, Yeni Ekonomik Politika bizim için öncelikle, köylü ekonomisi ile gerçekten bir bağ kurmakta olup olmadığımızın sınanmasında bir araç olması bakımından önemlidir. Tüm dikkatimiz ve tüm emeğimizin asıl olarak istiladan kurtulma işine yoğunlaştığı –ya da neredeyse tamamen yöneldiği– devrimimizin önceki gelişme döneminde, bu bağa gereken ilgiyi gösteremezdik. Düşünmemiz gereken başka şeyler vardı. Dünya emperyalizminin dev güçleriyle birden ezilip yok edilme tehlikesini savuşturma gibi kesinlikle acil ve son derece önemli bir görevle karşı karşıya iken bu bağı bir yere kadar göz ardı edebilirdik ve de etmeliydik.

Yeni Ekonomik Politika'ya yönelme kararı son kongrede beklenmedik bir oybirliği ile, hem de partimizce karara bağlanmış diğer konulara göre daha büyük bir oyçokluğuyla alındı (ki genelde bu yönüyle ayrıldığı da kabul edilmelidir) Bu oybirliği,

1 1921'de devlet harcamalarını kısmak ve geliri artırmak için alınan kapsamlı önlemlere karşın 1922 bütçesi devlet gelirinin harcamalarının yalnızca % 60'ını karşıladığını göstermiştir. 1921 yazında düşüşü azalmış olan ruble 1921'in sonunda ve 1922'de yeniden düşüşe geçmiştir.

sosyalist ekonomiye yeni bir yaklaşım gereksiniminin kıvamını bulduğunun göstergesi idi. Birçok konuda ters düşen ve durumu farklı açılardan değerlendiren kişiler, hep birlikte, çok çabuk ve hiç duraksamadan gerçek bir sosyalist ekonomi yaklaşımından, bu ekonominin temellerini atmaya yönelik gerçek bir tutumdan yoksun olduğumuzda, bu yaklaşımı belirlemenin tek yolunun da Yeni Ekonomik Politika olduğunda birleşiverdiler.

Savaştaki gelişmelerin, politik olayların, yaşlı uygar Batı'da kapitalizmin gelişiminin izlediği seyir ve de sömürgelerde ortaya çıkan toplumsal ve politik koşullar dolayısıyla, ülkemizin ekonomik anlamda, en geri kalmış olmasa da en azından dünyanın en gelişmemiş ülkelerinden biri olduğu bir zamanda yaşlı burjuva dünyasında ilk gedik açan biz olduk. Ülkemizdeki köylülerin büyük çoğunluğu küçük çapta çiftçilikle uğraşmaktadır. Bir komünist toplum kurma programımızın doğrudan uygulayabildiğimiz maddeleri, savaşın hiçbir kararsızlığa izin vermediğini gerekçe göstererek çok ağır yükümlülükler dayattığımız büyük köylü kitlesinin etkinlik sahasının biraz dışındaydı.

Genel olarak ele aldığımızda bu, önüne geçemediğimiz yanlışlara karşın, köylülerce de bir gerekçe olarak kabul edilir. Genelde köylü kitlesi kendilerine getirilen büyük yüklerin, işçi ve köylü düzenini toprak ağalarından korumak ve devrimin tüm kazanımlarını zorla çekip almakla tehdit eden kapitalizmin bu düzeni baltalamasına engel olmak adına zorunlu olduğunu anladı ve kavradı. Fakat köylü ekonomisi ile devletleştirilmiş, toplumsallaştırılmış fabrikalar ve devlet çiftliklerinde kurulmakta olan ekonomi arasında bir bağ yoktu.

Son kongrede bunu açıkça gördük. Öyle açıkça gördük ki partide Yeni Ekonomik Politika'nın kaçınılmazlığı konusunda herhangi bir tereddüt yaşanmadı.

Dışarıdaki Rus partilerin sayısız yayınlarında kararımıza değgin söylenenleri okumak eğlenceli. Dile getirdikleri görüşlerinde pek az ayrılık var. Geçmişin anılarıyla yaşayarak hâlâ sol komünistlerin Yeni Ekonomik Politika'ya karşı olduklarını yineleyip durmaktalar. 1921'de, 1918'de ne olduğunu ve bizim sol komünistlerin bile unuttuğu şeyleri anımsıyorlar, dünyaya bu Bolşevikler'in birer şeytan ve düzenbaz adam olduklarını söyleyerek geviş getirip duruyorlar. Bunu okuyunca insan kendi kendine "Bırakalım kendilerini kandırsınlar," diyor. Bu ülkede onların kurguladıkları şeyler oluyorsa ülke dışına kaçan bu sözde yüksek eğitimli eski kafalı adamların zekâ düzeyi de ortaya çıkar. Parti gruplarında hiçbir anlaşmazlık yaşanmadığını biliyoruz, çünkü ülkemizde sosyalist ekonominin temelini atma işine farklı bir yaklaşımda bulunmanın pratik zorunluluğu hepsi için gün gibi açıktı.

Köylü ekonomisi ile yaratmaya uğraştığımız yeni ekonomi arasında bir bağ yoktu. Şimdi var mı? Hayır henüz değil. Yalnızca böyle bir bağa yaklaşıyoruz. Basınımızın hâlâ yanlış yerlerde arayıp durduğu Yeni Ekonomik Politika'nın bütün anlamı, bu politikanın tüm amacı, böylesine büyük bir çabayla yaratma yolunda olduğumuz yeni ekonomi ile köylü ekonomisi arasında bağ kurmanın bir yolunu bulmaya dönüktür. Bize yakışan da budur; yoksa komünist devrimci sayılmayız.

Tamamıyla yeni bir biçimde ve eski her şeyden silkelenerek yeni ekonomiyi kurmaya yöneldik. Buna kalkışmasaydık, ta ilk aylarda, ilk yıllarda tümüyle yenilmiş olurduk. Böylesine büyük bir cesaretle girişti̇ğimiz yeni ekonomiyi mutlaka aynı biçimde geliştireceğiz diye bir şey yok. Niçin olsun ki? Bir neden yok.

En başından, tamamıyla yeni bir ödev üstlenmek zorunda olduğumuzu ve yoldaşlarımızdan, daha gelişmiş kapitalist ülkelerdeki emekçilerden hızlı yardım görmedikçe, inanılmaz

güçlüklerle karşılaşacağımızı ve mutlaka bir sürü hata yapacağımızı söyledik. Önemli olan böylesi hataların nerelerde yapılmış olduğunu büyük bir serinkanlılıkla irdeleyip yeniden başlayabilmektir. İki kez değil de defalarca başlangıca dönersek, bu, önyargının tutsağı olmadığımızı ve dünyanın en büyük ödevine, ödevimize ciddi bir bakış açısıyla yaklaştığımızı gösterir.

Yeni Ekonomik Politika çerçevesinde bugün yapılacak en önemli şey önceki yılın deneyimini doğru bir biçimde özümlemektir. Bu yapılmalıdır ve biz bunu yapmayı istiyoruz. Ve bunu yapmak istiyorsak, ne olursa olsun (ki bunu gerçekten yapmak istiyoruz ve yapacağız!), en temel, en başta gelen problemin, Yeni Ekonomik Politika probleminin (çok kötü, çok beceriksizce de olsa yeni bir üretim ve dağıtım sistemi, tümüyle yeni, sosyalist ekonomi temelinde) yaratmaya yönelmiş bulunduğumuz yeni ekonomi ile milyonlarca köylünün geçim kaynağı olan köylü ekonomisi arasında bir bağlantı kurmak olduğunu görmeliyiz.

Bu bağdan yoksunuz ve öncelikle bu bağı kurmak zorundayız. Bunun dışında her şey ikinci planda kalmalıdır. Yeni Ekonomik Politika'nın, böyle beceriksizce kurmaya giriştiğimiz kadarını da yok etmeden bu ekonomik bağı yaratmada ne kadar başarılı olacağını saptamak durumundayız.

Ekonomimizi köylüyle birlikte oluşturuyoruz. Defalarca değiştirmek ve geniş ölçekli endüstriye ve tarıma dayalı sosyalist çalışmalarımızla her köylünün açlıkla mücadele ederek, felsefesini yapmadan elinden geldiğince sürdürdüğü çalışmalar arasında bir bağ kurmamızı sağlayacak biçimde düzenlemek zorundayız. (ki zaten bunun felsefesini yapmak, köylünün kendini şu anki konumundan ve açlıktan ölmek gibi gerçek bir tehlikeden kurtulmasına nasıl yardım edebilir?)

Bu bağı öyle bir ortaya serelim ki tüm çıplaklığıyla görebilelim, tüm halk bunu apaçık görsün ve tüm köylü kitlesi bulun-

dukları ağır, son derece harap, yoksulluk ve acı içindeki durum ile uzak sosyalist ülküler adına girilen çalışma arasında bir bağıntı olduğunu görebilsin. Sıradan, alt tabakadan emekçinin de, konumunda bir iyileşme olduğunu ve bunu, birkaç köylünün (elbette ki iyileştirmelerin, hem de çok büyük gelişmelerin olduğu ancak) her iyileşmenin mujike (köylüye) beraberinde hakaret, alay ve aşağılama, kitlelere tek bir köylünün bile unutmadığı ve onlarca yıl da unutamayacağı bir şiddetle sunulduğu, toprak sahipleri ve kapitalistlerin egemenliğinde olduğundan farklı bir biçimde edindiğini anlayacağı bir ortam yaratmalıyız.

Amacımız bu bağı onarmak, yaptıklarımızla köylüye açlığına karşın ve de köylünün bakış açısına uzak ve hayali kalmayan anlaşılır, içten ve doğrudan ulaşılabilir olan bir işe girişiyor olduğumuzu göstermektir. Ona yardım edebileceğimizi ve küçük köylünün korkunç bir yıkım, yoksulluk ve açlık içinde bulunduğu bu dönemde komünistlerin gerçekten ona yardım için uğraştığını kanıtlamalıyız. Buna zorunluyuz yoksa köylü bizi lanetler, ki bu da kesinlikle kaçınılmaz olacaktır.

İşte Yeni Ekonomik Politika'nın anlamı ve önemi burada yatmaktadır; bu tüm politikamızın temelidir; önceki yılın Yeni Ekonomik Politika deneyiminden çıkan asıl ders, diğer bir deyişle gelecek yılda izlememiz gereken asıl politik ilke budur. Köylü bize inanıyor ve zaten tüm bu yaşadıklarından sonra başka türlü de davranamaz. Genel olarak köylü "Tamam, bunu henüz yapabilecek durumda değilseniz, bekleriz," demeyi sürdürüyor. Ancak bu güven sonsuza dek sürecek değildir.

Bunu bilmeli ve güven kazandığımıza göre de elimizi çabuk tutmalıyız. Bu köylü yurdunun bize güvenmekten yorulacağı, ticari bir deyişle artık peşin ödeme isteyeceği zamanın hiç de uzak olmadığını bilmeliyiz. "Aylardır ödemeyi erteliyorsunuz. Fakat artık sevgili yöneticiler kendimizi açlık, kıtlık, yoksulluk ve yıkıntıdan kurtaracak en sağlam ve en güvenilir yöntemi öğ-

renmiş olmalısınız. Bunu yapabileceğinizi gösterdiniz," diyecektir. Mutlaka karşı karşıya geleceğimiz, kaçamayacağımız bir sınavdır bu ve son çözümlemede, her şeyi belirleyecek olan da bu sınavdır: NEP'in ve Rusya'daki komünist yönetimin akıbeti buna bağlıdır.

Geri Çekilişten Yeniden İlerlemeye

Birincil ödevimizin üstesinden gelecek miyiz, gelemeyecek miyiz? Bu NEP her şeye elverişli midir? Geri çekilişin doğru yöntem olduğu ortaya çıkarsa, geri çekilişimiz sırasında köylü kitleyle birleşmeli ve ardından onlarla beraber yüz kez daha yavaş fakat güçlü, kontrollü ve kararlı bir biçimde, köylü kitleye gerçekten ilerlediğimizi her zaman kanıtlayacak bir tarzda ileri yürümeliyiz. O zaman davamız asla yenilgiye uğramayacak ve yeryüzündeki hiçbir güç bizi alt edemeyecektir. İlk yıl bunu başaramadık. Bunu açık yüreklilikle söylemeliyiz. NEP'in beslediği büyük tehlikeyi kavrayıp tüm güçlerimizi zayıf yönlerine aktardığımızda bu sorunu çözebileceğimizden son derece eminim (ve Yeni Ekonomik Politikamız da bizim kesin ve şaşmaz bir biçimde bu sonuca varmamızı sağlıyor).

Köylü kitlelerle, sıradan köylüyle birlik olalım ve beklediğimizden çok çok daha yavaş ancak tüm kitlenin bizimle birlikte gerçekten ilerleyeceği bir tarzda ilerlemeye yönelelim. Böyle yaparsak zamanla bugün hayal bile edemeyeceğimiz bir hızda ilerleriz. Bana göre bu, Yeni Ekonomik Politika'nın ilk temel politik dersidir.

İkinci ve daha özel bir ders de devlet ve kapitalist girişimler arasındaki rekabetten çıkacaktır. Bugün karma şirketler oluşturuyoruz –ki bundan daha sonra söz edeceğim–; yani, biz komünistler, devlet ticaretimiz ve Yeni Ekonomik Politikamız gibi ticari, kapitalist yöntemlere başvuruyoruz. Bu karma şirketler,

onlar yardımıyla kapitalist yöntemler ve kendi yöntemlerimiz arasında uygulamalı bir rekabet yaratılması nedeniyle de önemlidirler.

Bunu enine boyuna düşünün. Şimdiye dek bir program hazırlıyor ve sözler veriyorduk. Bu o zaman için kesinlikle zorunluydu. Bir program ve sözler olmadan bir dünya devrimine girişmek imkânsızdır. Beyaz Muhafızlar, Menşevikler bizle bu yüzden alay ediyorlarsa bu, Menşevikler ve İkinci ile İki Buçuğuncu Enternasyonal Sosyalistler'inin genelde bir devrimin nasıl doğacağı hakkında herhangi bir fikirleri olmadığının göstergesidir.

Yine de şu anda tüm emeğimizi, –Sovyet sistemi ve partide neredeyse ideal ve mükemmel olsalar da– komünistlerce kurulmuş denetleme kurumlarıyla yapılacak türde değil de ciddi bir sınava aktarmak durumundayız; böyle bir sınav köylü ekonomisinin asıl gereksinimleri açısından gülünç olabilir ancak yapılanmamız adına bu hiç de gülünç değildir. Bugün bu denetleme kurumlarını oluşturuyoruz ancak benim sözünü ettiğim bu değil bütün ekonomik yapı açısından girilecek bir sınavdır.

Kapitalist ihtiyaç maddelerini sağlayabiliyordu. Bunu verimsiz bir biçimde yaptı, çok yüksek fiyatlar koydu, bize saldırdı ve soydu. Komünizmi bilmediklerinden hakkında bir şeyler söyleyemeyen sıradan işçiler ve köylüler bile bunun tamamen ayırdındalar.

"Yine de kapitalistler ihtiyaç maddelerini sağlıyorlardı. Peki siz? Siz bunu yapamazsınız," geçen bahar bu söyleniyordu; hep açıkça duyulamıyorsa da geçen baharda yaşanan bunalımlardaki gizli anlam buydu. "Siz mükemmel bir halksınız, fakat üstlendiğiniz bu ekonomik görevle kendi başınıza başa çıkamazsınız." Bu, köylünün –ve köylüler aracılığıyla kimi işçi kesim-

lerin– geçen yıl Komünist Parti'de yönelttiği basit ve utandırıcı eleştirisidir. İşte bu nedenle NEP sorununda bu eski görüş böylesine önem kazanmaktadır.

Gerçek bir sınava gereksinimimiz var. Kapitalistler bizimle yan yana çalışıyorlar. Hırsızlar gibi çalışıyorlar; kâr yapıyorlar; fakat neyin nasıl yapılacağını biliyorlar. Oysa siz–siz bunu yeni bir biçimde yapmaya uğraşıyorsunuz, kâr sağlamıyorsunuz, komünist ilkeleriniz ve mükemmel idealleriniz var; bunlar hakkında öyle güzel şeyler yazılıyor ki yaşıyorken cennete yaraşan azizler gibisiniz. Fakat başarabilecek misiniz? Bir ölçüte, Merkez Denetleme Komisyonu'nun birini suçlarken ve Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi'nin bazı cezalar vermede uyguladığından farklı, gerçek bir ölçüte ihtiyacımız var. Evet, ulusal ekonomi açısından gerçek bir ölçüt, gerçek bir sınava açız.

Biz komünistler bir sürü ertelemeden yararlandık; hiçbir hükümete verilmemiş bir şans tanınmıştır bize. Biz komünistler de elbette kapitalistler ve toprak ağalarından kurtulmalarını sağladık. Köylüler bunu anlıyor ve yalnızca belli bir dönem için olsa da zaman ve şans tanımış bulunuyorlar. Sınav işte bunun ardından gelecektir; ekonomiyi diğerleri kadar iyi götürebilecek misiniz? Eski kapitalistler iyi yürütebilirler; fakat siz bunu yapamazsınız.

İşte Merkez Komitesi politik raporundan çıkarılacak ilk ders ve bu raporun birincil kısmı burasıdır. Biz ekonomiyi yürütemeyiz. Bu, önceki yıl kanıtlanmıştır. (Turgenyev'in bu derece yücelttiği güzel Rus diliyle kendimi ifade edebilsem)[1] ekonomiyi nasıl yönettiğimizi gösterecek birkaç "gostrest" [devlet tröstü] örneği aktarmayı çok isterdim.

1 Lenin burada "gostrest" gibi Sovyet yönetim kadrosunda hızla artan akronimlerle alay ediyor (Akronim: Sözcüklerin baş harflerinden oluşan kısaltma; NATO, AIDS vb.)

Ne yazık ki, bir sürü nedenle ve büyük ölçüde bozuk sağlığım yüzünden raporumun bu kısmını ayrıntılandıramadım, dolayısıyla olup bitenlere değgin gözlemlerime dayalı saptamalarımı dile getirmekle yetinmeliyim. Önceki yıl ekonomiyi yürütemediğimizi apaçık gösterdik. Ya gelecek yıl bunun tersini kanıtlarız ya da Sovyet iktidarı sona erer. Ve en büyük tehlike de herkesin bunu anlamamasıdır. Biz tüm komünistler, sorumlu memurlar ekonomiyi yönetme yeteneğimiz olmadığını, bu işi en başından öğrenmemiz gerektiğini apaçık anlarsa kazanırız ki bu, bence asıl çıkarılması gereken sonuçtur. Fakat birçoğumuz bunu anlamamakta ve bu şekilde düşünen kişilerin komünizmi hiç incelememiş cahiller olduklarına inanmaktalar; belki bir gün öğrenir ve anlarlar. Bağışlayın ama söz konusu olan köylü ve parti-dışı işçinin komünizmi incelememiş olması değil, bir program hazırlama ve halkı bu büyük programı uygulamaya çağırma zamanının geçmiş olmasıdır. Artık bunun zamanı geçti. Bugün şimdiki güç koşullardan kurtulmaları için işçilere ve köylülere pratik ekonomik yardımlar sunabileceğinizi ve rekabet sınavından geçtiğinizi gösterme zamanıdır.

Kurmaya başladığımız karma şirketler bünyelerindeki Rus ve yabancı kapitalistler ve komünistler eşliğinde rekabeti düzenlemeyi öğrenmemize ve köylü ekonomisi ile bağ kurmada kapitalistler kadar başarılı olabileceğimizi göstermemize; köylünün gereksinimlerini karşılayabileceğimizi ve geri kalmışlığına karşın köylünün bugünkü düzeyiyle bile atılım yapmasına yardım edebileceğimizi –ki bu kadar kısa bir sürede köylünün konumunda değişiklik yapmak imkânsızdır– göstermeye yarayacak birer araçtır.

Karşı karşıya bulunduğumuz kesinlikle acil bir rekabet türüdür. Yeni Ekonomik Politika'nın ekseni ve bence parti politikasının özüdür. Tamamıyla politik bir iki sorun ve güçlükle karşı karşıyayız. Bunların ne olduğunu biliyorsunuz: Cenova

ve müdahale tehlikesi. Bu güçlükler çok büyük ancak bu ekonomik güçlük yanında hiç kalırlar. Politik alanda nasıl hareket edilmesi gerektiğini biliyoruz; büyük ölçüde deneyim kazandık; burjuva diplomasisine değgin bir sürü şey öğrenmiş durumdayız. On beş yıldır Menşevikler'in öğrettiği ve yararlı kazanımlarımızın olduğu bir şeydir bu. Yeni değil.

Ancak şimdi ekonomi alanında yapmamız gereken bir şey var. Komünizm hakkında hiçbir düşüncesi olmadan kırsala giden sıradan satıcı, sıradan kapitalist ve tüccara karşı bu yarışı kazanmalıyız. Yalnızca şöyle bir kurgulayın, bu kişi komünizm hakkında düşünmeye kalkmayacak ancak şu şekilde bir fikir ileri sürecek: Bir şey kazanmak istiyor ve gereğince ticaret yapmak ya da kurmak niyetinde iseniz, yüksek bir fiyat isterim; belki komünistler böyle bir ticari yapıyı daha yüksek, hatta on kat daha fazla bir fiyata mal edeceklerdir. İşte asıl düğüm noktası da bu türden bir kaygıdır; ve ekonominin kökeni buraya kadar uzanır.

Tekrar ediyorum; doğru politikamız sayesinde halk bize inanmış ve ödemede erteleme olanağı tanımıştır, bu, NEP dilinde söylemek gerekirse, bir sözleşmedir. Ancak bu sözleşmede belli bir tarih yoktur ve ifade biçiminden de ödemenin ne zaman yapılacağı belli değildir. Tehlike tam da buradadır; bu, politik sözleşmeleri sıradan, ticari sözleşmelerden ayıran bir özel niteliktir aynı zamanda... Tüm dikkatimizi bu noktaya vermeli ve devlet tröstleri ile karma şirketlerdeki komünistlerin iyi ve sorumluluklarının bilincinde insanlar olmalarına bel bağlamamalıyız. Söz konusu komünistler ekonomiyi yönetmeyi bilmediklerinden bu güven işe yaramaz. Bu bağlamda, büyük fabrikalar ve büyük fabrikalarda yetişmiş sıradan kapitalist satıcılardan daha alt düzeydedirler. Ancak bizler bunu kabule yanaşmıyoruz; ve bu alanda komünist gurur –büyük Rus dilinde söylersek, komchvanstvo[1]– hâlâ sürüyor.

1 Tam karşılığı, komünistçe kibir.

Komünistler Ticaret Yapmayı Öğrenmelidirler

Eskiden kürek cezası çekmiş olup ölümden korkmayan en iyi komünistlerin bile işadamı olmadıklarından nasıl ticaret yapılacağını bilmemeleri, ticaret yapmayı öğrenmemiş olmaları, öğrenmeyi istememeleri ve de en başından öğrenmenin gereğini kavrayamamalarıdır asıl mesele. Dünyanın en büyük devrimini gerçekleştirmiş olan, kırk piramitin değilse de her halde kırk Avrupa ülkesinin kapitalizmden kurtulma umuduyla gözlerini üzerlerine çevirdiği komünistler, devrimciler sıradan satıcılardan bilgi almalıdırlar. Ancak bu sıradan satıcılar on yıllık bir satış deneyimine sahip ve işi biliyor haldelerken, söz konusu sorumluluk sahibi komünistler ve sadık devrimciler ticaret işini bilmedikleri gibi bilgisizliklerinin de ayırdında değildirler.

Öyleyse yoldaşlar, en azından bu temel cehaleti ortadan kaldırırsak çok büyük bir zafer kazanacağız demektir. Bu kongreden bu işten anlamadığımız kanısı ve bu işi en temelinden öğrenmeye başlama kararı ile ayrılmalıyız. Tüm bunlara karşın, (birçokları, temelsiz olmamasına karşın, bürokratlaştığımızı söylüyorsa da) biz hâlâ devrimciyiz ve yeni ve son derece zor bir yükümlülükle en başından tekrar tekrar başlamaya hazır olmamız gereği gibi basit bir şeyi anlayabiliriz. Bir kez başladıktan sonra kendinizi bir çıkmaz sokakta bulursanız, yeniden deneyin ve gerekirse bunu hedefinize varana dek on kez daha yapın. Birtakım tavırlara girip kibirlenmeyin, çünkü ne pahasına olursa olsun ekonomik düzlemde yapılması gereken fakat sizin beceremediğiniz şeyleri yapan bir parti dışı satıcı, belki de bir Beyaz Muhafızın –ki bu büyük olasılıkla bir Beyaz Muhafızdır– karşısında sizler birer komünistsiniz. Eğer siz, yüzlerce rütbe ve sınıftan, komünist ve Sovyet unvanına sahip güvenilir komünistler bunu kavrayacak olursanız, hedefinize ulaşırsınız ki bu öğrenilebilecek bir şeydir.

Çok ufak da olsa geçmiş yılda kimi başarılarımız olmuştur; yine de bunlar önemsiz başarılardır. Asıl önemli nokta, komünistler arasında, bugün güvenilir ve en sadık Rus komünistin bu işlevleri yerine getirmede eskinin uzantısı bir satıcıdan daha yetersiz olduğunu anlamadan ve buna dönük yaygın bir inanıştan yoksunluğun söz konusu olmasıdır. Tekrar ediyorum, en başından öğrenmeye koyulmalıyız. Bunu kavrarsak, sınavı geçeriz; bu da eli kulağında bir mali bunalımın getireceği –bağlı bulunduğumuz, ilişki içinde olduğumuz ve kendimizi dışında tutamayacağımız uluslararası pazar ve Rus pazarınca önümüze konan– ciddi bir sınavdır. Bu sınav ekonomik ve politik açıdan yenilgiye uğrayabileceğimiz son derece önemli bir sınavdır.

Söz konusu sorunun özü budur ve rekabet çok şiddetli olup sonucu belirleyici bir nitelik taşıdığından da başka türlü düşünülemez. Politik ve ekonomik güçlüklerden kurtulmamızı sağlayan birçok çıkış noktası ve kaçış yolu bulmuştuk. Şimdiye dek tüm bu çıkış noktaları ve kaçış yollarını, değişen koşullara uyan çeşitli biçimlerde kullanmayı başarmış olduğumuzu da gururla söyleyebiliriz.

Bu bağlamda hiç abartmadan şunu söylememe de izin verin; çünkü bu, uluslararası kapitalizme –birçok "son ve belirleyici savaşlar" verdiğimiz uluslararası kapitalizme değil– Rus kapitalizmine, küçük köylü ekonomisinden doğan ve yine onun sayesinde gelişen kapitalizme karşı girişilen, gerçekten "son ve belirleyici bir savaştır." Bu noktada yakın gelecekte kendi içimizde bir kavgaya tutuşacağız ve bunun tarihi de kesin olarak belirli değildir.

Bu noktada "son ve belirleyici savaş" çok yakındadır; bu özel sermaye ile rekabet içinde verilecek bir sınav olduğundan, üstlenebileceğimiz ne politik ne de yanlı bir hareket yoktur. Ya özel sermayeyle rekabet sınavını geçeriz, ya da tümüyle yenilgiye uğrarız. Bu sınavı geçmemizi sağlayacak politik güce, bir

sürü ekonomik ve benzeri kaynağa sahibiz; yetenek dışında istediğiniz her şey var bizde. Yeteneksiziz. Ve geçen yılın deneyiminden bu basit dersi çıkarabilir ve 1922 yılı boyunca bu ders uyarınca ilerlersek, çözümü bize kaldığından önceki güçlüklerden çok daha büyük olmasına karşın, bu güçlüğün de üstesinden geliriz. Bu, bir dış düşmana benzemez.

Güçlük bize dayatılan tatsız gerçeği kendi kendimize kabul etmeyi istememizde yatmaktadır. Durumun gerektirdiği bu tatsız görevi, diğer bir deyişle, en başından öğrenmeye başlama işini üstlenmeyi reddediyoruz. Bana kalırsa bu, Yeni Ekonomik Politika'dan çıkarmamız gereken ikinci derstir.

Üçüncü ve tamamlayıcı nitelikte bir ders de devlet kapitalizmi konusunu içermektedir. Ne yazık ki Yoldaş Buharin kongrede bulunmuyor.[1] Onunla bu konuyu biraz olsun tartışmak isterdim, ancak bu tartışmanın gelecek kongreye kalması daha iyi oldu. Devlet kapitalizmi konusunda, genel olarak basınımızın ve partimizin entelektüalizme, liberalizme kaymak gibi bir yanlışa düştüğünü düşünüyorum. Devlet kapitalizminin nasıl yorumlanması gerektiğine değgin felsefe yapıyor ve eski kitaplara dalıyoruz. Fakat o eski kitaplarda şu anda tartıştığımız şeyleri bulamazsınız. Bu kitaplar kapitalizm bünyesindeki devlet kapitalizmini ele alırlar. Komünizm bünyesindeki devlet kapitalizmi hakkında yazılmış tek bir kitap yoktur. Marks'ın bile aklına bu konuda yazmak gelmemiş ve bu konuda tek bir kesin ifade ya da belirgin bir bilgi bırakmadan ölüp gitmiştir. İşte bu nedenle bu güçlüğü tümüyle kendi başımıza yenmeliyiz. Ve basınımız üzerinde genel bir zihinsel tarama yapar da, bu raporu hazırlarken de benim yapmaya çalıştığım gibi devlet kapitalizmine değgin yazılmış olanları incelersek, hedefi şaşırdığına, tamamen yanlış bir yöne bakıyor olduğuna ikna oluruz.

---

1 NEP bünyesindeki önlemlerde uzlaşan Nikolai Buharin bir yandan da devlet kapitalizmi teriminin Sovyet toplumu içeriğinde kullanımının bir "saçmalık" olduğunu ileri sürmüştür.

Ekonomi konulu tüm kitaplarda tartışılan devlet kapitalizmi, kapitalist sistemde, devletin belli kapitalist girişimleri doğrudan kontrolüne soktuğu bir sistemde varolan türdendir. Fakat bizimki bir proleter devletidir; proletaryaya dayanır; proletaryaya tüm politik ayrıcalıkları tanır ve yine proletarya aracılığıyla kendine alt tabakadan köylüleri çeker (bu çalışmaya yoksul köylü komiteleri aracılığıyla başladığımızı da unutmayın). Tam da bu nedenle birçok kişi devlet kapitalizmi teriminde yanılgıya düşmektedir. Bunu önlemek için burada sözünü ettiğimiz devlet kapitalizminin, hiçbir kuram ya da kitapta yer almadığı gibi temel bir noktayı akıldan çıkarmamalıyız; zira bu terimle bağıntılı tüm olağan kavramlar, kapitalist toplumda geçerli burjuva yönetimiyle yakından ilgilidir.

Bizimki, kapitalizmin rayından çıkmış ancak henüz yeni raylara geçememiş bir toplumdur. Bu toplumda devlet, burjuva sınıfınca değil işçi sınıfınca yönetilmektedir. "Devlet" dediğimizde aslında proletaryayı, emekçi sınıfın öncüsünü kastettiğimizi anlamak istemiyoruz. Devlet kapitalizmi dizginleyebileceğimiz ve sınırlarını belirleyebileceğimiz kapitalizmdir. Bu devlet kapitalizmi devletle bağlantılıdır, devlet de emekçiler, emekçilerin ileri düzeydeki kesimi, öncüsü olanlardır. Biz devletiz.

Devlet kapitalizmi belli sınırlar içinde tutmamız gereken kapitalizmdir, ancak bunun yolunu henüz öğrenmiş değiliz. İşte asıl nokta budur. Bu devlet kapitalizminin ne olması gerektiğini belirlemek de bize düşmektedir. Yeterli, hem de tümüyle yeterli politik gücümüz var; aynı zamanda elimizin altında yeterli ekonomik kaynak da var, ancak emekçi sınıfın, sınırları doğrudan belirleme, gözetlemede öne çıkarılan, sınırları çizme, egemenlik altına girmeme, egemen olma yoluna koyulmuş bulunan öncüsü, bunun için gerekli yetenekten yoksundur. Bu noktada bütün gereken yetenektir ve bizim eksikliğimiz de buradadır.

Tarihte daha önce proletaryanın, devrimci öncünün, yeterli politik gücü elde ettiği ve beraberinde devlet kapitalizmini de yürüttüğü bir durum yaşanmamıştır. Bütün sorun bunun, izin verebileceğimiz ve vermemiz gereken, belli sınırlar içinde tutabileceğimiz ve tutmamız gereken bir kapitalizm olduğunu anlamamıza gelip dayanmaktadır; çünkü bu kapitalizm, geniş köylü kitleleri ve köylünün gereksinimlerini karşılayacak biçimde ticaret yapması gereken, özel sermaye için olmazsa olmaz bir koşuldur. Her şeyi, alışılmış kapitalist ekonomi işleyişi ve kapitalist alışveriş uyarınca düzenlemek zorundayız ki, bu halk için son derece önemlidir. Yoksa varlığımızı sürdüremeyiz. Bunun dışında hiçbir şey bu derece hayati bir önem taşımamaktadır. Halk tüm bunlara katlanabilir. Devleti yönetme görevini üstlenen siz komünistler, siz emekçiler, siz proletaryanın aydın politik kesimi, elinize geçirdiğiniz devleti istediğiniz yönde işleyecek bir örgütlenmeye gidebilmelisiniz.

Araba, Sürücüsünün Buyruklarına Uymuyor

Bir yıllık bir süreç geçirdik, devlet artık ellerimizde; fakat bu devlet geçen yıl içinde Yeni Ekonomik Politika'yı istediğimiz doğrultuda yürüttü mü? Hayır. Ancak bu politikanın istediğimiz doğrultusunda işlemediğini kabule yanaşmıyoruz. Nasıl işledi? Makine, onu yönlendiren ele uymayı reddetti. Sürücünün istediği yönde gitmeyen başka bir sürücünün buyruğuna uyan bir araba gibiydi; sanki bilinmeyen, yasadışı bir el tarafından, belki de bir rantçı ya da bir özel sermaye, belki her ikisi, ancak Tanrının bileceği birileri tarafından yönetiliyordu. Ne olursa olsun, araba, üzerindeki adamın düşündüğü yönün tam tersine yönelmiştir ve çoklukla hepten farklı bir yöne doğru gitmektedir. Devlet kapitalizmi konusunda akılda tutulması gereken asıl nokta da budur. İşte bu alanda en başından öğrenmeye başlamalıyız ve bunu bütünüyle kavrayıp hazmettiğimiz zaman ancak öğreneceğimizden emin olabiliriz.

Şimdi geri çekilme sürecine son verme konusuna, metal işçileri kongresinde yaptığım konuşmada ele aldığım soruna gelmek istiyorum. Ne parti kongresinde, ne yoldaşlardan gelen özel mektuplarda, ne de Merkez Komitesi'nde o zamandan beri hiçbir itirazla karşılaşmış değilim. Merkez Komitesi, bu kongreye sunduğum Merkez Komitesi raporunda bu geri çekilişi durdurma uğraşı üzerinde kuvvetle durulması ve kongrenin bu yönde tüm parti adına bağlayıcı talimatlar vermesi gereğini içeren tasarımı onaylamıştır.

Bir yıldır geri çekilmekteyiz. Şimdiyse partinin yararı için buna bir dur demeliyiz. Geri çekilme politikasıyla hedeflenen amaca ulaşılmıştır. Artık bu süreç bitmeye yüz tutmuş ya da tamamlanmıştır. Şu an güçlerimizi yeniden birleştirmek gibi farklı bir hedefimiz vardır. Yeni bir çizgiye geçtik; genel olarak geri çekilme politikasını oldukça iyi bir düzen içinde yürüttük. Çeşitli yönlerden bu geri çekilişi bir bozgun gibi göstermeye çalışan seslerin az olmadığı doğrudur. –Emekçi Muhalefet adını taşıyan gruptan birkaç üye (ki ben bunların bu adı hak etmediklerini düşünüyorum) gibi– kimileri hiçbir alanda gereğince geri çekilmediğimizi ileri sürdü.[1] Aşırı bağnazlıkları yüzünden kendilerini yanlış kapıda buldular ve bunu ancak şimdi görebiliyorlar. O zaman etkinliklerinin bizim hareketimizi düzeltmemize yardım etmek yerine yalnızca paniği daha da yaygınlaştırmak ve disiplinli bir geri çekilişin üstesinden gelme çabalarımızı baltalamakla kaldıklarını göremediler.

Geri çekiliş özellikle de, hep ilerlemeye alışmış olan devrimciler için zor bir iştir; özellikle birkaç yıldır büyük bir başarıyla ilerlemeye alışmışlarken; özellikle bir saldırıya giriştik-

1 1920'de Rus Komünist Partisi içinde oluşan aşırı sol sendikacı bir akım olan İşçi Muhalefeti, Sovyet ekonomisinin işletiminin sendikalara devredilmesini istemiştir. Liderlerinden birkaçı daha sonra NEP'i başlatmak için getirilen önlemleri şiddetle eleştirmiştir.

leri zamanların özlemini çeken başka ülke devrimcilerince çevrelendikleri bir konumda geri çekiliş zordur. Geri çekiliyor olduğumuzu gördüklerinde, Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi'nin son genel toplantısında yaşandığı gibi, bunlardan bazıları utanç verici ve çocuksu bir tarzda gözyaşlarına boğulmuşlardı. En sağlam komünist duygular ve heyecanlarla hareket eden birkaç yoldaş –ne korkunç ki– iyi Rus komünistler geri çekiliyor diye gözyaşlarını tutamamışlardı.

Bir sürgün olarak yıllarımı o olağanüstü demokrat ülkelerde geçirmeme karşın, bu Batı Avrupalı zihniyeti anlamak bugün benim için kolay değil belki de. Onlar açısından belki bu insanı ağlatmaya yetecek kadar anlaşılması güç bir konudur. En azından böyle bir içlenme için zamanımız yok. Yıllarca böylesine başarıyla ilerlediğimiz ve (korkunç bir yıkım içindeki ve maddi kaynaklardan yoksun bir ülkede) bu ilerlemeyi pekiştirme yolunda bir sürü olağanüstü zafere ulaştığımızdan, bu kadar çok kazanımın ardından geri çekilmenin bizim için kesinlikle önemli olduğu açıkça ortadaydı.

İlk şiddetli saldırıda ele geçirdiğimiz tüm mevzileri elimizde tutamazdık. Öte yandan, işçi ve köylülerce gösterilen coşkunun doruk noktasında ilk saldırımızla bu kadar çok şey ele geçirdiğimizden asıl ve temel mevzilerimizi yitirmeden uzunca bir geri çekiliş için yeterli olanağa sahibiz ve bugün daha da geri çekilebiliriz.

Genel olarak, aralarında İşçi Muhalefetininkinin de bulunduğu (ki bu korkunç zarar vermişti) paniğe kapılmış adı belli kimi sesler saflarımızda kayıplara, bir disiplin bozgununa neden olmuş ve geri çekilişin düzenini bozmuşsa da, her şeye rağmen geri çekilme hareketi yine de oldukça düzenli idi. Bu süreçte en tehlikeli şey panik idi. Ordunun tamamı (mecazi anlamda) bir geri çekilişte ilerlemekteyken sahip olduğu moralden yoksundur. Her adımda belli bir çöküntü havası sezersiniz.

Moskova'da üşüyen ve açlık çeken halktan söz eden, "önceden her şey aydınlık ve güzeldi, oysa şimdi ticaret ve rantçılık kol geziyor" diye yazan şairlerimiz bile vardı. Böyle bir dizi şairane iç çekişlere tanık olduk.

Elbette ki tüm bunları doğuran geri çekilme hareketi idi. Demek ki asıl tehlike buradan kaynaklanıyor; büyük bir başarılı ilerleyişin ardından geri çekilmek son derece güçtür, çünkü ilişkiler tamamıyla farklıdır. Zafer dolu bir ilerleme sırasında, disiplin bozulsa bile, herkes kendiliğinden adımını sıklaştırır. Bununla birlikte bir geri çekilme sırasında disiplin daha hissedilir olmalıdır ve bütün ordu geri çekilirken nerede duracağını bilmediği ya da duracağı noktayı önceden görmediğinden, böyle bir disiplin yüz kez daha zorunludur. Bu durumda ordu yalnızca geri çekilme hareketini görür. Bu tür koşullarda, bazen birkaç paniğe kapılmış ses bile bir bozgun doğurmaya yeter. Bu noktada tehlike çok büyüktür. Gerçek şu ki bir ordu geri çekilirken makineli tüfekler hazır tutulur ve düzenli bir geri çekiliş düzensiz bir hale girdiğinde de tamamen yerinde bir tavırla ateş emri verilir.

Her şeyin doğru düzeni korumaya bağlı olduğu inanılmaz derecede güç bir geri çekiliş sırasında herhangi biri panik çıkarırsa –nedeni ne olursa olsun– en küçük bir disiplin bozukluğu bile şiddetle, sert ve acımasız biçimde cezalandırılır ve bu durum, parti içi işlerimizin işleyişi içinde bu işleyişe sekte vuran kim ise onlar için ve büyük ölçüde de Menşevikler ve İki Buçuğuncu Enternasyonal katılımcıları gibi adamlar için de geçerlidir.

Geçen gün Otto Bauer'in yeni bir kitabında Komünist Enternasyonal'de Yoldaş Rakosi imzasıyla yer almış bir makale okudum; ki Bauer eskiden hepimizin bir şeyler öğrendiği biri iken bugün, savaşın ardından Kautsky gibi tam bir küçük burjuva olmuştur. Bauer bugün "İşte, şimdi kapitalizme doğru çekiliyorlar! Biz hep bunun bir burjuva devrimi olduğunu söylemiştik" diye yazıyor.

Hepsi de böyle bir söylem kullanan Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler böyle şeyler yüzünden insanları öldüreceğimizi açıkça ilan ettiğimizden şaşkına dönmektedirler. Afallamaktadırlar ancak bu kesinlikle apaçıktır. Bir ilerleme sırasında herkes adımlarını sıklaştırdığından, bir geri çekiliş sırasında ordu ilerlemede olduğundan yüz kat daha disiplinli olmak zorundadır. Herkes şimdi telaşa kapılırsa, aniden ve kaçınılmaz bir felakete uğranır.

Böyle bir dönemde en önemli şey düzenli bir biçimde geri çekilmek, bu geri çekilme hareketinin kesin sınırlarını belirlemek ve paniğe yol açmamaktır. Bir Menşevik, "Şimdi geri çekiliyorsunuz. Ben de hep geri çekilişi savunmuşumdur, size katılıyorum, sizin adamınızım, gelin birlikte geri çekilelim," dediğinde biz de karşılığında, "Bizim devrimci mahkemelerimiz açık Menşevik gösterileri için idam cezası getirmelidir, yoksa bizim devrimci mahkemelerimiz olmaktan çıkarlar, Tanrı bilir ne olurlar" diyoruz.

Bunu anlayamıyor ve "Ne diktatörce bir tavır bu insanların ki!" diye haykırıyorlar. Hâlâ, Cenova'da bizimle çatıştıkları için Menşevikler'e eziyet ettiğimizi sanıyorlar.[1] Oysa böyle yapsaydık iki ay bile iktidarı elimizde tutamazdık. Gerçekte, Otto Bauer, İkinci ve İki Buçuğuncu Enternasyonal liderleri, Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler'in verdiği söylevler, yani, "Devrim fazlasıyla yol almış durumda. Bugün siz de bizim hep söyleyip durduğumuz şeyi söylüyorsunuz; izin verin bunu yeniden söyleyelim," yolundaki sözleri gerçek niteliklerini ortaya koyuyor. Fakat biz bunun karşısında diyoruz ki: "Bize izin verin de, bunu söylediğiniz için sizi idam mangasının önüne dizelim. Ya bu görüşlerinizi açıklamaktan vazgeçersiniz ya da –Beyaz Muhafızlar'ın doğrudan saldırısı altında olduğumuzdan çok daha

1 Burada Temmuz-Ağustos 1920'de, Cenova'da yapılan, İkinci Enternasyonal Kongresi'ne gönderme vardır.

güç bir durumda bulunduğumuz şu koşullar altında bu politik görüşlerinizi yaymakta ısrar ederseniz– sizi en kötü ve en azılı Beyaz Muhafız güçleri olarak yargıladığımızda bundan kendinizi sorumlu tutmayı da bilirsiniz." Bunu asla unutmamalılar.

Geri çekilme hareketini durdurmaktan söz ederken demek istediğim ticaret yapmayı öğrendiğimiz değildir. Aslında tam tersini düşünüyorum ve eğer konuşmam böyle bir izlenim yaratmışsa da bu yanlış anlaşılmış olduğumu ve düşüncelerimi gereğince dile getiremediğimi gösterir.

Bununla birlikte asıl yapmamız gereken, NEP'in başlatılması –her şeyin yeni bir tarzda yapılması ve her şeyi bu yeni tarzda uyarlama arzusu– ile doğan telaş ve ürkekliğe bir son vermektir.

Bugün birkaç karma şirkete sahibiz. Doğru, yalnızca birkaçına sahibiz. Yabancı kapitalistlerle birlikte kurulan ve Dış Ticaret Komiserliği'nce onaylanan dokuz şirket bulunmaktadır. Sokolnikov Komisyonu[1] altı ve Kuzey Kereste Tröstü iki şirketi onaylamış durumdadır. Demek ki bugün toplam sermayesi milyonlara varan, birkaç hükümet birimince onaylanmış olan on yedi şirketimiz var. (Elbette ki bu hükümet birimlerinde bölünmelere gebe büyük bir düzensizlik söz konusudur.) Ne olursa olsun, Rus ve yabancı kapitalistlerle ortak şirketler kurmuş bulunuyoruz. Ancak bu küçük ama pratik başlangıç komünistlerin yaptıklarıyla değerlendirilmiş olduklarını göstermektedir. Merkez Denetleme Komisyonu ve Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi gibi yüksek kurumlarca değerlendirilmemişlerdir. Merkez Denetleme Komisyonu elbette yüce bir kurumdur ve bugün ona daha fazla yetki tanıyacağız. Bu yüzdendir ki bu kurumların komünistler üzerindeki yargı gücü uluslararası pazarda –hayret!– tanınmamaktadır. (Gülüşler)

1 G.Y. Sokolnikov Başkanlığındaki Karma Şirketler Komisyonu 5 Şubat 1922'de Emek ve Savunma Konseyi'nin kararı ile oluşturulmuştur.

Ancak bugün bu sıradan Rus ve yabancı kapitalistler komünistleri karma şirketler oluşturma sürecinde bir araya getiriyor, yani "Yine de ihtiyaç maddelerini üretebiliriz. Ne kadar kötü, ne kadar kıt olsa da başlangıç için bir şeylerimiz var." Çok fazla olmadığı doğru. Şöyle bir düşünün; tüm enerjimizi (ki çok fazla enerjimiz olduğu söylenmektedir) bu işe aktarmak istediğimizi açıklamamızın üzerinden bir yıl geçti ve bu yıl yalnızca on yedi şirket ile işe başladık.

Bu da ne kadar beceriksiz ve acemi olduğumuzun, ne çok Oblomovca[1] davrandığımızın göstergesidir ki, bu yüzden ister istemez büyük bir yenilgiye uğrayabiliriz. İşte tüm bunlar nedeniyle, yineliyorum, bir başlangıç yapılmış, bir keşfe girişilmiştir. Kapitalistler kendi etkinlikleri için gerekli ön koşullar var olmazsa bizimle iş ilişkileri kurmaya yanaşamazlardı. Çok küçük bir kesimi bile bu noktada uzlaşsa, bu bizim için kısmi de olsa bir zaferdir.

Elbette bu şirketlerde bizi dolandıracaklar; hem de bunu öyle çok yapacaklar ki işleri düzene sokmamız yıllar alacak. Fakat bu önemli değil. Bunun bir zafer olduğunu söylemiyorum; bu, bir mücadele alanımız, bir hareket sahamız olduğunu gösteren bir yoklama sürecidir ve artık bu geri çekilişe dur diyebiliriz.

Bu süreç kapitalistlerle az sayıda anlaşmaya varmış olduğumuzu ortaya koymuş bulunmaktadır; ancak her şeye karşın bu anlaşmaları yapmış durumdayız. Bundan dersler çıkarmalı ve çalışmalarımızı sürdürmeliyiz. Bu bağlamda ürkeklikten, yersiz telaş ve feryat etmekten vazgeçmeliyiz. Hepsi de "Mademki bugün NEP'e sahibiz, öyleyse yeniden örgütlenebilir miyiz?" diye soran, birbiri ardına notlar ve telefonlar aldık. Herkes telaş içinde ve tam bir karmaşaya düştük; kimse işe yarar bir şeyler

1 Oblomov, tembel asılzade, I.A. Goncharov'un 1858'de yayımlanan aynı adlı romanının asıl karakteri idi. Oblomovizm, Oblomovluk sığ görüşlülük, durgunluk ve kararsızlık ifadesi olarak kullanılmıştır.

yapmıyor; üstelik herkes NEP'e nasıl ayak uyduracağını durmadan tartışıyor ama işe yarar çözümler üretmiyor.

Tüccarlar, biz komünistlere gülüyorlar ve büyük olasılıkla da, "Eskiden Baş Kandırıcılar[1] vardı, şimdiyse Baş Gevezelerimiz var," diyorlardır. Kapitalistler işe geç başladığımız, yeterince uyanık davranmadığımız için "oh" çekmişlerdir, bundan en küçük bir şüpheniz olmasın. Bu noktada, demek ki kongre adına şu talimatların onaylanması gerekir.

Geri çekilme hareketi sona erdi. Kapitalistlerle nasıl çalışmamız gerektiğine ilişkin temel işletme yöntemleri ana hatlarıyla belirlendi. Çok az da olsa örneklerimiz var.

NEP üzerine felsefe yapmayı ve tartışmayı bırakın. Şairler şiir yazsınlar, onların işi bu. Fakat siz ekonomistler, sizler NEP'i tartışmayı bırakın ve daha fazla şirket kurulmasına bakın. Kapitalistlerle başarılı bir rekabet yürütecek kaç komünistimiz olduğunu gözetin.

Geri çekilme süreci sonuna geldi; artık güçlerimizi yeniden birleştirmenin zamanıdır. Bütün bunlar, kongrenin telaş ve karmaşaya bir son vermek için onaylaması gereken talimatlardır. Sakinleşin, felsefe yapmayın; yoksa bu ilerde sizin aleyhinize kara bir leke olarak geçecektir. Uygulamaya dönük çabalarınızla kapitalistler kadar verimli çalışabileceğinizi gösterin. Kapitalistler servetlerine servet katmak için köylülerle bir ekonomik bağ kurarlar; sizse proletarya devletimizin ekonomik gücünü artırmak amacıyla köylü ekonomisi ile bir bağ yaratmalısınız. Politik gücün elinizde olması bu noktada kapitalistler karşısında üstün bir konumda olduğunuzu gösterir; emriniz altında bir dizi ekonomik silah var; tek sıkıntı bu silahları doğru ve yerin-

1 "Baş Kandırıcı", 1917'de o dönem Geçici Hükümet'in Savaş Bakanı olan Aleksandr Kerensky'ye bir saldırı için adamları arasında destek toplamak amacıyla cephede dolaşması dolayısıyla askerler tarafından takılmış bir addır.

de kullanamamanızdır. Her şeyi daha aklı başında ve uyanık bir biçimde gözlemleyin. Cicili bicili, süslü püslü komünist giysileri sıyırıp atın, basit bir şeyi basit bir biçimde öğrenin; işte o zaman özel sermayeyi alt ederiz. Politik güç elimizde; bir sürü ekonomik silahımız da var. Kapitalizmi yener ve köylü işçi ile bir bağ kurarsak, kesinlikle yenilmez bir güce dönüşürüz. O zaman sosyalizmin kurulması komünist parti okyanusuna dalmış olanların değil, tüm çalışan halk kitlesinin görevi olacaktır. O zaman sıradan köylüler de onlara yardım ettiğimizi görecek ve dolayısıyla bizi izleyeceklerdir. Sonuç olarak, gidiş yüz kez daha yavaş olsa da milyon kez daha kesin ve sağlam olacaktır.

NEP–Yeni Bir Yön Değil, Taktiktir

Öyleyse geri çekilme hareketinin durdurulması üzerinde konuşmalıyız ve bu noktada şu veya bu şekilde yapılacak en doğru şey bu sloganı bir kongre kararına dönüştürmektir.

Bu bağlamda, "Bolşevikler'in Yeni Ekonomik Politikası nedir; evrim ya da taktik midir?" sorusunu ele almak isterim. Bu soru, bildiğiniz üzere Rus göçmenleri arasında yükselen bir eğilimi temsil eden Smena vekh[1] tarafından ortaya atılmıştır; bu kimi seçkin Anayasal Demokratlar, eski Kolchak Hükümeti'nden[2] birkaç bakan, Sovyet Hükümeti'nin Rus devleti kuruyor olup desteklenmesi gerektiği sonucuna varmış olan kişilerin öncülük ettiği sosyo-politik bir eğilimdir. Bunlar diyorlar ki, "Sovyet Hükümeti'nin kuruyor olduğu devlet ne tür bir devlettir? Komünistler bir komünist devlet kurmakta olduklarını söylüyor ve bize yeni politikanın bir taktik meselesi olduğu konu-

1 Smena vekh (Değişen sınırlar) 1921'de Prag'da yayımlanan bir makale derlemesinin adı idi ve ardından Ekim 1921'den Mart 1922'ye dek Paris'te yayımlanan bir dergiye ad oldu.

2 Amiral A.V. Kolchak Sibirya'da Britanya Krallığı'nın desteğiyle Kasım 1918'den Ocak 1920'ye dek egemenliğini sürdüren, Beyaz Ordular'a dayalı bir rejimin başındaydı.

sunda güvence veriyorlar. Bolşevikler özel sermayeye yalnızca zor bir durumda başvuracaklarını daha sonra ona egemen olacaklarını söylüyorlar. Bolşevikler ne isterlerse yapsınlar; aslında bu bir taktik değil bir evrim, bir iç dirilimdir. Sonunda bildiğimiz burjuva devlete varacaklardır ve dolayısıyla onlara destek olmalıyız. Tarih eğri büğrü yollardan ilerler."

Bunlardan bazıları komünist olduklarını iddia ediyorlar; fakat daha dürüst olanları da yok değil. Bunlardan biri de Ustryalov'dur. Sanırım kendisi Kolchak hükümetinde bir bakandı. Çalışma arkadaşlarıyla aynı fikirde değil ve "Komünizm hakkında istediğinizi düşünebilirsiniz ancak ben bunun bir taktik meselesi değil bir evrim olduğunu savunuyorum," diyor. Bu dürüstlüğüyle Ustryalov'un bize büyük bir hizmet sunduğu kanısındayım. Biz, –özellikle de ben, konumum dolayısıyla,– her gün sürüyle duygusal komünist yalanlar, "komünist yalancıklar" duyuyoruz; bazen de tüm bu yalanlardan gına geliyor. Fakat bu "komünist uydurmaların" yerine Smena vekh'ten bir örnek sunacağım; bu örnekte apaçıkça şöyle söyleniyor: "İşler sizin düşündüğünüz gibi değildir. Aslında, her yerde söylenip duran çarpıcı kelimelerle işlenmiş komünist rozetlerle sıradan burjuva batağına kayıyorsunuz." Bu çok yararlı bir söylem. Bu çevremizde sürekli duyduklarımızın bir tekrarı değil, sınıf düşmanlığıyla dile getirilen tam bir sınıf gerçekliğidir.

Bu tür şeyler okumak gerçekten yararlıdır; bu da komünist devletin kimi şeylerin yazılmasına izin veriyor, kimilerine yasak koyuyor diye değil, gerçekten de sınıf düşmanlarınca içtenlikle ve dobra dobra ağza alınmış sınıf gerçekliği olduğu için yazılmıştır. Bir Anayasal Demokrat, bir burjuva olup müdahaleyi desteklediği halde Ustryalov, "Sovyet Hükümeti'ni destekleme yanlısıyım," diyor ve şöyle devam ediyor, "çünkü Sovyet iktidarı kendini sıradan burjuva devletine götürecek yola çıkmıştır."

Bu çok güzel ve bence bunu aklımızdan çıkarmamalıyız. Smena vekh grubunun bu tarzda yazması aralarından bazılarının insanın şöyle bir bakınca, Tanrıya mı komünist devrime mi inandıklarını söyleyemeyeceği kadar birer komünist havası takınmalarından çok daha yeğdir bizim için. Böylesi dürüst düşmanların yararlı olduklarını gerçekten kabul etmeliyiz. Ustryalov'un sözünü ettiği şeylerin mümkün olduğunu içtenlikle söylemeliyiz. Tarih her türden başkalaşımdan haberdardır. İnanç, bağlılık ve benzeri güzel ahlaki niteliklerin sağlamlığına güvenme, ciddi bir politik tavırla bağdaşmaz. Birkaç kişi yüce ahlaki niteliklerle dolu olsa da tarihsel çıkışlarda belirleyici olan geniş kitlelerdir ki bu azınlık onlara uymadığında bazen pek de nazik davranmayabilirler.

Bu türden birçok örnek yaşanmıştır; işte bu nedenle Smena vekh grubunun bu samimi söylemini hoş karşılamalıyız. Düşman sınıf gerçekliğinden söz ediyor ve karşı karşıya olduğumuz tehlikeye ve düşmanın kaçınılmaz kılmaya çalıştığı tehlikeye işaret ediyor. Smena vekh taraftarları binlerce ve on binlerce burjuvanın ya da Yeni Ekonomik Politikamız'ı işletme işlevini üstlenen Sovyet çalışanlarının duygularını dile getiriyorlar. İşte gerçek ve asıl tehlike de budur.

Ve bu nedenle dikkatler büyük ölçüde "Kim Kazanacak?" sorusunda toplanmalıdır. Rekabetten söz edip duruyorum. Bugün doğrudan şiddetli bir saldırıya uğruyor değiliz; hiç kimse gırtlağımıza sarılmış değil. Doğru, yarın neler olacağını şimdiden göremeyiz; fakat bugün bir askeri saldırı ile karşı karşıya değiliz. Bununla birlikte, kapitalist topluma karşı savaş yüz kat daha şiddetli ve tehlikeli hale gelmiştir, çünkü her zaman dostlarımızı düşmanlarımızdan ayırt edemiyoruz.

Komünist rekabetten söz ederken aklımdan geçen komünist duygudaşlıklar değil, yalnızca ekonomik formlar ve sosyal sistemlerin geliştirilmesi olmuştur. Bu bir rekabet değildir, ancak

kapitalizm ve komünizm arasındaki son değilse de sona en yakın, korkunç, şiddetli bir ölüm kalım mücadelesidir.

Ve bu noktada ısrarla şunu sormalıyız: Gücümüz nerededir ve nerede yetersiz kalıyoruz? Tümüyle yetkin bir politik güce sahibiz. Aramızdan komünistlerin, Komünist Parti'nin şu şu pratik sorunda, bu ya da şu işletmede yetersiz olduğunu ileri sürecek birinin çıkacağını pek sanmıyorum. Yalnızca bunu düşünen kişiler var ama bunlar da umutsuzca geriye bakıyor ve insanın ileriye bakması gerektiğini bir türlü anlayamıyorlar. Asıl ekonomik güç bizim ellerimizdedir. Çok yerde kurulmuşlarsa da kiralık girişimlerin sayısı genel olarak çok azdır; geriye kalanların yanında sözü edilemeyecek kadar ufaktır. Rusya proleter devletinin elindeki ekonomik güç komünizme geçişi sağlamaya yeter de artar bile. Öyleyse eksik olan nedir? Besbelli ki eksiklik, yönetsel işlevleri yerine getiren komünistlerin katmanları arasındaki kültürdedir.

Yenilenler Kültürlerini Yenenlere Kabul Ettirecekler mi?

Yetkili konumlardaki 4700 komünisti ile birlikte Moskova'yı ele alacak olursak ve bu dev bürokratik mekanizmayı, dev yığını düşünecek olursak, şöyle sormalıyız: Kim kimi yönetiyor? Bu yığını komünistlerin yönettiğinin söylenmesinin doğru olduğundan hiç de emin değilim. Doğrusu, onlar yönetmiyor yönetiliyorlar. Burada çocukken gördüğümüz tarih derslerinde söylenenlere benzer bir şey olmuştur: Bazen bir ulus diğerini ele geçirir; ele geçiren ulus yenen ve ele geçirilen de yenilen ulustur. Bu basit ve herkesçe anlaşılabilir bir şeydir. Fakat bu ulusların kültürlerine ne olur? Bu noktada işler o kadar basit değildir. Yenen ulus yenilenden daha kültürlü ise kendi kültürünü yendiği ulusa dayatır; fakat tersi durumda yenilen ulus kendi kültürünü yenen tarafa kabule zorlar. RSSFC'nin başkentinde

yaşanan da böyle bir şey değil miydi? (Hemen hemen ordunun tamamını oluşturan hepsi de en sağlam) 4700 komünist yabancı bir kültürün etkisi altına girmedi mi? Doğru, yenilenin yüksek bir kültür düzeyine sahip olduğu izlenimi doğmuş olabilir. Ancak durum hiç de böyle değil. Onların kültürü çok berbat, dikkate değmez olsa da, bizimkinden daha yüksek bir düzeyde. Berbat ve alt düzeyde de olsa, sorumluluk sahibi komünist yöneticilerimizin yönetsel yeteneksizlikleri dolayısıyla daha yüksek bir kültüre sahiptirler. Hükümet dairelerinin başkanlığına getirilen komünistler –ve bazen de bir kalkan olarak kullanılmak üzere usta sabotajcılarca bu konumlara oturtulan komünistler– çoklukla oyuna gelirler. Bu çok tatsız bir yönetim tarzı, ya da en azından pek de hoş olmayan bir yöneticiliktir; ancak şu an, en belirgin problem olduğundan bunu kabul etmemiz gerektiği kanısındayım. Bunun geçen yılın politik dersi olduğunu ve 1922'de mücadelenin tam da bu noktada kızışacağını düşünüyorum.

RSSFC'nin ve Rus Komünist Partisi'nin sorumlu komünistleri yönetemeyeceklerini, yönettiklerini sanıp aslında yönetiliyor olduklarını kavrayabilecekler mi? Bunu kavradılar mı zaten öğrenilebilecek olan bu işin üstesinden geleceklerdir. Ancak bunu öğrenmek için çok çalışmak gerekir ki, bizimkiler böyle yapmıyor. Yalnızca sağa sola rütbe ve nişan dağıtıp duruyorlar; sonuç ise beklediklerinden tamamen farklı. NEP'i ilan ederek gündeme oturttuğumuz bu rekabet ve yarış ciddi bir iştir. Bu rekabet tüm hükümet birimlerinde sürüyor görünmektedir, oysa aslında bu, iki bağdaşmaz düşman sınıf arasındaki bir başka mücadele biçimidir. Burjuva ve proletarya arasındaki mücadelenin bir diğer şeklidir. Bu, sonuca bağlanamamış ve Moskova'daki merkezi hükümet dairelerinde bile kültürel bir çözüme kavuşturulamamış bir kavgadır. Büyük çoğunlukla burjuva memurlar, bu işi, yetke ile donatılmış ve her fırsata sahip ol-

muşken kendi hak ve yetkilerini kullanmayı beceremeyen en iyi komünistlerimizden de iyi bilirler.

Aleksandr Todorsky'ye ait bir kitapçıktan bir alıntı yapmak istiyorum. Bu kitapçık uzun bir süre önce 7 Kasım 1918'de Rusya'daki Sosyalist Devrim'in ilk yıldönümü üzerine Vesyegonsk'ta (Tver eyaletinde de bu adla anılan başka bir kasaba daha vardır) yayımlanmıştır. Anlaşılan bu Todorsky yoldaş partinin bir üyesidir. –Bu kitapçığı uzunca bir süre önce okumuştum ama ne zaman okuduğumu tam olarak söyleyemem.– Kitapçıkta iki Sovyet fabrikasını donatma işine nasıl giriştiğini anlatıyor; bunun için iki burjuvayı çalıştırmış. Bunu, o zaman geçerli olan bir tarzda –hapse atma ve tüm mallarına el koyma tehdidiyle– yapmış. Bu burjuvalar fabrikaları düzene sokma işiyle görevlendirilmişler. 1918'de burjuvaların nasıl işe alındıklarını biliyoruz (gülüşmeler), dolayısıyla ayrıntıya girmeye gerek görmüyorum. Bugün bu anlamda kullandığımız yöntemlerse farklıdır. Fakat bu noktada bu yoldaşın vardığı sonuç şudur: "Bu işin yalnızca bir yarısıdır. Burjuvaziyi yenmek ve egemenliğimiz altına almak için yeterli değildir; bizim için çalışmaya zorlanmalıdırlar."

Şimdi bunlar önemli sözlerdir. Önemlidir çünkü 1918'de Vesyegonsk kasabasında bile yenen proletarya ve yenilen burjuva ilişkisini doğru biçimde kavramış bir halkın var olduğunu göstermektedir.

Sömürenlerin ellerine vurmak, onları zararsız hale getirmek ve ezmek işin yalnızca yarısıdır. Yine de Moskova'da sorumlu memurlardan yüzde doksanı, tüm yapmamız gerekenin onları ezmek, zararsız hale getirmek ve parmaklarını kırmak olduğunu sanıyorlar. Menşevikler, Sosyalist Devrimciler ve Beyaz Muhafızlar için ne söylediysem çoklukla sırf onları ezmek, zararsız hale getirip parmaklarını kırmak gibi yorumlandı (belki de yalnızca parmakları değil başka yerlerini de). Oysa bu yal-

nızca işin yarısıdır. Bu, kitapçığın Todorsky yoldaşça yazılmış olduğu 1918'de bile işin sadece bir kısmıydı. Bu ellerin bizim için çalışmasını sağlamalıyız ve rütbe ve unvandan hoşlanan komünistleri değil de akıntıda burjuvazi ile birlikte yüzmeyi becerebilen komünistleri örgütlerin başına getirmeliyiz. Asıl mesele budur.

Komünist toplumun tamamıyla komünistlerin elleriyle kurulması fikri çocukça, kesinlikle çocukca bir fikirdir. Biz komünistler okyanusta, halkın okyanusunda yalnızca bir damlayız. Halkı seçtiğimiz yolda ardımızdan sürükleyebilmemiz, bu yolu yalnızca dünya tarihindeki yönü açısından belirlemekten geçmez. Bu açıdan izleyeceğimiz yolu doğru belirlemiş durumdayız ve bu her ülkede var olan durumla gerçeklenmektedir. Aynı zamanda bu yolu kendi anavatanımız, kendi ülkemiz uyarınca da belirlemek durumundayız. Fakat dünya tarihindeki yön tek etken değildir. Müdahale olup olmayacağı ve köylülere tahılları karşılığında ihtiyaç maddelerini yeterince sağlayıp sağlayamayacağımız gibi etkenler de söz konusudur. Köylüler, "Sizler mükemmel insanlarsınız; ülkemizi savundunuz. Bu yüzden size bağlılık gösterdik. Fakat gösteriyi sürdüremeyecekseniz, def olun!" diyeceklerdir. Evet, köylüler bunu söyleyeceklerdir.

Biz komünistler kendi ekonomimizi kurmada burjuvazinin ellerini kullanabilir ve aynı zamanda bu burjuvaziden bir şeyler öğrenip gitmeyi istediğimiz yol boyunca onları da götürmeyi başarırsak kendi ekonomimizi yönetmeyi de becerebiliriz. Fakat bir komünistin her şeyi bildiğini söylediği, "ben sorumluluk sahibi bir komünistim, bir satıcıdan daha zorlu düşmanları yendim. Biz cephede savaş verdik ve çok daha korkunç düşmanları yendik," dediği noktada, bize büyük zarar veren bir ruh halidir söz konusu olan.

Sömürenleri zararsız hale getirip, onların parmaklarını ezmek, kollarını kesmek işin en önemsiz kısmıdır. Bu yapılmalı-

dır ve Devlet Politik Yönetimi (GPU) ile mahkemelerimiz bunu şimdiye kadar olandan daha şiddetli bir tarzda yapmaktadırlar zaten. Dünyanın her yanından düşmanlarla kuşatılmış proletarya mahkemeleri olduklarını unutmamalıdırlar. Bu hiç de zor değildir ve aslında bunu yapmayı öğrenmiş durumdayız. Bu noktada bir miktar baskı uygulanmalıdır ki, bu da kolaydır.

Zaferin ikinci yarısını da kazanmak, yani, komünizmi komünist olmayanların elleriyle kurmak, ekonomik anlamda gerekeni yapmaya yönelik pratik yeteneği kazanmak için köylü işçilerle bir ittifak kurmalıyız. Köylüyü, "Açlık ne kadar acı, zor ve sıkıntı verici olsa da olağandışı ve sıradışı bir hükümetin gerçekten yararlı, somut bir şeyler yaptığını görüyorum," dedirtecek derecede tatmin etmeliyiz. Köylüye, işbirliği yaptığımız sayısız ve bizden daha fazla sayıda kişinin bizim onları gözetmemizi sağlayacak biçimde çalıştıklarını göstermeliyiz. Bu işi kavramayı bilmeli ve komünizm için işe yarar şeyler yapmalarını sağlayacak biçimde sözünü ettiğimiz kişileri kullanmalıyız. Bugünkü durumun asıl noktası budur; çünkü bu iş için parti dışından insanları çalıştırmanın gereğini tek tek komünistler anlayıp sindirmişlerse de, sıradan partililer henüz bu düzeye gelmemiştir. Bir sürü genelge hazırlanmış ve bu konuda çok şey söylenmişken geçtiğimiz yıl bu anlamda bir yere varılmış mıdır? Hiçbir yere varılmamıştır. Parti komitelerinin yüzde beşi bile işe yarar kararlar alamamaktadır. Bu da günümüz gerekirliklerinin ne kadar gerisinde kaldığımızı, hâlâ 1918 ve 1919 gelenekleri içine gömülü olduğumuzu göstermektedir. Bunlar önemli yıllardı, bu yıllarda büyük bir tarihsel görev tamamlandı. Fakat şöyle bir geriye baktığımızda ve o yılları değerlendirdiğimizde şimdi karşı karşıya olduğumuz görevi kavrayamıyorsak, kesinlikle ve mutlaka başarısızlığa mahkûmuz demektir. İşte bir türlü itiraf edemediğimiz nokta da budur.

Şimdi nasıl yöneteceğimizi aydınlatacak iki pratik örnek vermek istiyorum. Devlet tröstlerinden birini örnek olarak ele almanın daha doğru olduğunu daha önce belirtmiştim, ancak bu yönteme başvuramayacağım için beni bağışlamanızı istemeliyim; çünkü bunun için en azından bir devlet tröstüne ilişkin somut belgelerin incelenmesi gerekliydi. Ve ne yazık ki bunu yapamadım ve iki küçük örnekle yetindim. Bunlardan biri Moskovalı Tüketiciler Kooperatif Topluluğu'nca Dış Ticaret Halk Komiserliği'nde bürokrasiye değin suçlamalarda bulunulmasıydı. Diğeri ise Donets Basin örneğidir.

Politbüro Neden Konserve Et Satın Almak Durumunda Kalmıştır?

Bu ilk örnek gerçekten konuyla ilgisizdir –daha iyisini bulamadım– ancak asıl gelmek istediğim noktayı aydınlatmaya yardımı olacaktır. Sizin de gazetelerden öğrendiğiniz üzere, son birkaç ay boyunca işlerle doğrudan ilgilenemedim. Ne Halk Komiserleri Konseyi ne de Merkez Komite toplantılarına katılabildim. Moskova'ya yaptığım kısa ve seyrek ziyaretlerim sırasında Dış Ticaret Halk Komiserliği'nde yöneltilen yakınmaların korkunçluğu ve dehşetiyle şaşkına döndüm. Bir an bile Dış Ticaret Halk Komiserliği'nin kötü işleyip kırtasiyeye gömülmüş olabileceğini düşünmüş değildim. Fakat bu yöndeki yakınmalar gitgide şiddetlenince konuyu soruşturmaya, somut bir örnek bulup bunu derinliğine irdelemeye çalıştım; nedenini saptamaya, bu mekanizmanın niçin gereğince işlemediğini araştırmaya koyuldum.

Moskovalı Tüketiciler Kooperatif Topluluğu bir miktar konserve yiyecek almak istemişti. Bir Fransız vatandaş ortaya çıkıp bir teklif sundu. Bunu uluslararası çıkarlar adına ve Antant (Anlaşma) Devletleri'nin liderlerinin bilgisi dahilinde mi, yoksa Poincaré ve Sovyet Hükümeti'nin diğer düşmanlarının onayıyla

mı yaptığını (tarihçilerimizin bunu soruşturup Cenova Konferansı'ndan sonra açıklığa kavuşturacağını sanıyorum) bilmiyorum fakat bir Fransız burjuva Moskova'da bir konserve yiyecek teklifiyle ortaya çıktığına göre, Fransız burjuvazinin bu işle kuramsal olmanın yanında pratikte de ilgilendiği bir gerçektir. Moskova açlık içinde; yazın durum daha da kötüleşir; hiç et dağıtılmamıştır ve Demiryolları Halk Komiserliğimiz'in payını bildiğimizden hiç dağıtılmayacaktır da...

Sovyet para birimiyle konserve et satışı için bir teklif verilmiştir. (Etin tamamıyla kötü olup olmadığı sonradan yapılacak bir soruşturmayla saptanacaktır.) Bundan daha olağan bir şey var mıdır? Ancak bu konuya Sovyet yaklaşımıyla bakıldı mı, aslında hiç de bu kadar olağan olmadığı anlaşılır. Ben bu konuyu kendi başıma adamakıllı inceleyemedim ancak bir soruşturma talimatı verdiğimde önüme bu ünlü davanın nasıl geliştiğine değgin bir rapor geldi.

Rapor, Yoldaş Kamenev'in dışarıdan gıda alımının yararlı olup olmadığına ilişkin raporu üzerine Rus Komünist Partisi Merkez Komitesi Politbürosu'nca alınan 11 Şubat tarihli karar ile başlıyordu. Zaten bir Rus yurttaş böyle bir konuda partinin Politbürosu'nun izni olmadan nasıl karar verebilirdi ki! Bir düşünün! Nasıl olup da 4700 sorumlu memur (bu sayı yalnızca nüfus sayımı gereğince önemlidir), Merkez Komitesi Politbürosu'nun izni olmaksızın dışarıdan gıda satın alımı gibi bir konuda karar verebilir? Bu elbette ki olağanüstü bir durumdur.

Besbelli ki Yoldaş Kamenev politikamızı ve konumumuzun gerçekliklerini tam anlamıyla kavramaktadır ve dolayısıyla çok sayıda sorumlu memura fazlasıyla güven duymamıştır. Büyük bir cesaretle atılıp boğanın boynuzlarından yakalamaya –her şeye karşın Politbüro'dan sonuç almaya– kalkışmış ve hiçbir güçlük çekmeden (konu üzerinde herhangi bir tartışmaya giril-

diğini duymadım), "Dış Ticaret Halk Komiserliği'nin dışarıdan gıda ithalinin elverişliliği, ayrıca gümrük vergileri üzerine dikkatinin çekilmesi" yollu önerge çıkartmıştır. Dış Ticaret Halk Komiserliği'nin dikkati buna çekilmiştir.

Girişimler başlatılmıştır. Bu karar 11 Şubat'ta alınmıştır. Şubatın en son günleri ya da hemen hemen o sıralarda Moskova'da bulunma fırsatım olmuştu, peki neyle karşılaştım? Moskovalı yoldaşların şikâyetleri, hem de korkunç şikâyetleriyle...

"Sorun nedir?" diye sordum "Bu gıdaları bir türlü satın alamıyoruz," dediler.

"Neden?" "Dış Ticaret Halk Komiserliği'ndeki yoğun kırtasiye işlemleri yüzünden."

Uzun zamandır işlerden uzak kalmıştım ve Politbüro'nun bu konudaki kararından haberdar değildim. Ben de konseyimizin yönetici sekreterine soruşturma yapıp ilgili belgeleri topladıktan sonra bana sunması yolunda talimatta bulundum. Krasin geldiğinde konu karara bağlanmış. Kamenev onunla bu konuyu görüşmüş ve işlemler tamamlanıp konserve et satın alınmış. İyi biten her şey yolunda demektir.

Kamenev ve Krasin'in bir anlaşmaya varabilecekleri ve Rus Komünist Partisi Merkez Komitesi'ne bağlı Politbüro'nun istediği politik çizgiyi doğru saptayacaklarından en ufak bir kuşkum yok. Eğer ticari konulardaki politik çizgi Kamenev ve Krasin tarafından kararlaştırılsaydı bizimki dünyanın en iyi Sovyet Cumhuriyeti olurdu. Fakat bir Politbüro'nun üyesi olan Kamenev ile –çok yoğun ve aşırı bir emek gerektiren işler, Cenova ile bağlantılı diplomatik işlerle meşgul olan– Krasin her işe, bir Fransız yurttaştan konserve mallar satın alma işine bulaştırılamaz. Bu verimli bir tarz değildir, yararsızdır. Bu ne yenidir, ne ekonomiktir ne de bir politikadır, bu düpedüz bir oyundur.

Şu an elimde bu konuya ilişkin bir soruşturma raporu var. Aslında iki rapor var; biri, Halk Komiserleri Konseyi Yönetici

Sekreteri Gorbunov ve yardımcısı Miroşnikov tarafından hazırlanmış olan soruşturma raporu; diğeri ise, Devlet Politik Yönetimi'nce hazırlanmış olandır. GPU'nun neden bu konuyla ilgilendiğini bilmiyorum ve bunun yerinde olup olmadığından hiç emin değilim, ancak yeni bir soruşturma getireceği korkusuyla bu nokta üzerinde şimdilik durmak istemem. Önemli olan konuya ilişkin belgesel malzemenin toplanmış ve şu anda önümde duruyor olmasıdır.

Şubat ayı sonunda Moskova'ya gelir gelmez. Libau (Liepaya)'da konserve mallarla yüklü bir gemi dururken ve de mal sahipleri gerçek konserve mallar karşılığında Sovyet parası almaya hazırken (gülüşmeler) "konserve malları satın alamıyoruz" yolunda yakınmalar duydum. Eğer bu konserve mallar tamamen kötü değilse, (burada özellikle "eğer" diyorum çünkü sonuçlarını bir sonraki kongrede rapor etmemiz gereken başka bir soruşturma isteyip isteyeceğimi bilmiyorum) yani eğer bu mallar tamamıyla sağlıksız değil ve ithal edilmişse, sorarım bu sorun neden Kamenev ve Krasin olmadan çözümlenemesin?

Önümdeki rapordan anladığım kadarıyla bir yetkili komünist, başka bir yetkili komünisti kovmuş. Yine bu raporda okuduğuma göre yetkili bir komünist bir diğerine, "Bundan sonra seninle ancak bir avukat gözetiminde konuşurum," demiş.

Bu raporu okurken yirmi beş yıl önce Sibirya'da sürgün olduğum zamanı anımsadım, orada bir avukat işlevi görme şansım olmuştu. Resmi olarak sürgün edilmediğimden bu işi yapmama izin verilmediği için belgeli bir avukat değildim ancak bölgede başka bir avukat bulunmadığı için de halk bana gelip sorunlarını açıyordu. Ancak bazen sorunun ne olduğunu anlamakta büyük güçlük çekiyordum.

Örneğin bir kadın gelmiş ve doğal bir biçimde akrabaları hakkında uzun bir hikâye anlatmaya koyulmuştu ve tüm bu an-

lattıklarından gerçekte ne istediğini kavramak inanılmaz güçtü benim için. Ona "Bana bir yazılı belge getir," dedim. Yine de o bıkmadan usanmadan hikâyesine devam etti. Ben "Bana bir yazılı belge getir," diye yinelediğimde "Bir belge getirmedikçe söyleyeceklerimi dinlemeyecek" diye söylenerek gitti. Bulunduğum kolonide bu olaya katıla katıla gülmüştük. Ancak bu anlamda bir ilerleme kaydettim. İnsanlar bana yine geldiler, gerekli belgelerin kopyalarını getirdiler ve böylece sıkıntılarını, yakındıkları, huzursuz oldukları şeyleri anlayabiliyordum. Bu, en yakın tren istasyonundan yüzlerce verst[1] uzakta Sibirya'nın bir bölgesinde yaşanan bir örnekti.

Peki, devrimden üç yıl sonra, Sovyet Cumhuriyeti'nin Başkenti'nde neden iki soruşturmaya, Kamenev ile Krasin'in müdahalesine ve konserve gıdaların alımında Politbüro'nun talimatlarına gerek duyulmuştur? Eksik olan neydi? Politik güç mü? Hayır. Para hazırdı, öyleyse politik olduğu kadar ekonomik güç de vardı. Tüm gerekli kurumlar bunun için elverişliydi. Öyleyse eksik olan neydi? Kültür. Moskovalı Tüketiciler Kooperatif Topluluğu'nun –haklarında hiçbir yakınmada bulunmadığım ve mükemmel komünistler olarak gördüğüm– her yüz memurundan doksan dokuzu ve Dış Ticaret Komiserliği çalışanlarının yüzde doksan dokuzu kültür bakımından yetersizdir. Bu konuya kültürlü bir tarzda yaklaşamamışlardır.

Bu sorunu ilk duyduğumda Merkez Komitesi'ne şu yazılı öneriyi gönderdim: "Sizin de bildiğiniz gibi dokunulmazlığı olan Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi Üyeleri dışında Moskova hükümet birimlerinde çalışan tüm memurlar, Moskova'da altı saat boyunca, Dış Ticaret Halk Komiserliği memurları da otuz altı saat boyunca en berbat zindanda tutulmalıdırlar." Bu durumda hiç kimsenin asıl suçluların kim olduklarını söyle-

1 Bir verst 0.66 mil ya da 1.07 kilometredir.

yemediği görülmüştür, (gülüşme) ve size söylediklerimden de bellidir ki asıl suçlular asla ortaya çıkmayacaktır.

Bu, Rus aydınlarının iş bitiricilikteki beceriksizliği, verimsizlik ve savrukluğudur yalnızca. Önce işe birden koyulur, biraz ilerler ve ardından düşünürler; sonuç alamayınca da Kamenev'e şikâyet etmeye koşar ve meselenin Politbüro'ya götürülmesini isterler. Elbette ki zor olan bütün devlet sorunlarının Politbüro'ya iletilmesi gerekir –bu konu üzerinde daha sonra söyleyeceklerim var– fakat insan önce düşünüp sonra harekete geçmelidir.

Bir dava açmak istediğinizde, gerekli belgeleri derleyip sunun. Önce bir telgraf çekin, Moskova'da telefon da var, "Bu işin önemli olduğunu düşünüyorum ve bürokratik engel oluşturan kimse hakkında yasal işlem yapılmasını istiyorum," yolunda bir telefon mesajı gönderin, bir örneğini de Tsyurupa'ya iletin. Biri bu temel kültürü dikkate almalı ve biri işleri özenle, düşünerek ele almalıdır. Eğer bu iş birkaç dakikada telefonla çözümlenemiyorsa belgeleri toplayın ve "Bürokrasiyi işletmeye başlamazsanız, tutuklanmanızı sağlayacağım," deyin. Fakat bu konuya bir an için bile kafa yorulmuyor, hiçbir hazırlık yok, her zamanki karmaşa, çeşitli komisyonlar, herkes yorgun, bitkin, işler durmuş halde ve sistem ancak Kamenev ve Krasin temasa geçince işlemeye başlıyor. Bütün bunlar yalnızca Başkent Moskova'da olmuyor aynı zamanda başka başkentler, bütün bağımsız cumhuriyetler ve bölgelerin merkezlerinde de durum böyle. Aynısı, hatta yüz kat daha kötüsü sürekli olarak taşrada da yaşanıyor.

Mücadelemizde komünistlerin düşünebilmeleri gerektiğini unutmamalıyız. Devrimci mücadeleyi ve tüm dünyadaki devrimci hareketin durumunu çok yakından biliyor olabilirler, ancak kendimizi bu korkunç yoksulluk ve kıtlıktan kurtarmak niyetindeysek kültüre, bütünlüğe ve düşünme yeteneğine gereksi-

nimimiz vardır. Birçok kişi bu niteliklerden yoksundur. Yetkili komünistlerin işlevlerini titizlikle yerine getirmediklerini söylemek haksızlık olur. Büyük çoğunluğu, yüzde doksan dokuzu bu titizlik ve dürüstlüklerinin yanında, çarlık yıkılmadan önceki en zor koşullar altında da devrim sonrasında da devrime olan bağlılıklarını göstermiştir; bu yolda canlarını vermeye hazırdılar. Dolayısıyla sorunu bu niteliklerin yokluğuna dayandırmak toptan yanlış olur. En basit devlet işlerinde bile kültürlü bir devlet, bir iş meselesi olduğunu anlamalıyız; ve engeller çıktığında da bunların üstesinden gelebilmeli, bürokratik engel oluşturan kişilere karşı kovuşturmada bulunmalıyız.

Moskova'da proletarya mahkemelerimiz var; birkaç on bin poodluk[1] konserve gıdanın satın alımında beceriksizlik göstermekle yükümlü kişilerden hesap sormalıdırlar. Bu proletarya mahkemelerinin, sorumluları cezalandırabileceği kanısındayım; ancak bunun için öncelikle asıl suçlular bulunmalıdır. Bu durumda asıl suçluların bulunamayacağından emin olun. Hepinizden bu işi irdelemenizi istiyorum; ortada sorumlu biri yok; bütün gördüğümüz bir sürü yaygara, telaş ve saçmalık... Kimse bu işi gereğince kotarma yeteneğinde değil; hiç kimse devlet işlerinin bu yolla halledilemeyeceğini anlamıyor.

Böylece de bundan kazançlı çıkan Beyaz Muhafızlar ve sabotajcılar oluyor. Bir zamanlar böylesi sabotajcılara karşı amansız bir mücadele verdik; bugün bile bu mücadele ile karşı karşıyayız. Elbette bugün de sabotajcılar var ve bunlarla savaşılması gerekiyor. Ancak durum demin betimlediğim gibiyse onlarla mücadele edebilir miyiz? Bu sabotajdan da kötü bir durum. Sabotajcı için iki komünistin gıda alımı kuralları konusunda Politbüro talimatlarına ne zaman başvurulacağı gibi bir sorunla uğraşmasından daha güzel bir şey olamaz; bu durumda

1 Pood bir ağırlık birimidir ve 36.1 pound, ya da 16.38 kg.'a denktir.

elbette bu sabotajcı aralarını bozup onları kışkırtacaktır. Bu komünistlerin arkasında, ya da sırayla her birinin arkasında zeki bir sabotajcı duruyorsa ve onları teşvik ediyorsa, sonuç bu olacaktır. Böylece mesele de çözüme kavuşturulamayacaktır. Kimi suçlamak gerek? Kimseyi, çünkü bu iki yetkili komünist, sadık devrimci geçen yılın meselesini, gıda alımı kurallarına ilişkin talimatlar için ne zaman Politbüro'ya başvurulması gerektiği sorununu tartışıyor.

İşte asıl konu budur ve karşı karşıya bulunduğumuz güçlük de buradadır. Büyük bir kapitalist şirkette yetişmiş bir satıcı böyle bir sorunu nasıl çözümlemesi gerektiğini bilir, ancak yüz yetkili komünistten doksan dokuzu bunu bilmez. Bilmediklerini ve bu işin ABC'sini öğrenmeleri gerektiğini bir türlü anlamaya yanaşmazlar. Bu anlaşılmadıkça, yeniden hazırlık sınıfının sıralarına oturmadıkça bütün politik sistemimizin temelinde yatan ekonomik sorunu asla çözemeyiz.

Size vermek istediğim diğer örnek de Donets Basin'den. Burasının ekonomimizin merkezi, asıl üssü olduğunu bilirsiniz. Donets Basin'i yeniden düzenlemedikçe ve asıl olması gereken konuma getirmedikçe, geniş ölçekli endüstriyi diriltmek ve gerçekten sosyalizmi kurmak –zira ancak geniş ölçekli endüstri temel alınmalıdır bunun için– tamamıyla imkânsızdır. Merkez Komitesi aradaki gelişmeleri yakından izlemektedir.[1]

Politbüro'da bu bölge konusunda yersiz, gülünç ya da saçma sorular yöneltilmemiştir; gerçek, kesinlikle önemli işler görüşülmüştür.

1 Ukrayna'daki Donets Basin (Donbas) Sovyet topraklarında çıkan kömürün % 90'ına yakınına sahip bir maden kaynağı idi ve 1921'e dek savaş öncesindeki üretim miktarının en az üçte birine dek düştü verimi. 1921'de ise Donbas Merkez Kömür Endüstrisi Yönetim Kurulu'nun Başkanı olan Pyatokov öncülüğünde, Donbas kömür üretimini eski düzeyine getirmek üzere dev bir kampanya başlatıldı.

Merkez Komitesi, tüm ekonomimizin temellerini oluşturan böylesi merkezlerde, üslerde çalışmaların gerçekten sistemli bir biçimde yürütülmesine dikkat etmelidir. Merkez Kömür Endüstrisi Yönetim Kurulu'nun başında kesinlikle sadık olmanın yanında gerçekten yetişmiş ve çok yetkin kişiler vardı. Yetenekli olduklarını söylemekle de yanılmış olmam. İşte bu nedenle Merkez Komitesi ilgisini buraya yöneltmiştir. Ukrayna bir bağımsız cumhuriyettir. Her şey yolunda gitmektedir. Ancak bazen parti meselelerinde –en kibar dille nasıl söylenir?– bir kısırdöngü yaşanır ki bunların üstüne gitmemiz gerekir. Çünkü orada sorumlu kişiler sinsidirler ve Merkez Komiteleri de bizi aldatıyor demeyeceğim ama bizden gitgide uzaklaşmaktalar. İşin tamamı hakkında genel bir görüş edinmek için buradaki Merkez Komitesi'nde konuyu tartıştık ve gördük ki bir bölünme ve anlaşmazlık söz konusu. Oradaki Küçük Maden İşletmelerinin Kullanımı için bir komisyon var ve elbette bu komisyonla Merkez Kömür Endüstrisi Yönetim Kurulu arasında ciddi çekişme var.

Biz, daha doğrusu Merkez Komitemiz belli bir deneyim birikimine sahibiz ve dolayısıyla oybirliğiyle ileri gelen kişileri yerlerinden almamaya, ancak herhangi bir sürtüşme olduğunda en küçük ayrıntısına dek hazırlanmış bir bilgi aktarımında bulunulmasına karar verdik. Zira biz yalnızca sadık değil aynı zamanda yetkin kişilere sahip olduğumuzdan, bu bölgedeki böylesi kişileri desteklemek, eğitimlerini tamamlamadıklarını varsayarak bu yönde onlara fırsat tanımak zorundayız.

Sonunda Ukrayna'da bir parti kongresi toplandı –Orada neler olup bittiğini bilmiyorum; toplantıda geçen hiçbir şeyi bilmiyorum. Ukraynalı yoldaşlardan bilgi istedim ve özellikle Yoldaş Ordzhonikidze'den oraya gidip neler olduğunu öğrenmesini istedim– Merkez Komitesi de aynı istekte bulundu. Anlaşılan, Parti Tarihi Komisyonu'nun uğraşmaya kalkışsa on yılda bile temiz-

leyemeyeceği bir entrika ve korkunç bir karmaşa söz konusuymuş. Fakat kongrede sonuç Merkez Komitesi talimatlarının tam tersi olmuş, bu grubun yerini başka bir grup almış.

Tümüyle Yönetsel Alana Yoğunlaşmanın Tehlikesi

Sorun neydi? Aslında, tüm iyi niteliklerine karşın grubun bir kesimi bir yanlış yapmıştır. Yönetsel yöntemlerle fazlasıyla ilgiliydiler. Orada emekçileri ele almalıydık. Çok sıklıkla emekçiler sözcüğü fabrika işçisi diye düşünülmektedir. Oysa daha fazla öğeyi içermektedir. Savaş sırasında hiç de proleter olmayan kişiler de fabrikalara girmiş; bu yolla savaştan kaçmaya çalışmışlardır. Ülkemizin bugünkü ekonomik ve sosyal koşulları gerçek proleterleri fabrikalara sığınmaya itecek nitelikte midir? Hayır. Marx'a göre bu doğru olabilirdi; ancak Marx, Rusya hakkında hiçbir şey yazmamıştır; Marx on beşinci yüzyıldan başlayarak kapitalizmi genel olarak ele almıştır. Altı yüzyıllık bir dönemde bu doğru çıkabilir ancak bugünün Rusyası için doğru değildir. Fabrikalara kaçışan kişiler çoğunlukla proleter değildir; her türden rastlantısal öğelerdir.

Asıl iş çalışmaları gereğince örgütlemeyi öğrenmektir, yoksa geçmişe saplanıp kalmak değildir; sürtüşmeyi tam zamanında gidermektir, yönetimi politikadan ayırmak değildir. Çünkü yönetim sistemimiz ve politik yapımız tüm öncü kadronun bütün proleter kitle ile bütün köylü kitle arasındaki bağlantıyı koruma yeteneğine dayalıdır. Bu dişlilerden biri unutulur ve tümüyle yönetim işlerine dalınırsa, sonuç felaket olacaktır. Donets Basin memurlarının yanlışları bizimkilerle karşılaştırıldığında çok önemsiz kalsa da konumuz açısından tipik bir örnektir. Merkez Komitesi oyçokluğuyla, "Bırakın bu grup kalsın; Donets Basin hayati önemde, onsuz sosyal yapılanmanın samimiyetsiz bir arzu olarak kalacağı sıradışı bir bölge olduğundan

en küçük anlaşmazlıkları bile Merkez Komitesi'ne iletin," emri çıkardı. Fakat tüm politik gücümüz, Merkez Komitesi'nin tüm yetkesi işe yaramaz çıkmıştır.

Bu kez yönetimde bir yanlışlık vardı; ek olarak bir sürü yanlış daha yapıldı.

Bu örnekle devletin ekonomik hizmetinin kesintisiz yürütülebilmesinde, politik güce sahip olmak değil de, yönetsel yeteneğe, doğru adamı doğru yere koyma yeteneği, ufak tefek anlaşmazlıkları giderme yeteneğine sahip olmanın belirleyiciliği ortaya çıkmaktadır. Yetersiz olduğumuz nokta burasıdır; yanlışın kökeni de buradadır.

Devrimimizi tartışırken ve geleceğini değerlendirirken devrimin tamamıyla çözmüş olduğu ve tarihin kesin olarak kapitalizmden devir açan bir kopuş olarak kabul ettiği sorunları büyük bir özenle ayırt etmeliyiz. Devrimimiz kendine yaraşır çözümlere sahiptir. Bırakın Menşevikler ve İki Buçuğuncu Enternasyonal'den Otto Bauer, "Onlarınki bir burjuva devrimidir," diye bağırıp dursun. Biz, görevimizin burjuva devrimini tamamlamak olduğunu söylüyoruz. Bir Beyaz Muhafız gazetesinin dile getirdiği gibi: Dört yüz yıldır devlet kurumlarımızda birikmiş olan dışkıyı biz dört yılda temizledik. Bu yaptığımız, büyük bir iştir. Peki Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler ne yapmışlardır? Hiçbir şey. Ne bizim ülkemizde ne de ileri, aydın Almanya'da ortaçağın pislikleri tamamıyla temizlenmiş değildir. Yine de bunlar, kendimize çok yakışan bir şeyi yapıyor olmamıza sitem ediyorlar. Devrimi tamamlamış olmamız sicilimizden asla silinemeyecek bir başarıdır.

Bugün bir savaş söylentisidir gidiyor. Örneğin sendikalar, reformist sendikalar savaş karşıtı önergeler getiriyor ve savaşa karşı ayaklanmalar çıkarmakla tehdit ediyorlar. Yakın zamanda, yanılmıyorsam, gazetelerde çok güvenilir bir komünistin

Fransız Millet Meclisi'nde emekçilerin savaşa gitmektense ayaklanmayı yeğleyecekleri yolunda bir savaş karşıtı konuşma yaptığını belirten bir haber okudum. Bu konu Basel Manifestosu'nun çıkarıldığı 1912 yılında[1] yaptığımız gibi değerlendirilemez. Rus devrimi savaştan kurtulmanın nasıl mümkün olduğunu ve bunun öngördüğü çabanın büyüklüğünü kendi başına ortaya koymuştur zaten. Devrimci yöntemlerle bir tepkisel savaştan kurtulmanın ne anlama geldiğini de göstermiştir. Tepkisel emperyalist savaşlar dünyanın her yerinde kaçınılmazdır ve bu tür sorunları çözmede insanlık, o zaman on milyonlarca insanın katledildiğini ve böyle gerici bir savaş olduğunda yine bu kadar cana kıyılacağını unutmamalıdır, unutmayacaktır da...

Yirminci yüzyılda yaşıyoruz ve bir gerici savaştan devrimci yöntemlerle –belli bir hükümet adına değil o hükümeti devirmek yoluyla– kurtulan tek ulus Rus ulusu idi ve bu ulusu kurtaran da Rus devrimi idi. Rus devrimiyle kazanılmış olanlar dönüşümsüzdür. Yeryüzünde hiçbir güç bunu değiştiremez, yeryüzündeki hiçbir güç Sovyet Devleti'nin yaratılmış olduğu gerçeğinin üstünü çizemez. Bu tarihsel bir zaferdir. Yüzlerce yıldır devletler burjuva modeline göre kurulagelmiştir ve ilk kez burjuva olmayan bir devlet modeli bulunmuştur. Devlet mekanizmamız arızalı olabilir fakat ilk bulunan buhar makinesinin de kusurlu olduğu söylenmektedir. Kimse bu ilk makinenin çalışıp çalışmadığını bile bilmez ama önemli olan bu değil; önemli olan bulunmuş olmasıdır. İlk buhar makinesinin işe yaramaz olduğunu varsaysak bile bugün buhar makinelerimiz olduğu bir gerçektir.

1 1912 İkinci Enternasyonal Basel Kongresi tüm ülke sosyalistlerini savaşa karşı büyük bir mücadeleye çağırmıştı. Bu yöndeki bildiri, emperyalist güçlerin, sonucunda doğacak devrimlerden korkması yoluyla savaşa girmekten kaçınmasının sağlanabileceği mesajı taşıyordu. Basel Bildirisi'nin metni için bak; *Lenin'in Bir Devrimci Enternasyonal Mücadelesi*, John Riddell basımı, (New York: Pathfinder, 1986), s: 88-90.

Hükümet mekanizmamız çok arızalı da olsa yaratılmış olduğu gerçeği vardır ortada; tarihin en büyük icadı yapılmıştır; bir proleter devlet tipi yaratılmıştır. Dolayısıyla, bırakın tüm Avrupa, binlerce burjuva gazetesi ülkemizde hüküm süren kıtlık ve yılgınlığa ilişkin, ülkemizde çalışan halkın yazgısının yalnızca sıkıntı olduğu yolunda haberler yayımlasın; dünyanın her yerindeki emekçiler hâlâ Sovyet Devleti'ne öykünmektedirler. Bunlar başardığımız büyük ve geri dönülmez kazanımlardır.

Ancak biz, Komünist Parti üyeleri için bu yalnızca kapıyı açmak demekti. Bugünse sosyalist ekonominin temellerini atma göreviyle karşı karşıyayız. Bu başarılmış mıdır? Hayır, henüz değil. Hâlâ sosyalist temelden yoksunuz. Bu temeli attığımızı sanan komünistler büyük bir yanılgı içindedirler. Bütün mesele Rus devrimiyle verilen tarihsel hizmeti belirleyen çizgiyi beceremediğimiz, henüz kuramamış olduğumuz ve defalarca baştan almamız gereken çizgiden kesin olarak, kararlı ve ısrarlı bir biçimde ayırmaktır.

Politik olaylar her zaman çok çetrefillidir. Bunlar bir zincire benzetilebilir. Zincirin kopmasını engellemek için asıl halkayı sıkı tutmak gerekir. Rasgele seçilmiş bir halka yoktur. 1917'deki en önemli olay neydi? Savaştan geri çekilme. Bütün ulus bunu istiyordu ve bu her şeyi gölgede bırakmıştı. Devrimci Rusya savaştan geri çekilmeyi başardı. Bu korkunç bir çaba gerektirdi ama halkın asıl istemi yerine getirildi ve bu bize yıllarca zafer getirdi. Sovyet Hükümeti'nin daha demokrat bir hükümet olup emekçi halka daha yakın bir anlayış taşıdığını halk anladı, köylüler gördü ve cepheden dönen her asker kavradı. Başka alanlarda ne kadar aşırı ve saçma şeyler yapmış olsak da, asıl görevimizin ne olduğunu kavramış olmamız her şeyin doğru yapıldığının göstergesidir.

1919 ve 1920 yıllarının ana özelliği neydi? Askeri direniş. Antant ülkeleri bütün güçleriyle üzerimize yürüyordu ve gırtlağımıza sarılmıştı. Bu noktada hiçbir propagandaya gerek kalmamıştı. Parti dışından her köylü zaten olup biteni anlamıştı. Toprak ağaları geri dönüyorlardı. Komünistler onlarla nasıl savaşılacağını öğrenmişti. İşte bu nedenle köylüler bir bütün halinde komünistlerin peşinden gittiler; zaferi kazanmamızın sebebi de budur.

1921'de ise ana özellik düzenli bir geri çekilme hareketi idi. Bu sıkı bir disiplin gerektirmişti. İşçi muhalefeti, "Siz emekçileri hafife alıyorsunuz; emekçiler daha büyük bir girişimcilik sergilemelidir," dedi. Fakat o zaman böylesi bir girişkenlik düzenli bir geri çekilişle ve sıkı disiplini koruma yönünde gösterilmeliydi. Herhangi biri bir panik ya da disiplinsizlik başlattı mı devrimi yenilgiye mahkûm etmiş olurdu ki, zira zafere alışmış, devrimci görüş ve ülkülerle dopdolu, her geri çekilişin çirkin bir tavır olduğuna kalpten inanan insanlarla, geri çekilme hareketini yürütmekten daha güç bir iş yoktur. En büyük tehlike bu düzenliliğin bozulması ise en büyük iş de bu düzenliliği aynen korumaktır.

Peki bugünün ana niteliği nedir? Raporumun sonunu işte bu konuya ayırmak istiyorum; bugünün ana niteliği politik çizgimizi değiştirmiş olmamız değildir. Bu konuda NEP ile bağlantılı olarak inanılmaz derecede saçma yığınla şey söylenmektedir. NEP açısından kimileri gereksiz bir telaşa kapılmak üzereler ve hükümet birimlerimizi yeniden örgütleyip yeni yeni birimlerin kurulmasını önermekteler. Tüm bunlar çok zararlı saçmalıklardır. Var olan durumda ana öğe halktır, halkın doğru seçimidir. Küçük reformistlere ve üst düzey eğitmenlere karşı mücadeleye alışmış bir devrimci bunu anlamakta güçlük çeker. Ciddi bir biçimde değerlendirildiğinde, var olan durumdan çıka-

rılacak politik sonuç, tüm mevzileri elimizde tutamayacak kadar ilerlemiş olup zaten hepsini de korumamız gerekmediğidir.

Uluslararası konumumuz şu son birkaç yılda büyük gelişme gösterdi. Sovyet tipi devlet bizim başarımızdır, bu insanın ilerlemesi adına bir ileri adımdır ve Komünist Enternasyonal'in her ülkeden aldığı günlük haberler de bunu doğrulamaktadır. Bu konuda kimsenin en ufak bir kuşkusu yoktur. Pratik açıdansa, komünistler köylü kitlelere gerçekten yardım sunmadıkça onların desteğini yitireceklerdir. Dikkatimizi yöneltmemiz gereken asıl hedef yasa çıkarmak, daha iyi kararnameler çıkarmak ve benzeri şeyler değildir. Kararname çıkarılmasının bir propaganda yolu olduğu zamanlar geride kaldı. Halk bize hep gülüyor ve Bolşevikler'in kararlarının yürürlüğe sokulamayacağını bir türlü anlamadıklarını söylüyorlardı; tüm Beyaz Muhafız basını da bu tarz alaylarla doluydu.

Fakat o dönemde kararnameler çıkarılması gerçekten yerinde bir tarzdı. Biz Bolşevikler iktidarı yeni ele geçirmiştik ve köylüye, emekçiye, "İşte bir kararname; bu devletin nasıl yönetilmesini istediğimizin bir göstergesidir. Deneyin!" diyorduk. En başından sıradan işçi ve köylüye kararnameler yoluyla politikamız hakkında bir fikir vermeye çalıştık. Sonuçta büyük bir güven kazandık ve bugün halk kitlelerinin bu güvenine hâlâ sahibiz. Devrimin başlarında bu son derece önemli bir süreçti; bu yaşanmadan devrimci dalganın tepesine çıkamaz, bir dip dalgaya kapılıp giderdik. Bu yaşanmadan, yaşamlarını yeni çizgiler üzerine kurmaya gereksinen işçi ve köylünün tamamının güvenini kazanamazdık.

Artık bu dönem geçti ama bir türlü bunu anlamak istemiyoruz. Bugün şu ya da bu hükümet biriminin kurulması ya da yeni baştan düzenlenmesi yolunda kararlar alırsak, işçiler ve köylüler bize gülerler. Sıradan işçi ve köylüler bile bugün bununla ilgilenmez ki asıl görevimizin artık bu olmadığı bir gerçek oldu-

ğundan gülmekte haklıdırlar. Biz komünistlerin bugün insanlara sunmamız gereken bu tür bir şey değildir. Hükümet birimleriyle ilgili olan bizler her zaman sürüyle küçük işlere boğulmuş olsak da, sımsıkı tutmamız gereken halka, ana mesele bu değildir.

Doğru Kişileri Seçin ve Denetimleri Başlatın

Günümüzün ana özelliği doğru kişileri doğru yerlere yerleştirmemiş olmamız, devrim sırasında mükemmel davranışlar sergilemiş sorumlu komünistlere hakkında hiçbir şey bilmedikleri ticari ve endüstriyel işlevler yüklenmiş olmasıdır ve bunlar, dolandırıcı ve namussuzlarca çok iyi gizlendiklerinden doğruyu görmemizi engellemektedir. Sıkıntı da işlerin nasıl yürütüldüğünü gerçekten denetleme yollu bir çabamız olmamasından doğuyor. Bu sıradan, önemsiz bir iştir; bunlar küçük meselelerdir. Ancak tarihteki en büyük politik değişim sonrasında, bir süre kapitalist sistemin içinde yaşamak zorunda kalacağımızı akıldan çıkarmazsak, bugün asıl mesele kelimenin dar anlamıyla politika değildir (gazetelerde okuduklarımız yalnızca politik nutuklardır; içinde sosyalist tek bir öğe taşımazlar), asıl mesele önergeler, hükümet birimleri ve yeniden örgütlenme falan değildir. Bu gibi şeyler gerektikçe zaten yaparız, ancak halkı bunlarla oyalamayın. Uygun bireyleri seçin ve işe yarar gerçek denetleme sürecini başlatın. Halkın değer vereceği girişim de budur.

Halk denizinde, okyanusta yalnızca bir damlayız ve halkın ayırdında olduğu şeyleri doğru biçimde dile getirdiğimizde ancak yönetebiliriz. Bunu yapmadıkça, Komünist Parti proletaryayı arkasına alamaz, proletarya kitleleri sürükleyemez ve bütün sistem çöker. Halkın, tüm emekçi halkın bugün asıl isteği korkunç açlık ve yoksulluktan kurtulmaları için yardım edilmesinden başka bir şey değildir; onların gereksinimi, köylülerin ihtiyacı olan iyileştirmenin gerçekten de alışkın oldukları ekono-

mik tarza yönelik olduğunun gösterilmesidir. Köylü alışverişe ve ticarete alışkındır, bunları bilir. Doğrudan komünist dağılımı başlatamazdık. Fabrikalardan ve bunun için gerekli donanımdan yoksunduk. Bu durumda, köylülerin gereksinimlerini ticaret yoluyla karşılamalıyız ve bunu kapitalist kadar iyi yapmalıyız; yoksa halk böyle bir yönetime şans tanımaz. Bu anahtar noktadır ve –beklenmedik bir şey olmadıkça da– sözünü edeceğim üç koşul uyarınca da, 1922'deki etkinliklerimizin temel niteliği bu olmalıdır.

İlk koşul hiç müdahale olmamasıdır. Diplomatik alanda bunu önlemek için elimizden geleni yapıyoruz, ancak, bir gün yine de bu olabilir. Gerçekten hep uyanık olmalıyız ve belli sınırlar içinde olmak kaydıyla Kızıl Ordu adına birtakım büyük ödünler vermeye yanaşmalıyız. Yalnızca boğazımızı sıkmak için bir yol arayıp duran bir burjuva dünya ile karşı karşıyayız. Menşeviklerimiz ve Sosyalist Devrimciler'imizin bu burjuvazinin casuslarından aşağı kalır yanı yoktur. Politik tavırları böyle.

İkinci koşul, mali krizin aşırı şiddetlenmemesi. Kriz yakında. Mali politikayı tartıştığımızda bunu işiteceksiniz. Fazlasıyla ciddi ve şiddetli olursa da birçok şeyi yeniden gözden geçirip düzeltmemiz ve tüm emeğimizi bu bir tek iş üzerinde yoğunlaştırmamız gerekecektir. Eğer böyle ciddi bir bunalım yaşanmasa elbette daha da iyi olabilir; tüm devlet tröstlerindeki komünistlere iyice bir silkelenme şansı verecektir; ancak bunu yapmayı unutmamalıyız. Mali bunalım hükümet birimleri ve endüstriyel kuruluşları sarsacaktır ve işlerine uygun olmayanlar ilk elenenler olacaktır; ancak yetkili komünistler cephelerde savaşmış ve hep çok iyi çalışmış çok iyi adamlar olarak kutlanırken böyle bir bunalımın tüm suçunun uzmanlara yüklenmemesine dikkat etmeliyiz. Demek ki, mali bunalım çok büyük olmazsa bundan bir kazancımız olabilir ve ticaret sahasında yer alan yetkili komünistleri Merkez Kontrol (Denetleme) Komis-

yonu ve Merkez Teftiş Komisyonu'nun yaptığı gibi değil çok büyük bir dikkatle ayıklayacağız.

Üçüncü koşul, bu dönemde politik yanlışlar yapmamamızdır. Politik yanlışlar yaparsak elbette ki tüm ekonomik yapılanma çalışmamız bozguna uğrar ve bunları düzeltmenin yolları ile izleyeceğimiz yön konusunda kendi içimizde anlaşmazlıklara düşeriz. Oysa tatsız yanlışlar yapmazsak, yakın gelecekte asıl uğraşımız dar anlamıyla politika ve kararnameler, birimler ve bunların örgütlenmesi olmayacaktır –ki gerektiğinde bu işlerle yetkili komünistler ve Sovyet kurumları ilgilenecektir–, asıl etkinliğimiz doğru kişileri seçmek ve kararların yerine getirilmesini güvenceye almak yönünde olacaktır. Bu bağlamda, işe yarar bir şey öğrenir de gerçekten yararlı bir şeyler yaparsak tüm güçlüklerin yine üstesinden geliriz.

Son olarak da, Sovyet kurumlarımız, yüksek hükümet örgütleri ve partinin bunlarla bağlantısı açısından uygulamada olup bitene değinmem gerekiyor. Parti ve Sovyet Hükümet örgütleri arasındaki ilişkiler olması gerektiği gibi değildir. Bu noktada tamamen hemfikiriz. En küçük sorunların bile nasıl Politbüro'nun önüne getirildiğinin bir örneğini vermiştim. Ülkemizde yalnızca bir tek iktidar partisi bulunduğundan ve bir parti üyesinin yakınmalarının önüne geçilemediğinden, resmi yollarla bundan kurtulmak son derece zordur. İşte bu nedenle Halk Komiserleri Konseyi'nde görüşülen her şey Politbüro'ya iletilmektedir.

Bundan büyük ölçüde ben de sorumluyum, çünkü Halk Komiserleri Konseyi ile Politbüro arasındaki bağlantı geniş ölçüde benim aracılığımla sağlanmıştır.[1] İşten çekilmek durumun-

1 Halk Komiserleri Konseyi (HKK), Tüm Rusya Sovyetler Kongresi ve onun Merkez Yürütme Komitesi'ne bağlı, sıradan İşçi ve Köylü Cumhuriyeti Hükümeti idi. Lenin 1917'de kuruluşundan 1924'teki ölümüne dek HKK'nin Başkanı idi; bu dönem boyunca aynı zamanda Komünist

da kaldığımda, iki dişlinin bir arada çalışmıyor olduğu görüldü ve Kamenev bu bağlantıyı korumak için üç misli sorumluluk altına girmek zorunda kaldı. Mademki yakın gelecekte işe dönmem pek mümkün değil, bu durumda tüm umutlar diğer iki yoldaşa, Almanlarca arındırılmış Yoldaş Tsyurupa ve Yoldaş Rykov'a bağlanmaktadır. Öyle görünüyor ki Alman imparator Willhelm bile bize yardımcı olmuştur; bunu hiç beklemezdim. Her nasılsa Yoldaş Rykov'u tedavi eden ve hastalıklı kısmını Almanya'da tutmak suretiyle ondan ayıran, en iyi kısmını bırakıp Yoldaş Rykov'u tamamıyla arındırılmış biçimde bize yollayan bir cerrahı vardı. Eğer bu yöntem kullanılmaya devam edilirse gerçekten iyi bir iş yapılmış olacaktır.

Şaka bir yana, gelelim asıl talimatlar üzerine bir iki söz etmeye. Bu noktada Merkez Komitesi'nde tam bir anlaşma söz konusudur ve umarım kongre buna olanca dikkatini verip Politbüro'nun ve Merkez Komitesi'nin ufak tefek konularla uğraştırılmaması ve bunların daha çok yetkili memurlara devredilmesi yolundaki talimatları açıkça onaylar. Halk komiserleri kendi işlerinden sorumlu olup bu konuları Halk Komiserleri Konseyi sonra da Politbüro'ya kadar çıkarmamalıdırlar. Resmi olarak Merkez Komitesi'nde şikâyet bildirme hakkını ortadan kaldıramayız, çünkü ülkedeki tek egemen parti bizim partimizdir. Ancak her ufak meseleyi Merkez Komitesi önüne getirme huyundan vazgeçmeliyiz; ve Halk Komiserleri Konseyi'nin saygınlığını, etki alanını artırmalıyız. Konseyin toplantılarına büyük çoğunlukla komiserler katılmalı, komiser vekilleri değil. Konseyin işlevleri geçen yıl bir türlü çeviremediğim yönde değiştirilmeli, yani yönetsel kontrole daha fazla yoğunlaşılmalıdır.

Parti Politbüro'nun bir üyesi idi.
1921'den itibaren A.I. Rykov ve A.D. Tsyurupa HKK'nin Başkan Vekilleri idiler, L.B. Kamenev ise 1922'nin ikinci yarısında üçüncü bir vekil olarak devreye sokuldu.

Bizim hazırda iki adayımız var –Rykov ve Tsyurupa Rykov Kızıl Ordu ve Deniz Kuvvetlerini Desteklemede Olağanüstü İşçi ve Köylü Savunma Konseyi'nde[1] iken işleri sıkıya almış ve çok iyi çalışmıştı. Tsyurupa en etkin halk komiserliklerinden birini örgütlemişti. Halk komiserliklerini verimlilik ve sorumluluk anlamında geliştirme yönünde birlikte fazlasıyla uğraş verseler, küçük de olsa bu alanda bir ilerleme kaydederiz. En az on beş tanesi işlevsiz kalmış on sekiz halk komiserliğimiz var; her alanda verimli halk komiserleri bulunamaz ve kesinlikle halkın buna daha fazla ilgi göstereceği umudundayım. Yoldaş Rykov Merkez Komitesi Bürosu ve Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi Prezidiyumu'nun üyesi olmalıdır; çünkü bu iki örgüt arasında bir bağlantı olmalıdır ki bu bağ olmaksızın asıl dişliler zaman zaman boşta kalacaktır.

Bu bağlamda Halk Komiserleri Konseyi ve Emek ve Savunma Konseyi'nin komisyonlarında sayıda azaltmaya gitmeye çalışmalıyız. Bu örgütler kendi işlerini bilmeli ve çözmeli; sayısız komisyona bölünmemelidir. Birkaç gün önce komisyonlar baştan aşağı gözden geçirildi. Görüldü ki yüz yirmisi de oradaydı. Ne kadar gerekliydi? On altı. Bu en önemli kısıtlama değildir. Kendi işlerinde sorumluluğu kabul etmek, Halk Komiserleri Konseyi için bir karar hazırlamak ve bu kararda sorumluluklarını üstlenmeyi bilmek yerine komisyonların arkasına sığınmak gibi bir eğilim gösterilmektedir. Şeytan bile bu komisyonlar karmaşasında yolunu şaşırır. Hiç kimse olanları, sorumluluk alanlarını bilmiyor; her şey birbirine karışmış halde ve sonunda herkesin sorumlu olduğu bir karar çıkıyor.

Buna göre, bölgesel ekonomik konferansların çalışmalarının ve özerkliğinin artırılıp geliştirilmesi gereğine değinilmelidir. Rusya'nın yönetsel dağılımı bugün bilimsel çizgiler üzerin-

1 İşçi ve Köylü Savunma Konseyi iç savaşın bitimiyle 1920'de Emek ve Savunma Konseyi ve Halk Komiserleri Konseyi'ne karşı sorumluydu.

de belirlenmiş durumdadır; bunun için de ekonomik ve iklimsel koşullar, yaşam biçimi, yakıt edinme, yerel endüstri koşulları ve benzerleri dikkate alınmıştır. Buna dayanılarak yöresel ve bölgesel ekonomik konferanslar oluşturulmuştur. Elbette ara sıra değişiklikler yapılabilir ancak bu ekonomik konferansların etki alanı genişletilmelidir.

Öyleyse Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi'nin daha etkin biçimde çalışmasını, daha düzenli ve uzun sürelerle toplanmasını sağlamalıyız. Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi kimi zaman gerektiğinde alelacele Halk Komiserleri Konseyi'ne getirilen yasa tasarılarını görüşmelidir. Bu tür tasarıların görüşülmesini erteleyip yerel emekçilere bunları dikkatle inceleme olanağı tanımak daha yerinde olur. Bu yasa tasarılarını hazırlayanlardan daha sert istemlerde bulunulmalıdır. Oysa bu yapılmıyor.

Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi oturumları daha uzun sürerse, kendi içlerinde gruplara ve alt-komisyonlara bölünebilirler ve böylece daha sıkı bir incelemede bulunabilir ve bence var olan politik durumun özü, asıl noktasında; yani, doğru kişileri seçmeye ve kararların nasıl uygulandığına değgin araştırmaya yoğunlaşma yolunda uğraş verebilir.

Yüz yetkili komünistten doksan dokuzunun bugün uygun işlerde bulunmadıklarını, bu durumda görevlerini gereğince yerine getiremediklerini ve öğrenmeye başlamaları gerektiğini itiraf etmeliyiz ve bu itiraftan da korkmamalıyız. Eğer bu kabul edilirse ve –genel uluslararası ortama bakarak zamanımız olduğunu düşündüğüm şeyi yapma– öğrenme fırsatına sahip olduğumuza göre ne olursa olsun bunu yapmalıyız. (Güçlü bir alkış)

2. BÖLÜM

KAVGA BAŞLIYOR: ULUSAL SORUN ve SOVYET CUMHURİYETLERİ GÖNÜLLÜ BİRLİĞİ

"ÖZERKLEŞTİRME" TASARISI: RSSFC ile BAĞIMSIZ CUMHURİYETLER ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Joseph Stalin

24 Eylül, 1922

1- Ukrayna, Beyaz Rusya, Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan, Sovyet Cumhuriyetleri ile RSSFC arasında bu cumhuriyetlerin RSSFC'ye resmen katılmaları üzerinde bir anlaşmaya varılması yerinde görülmektedir.[1] Buhara, Harzem ve Uzakdoğu

1 Lenin'e notlar'da yer almaktadır, *TE*, c: 42, sf: 602-603.
Eski çarlık imparatorluğuna bağlı halkların kendi geleceklerini belirleme hakkı Kasım 1917'de daha yeni kurulmuş olan Sovyet Hükümeti'nin çıkardığı ilk kararnamelerden biriyle verilmiştir ve Ocak 1918'deki üçüncü Sovyet Kongresi'nce de bir yasal düzenlemeye sokulmuştur. Bu kongre "her ulusun işçi ve köylülerine kendi yetkili Sovyetler kongrelerinde federal hükümet ve diğer federal Sovyet kurumlarında yer almayı isteyip istemedikleri ile hangi koşulları öne sürecekleri konusunda karar vermede serbestlik tanıyarak" RSSFC'nin coğrafi uzanımı ya da Anayasal formunu belirlemeye karar vermiştir. Rusya Sovyet Cumhuriyeti'nin kendi sınırlarındaki azınlık halkları da yirmi biri 1922 sonlarında kurulmuş bulunan özerk cumhuriyetler ve bölgeler kurmaya teşvik edilmişlerdir.
Stalin'in bu ilk tasarısı RSSFC ile çeşitli bağımsız cumhuriyetler arasındaki ilişkiler konusunda önerilerde bulunmak üzere ağustosta partinin Örgütlenme Bürosu tarafından kurulan bir komisyonca 24 Eylül 1922'de onaylanmıştır. Sonra da bu komisyon taslağı yürürlüğe konmak üzere 5-7 Ekim'deki Merkez Komitesi genel toplantısında gündeme getirilmiştir.
Komisyon oylaması öncesinde, bu tasarı, RSSFC'ye özerk cumhuriyetler olarak katılması önerilen beş bağımsız cumhuriyette –Ermenistan, Azerbaycan, Beyaz Rusya, Gürcistan ve Ukrayna'da– bölgesel Komünist Parti Merkez Komiteleri'ne sunulmuştu. Bunu yalnızca Azerbaycan ve Ermenistan'daki komiteler kabul etti.

Cumhuriyeti sorunları askıya alınmakta ve bunlarla gümrük düzenlemeleri, dış ticaret, dışişleri ve askeri konular gibi noktalarda anlaşmalarla sınırlı kalınmaktadır.

Not: 1. maddede belirtilen cumhuriyetlerin Anayasaları ile RSSFC Anayasası'nda, Sovyet organlarının bu yöndeki kararları doğrultusunda uygun değişiklikler yapılmalıdır.

2- Bu doğrultuda, RSSFC Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi kararları, 1. maddede sözü geçen cumhuriyetlerin merkez organlarını; Halk Komiserleri Konseyi ile RSSFC Emek ve Savunma Konseyi kararları da bu cumhuriyetlerin birleşik komiserliklerini bağlayıcı nitelik taşımalıdır.

Not: Bu cumhuriyetler RSSFC Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi Prezidyumu'nda temsilci bulundurmalıdırlar.

3- 1. maddede adı geçen cumhuriyetlerin dışişleri (dış ilişkileri ve dış ticareti), askeri, (yerel ulaşım dışında) iletişim yollarıyla ilgili hizmetleri, posta ve telgraf halk komiserliği RSSFC'nin aynı alanlardaki çalışmalarıyla birleşip, RSSFC'nin ilgili komiserlerinin, bu cumhuriyetlerde kendi temsilcileri ve küçük bir memur kadrosu bulunmalıdır.

Cumhuriyetlerin Merkez Yürütme Komiteleri'nin de onayı alınarak bu temsilciler RSSFC halk komiserlerince atanmalıdır.

Söz konusu cumhuriyetlerin Dışişleri Halk Komiserliği ile Dış Ticaret Halk Komiserliği'nin ilgili dış temsilciliklerinde temsil edilmeleri uygun olacaktır.

4- Bu cumhuriyetlerin maliye, gıda, emek ve ulusal ekonomi komiserlikleri resmen RSSFC'nin ilgili komiserliklerinin emirlerine uymalıdırlar.

"Özerkleştirme" olarak bilinen bu komisyon planı komisyonun kendi içinde keskin anlaşmazlıklara da neden oldu. Bu taslağın her bir cumhuriyetteki komünist örgütlerin liderlerince bir daha ele alınmak üzere geri çekilmesi yolundaki bir önerge dörde beş oyçokluğuyla reddedildi.

5- 1. maddede adı geçen cumhuriyetlerin geri kalan komiserlikleri, yani, Adalet, Eğitim, İçişleri, Tarım, İşçi-Köylü Denetimi, Halk Sağlığı ve Sosyal Güvenlik Komiserlikleri bağımsız kalacaktır.

Not 1- Yukarıda adı geçen cumhuriyetlerdeki karşı-devrimci etkinliklerle savaş halindeki temsilcilikler RSSFC Devlet Politik Yönetimi'ne bağlı olacaktır.

Not 2- Bu cumhuriyetlerin Merkez Yürütme Komiteleri yalnızca içişlerini ilgilendiren davalarda af kararı çıkarma hakkına sahip olacaktır.

6- Bu karar, RKP Merkez Komitesi'nce onaylanmışsa duyurulmayacak ancak ulusal merkez komitelerine Tüm Rusya Sovyetler Kongresi toplantısı sırasında tüm cumhuriyetlerin isteği olarak duyurulmasından önce adı geçen cumhuriyetlerin Merkez Yürütme Komitesi ya da Sovyetler Kongresi aracılığıyla çıkarılacak bir genelge olarak iletilecektir.

SSCB'nin KURULUŞU KONUSUNDA POLİTBÜRO ÜYELERİNE İLETİLMEK ÜZERE KAMENEV'e MEKTUP

26 Eylül, 1922

Yoldaş Kamenev, büyük olasılıkla Stalin size komisyonun bağımsız cumhuriyetlerin RSSFC'ye katılmaları hakkındaki tasarısını göndermiştir.[1]

Eğer almamışsanız, lütfen bunu sekreterden hemen alıp okuyun. Bu konuda dün Sakolnikov'la bugün de Stalin'le görüştüm. Yarın Mdivani'yi ("bağımsızlık" düşüncelerinden kuşku duyulan bir Gürcü komünisti) göreceğim.

Bence bu son derece önemli bir konudur. Stalin fazlasıyla aceleci... (Daha önce bu sorunu ele alıp biraz olsun üzerinde durmuştunuz) Bu konuyu ciddi bir biçimde inceleyiniz; elbette Zinoviev de aynı şeyi yapmalıdır.

Stalin, 1. maddede geçen RSSFC'ye "katılma" ifadesi yerine, "Avrupa ve Asya Sovyet Cumhuriyetleri Birliği bünyesinde RSSFC ile resmi birleşme" ifadesini kullanmayı kabul etmiş durumdadır.

Umarım bu kabulün anlamı ortadadır: Biz kendimizi, Ukrayna SSC'si[2] ve ötekileri ile eşit görüyor ve bunlarla bu eşitlik

1 Lenin, *TE*, c. 42, sf. 421-423. Lenin'in bu mektubu 1959'a dek Sovyetler Birliğinde yayımlanmamıştır. Leon Troçki 1927'de "Parti Tarihi Bürosuna Mektup"ta önemli alıntılar yapmıştır ki bu da Troçki'nin *Stalin'in Çarpıtma Okulu* adlı kitabında yer almıştır. (New York: Pathfinder, 3. Basım, 1972), Bak: sf: 65-66.

2 Lenin'in Sovyet Rusya–Ukrayna ilişkileri hakkındaki görüşleri 1919 tarihli üç makalede açıklanmıştır. Bak: Lenin, *TE*, c: 30, sf: 163-166, 270-271 ve 295-297.

temeli üzerinden yeni bir birlik, yeni bir federasyon halinde Avrupa ve Asya Sovyet Cumhuriyetleri Birliği bünyesinde birleşmeyi kabul ediyoruz.

2. Madde de değiştirilmelidir. RSSFC Tüm Rusya Merkez Komitesi oturumları yanında gereken:

"Avrupa ve Asya Sovyet Cumhuriyetleri Birliği Federal Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi"dir.

İlki haftada bir toplanıyorsa son sözünü ettiğimiz de haftada bir (ya da iki haftada bir) toplanıyorsa, bu kolayca düzenlenebilir.

Önemli olan "bağımsızlıkçı" halka destek çıkmak değil, onların bağımsızlığını yok etmek yerine yeni bir düzen daha yaratıp bir eşit cumhuriyetler federasyonu kurmaktır.

2. Maddenin ikinci bölümü; "Hoşnut olmayanlar (Halk Komiserleri Konseyi ve Emek–Savunma Konseyi kararlarına karşı), (RSSFC'de olduğu gibi) uygulamayı ertelemeye yol açmaksızın, Federal Tüm–Birlik Merkez Yürütme Komitesi'ne başvuracaklardır," şeklindeki kısmı böylece kalabilir.

3. Madde de aynen kalabilir ancak ifadede "Moskova'da merkezi bulunan federal halk komiserliklerinde yer alacaklar ancak Avrupa ve Asya Cumhuriyetleri Birliği'ne katılmış bulunan tüm cumhuriyetlerde RSSFC'nin ilgili halk komiserlerinin yetkili temsilcileri küçük bir kadro halinde bulunacaktır," biçiminde bir değişiklik yapılmalıdır.

3. Maddenin ikinci bölümü kalsın; belki eşitliği vurgulamak açısından, "Avrupa ve Asya Sovyet Cumhuriyetleri Birliği'nin üye cumhuriyetlerinin Merkez Yürütme Komiteleri'yle anlaşmaya vararak," demek daha iyi olabilir.

Üçüncü bölüm üzerinde biraz düşünelim: Acaba "uygun" yerine "zorunlu" demek daha mı doğru olurdu? Ya da en azından bir talimatlar isteminde koşullu zorunluluk getirmek ve yal-

nızca özellikle olağandışı durumlarda bu talimatlara gerek duymadan karar verme yetkisi tanımak gerekmez mı?

4. Madde de belki, "Merkez Yürütme Komiteleri'nin anlaşmaya varmasıyla," şeklinde olsa daha iyi olmaz mı?

5. Maddeye, "Tümüyle danışma niteliğinde (ya da yalnızca danışma niteliğinde) ortak (ya da genel) konferanslar ve kongreler oluşturarak," ifadesi eklense nasıl olur?

Bu, birinci ve ikinci düzenlemelerde paralel değişiklikleri öngörecektir.

Stalin, dönüşüme kadar bu tasarıyı Merkez Komitesi Politbürosu'na sunmayı ertelemeyi kabul etmiştir. 2 Ekim, Pazartesi günü orada olacağım. Sizi ve Rykov'u gündüz birkaç saatliğine, örneğin, öğlen 12 ile öğleden sonra 2 arasında ya da gerekirse akşam 5-7 ya da 6-8 arasında görmek isterim.

Bu tasarının ilk halidir. Mdivani ve diğer yoldaşların görüşlerini de alınca bazı ekleme ya da düzeltmelerde bulunabilirim. Sizin de böyle yapıp yanıtınızı bana göndermenizi rica ediyorum.

Saygılarımla,

Lenin

Not: Politbüro Üyeleri'nin hepsine bunun kopyalarını gönderin.

POLİTBÜRO ÜYELERİNE MEKTUP

Joseph Stalin

27 Eylül, 1922

(Kopyadır)

(Çok gizlidir.)

Yoldaş Lenin, Kamenev ve Politbüro Üyeleri, Yoldaş Zinoviev, Kalinin, Molotov, Rykov, Tomsky, Troçki'ye.

(Yoldaş Lenin'in Yoldaş Kamenev'e yazdığı mektuba yanıt)1

1- Komisyon tasarısının 1. paragrafı konusunda, bana kalırsa, şöyle bir değişiklik yapılarak, Yoldaş Lenin'in önerisiyle uyuşmak olasıdır: "Ukrayna, Beyaz Rusya, Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri'nin RSSFC ile Avrupa–Asya Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği bünyesinde resmi olarak birleştirilmesini uygun görmek" (ilk ikisi sosyalist olmayan, üçüncüsü de henüz Sovyetleştirilmemiş olan Buhara, Harzem ve Uzakdoğu Cumhuriyeti bir süre için bu resmi birleşimin dışında kalacaktır).

2- 2. paragraf üzerindeki Lenin'in değişiklik önerisi, yani; "Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi'nin yanında bir başka Federal Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi'nin oluşturulması," yolundaki önerisi bence kabul edilmemelidir. Biri "bir Avam kamarası" diğeri "Lordlar kamarasını" temsil edecek

1 Jan M. Meiyer, *Trotsky Papers* (The Hague: Mouton, 1971) c: 2, sf: 752-754'ten çevirilmiştir. Bunlar *Stalin'in Çarpıtma Okulu*'nda yer almıştır. bak: sf: 66-67.

olan iki Merkez Yürütme Komitesi'nin varlığı bize yalnızca sürtüşme ve anlaşmazlık ortamı getirecektir.

Yoldaş Lenin'in yerine şu değişikliği öneriyorum: "Bu doğrultuda, RSSFC Merkez Yürütme Komitesi, Cumhuriyetler Birliği'ni oluşturan merkezi kurumlar için bağlayıcı kararları alan Tüm-Federal Merkez Yürütme Komitesi bünyesinde yeniden düzenlenecektir."

Yoldaş Lenin'in düzeltmelerine uygun olarak alınacak herhangi bir karar mutlaka, (Tatar Cumhuriyeti, Türkmen Cumhuriyeti ve diğer cumhuriyetler olmak üzere) RSSFC üyesi olan sekiz özerk cumhuriyeti dışında bırakan bir Rus Merkezi Yürütme Komitesi'nin kurulmasına ve bu sekiz cumhuriyetin Ukrayna ve diğer bağımsız cumhuriyetlerle aynı ölçüde bağımsız olduklarının duyurulmasına, Moskova'da (Bir Rus Meclisi ve bir Federal Meclis olmak üzere) iki meclisin oluşturulmasına, genel olarak da şu dönemde hiç de gerekli olmayan yeniden örgütlenme yolunda büyük çalışmalara yol açacaktır ki, bu, var olan koşullar altında, bence uygun değildir ve zamansızdır.

3- 3. paragrafta Yoldaş Lenin salt yazı düzeltmeleri yapmıştır ki, bunlar önemli değildir.

4- 4. paragrafa gelince, kanımca Yoldaş Lenin'in kendisi Maliye, Gıda, Emek ve Ulusal Ekonomi Halk Komiserlikleri'nin Federal Halk Komiserlikleri'yle birleştirilmesi istemiyle aceleci davranmıştır. Yoldaş Lenin'in bu aceleciliğinin ulusal liberalizmin zararına bağımsızlık yanlısı güçlere destek sağlayacağı su götürmez.

5- 5. paragraftaki düzeltmesi ise bence gereksizdir.

RSSFC ile BAĞIMSIZ CUMHURİYETLER ARASINDAKİ İLİŞKİLER KONULU DÜZELTİLMİŞ TASARI

Joseph Stalin ve diğerleri

Merkez Komitesi Plenumu'na, 5-6 Ekim, 1922

1- Ukrayna, Beyaz Rusya, Transkafkasya Cumhuriyetleri Federasyonu ile RSSFC arasında, her birinin birlik üyeliğinden ayrılma hakları saklı tutularak, sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri Birliği bünyesinde birleşmeleri yönünde bir anlaşmaya varılması zorunludur.[1]

2- Birliğin en yüksek organı, RSSFC, Transkafkasya Federasyonu,[2] Ukrayna ve Beyaz Rusya Merkez Yürütme Komitele-

1 Lenin'e notlar'da yer almaktadır, *TE,* c: 42, sf: 604-605.
Komisyonun taslak halindeki tasarısının Stalin tarafından yeniden yazılmış olan bu şekli, Lenin'in 26 Eylül 1922 tarihli mektubu dağıtıldıktan sonra Merkez Komitesi'ne sunulmuştur. MK Stalin, Ordzhanikidze, V.M. Molotov ve A.F. Myasnikov imzalarını taşıyan bu belgeyi onaylamıştır.

2 Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan, Transkafkasya Federasyonu'nu oluşturmuştur. 1918'de kurulan bu devletler önce, 1920'de Azerbaycan ve Ermenistan'da kurulmuş olan Sovyet yönetimine düşman küçük burjuvalar ve burjuva partilerce yönetilmiştir.
Bu devletler içinde ekonomik olarak en gelişmiş devlet olan Gürcistan üç yıl boyunca Menşevik Parti'nin yerel kanadınca yönetilip Noy Zhordania'nin başkanlık ettiği bir burjuva hükümetince yönetilmiştir. Gürcistan 1918'de Alman ordusunca, ardından da 1920 Temmuz'una dek İngiliz ordularınca işgal altında kalmıştır. İç savaş sırasında ise bu devlet karşı-devrimci güçlerin bir kalesi olmuştur.
Şubat 1921'de Gürcistan'da sınıra yakın bir bölgede bir Sovyet yanlısı ayaklanma çıkmıştır. Kızıl Ordu isyancıları desteklemek için Gürcistan'a geçmiştir. Bir aylık mücadeleden sonra Menşevik Hükümet teslim olmuştur. Yeni Sovyet Hükümeti ise Gürcistan'da partinin liderliğini yapmış olan komünistlerin eline geçmiştir. Bunlar da Rusya'yı merkez

ri'nin kendi nüfusları oranında temsilcilerinden oluşacak birlik, Merkez Yürütme Komitesi olacaktır.

3- Bu birlik MYK'nin yürütme organı da yine kendisinin atadığı birlik Halk Komiserleri Konseyi olacaktır.

4- Birliği oluşturan cumhuriyetler ile federasyonların dışişleri, dış ticaret, askeri, demiryolu ulaşımı, posta ve telgraf alanındaki halk komiserlikleri Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nin ilgili organlarıyla birleştirilecektir. Cumhuriyetler Birliği'nin ilgili komiserlikleri federasyonlar ve cumhuriyetlerin Merkez Yürütme Komiteleri'nin onayı da alınarak, birliğin halk komiserlerince atanan kendi temsilcileri ve küçük bir memur kadrosunu bulunduracaktır, bu federasyon ve cumhuriyetlerde.

Not: Söz konusu cumhuriyetlerin Dışişleri Halk Komiserliği ile Dış Ticaret Halk Komiserliği'nin dış temsilciliklerinde yer almaları da son derece önemlidir.

5- Cumhuriyetler Birliği'ni oluşturan cumhuriyetlerin ve federasyonların Maliye, Gıda, Ekonomi, Emek ve Denetleme Komiserlikleri ve bunların karşı devrimci etkinliklerle savaşan merkezi organları, ilgili halk komiserliklerinin emirleri ile Cumhuriyetler Birliği'nin Halk Komiserleri Konseyi ve Emek–Savunma Konseyi'nin kararlarına bağlı olacaktır.

6- Cumhuriyetler Birliği'nin Adalet, Eğitim, İçişleri, Tarım, Halk Sağlığı ve Sosyal Güvenlikten Sorumlu Komiserlikleri'yse bağımsız kabul edilecektir.

---

almış görünen bir hükümetten son derece tedirgin olan Gürcü kitlelerin ulusal istemlerini çiğnememeye son derece büyük bir özen göstermeye çalışmışlardır.

Tüm cumhuriyetlerin komünistlerini kucaklayan Komünist Parti Transkafkasya Federasyonu'nun oluşturulmasına yönelik bir dizi girişimle bölge halklarını bir arada tutmak üzere 1921'de ortaya çıkmıştır ki, Transkafkasya Federasyonu da 12 Mart 1922'de kurulmuştur.

EGEMEN ULUS ŞOVENİZMİ ile MÜCADELE ÜZERİNE POLİTBÜRO'ya NOTA

6 Ekim, 1922

Egemen ulus şovenizmine karşı ölümüne bir savaş ilan ediyorum.[1] Onu bu berbat diş ağrımdan kurtulur kurtulmaz tüm sağlam dişlerimle yiyip bitireceğim.[2] Birliğin Merkez Yürütme Komitesi'nde sırayla bir Rus,

bir Ukraynalı,

bir Gürcü,

olmak üzere tüm üyelerce başkanlık edilmesi gereğinde mutlaka ısrar edilmelidir.

Mutlaka!

Saygılarımla,

Lenin

1 Lenin, *TE*, c. 33, s. 372.

2 Lenin berbat bir diş ağrısı çekmiştir ki, bunu bir başka mektubunda, "Tüm bir hafta boyunca beni çalışmaktan alıkoydu," diye ifade etmiştir.

DIŞ TİCARET TEKELİ KONUSUNDA MERKEZ KOMİTESİ ÜYELERİNE İLETİLMEK ÜZERE JOSEPH STALİN'e MEKTUP

13 Ekim, 1922

MK Sekreteri Yoldaş Stalin'e,[1]

6 Ekim tarihli MK genel toplantısı (tutanak 7, madde 3) kararı, önemsiz görünen bir şeyi, kısmi bir reformu başlatmaktadır, şöyle ki: "Emek ve Savunma Konseyi'nin ayrı ayrı her kalem malın ithali ve ihracı için geçici izin ya da belli sınır komşuları için izin verilmesi konusundaki kararlarının hayata geçirilmesi."[2]

Aslında bu dış ticaret tekelini baltalayıcı bir karardır. Yoldaş Sokolnikov'un bunun yapılmasını sağlamaya çalışıp başarmış olmasında şaşılacak bir şey yok. Hep buna uğraşmış-

1 Lenin, *TE*, c: 33, sf: 375-378.

2 Dış ticaret üzerindeki devlet tekeli altında tüm ithalat ve ihracat etkinlikleri bir devlet organının elinde toplanıyordu. Buharin, Zinoviev, Kamenev ve Stalin'in de aralarında bulunduğu birçok parti liderinden bu tekeli gevşetmeye yönelik sürekli öneri geliyordu. Lenin bu önerilere "dış ticaret tekelinin hafifletilmesine ilişkin tüm konuşma, görüşme ve komisyon oluşumlarına resmi yasak getirilmesi" isteminin yer aldığı 15 Mayıs 1922 tarihli bir mektupla yanıt verdi. Stalin'in çözüm getirmeyeceği yolundaki ifadelerine karşın Politbüro bu yönde bir önergeyi kabul etti. Lenin'in notası üzerine, "Her şeye karşın, [ticaret tekelinin] yumuşatılmasının çok gerekli olduğunu düşünüyorum," şeklinde bir not düştü.
Ekim 1922'de Merkez Komitesi, Lenin ve Troçki'nin katılamadığı bir oturumunda burada Lenin'in sözünü ettiği öneriyi kabul etti. Lenin'ce yürütülüp Troçki tarafından da desteklenen bir mücadelenin sonucunda bu karar 18 Aralık'ta Merkez Komitesi'nce geri çevrildi.

tır; çelişkili ifadelerden hoşlanır ve her zaman da tekelin bizim yararımıza olmadığını kanıtlama çabası vermiştir. Ancak ilke olarak tekel yanlısı olup da insanların ticareti yürütenlerden ayrıntılı bilgi almaya gerek görmeden bu kararı onaylamış olmaları şaşırtıcıdır.

Kabul edilen bu karar ne anlama geliyor?

Satın alma ofisleri ithal ticareti için açılmaktadır. Böyle bir ofisin sahibi yalnızca özel olarak listesi yapılmış malları alıp satma hakkına sahiptir.

Bunun denetimi nereden yapılmaktadır? Denetim araçları nerededir?

Rusya'da keten 4 ruble 50 kopek ise, İngiltere'de bu 14 rubledir. Hepimiz Kapital'de faiz oranları ve kâr hızla yükseldi mi kapitalizmin nasıl daha korkusuzca büyüyüp kendi içinde değişimler yaşadığını okumuşuzdur. Hepimiz kapitalizmin ölümcül riskler alabilme yetisinde olduğunu ve Marx'ın bunu savaştan ve kapitalizmin kendi sıçramalarına başlamasından çok önce görmüş olduğunu anımsarız.

Bugünkü durum nedir? Bugün hangi güç köylü ve işçileri son derece kârlı işlerden uzak tutabilir? Rusya'yı bir gözetmenler ağı ile kaplayabilir? Hangi güç komşusunu satın alma ofisinde yakalayıp ona keteninin ülke dışına gümrüksüz satılacağını kanıtlayabilir?

Yoldaş Sokolnikov'un çelişkili ifadeleri hep çok zekicedir; ancak bu çelişkilerle asıl doğrunun ayırt edilmesi gerekir.

Rusya'nın kırsal bölgesinde böyle bir konuda "yasallık" söz konusu değildir. Genelde kaçakçılık oranını doğru saptamak olanaksızdır (Diyorlar ki, yine de kaçakçılık tekel ortamında bile artıyor); sınırdaki profesyonel kaçakçıyla başa çıkmak başka, "kendilerine ait" kârdan onları yoksun bıraktıklarında savunmaya geçip bunu yapan yetkililerle savaşan bütün köylüyle başa çıkmak başka bir şeydir.

Daha bize yeni yeni milyonlar kazandırmaya başlayan (ve onlarca milyon hatta daha fazlasını da kazandıracak olan) tekel sistemini sınama fırsatı bulmadan tam bir karmaşa yaratıyoruz. Henüz güçlendirmeye başlamış olduğumuz destek noktalarını sarsıyoruz.

Bir sistemi kurmaya adım atmış durumdayız, dış ticaret tekeli ve kooperatifler, her ikisi de yalnızca kurulma aşamasında. Bir ya da iki yıl içinde bazı sonuçlar alınacaktır. Dış ticaretten edinilen kâr yüzde yüzlere vurmaktadır ve milyonlar hatta onlarca milyon kazanmak üzereyiz. Karma şirketler kurmaya başlamış durumdayız; bunların (çok büyük ölçüdeki) kârlarından yarısını elde etmeyi öğrenmeye başlamışız. Zaten çok ciddi devlet kârlarının işaretlerini alabiliyoruz. Bunu da en küçük bir kâr bile getiremeyen vergiler uğruna bir yana atıyoruz; her şeyden vazgeçiyor ve bir hayaletin peşinden gidiyoruz.

Bu konu genel toplantıda alelacele ele alındı. Sözünü etmeye değecek ciddi bir tartışma yapılmadı. Acele etmemiz için hiç neden yok. Ticaret alanındaki yöneticilerimiz bu işlerin içine girmeye daha yeni yeni başlıyorlar. Ticaret politikasının önemli sorunlarında uygun malzemeyi toplamadan, belgeler ve rakamlara bakılarak olumlu ve olumsuz yanlar değerlendirilmeden düşüncesizce, acele ile karar verilmesi; bu, size doğru bir tutum gibi geliyor mu? Yorgun insanlar birkaç dakikada oylama yaparlar ve sonuç da böyle olur. Daha basit politik sorunları tekrar tekrar irdelemiş ve bir karara varmamız da sıklıkla aylarımızı almıştı.

Hastalığın o günkü toplantıya katılmama engel olması ve ancak şimdi alınan karara itiraz hakkını kullanmak durumunda kalmam benim için çok üzücü.

Fakat konunun enine boyuna incelenip tartılması gerektiğini, acele etmenin zararlı olduğunu düşünüyorum.

Bu konudaki kararın bir sonraki genel toplantıya dek, yani iki ay için ertelenmesini; bu arada ticaret politikası deneyimimiz üzerine bilgi ve belgelerin toplanmasını öneriyorum.

V. Ulyanov (Lenin)

Not 1: Dün Yoldaş Stalin ile yaptığım görüşmede (genel kurul toplantısına katılmadığımdan gerekli bilgiyi toplantıda bulunmuş olan yoldaşlardan edinmeye çalıştım) arada Petrograd ve Novorossiisk limanlarının geçici olarak açık tutulması yolundaki öneri üzerine de konuştuk. Bana öyle geliyor ki, her iki örnek de böylesi denemelerin en sınırlı mal listesi için bile son derece tehlikeli olduğunu gösteriyor. Petrograd limanının açılması Finlandiya sınırındaki keten kaçakçılığının inanılmaz oranda artışına yol açacaktır. Profesyonel kaçakçılar yerine keten üreticisi bölgenin tüm köylüsüyle mücadeleye girmek durumundayız. Bu savaşımda yenilmemiz, belki de belimizi doğrultamayacak biçimde yenilmemiz neredeyse kaçınılmazdır. Novorossiisk limanının açılması ise tahıl fazlamızı çabucak eritecektir. Peki savaş için ayırdığımız ürünün çok az olduğu bir zamanda bu ölçülü bir politika mıdır?

Öyleyse şunlar dikkate alınmalıdır. Dış ticaret tekeli Rusya'ya bir altın akışı başlatmış durumdadır. Bunun hesaplanması daha yeni yeni mümkün olmaktadır; falanca tüccarın Rusya'ya altı aylık ilk girişi diyelim ki ona yüzde yüz kâr getirmiş olsun; bunun karşılığında Dış Ticaret Komiserliği yararına fiyatını % 25–50 artırır. Üstelik bu kârı artırmak ve bu işi öğrenmek bizim için artık mümkündür. Arada bir çeşitli limanlar bir süreliğine açıldı mı tek bir tüccar bu tür bir tekel için tek bir penny ödeme yapmayacağından her şey bir anda çöker, tüm sistem durur. Bu apaçık ortadadır. Böyle bir riske girmeden önce her şey yeniden düşünülüp defalarca ölçülüp biçilmelidir.

Ayrıca bizde kaydı bulunacak olan yabancı tüccarları değil de genel olarak tüm küçük burjuvaziye giriş serbestisi tanımanın politik riski vardır.

Dış ticaretin başlamasıyla birlikte bir altın girişine bel bağlamış durumdayız. Bir içki tekeli dışında başka bir anlaşma göremiyorum, ancak bunda da çok ciddi etik kaygılar ile Sokolnikov'dan gelen işe yarar itirazlar söz konusudur.

Lenin

Not 2: (1.30'da) Kimi ticaret yetkililerinin bir erteleme için başvurduklarını öğrendim. Ancak bu başvuruyu okumuş değilsem de tüm kalbimle destekliyorum. Bu yalnızca iki aylık bir meseledir.

Lenin

MERKEZ KOMİTESİ ÜYELERİ'ne MEKTUP

Joseph Stalin

20 Ekim, 1922

Yoldaş Lenin'in mektubu, Merkez Komitesi'nin 6 Ekim tarihli dış ticaret konulu kararının doğruluğuna ilişkin fikrimi değiştirmiş değildir.[1] Dış Ticaret Komiserliği'nin "milyonları" (ilk önce rakamlar belirlenmeli ve hesaplamalar yapılmalıdır), bu komiserliğinin Rusya'dan dışarı aktardığı altınların değerinin bunun kat kat üstünde olduğu düşünülürse, anlamsız kalıyor. Bununla birlikte Yoldaş Lenin'in Merkez Komitesi kararının uygulamasının ertelenmesi yolundaki ısrarı dolayısıyla bu konunun Lenin'in de katılacağı bir sonraki plenumda görüşülmek üzere ertelenmesini kabul ediyorum.

1 Stalin'in mektubunun tam metni elimizde yok; bu alıntılarsa L.A. Fotieva'nın *Iz vospominaniy o V.I. Lenine (Lenin'in Yaşamından Sayfalar)* adlı çalışmasından alınmıştır. (Moskova: *Izdat. Politicheskoy Literatury)* sf: 28-29.

K.M. TSİNTSADZE ve S.I. KAVTARADZE'ye TELGRAF

21 Ekim, 1922

Tsintsadze ve Kavtaradze,

Gürcistan Komünist Partisi MK, Tiflis[1].

Kopyası; MK Üyesi Ordzhonikidze ve Transkafkasya Bölge Komitesi Sekreteri Orakhelaşvili'ye.

Bilinmeyen bir nedenle MK Sekreterleri'nden biri değil de Buharin tarafından bana ulaştırılan ve Tsintsadze ile diğerleri-

1 Lenin, *TE*, c: 45, sf: 582.
Bağımsız cumhuriyetlerle ilişkiler konulu yeniden gözden geçirilmiş karar taslağındaki, Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycan'ın yeni birliğe tam üye değil de Transkafkasya Federasyonu'nun unsurları olarak kabul edileceği yolundaki koşula karşılık olarak Gürcistan'daki Merkez Komitesi, Gürcistan'ın ayrı bir üye olarak birliğe girmesi gerektiğini öne sürdü. (Bak: Lenin'in Sovyet Gürcistan ve bir Transkafkasya Federasyonu'nun geleceği konusundaki 1921 tarihli yazışmalarının yer aldığı Ek 1.)
Ordzhonikidze, Moskova'daki Parti Örgütlenme Bürosu'nu da arkasına alarak, Gürcistan'daki komünist liderleri disiplin altına alma, birçoğunun Gürcistan'dan ayrılıp Rusya'daki Parti Merkez Komitesi'nin hizmetinde çalışması yolunda emirler verme yoluna gitti. Gürcistan'daki liderler Stalin'in başkanlık ettiği ve sürekli olarak Ordzhonikidze'yi desteklemiş olan Parti Sekreterliği'nin foyasını çıkarmak umuduyla Buharin ve Kamenev'e bir ihbarda bulundular. Buharin ve Kamenev, bu kısa telgrafı çekmesine neden olan ihbar mesajını Lenin'e gösterdiler.
22 Ekim 1922'de Gürcistan Merkez Komitesi'nin on bir üyesinden dokuzu Ordzhonikidze'nin ve Parti Sekreterliği'nin tutumlarını protesto etmek amacıyla örgütten istifa ettiler; Ordzhonikidze bunların yerine kendisini destekleyen kişileri atadı. Gürcistan'daki yeni Merkez Komitesi yeni federasyon oluşturulması için önerilen koşullara itirazlarını geri çekerek, Gürcistan Hükümet politikasını değiştirdi.
Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği, 30 Aralık'ta kuruldu.

nin imzasını taşıyan telgraf mesajında kullanılan uygunsuz ifade biçimi beni şaşırttı. Benim dolaylı ve Mdivani'nin doğrudan katılımıyla alınan Merkez Komitesi kararları sonucunda tüm ayrılıkların giderildiğinden emindim. Bu nedenle de Ordzhonikidze'ye yapılan hakareti şiddetle kınıyor ve mesajınızı iletmiş bulunduğum RKP MK Sekreterliği'nce çözümlenmesi için anlaşmazlığınızın uygun ve de samimi bir tarzda dile getirilmesi gereğinde ısrar ediyorum.

Lenin

3. BÖLÜM

NEP ve DÜNYADA SOSYALİZM MÜCADELESİ

RUS DEVRİMİNİN BEŞ YILI ve DÜNYA DEVRİMİNİN GELECEĞİ

KOMÜNİST ENTERNASYONAL DÖRDÜNCÜ KONGRESİ'ne RAPOR

13 Kasım, 1922

(Lenin uzun ve çılgın bir alkış tufanı ile karşılanır.[1] Herkes ayaktadır ve "Enternasyonal"i söylemektedir.) Yoldaşlar, asıl konuşmacı listesinde yokum, ancak uzun süren hastalığım nedeniyle uzun bir konuşma yapamamamı hoşgöreceksinizdir. Ana konular üzerine giriş niteliğinde birkaç söz edebileceğim. Benim konum çok sınırlı, şöyle ki; "Rus Devrimin Beş Yılı ve Dünya Devriminin Geleceği" genelde tek bir konuşmada bitirilemeyecek denli derin ve geniş bir konudur. İşte bu nedenle bu konunun yalnızca küçük bir bölümünü, yani, Yeni Ekonomik Politika kısmını ele alacağım. Üzerinde çalışıyor olduğumdan herhalde benim için en önemli konu... Bugün için en önemli noktayla ilgili olarak sizi bilgilendirmek üzere bilerek bu küçük bölümü seçtim.

Ve böylece Yeni Ekonomik Politika'yı nasıl başlattığımızı ve bu politika yardımıyla ne gibi sonuçlar elde ettiğimizi anlatacağım. Bu konunun dışına çıkmazsam belki de hakkında genel bir fikir ve genel bir bakış edinmenizi sağlayabilirim.

Yeni Ekonomik Politika'ya nasıl ulaştığımızı anlatmaya başlamak için de 1918'de yazdığım bir makaleden alıntı yap-

1 Lenin, *TE*, c: 33, sf: 418-432.

malıyım. 1918 yılının başında, küçük bir tartışmada devlet kapitalizmi karşısındaki tutumumuzun ne olması gerektiği meselesine değindim. O zaman şöyle yazdım:

"Devlet kapitalizmi Sovyet Cumhuriyetimiz'de var olan duruma –yani o zamanki duruma– göre bir ileri adım olacaktır. Cumhuriyetimiz'de yaklaşık altı aylık bir sürede devlet kapitalizmi kurulmuş olsa, sosyalizmin bir yıl içinde yerinin sağlamlaşacağı ve ülkemizde yenilemez olacağının kesin bir güvencesi, dolayısıyla da büyük bir başarı olurdu."[1]

Bu elbette ki bugünkünden daha akılsız ancak böylesi konularla başa çıkamayacak kadar da aptal olmadığımız bir zamanda söylenmişti.

Demek ki 1918'de Sovyet Cumhuriyeti'nde o zaman var olan ekonomik durumla ilgili görüşüm devlet kapitalizminin bir ileri adım olduğu yönündeydi. O zaman cumhuriyetimiz zaten bir sosyalist cumhuriyet olduğundan ve ancak sosyalist olarak nitelendirilebilecek çeşitli yeni ekonomik önlemler benimsemede acele –hem de fazlasıyla acele– ediyor olduğumuzdan bu çok tuhaf, belki de saçma görünüyor. Bununla birlikte, o zaman Sovyet Cumhuriyeti'nde hüküm süren ekonomik durumla bağlantılı olarak devlet kapitalizminin bir ileri adım olacağı görüşünü savunmuş ve fikrimi yalnızca Rusya'nın ekonomik sistemini oluşturan öğeleri sıralayarak açıklamıştım. Bana göre bu öğeler: (1) Ataerkil yani en ilkel tarım sistemi; (2) küçük mal üretimi (bu tahıl ticareti yapan köylü çoğunluğu da içeriyor); (3) özel sermaye; (4) devlet kapitalizmi; ve (5) sosyalizm[2] idi.

O zaman tüm bu ekonomik öğeler Rusya'da vardı. Kendimi bu unsurların birbiriyle bağıntısını açıklama işine ve bu sosya-

1 Lenin, *Destkaya bolezn "Levizny" kommunizm, 1920. "Sol" Komünizm Bir Çocukluk Hastalığı, TE,* c: 27, sf: 334-335.
2 "Left wing Childishness" *TE,* c: 27, sf: 335-336.

list olmayan unsurlardan birinin, yani devlet kapitalizminin, sosyalizmden daha yüksek tutulup tutulmayacağı meselesine yönelttim. Tekrar ediyorum: Kendini bir sosyalist cumhuriyet olarak ilan eden bir cumhuriyette, sosyalist olmayan bir unsurun sosyalizmden daha değerli sayılıp ona üstün tutulması herkese tuhaf gelebilir. Fakat Rusya'nın ekonomik sistemini homojen ve son derece gelişmiş bir sistem olarak görmediğimizi anımsarsanız, bu anlaşılır gelebilir; Rusya'da sosyalist oluşumun beraberinde en ilkel tarım biçimi olan ataerkil tarım sisteminin sürdüğünün tümüyle ayırdındaydık. Bu koşullarda devlet kapitalizmi nasıl bir rol oynayabilirdi?

O zaman kendi kendime bu unsurlardan hangisinin baskın olduğunu sordum. Açıktır ki küçük burjuva unsurun hüküm sürdüğü ortam küçük burjuvadır. O zaman anladım ki küçük burjuva unsur baskındı; farklı bir görüş edinmek imkânsızdır. O sıralar kafama takılan soru, bugünkü sorunla hiçbir ilgisi olmayan özel bir anlaşmazlıkta beliren soru; Devlet kapitalizmine yönelik tavrımız nedir? idi. Ve yanıtladım: Bir sosyalist form olmasa da devlet kapitalizmi bizim ve Rusya için var olandan daha işe yarar bir form olacaktır. Bu neyi gösterir? Bu, zaten sosyalist devrimi tamamlamış olsak da, sosyalist ekonomi ilkelerine de kurallarına da fazlaca değer yüklemediğimizi gösterir. Tersine, o zaman bizler önce devlet kapitalizmine ve ancak bunun ardından sosyalizme ulaşmamızın daha iyi olacağını bir yere kadar kavramıştık.

Öncelikle bugünkü ekonomik politikamızın ne olduğunu açıklamak ve ikinci olarak da Komünist Enternasyonal için çok önemli pratik sonuçlar çıkarmak için tek başlangıç noktası olarak gördüğümden bu konu üzerinde özellikle durmalıyım. O zaman hazırlanmış bir geri çekilme planımız olduğu fikri uyansın istemem. Böyle bir şey yoktu. Bir tartışmada doğmuş olan bu satırlar bir geri çekilme planının parçası değildi. Örneğin,

devlet kapitalizmi açısından son derece önemli olan ticaret özgürlüğü gibi can alıcı bir noktadan hiç söz edilmemiştir bu satırlarda...

Bundan, ekonomik sistemi geçmişten bugüne çok geri kalmış bir ülke açısından olmakla birlikte, Komünist Enternasyonal ve de ileri düzeyde Batı Avrupa ülkeleri bakımından da bir şeyler çıkarmalıyız, düşüncesindeyim. Örneğin, şu sıralar bir program hazırlığına girmiş bulunuyoruz.[1] Ben kendi adıma, tüm programlar üzerine genel bir görüşme düzenlemenin, ilk okumayı yapıp öylece konuşmanın ve yazılı hale getirmenin ancak bu yıl bir son karar çıkarmamanın daha iyi olacağı kanısındayım. Neden mi? Öncelikle tabii ki, yeterince ayrıntılı bir biçimde hepsini irdelememiş olduğumuzu düşündüğüm için ve de olası geri çekilme hareketi ve bunun için gerekli hazırlıklar üzerinde pek düşünmediğimiz için. Ancak bu, dünyada oluşan kapitalizmin yıkılıp tüm büyük güçlükleriyle birlikte sosyalizmin kurulması gibi temel değişimler göz önüne alınırsa, kesinlikle dikkatimizi yönelitmemizi gerektiren bir konudur.

Doğrudan saldırıya geçtiğimiz ve zaferi kazandığımız zaman nasıl davranacağımızı bilmek yetmez. Devrim zamanlarında bu o kadar zor olmadığı gibi çok da önemli değildir; en azından en belirleyici nokta değildir. Bir devrimde karşı tarafın kafasını kaybettiği zamanlar hep yaşanır ki, ona böyle bir zamanda saldırırsak kolay bir zafer elde edebiliriz. Fakat bu hiçbir şeydir, çünkü düşman yeterince dayanıklıysa, güçlerini yeniden toparlayıp ileri atılabilir. Bizi kışkırtıp kolayca kendisine saldırtabilir ve böylece bizi yıllarca geriye itebilir. Bu nedenle kendimizi geri çekilme olasılığına hazırlamamız gerektiği fikri-

1 Program taslakları Rus KP'sinden Nikolai Buharin ile Bulgar, Alman ve İtalyan partilerince 5 Kasım–5 Aralık 1922 arasında yapılan, Komünist Enternasyonal'in Dördüncü Kongresi'ne sunulmuştur. Hiçbiri de bu kongrede kabul edilmemiştir.

nin yalnızca kuramsal açıdan önemli olmadığını düşünüyorum. Pratik açıdan bakıldığında da, yakın gelecekte kapitalizme karşı doğrudan saldırıya geçme hazırlığında olan tüm partiler, olası bir geri çekiliş için hazırlık sorununa eğilmek durumundadırlar. Devrim deneyimimizden çıkan diğerlerinin yanında bu dersi de öğrenmek bize zarar vermeyecektir, bence. Tam tersi, birçok kez yararlı olduğunu da gösterebilir.

1918 gibi erken bir tarihte devlet kapitalizmini olası bir geri çekilme politikası olarak kabul ettiğimiz gerçeğini vurguladığıma göre artık Yeni Ekonomik Politikamız'ın sonuçlarını ele alacağım. Tekrar ediyorum: O dönemde bu çok belirsiz bir fikirdi, ancak 1921'de, iç savaşın en önemli aşamasını atlatıp zaferle sonuçlandırdıktan sonra Sovyet Rusya'daki ağır –bence en ağır– iç politik bunalımın etkisini hissettik. Bu iç bunalım yalnızca köylü kesimin çoğunluğunda değil, aynı zamanda işçiler arasında da var olan hoşnutsuzluğu da gün ışığına çıkardı. Bilinçsiz de olsa içgüdüsel bir biçimde geniş köylü kitleler arasında bize karşı böyle bir duygunun taşınması, umarım Sovyet Rusya tarihinde ilk ve son defadır. Bu özel ve de elbette ki bizim için çok tatsız olan duruma yol açan neydi? Ekonomik saldırımızda fazla ileri gitmiş olmamız, yeterli kaynaklar edinememiş olmamız, kitlelerin, kendi başımıza bilinçli bir biçimde düzenleyemeyip hemen sonra, birkaç hafta sonra kabul ettiğimiz şeyin yani salt sosyalist oluşumlara, tamamıyla sosyalist dağılıma geçişin, elimizdeki gücün ötesinde olduğunu ve kendimizi daha kolay işlerle sınırlayacak biçimde bir geri çekiliş sağlayamadığımız durumda felaketle karşılaşacağımızı sezmiş olmalarıdır.

Bence bunalım Şubat 1921'de başlamıştır. Bu yılın baharında hep birlikte –bu konuda önemli bir anlaşmazlık olduğunu gözlemlemedim– Yeni Ekonomik Politika'yı kabul etme kararı aldık. Şimdi, on sekiz ay geçtikten sonra, yani 1922'nin bitimin-

de belli karşılaştırmalar yapabilir durumdayız. Neler oldu? Bu on sekiz aylık dönemde hangi konuma geldik? Sonuç nedir? Bu geri çekilmenin bize bir yararı oldu mu? Gerçekten bizi kurtardı mı ya da sonuç hâlâ belirsiz mi? Kendi kendime sorduğum asıl soru budur ve bence bu soru aynı zamanda tüm komünist partiler için birincil önemdedir; zira yanıt olumsuz ise, hepimiz mahvoluruz. Hepimizin bu soruya tüm içtenliğimizle olumlu yanıt vereceğimizi yani geçen on sekiz ayın sınavı geçtiğimizin olumlu ve kesin kanıtı olduğunu kabul edeceğimizi düşünüyorum.

Şimdi bunu kanıtlamaya çalışacağım. Bunun için de ekonomimizi oluşturan tüm parçaları kısaca sıralamam gerekiyor.

Önce mali sistemimizi ve ünlü Rus Rublemiz'i ele alacağım. Dolaşımdaki miktarı katrilyonu geçiyor olduğuna göre sanırım Rus Rublesi'nin ünlü olduğunu söyleyebiliriz. (Gülüşme) Bu da bir şeydir. Astronomik bir rakam. Eminim ki buradaki herkes bu rakamın ne anlama geldiğini bilmiyordur. (Herkes de bir gülüşme) Ancak bu rakamın ekonomi bilimi açısından pek önemli olduğunu da sanmıyoruz, çünkü sıfırlar her zaman silinebilir. (Gülüşme) Ekonomik anlamda hiçbir önemi olmayan bir iki şey başardık ve bu gidişle ileride daha fazlasını da başaracağımızdan eminim. Fakat asıl önemli olan ruble değerini dengede tutmaktır. Şu sıralar bu sorunla cebelleşiyoruz, en iyi birimlerimiz bunun üzerinde çalışıyor ve buna çok büyük önem veriyoruz.[1]

Ruble değerini uzun erimli dengede tutup sonrasında da bunu her zaman başarabilirsek kazanmamız kaçınılmaz olacaktır.

1 1922'de, bir rublenin önceki değeriyle 10.000 ruble ettiği yeni bir para sistemi başlatıldı. Yılın sonunda da 1923'te tedavülde olan bir ruble 1922'nin 100 rublesine denk olacaktı. Hem taşra ile kent arasındaki ticareti kolaylaştırmak hem de sanayi üretiminin planlı bir biçimde yeniden canlandırılmasını sağlamak için altına dayalı istikrarlı (dengeli) bir para sistemine geçme kararı alınmıştı. Bu değişim 1924'ün başlarında tamamlanan aşamalı bir geçiş sayesinde başarıldı.

Bu durumda, tüm bu astronomik rakamlar, bu trilyonlar ve katrilyonlar en küçük bir anlam taşımayacaklardır. O zaman ekonomimizi sağlam bir temele oturtup daha da geliştirebileceğiz. Bu konuda oldukça önemli ve kesin veriler sunabileceğimi sanıyorum. 1921'de kâğıt ruble değeri en çok üç ay dengede tutulabilmiştir. Henüz bitmemiş olan bu yıl yani 1922'de ise beş ayı aşkın bir zaman bu denge korunmuştur. Bence bu yeterli bir kanıttır. Ancak kesin çözüm için özel bir kanıt isterseniz elbette ki yetersiz kalır; fakat genel olarak tam ve kesin bir kanıt sunmanın olanaksız olduğunu düşünüyorum. Sunduğum veriler Yeni Ekonomik Politika'yı başlattığımız geçen yıl ile ilerlemeyi öğrenmiş bulunduğumuz bu yıl arasındaki değişimi göstermektedir. İlerlemeyi öğrenmiş olduğumuza göre, çok aptalca şeyler yapmayı sürdürmedikçe bu yolda daha fazla başarı kazanmayı da öğreniriz.

Bununla birlikte en önemli konu ticarettir, yani bizim için vazgeçilmez olan malların dolaşımıdır. Bir savaş durumunda olmamıza karşın (siz de biliyorsunuz ki yalnızca birkaç hafta önce Vladivostok yeniden ele geçirilmiştir)[1] ve de ancak bugün ekonomik etkinliklerimizi gerçekten sistemli biçimde sürdürebilmemize karşın, iki yıldır bu sorunla başa çıkmayı becerebildiğimize göre; kâğıt ruble değerini üç ay değil de beş aydır dengede tutmayı başardığımıza göre, durumdan hoşnut olmamız için yeterli nedenimiz var diyebiliriz.

Tüm bunlara karşın yalnızız. Ne geçmişte ne de bugün kredi almış değiliz. Kendi kapitalist ekonomilerini bugün bile ne yöne gittiklerini bilmeyecek denli kusursuzca örgütleyen güçlü kapitalist ülkelerin hiçbirinden yardım görmedik. Versailles Anlaşması yoluyla kendilerinin de içinden çıkamadıkları bir

1 Rusya'nın Pasifik Okyanusu'ndaki en geniş limanı olan Vladivostok, 1922 Ekim sonuna dek Japon Hükümeti'nin birliklerinin işgali altındaydı.

mali sistem yarattılar.[1] Bu büyük kapitalist ülkeler bile işleri bu şekilde yürütüyorlarsa, bence geri kalmış ve eğitimsiz olan bizler en önemli noktayı –rublenin dengede tutulma koşullarını– kavramış olmamıza sevinebiliriz. Bu da kuramsal çözümlemelerle değil bana göre dünyadaki tüm kuramsal tartışmalardan daha önemli olan pratik deneyimle kanıtlanmaktadır. Pratik bu alanda kesin sonuçlar elde ettiğimizi, yani ekonomimizi, ticaret, malların serbest dolaşımı, köylüler ve de küçük üretici kitleler için birincil önem taşıyan bir noktaya, rublenin dengeye sokulmasına doğru itmeye yöneldiğimizi göstermektedir.

Şimdi de sosyal (toplumsal) hedeflerimizden söz edeceğim. En önemli etken, elbette, köylüdür. 1921'de büyük bir köylü kesiminde hoşnutsuzluk hüküm sürüyordu. O zaman açlık vardı. Bu, köylüler için en ciddi sıkıntı idi. Doğal olarak dışardaki düşmanlarımızın hepsi de, "İşte, bir sosyalist ekonominin sonucu!" diye bağırıyorlardı. Yine doğal olarak aslında iç savaşın korkunç sonucu olan açlık hakkında tek bir şey söylemiyorlardı. 1918'de bize saldırmaya başlamış olan bütün toprak sahipleri ve kapitalistler açlığı sosyalist ekonominin sonucuymuş gibi göstermeye çalıştılar. Açlık gerçekte tüm örgütsel ve devrimci çabalarımızın sonuçlarını boşa çıkarma tehdidi içeren büyük ve ağır bir felaketti.

Öyleyse şimdi soruyorum; bu beklenmedik ve eşi benzeri olmayan felaketin ardından, Yeni Ekonomik Politika'yı başlatmamız, köylülere ticaret özgürlüğü vermemizden sonraki, yani bugünkü konumumuz nedir? Yanıt herkes için açık seçik orta-

1 Versailles Anlaşması, I. Dünya Savaşı galibi müttefik güçler ile Almanya arasında 28 Haziran 1919'da imzalanmıştır. Almanya savaş suçlusu ilan edilmiş, silahlı güçlerine ciddi bir sınırlama getirilmiş ve sömürgelerine de galip güçler el koymuştur. 1920'nin başlarında kapitalist dünyada parasal istikrarsızlığa yol açtığı gibi Almanya'da da yoğun bir para basımına ve kontrolsüz bir enflasyona neden olacak ağır mali tazminatlar yüklenmiştir.

dadır; bir yıl içinde köylüler açlığın üstesinden gelmekle kalmamış öyle çok ayni vergi ödemişlerdir ki, elimizde hem de hiç zorlamada bulunmadan alınmış yüzlerce milyon poodluk tahıl vardır. 1921'den önce de neredeyse Rusya'da âdet haline gelen köylü ayaklanmları hemen hemen tümüyle durdurulmuştur.

Köylüler bugünkü konumlarından hoşnuttur. Bundan kesinlikle emin olabiliriz. Bunun istatistiki verilerden çok daha önemli olduğunu düşünüyoruz. Kimse, köylülerin ülkemizde belirleyici bir etken olduklarını yadsımaz. Bugün köylünün konumu öyle bir noktadadır ki bu kesimden bize karşı bir harekette bulunulacağı korkusuna kapılmaya neden yoktur. Bunu tamamıyla bilerek, hiç abartmadan söylüyoruz. Bunu zaten başarmış durumdayız. Köylü, yetkililerimizin çalışmalarının şu ya da bu yönünden rahatsız olabilir. Bundan yakınabilir. Devlet mekanizmamız ve devletçe yürütülen ekonomimiz hâlâ bu yakınmaları ortadan kaldırabilecek kadar etkin olamadığından, elbette bu olası ve de kaçınılmaz bir durumdur; ancak köylünün bizden böylesine ciddi hoşnutsuzluğu genel olarak asıl sorunumuzun dışında kalmaktadır. Bu, bir yıllık süreçte halledilmiş durumdadır. Bence bu konuda bu kadar söz yeter.

Hafif endüstrimize gelince; farklı durumlarda olduklarından ağır ve hafif endüstri ayrımı yapmak durumundayız. Hafif endüstri için hiç çekinmeden genel bir yeniden canlanmadan (bir diriliş) söz edebilirim. Ayrıntılara girmeyeceğim. Bir sürü istatistiki veri sunmaya çalışmayacağım. Fakat bu genel izlenim gerçeklere dayanmaktadır ve gerçek dışı ya da doğru olmayan hiçbir şeye dayanmadığından emin olabilirsiniz. Hafif endüstride genel bir dirilişten, dolayısıyla da Petrograd ve Moskova'daki işçilerin koşullarındaki belirgin iyileşmeden söz edebiliriz. Başka yörelerde ağır endüstri baskın olduğundan bu çok daha az gözlemlenmektedir. Demek ki bu diriliş genel için geçerli değildir. Yine de tekrar ediyorum, hafif endüstri kesinlikle

gelişme yolundadır ve Petrograd ile Moskova'daki çalışma koşulları da kesinlikle düzelmiş durumdadır. 1921 baharında bu iki kent işçileri arasında hoşnutsuzluk söz konusuydu. Bu şimdi kesinlikle ortadan kalkmış durumda. Günbegün işçilerin koşulları ve ruh hallerini izleyen bizler bu noktada yanılgıya düşmüyoruz.

Üçüncü olarak ağır endüstri konusunu ele alalım. Bu alandaki durumun ciddiyetini koruduğunu belirtmeliyim. 1921-22'de iyiye dönük bir şeyler oldu, öyle ki yakın gelecekte durumun iyileşeceğine değgin umut besleyebiliriz. Bunun için gerekli kaynaklardan bazılarını elde etmiş durumdayız. Bir kapitalist ülkede ağır endüstrideki durumu iyileştirmek için yüzlerce milyonluk krediye gereksinim duyulur. Yoksa hiç gelişme olmaz. Kapitalist ülkelerin ekonomi tarihi, gelişmemiş ülkelerdeki ağır endüstrinin ancak yüzlerce milyon dolarlık ya da altın rublelik uzun süreli krediler yardımıyla geliştirilebileceğinin göstergesidir. Bu kadar çok kredi almış değiliz, şimdiye dek de hiç almadık.

Verilen ödünler (ayrıcalıklar) ve benzeri hakkında bugün yazılmakta olanların hiçbiri yazıldıkları kâğıttan daha değerli değildir. Son günlerde bu konuda, özellikle de Urguhart'a[1] tanınan ayrıcalık hakkında sürüyle şey yazdık. Ancak şimdiye dek tek bir kârlı ayrıcalık anlaşması yapmış değiliz. Lütfen bunu aklınızdan çıkarmayın. Demek ki, ağır endüstrideki durum bizim geri kalmış ülkemiz için gerçekten çok ağır bir sorundur, çünkü varlıklı ülkelerden gelecek kredilere bel bağlamak gibi bir olanağımız yok.

Buna karşın somut bir iyileşme olduğunu, ticaretimizin bize bir miktar sermaye getirdiğini görüyoruz. Doğru, bu son derece küçük –yirmi milyon altın rublenin biraz üzerinde– bir miktar-

8 İngiliz kapitalist Leslie Urguhart 1921-22 arasında Sovyet Hükümeti ile bazı maden ocaklarını işletme ayrıcalığı üzerine görüşmeler yapmıştır.

dır yalnızca... En azından bir başlangıç yapılmıştır; ticaretimiz bize ağır endüstrideki durumu iyileştirmede kullanabileceğimiz fonlar sağlamaktadır. Yine de şu anda ağır endüstrimiz büyük güçlükler içindedir. Fakat bir parça birikim yapacak konumda olmamızın kesinlikle bir şans olduğunu düşünüyorum. Ve bunu sürdüreceğiz. Sıklıkla halkın kesesinden de olsa tutumlu davranmalıyız. Devlet bütçesini, hükümet dairelerindeki memur kadrosunu kısmaya çalışıyoruz. Daha sonra devlet aygıtımız hakkında da bir iki şey söyleyeceğim. Her ne olursa olsun bu kısıtlamaya gitmeliyiz. Olabildiğince tutumlu davranmalıyız. Okullarda bile harcamaları kısmaktayız. Ağır endüstriyi koruyup, yeniden eski haline getirmedikçe bir endüstri kuramayacağımızı ve de bir endüstri olmaksızın bağımsız bir ülke olmaktan çıkacağımızı bildiğimize göre bunu yapmalıyız. Bunu çok iyi biliyoruz.

Rusya'nın kurtuluşu yalnızca köylülerin tarlalarındaki iyi hasata bağlı değildir; bu yeterli değildir ve köylüye tüketim malları sağlayan hafif endüstrinin koşullarının iyi olması da yetersizdir; ağır endüstriye de ihtiyacımız vardır. Ve iyi bir duruma getirmek de yıllarca çalışmamızı gerektirecektir.

Ağır endüstri devlet ödeneklerine gereksinir. Bu ödeneği sağlayamazsak, bırakın bir sosyalist devlet olmayı bir uygar devlet olmayı da başaramayız. Bu bağlamda kararlı bir adım atmış durumdayız. Ağır endüstriyi ayakları üstüne kaldırabilmemiz için gereken birikimleri yapmaya başlamış durumdayız. Doğru, şu ana dek biriktirdiklerimiz yalnızca yirmi milyon altın rublenin üzerindedir; ancak her durumda bu miktar elimizdedir ve özellikle ağır endüstrimizi canlandırmak amacıyla bir kenara ayırılmaktadır.

Genelde, söz verdiğim üzere, ekonomimizin ana öğelerini kısaca belirtmiş olduğumu düşünüyor ve tüm bunlardan Yeni Ekonomik Politika'nın yararlı sonuçlar doğurduğu çıkarımında

bulunabileceğimizi sanıyorum. Bir devlet olarak ticaret yapabileceğimiz, tarımda ve endüstrideki güçlü konumumuzu koruyabileceğimiz ve de ilerleme kaydedeceğimizin kanıtına zaten sahibiz. Pratikte yapılanlar da bunu açıkça göstermiştir. Bence şu an için bu bize yeter. Çok fazla şey öğrenmeliyiz; hâlâ öğrenmemiz gereken çok şey olduğunu kavramış durumdayız. Beş yıldır iktidardayız ve bu beş yıl boyunca da savaş durumundayız. Dolayısıyla başarılı olmuşuz.

Köylü bizden yana olduğu için bu doğaldır. Büyük olasılıkla bizi onlardan daha fazla destekleyen olmamıştır. Köylüler Beyaz Muhafızlar'ın arkalarını toprak sahiplerine dayadıklarının ayırdındaydılar ve dünyada en nefret ettikleri de toprak sahipleridir. İşte bu nedenle köylü bizi tam bir coşku ve bağlılıkla desteklemiştir. Köylünün Beyaz Muhafızlar'a karşı bizi savunmasını sağlamak hiç de zor olmadı. Savaştan hep nefret etmiş olan köylüler savaşta Beyaz Muhafızlar'a karşı yapabilecekleri her şeyi iç savaşta toprak sahiplerine karşı yapmışlardır.

Fakat özünde bu iktidarın toprak sahiplerinin mi, köylülerin mi elinde kalacağı sorunu olduğundan, pek önemli değildi. Bizim için yeterli de değildi. Köylüler iktidarı emekçiler adına ele geçirdiğimizi ve amacımızın bu gücü sosyalist sistemi kurma yolunda kullanmak olduğunu biliyorlar. Dolayısıyla, bizim için en önemli şey sosyalist ekonominin ekonomik temelini kurmaktı. Bunu doğrudan yapamazdık. Dolaylı bir yolla yapmak zorunda kalmıştık.

Ülkemizde başlatmış olduğumuz devlet kapitalizmi özel bir oluşumdur. Genel devlet kapitalizmi kavramına uymaz. Tüm ana mevzileri tuttuk. Toprağı aldık, toprak devlete aittir. Muhaliflerimiz hiç önemsizmiş gibi göstermeye çalışsa da bu çok önemlidir. Önemsiz değildir. Toprağın devlete ait olması son derece önemli olmakla birlikte, ekonomik açıdan da büyük bir pratik anlam taşır. Bunu başarmış durumdayız ve gelecekteki

tüm çalışmalarımızın da yalnızca bu çerçevede gelişeceğini söylemeliyim.

Köylüyü hoşnut etmeyi ve ticareti de endüstriyi de canlandırmayı başarmış bulunuyoruz. Daha önce de söylediğim üzere bizim devlet kapitalizmimiz, gerçek anlamda devlet kapitalizminden işçi devletimizin toprakla birlikte önemli endüstri dallarına da sahip olması yönüyle ayrılır. Başlangıç için yalnızca belli sayıda küçük ve orta ölçekli fabrikaları kiraya verdik, ancak gerisi tamamıyla elimizde kaldı.

Ticaret konusunda, karma şirketler kurmaya çalıştığımızı, bir kısmı özel sermayeye –ve yabancı kapitalistlere– bir kısmı da devlete ait olan şirketler kuruyor olduğumuzu tekrar vurgulamak isterim. Öncelikle, bu şekilde ticaret yapmayı öğreniyoruz ki, bu ihtiyacımız olan şeydir. İkinci olarak, gerekli bulduğumuzda bu şirketleri dağıtacak konumdayız ve dolayısıyla deyim yerindeyse hiçbir riske girmiyoruz. Özel sermaye sahibinden bir şeyler öğreniyor ve nasıl ilerleyeceğimizi görmek için araştırma yapıyor, yanlışlarımızı saptamaya çalışıyoruz. Daha fazla konuşmaya gerek yok gibi geliyor bana...

Birkaç küçük noktayı daha ele almak isterim. Hiç kuşkusuz yığınla aptalca şey yaptık ve yapacağız da. Hiç kimse bunu benden daha iyi bilemez ve anlayamaz. (Gülüşme) Peki neden böyle aptalca işler yapıyoruz? Nedeni açık; öncelikle biz geri kalmış bir ülkeyiz; ikincisi ülkemizde eğitim düşük düzeyde ve üçüncüsü dışarıdan hiç yardım almıyoruz. Tek bir uygar ülke bize destek çıkmıyor. Tersine hepsi bize karşı çalışıyor. Dördüncüsü de devlet mekanizmamızın yetersizliği.

Eski devlet mekanizmasını devraldık ve şanssızlığımız da bundan kaynaklandı. Çok sıklıkla bu mekanizma bize karşı işlemektedir. 1917'de iktidarı ele geçirmemizin ardından hükümetteki kadro bize engel oluşturdu. Bu bizi çok korkuttu ve

"lütfen geri dönün!" diye yalvardık. Hepsi geri geldi fakat bu bizim için talihsizlik oldu. Kocaman fakat onlar üzerinde gerçekten denetim uygulayacak denli eğitimli güçlerden yoksun bir memurlar ordumuz var bugün.

Gerçekte politik gücü kullandığımız tepede mekanizma bir şekilde işler ancak çoğunlukla daha aşağı inildikçe hükümet çalışanlarının keyfi bir denetleme gücüne sahip olup bu gücü de bizim getirdiğimiz önlemleri geçersiz kılacak biçimde kullandıklarını görürüz. Tepede ne kadardır bilmiyorum ama sanırım olsa olsa birkaç bin kişi varken, dışarda halkımızdan on binlerce kişi var. Bu mekanizmanın alt kadrosunda çardan ve burjuvazi ile kısmen bilerek kısmen de istemeden bize karşı çalışan kesimden devraldığımız yüz binlerce eski memur var. Bu anlamda bir gecede üstesinden gelinebilecek bir durum olmadığı da açıktır. Mekanizmayı iyileştirmek, yeniden biçimlendirmek ve yeni işgücü sağlamak yıllar alacak zorlu bir çalışma gerektirecektir. Bunu oldukça, belki de fazlasıyla hızlı bir şekilde yapıyoruz. Sovyet Okulları ve İşçi Fakülteleri kurulmuş durumda;[1] birkaç yüz bin kişi eğitim görüyor; belki çok çok hızlı bir eğitim alıyorlar ama nasıl olursa olsun bir başlangıç yapılmış durumda ve bence bu çalışmalar meyvesini verecek. Aşırı telaş göstermezsek birkaç yıl içinde devlet aygıtımızı baştan aşağı gözden geçirip onarabilecek geniş bir genç kadroya sahip oluruz.

Yığınla aptalca işler yapmış olduğumuzu söylemiştim, bu bağlamda düşmanlarımız hakkında da bir iki şey söylemeliyim. Eğer düşmanlarımız bizi suçlayıp ve Lenin'in kendisinin de, Bolşevikler'in yığınla aptalca şey yaptığını kabul ettiğini söylerlerse buna şöyle bir karşılık vermek isterim; evet, fakat biliyorsunuz ki bizim yaptığımız aptallıklar sizinkilerden çok

1 İlk olarak 1919'da açılmış olan İşçi Fakülteleri işçileri üniversiteye hazırlamak amaçlı ortalama üç-dört yıllık bir eğitim sunuyordu.

farklıdır. Daha yeni öğrenmeye başlamışız fakat iyi sonuçlar elde edeceğimizden eminiz, çünkü sistemli bir öğrenme söz konusu... Oysa düşmanlarımız, yani kapitalistler ve İkinci Enternasyonal kahramanları, yaptığımız aptalca işler üzerinde bu kadar durduğuna göre bir karşılaştırma yapabilmek açısından ünlü bir Rus yazarın sözlerini biraz değiştirerek aktarmakta sakınca görmüyorum, şöyle ki: Bolşevikler aptalca şeyler yapıyorlarsa, "iki kere iki beş eder" diyorlardır, oysa düşmanları, yani kapitalistler ve İkinci Enternasyonal kahramanlarının aptallıkları ise "İki kere iki donyağı mumu eder" demeleridir.[1]

Bu kolaylıkla kanıtlanabilir. Örneğin, ABD, Büyük Britanya, Fransa ve Japonya'nın Kolchak'la yaptığı anlaşmayı düşünün.[2] Size soruyorum, dünyada bunlardan başka aydın ve de daha güçlü ülke var mıdır? Peki ne olmuştur? Bu ülkeler hiç hesapsız, düşünmeden ve de tedbirsizce Kolchak'a yardım sözü vermişlerdir. Bana göre insan zihninin kavramakta zorlanacağı bu girişim bir fiyaskoyla sonuçlanmıştır.

Peki bir de daha yakın ve daha önemli bir örneği ele alalım: Versailles Anlaşması. Soruyorum, "onur ve şeref kazanmış" bu "büyük" güçler ne yapmışlardır? Bu karmaşa ve bozgundan çıkış yolunu nasıl bulacaklar? Bizim yaptığımız aptalca işlerin, kapitalist ülkelerin –kapitalist dünya ve İkinci Enternasyonal'in– hep birlikte yaptıkları ile karşılaştırılamaz olduğunu yinelemenin abartı olmayacağı kanısındayım. İşte bu nedenle de –kısaca değinmemiz gereken– dünya devriminin geleceğini de

1 Burada İvan Turgenyev'in *Rudin*'indeki bir bölüme gönderme yapılmıştır. "Örneğin bir erkek iki kere iki dört değil beş ya da üç buçuk eder derken, bir kadın iki kere iki donyağı mumu eder diyecektir," der bir karakter.

2 12 Temmuz 1919'da Beyaz Muhafızlar Sibirya Kumandanı Amiral Kolchak Sovyet Hükümeti'ni devirmek için savaşan bu büyük kapitalist güçlerce resmen tanınmıştır. Ancak o zamana dek Kolchak'ın orduları tamamen geri çekilmekteydi; ve 1919'un sonuna dek de bozguna uğramış durumdaydı.

olumlu görüyorum. Belli bir koşul dikkate alınırsa, daha da iyi olacağı düşüncesindeyim. Bu konuda söylemek istediğim bir iki şey olacak.

1921'deki Üçüncü Kongre'de komünist partilerin örgütsel yapısına etkinliklerinin içerik ve yöntemlerine değgin bir önerge onayladık.[1] Bu, mükemmel olmakla birlikte neredeyse bütünüyle Rus, yani içeriğindeki her şey Rus koşullarına dayalı bir önergedir. Bu, önerge için hem iyi bir puan hem de zayıf bir yöndür. Zayıftır çünkü tek bir yabancı bunu okuyamaz bence. Böyle söylememin nedeni önergeyi yeniden okumuş olmamdır. Öncelikle, elli ya da daha fazla madde içerdiğinden çok uzun bir metindir. Yabancılar genellikle böyle şeyleri okuyamazlar. İkincisi, okusalar bile, fazlasıyla Rus olduğundan anlamazlar. Rusça yazıldığından değil –ki tüm dillere hem de mükemmel biçimde çevirilmiştir– fakat tamamen Rus ruhu taşıdığından anlamazlar. Üçüncüsü, olur ya biri anlıyor diyelim, o zaman da bunları hayata geçiremez. Bu üçüncü kusurdur. Birkaç yabancı temsilci ile konuşmuş bulunuyorum ve ne yazık ki kongredeki gelişmelerin içinde yer almam imkânsız olsa da kongre sırasında çeşitli ülkelerden çok sayıda temsilci ile ayrıntılarıyla görüşme umudum var yine de. Bu önerge konusunda büyük bir yanlış yaptığımız, yani daha fazla ilerlememizin yolunu tıkadığımız yönünde bir izlenime sahibim.

Daha önce söylediğim üzere, önerge mükemmel bir biçimde hazırlanmıştır; elli ya da daha fazla maddesinden her birini de onaylamaya hazırım. Fakat bizler, Rus deneyimimizi yabancılara sunmanın yolunu öğrenmemişiz. Önergede geçen her şey kâğıt üzerinde kalmış durumda. Bunun ayırdına varmazsak

1 Bak: Alan Adler (editör), *Üçüncü Enternasyonal'in İlk Dört Kongresi'nin Tezleri, Kararları ve Bildirileri*, sf. 234-261 (Londra: Ink Links, 1980) Bu kongrelerin tam tutanakları için Pathfinder serilerinden *Lenin Döneminde Komünist Enternasyonal*'e bakınız.

ilerleyemeyiz. Sanırım, Rus devriminin beş yılı sonrasında bizim için aynı şekilde de Rus ve yabancı yoldaşlar için en önemli şey oturup öğrenmektir. Ancak bugün bu fırsata kavuştuk. Bunun da ne zamana kadar süreceğini bilmiyorum. Daha ne kadar kapitalist güçlerin bize barış içinde öğrenme fırsatı tanıyacaklarını da bilmiyorum. Fakat bizler savaştan, savaşmaktan uzak soluk aldığımız her anı öğrenme ve de en başından öğrenmek için değerlendirmeliyiz.

Bütün parti ve Rusya nüfusundan her kesim, bilgi açlıklarıyla bunun kanıtıdır. Bu öğrenme çabası en önemli işimizin çalışmak, çok çalışmak olduğunu göstermektedir. Demek istediğim, zaten yapmak zorunda olduğumuz okumak, yazmak ve okuduklarını anlamak yolunda bir öğrenme değildir. Bunun proletarya ya da burjuva kültürünü[1] ilgilendirip ilgilendirmediği üzerinde bir anlaşmazlık vardır. Bu noktayı açık bırakıyorum. Ancak kesin olan bir şey var ki o da; işe okuma yazmayı ve de okuduğumuzu anlamayı öğrenmekle başlamamız gerektiğidir. Yabancıların böyle bir gereksinimi yoktur. Daha ileri düzeyde bir şeye gereksinir onlar; öncelikle komünist partilerin örgütsel yapıları hakkında yazmış olduklarımızı ve de yabancı yoldaşların okumadan ve anlamadan imzalamış oldukları şeyi anlamayı öğrenmek zorundadırlar. Bu onların birincil işi olmalıdır.

Bu önerge hayata geçirilmelidir. Elbette bir gecede bu yapılamaz; kesinlikle imkânsız. Önerge fazlasıyla Rus; Rus deneyimini yansıtan bir önergedir. Bu nedenle de yabancılar için tamamen anlaşılmazdır ve onlar bunu bir köşede bir ikon gibi asıp dua etmekle yetinemezler. Bu şekilde hiçbir şey elde edilemez. Rus deneyimini özümlemek durumundalar. Bu nasıl yapılır, bilmem. Örneğin İtalya'daki faşistler İtalyanlara yeterince

1 Rusya'daki kimi yazar ve sanatçılar eski egemen sınıflar döneminde gelişen kültürün reddedilip yeni bir "proleter kültürü" ile yer değiştirmesi gerektiğini savunuyorlardı.

aydın olmadıklarını ve ülkelerinin henüz Kara Yüzler'e[1] karşı güvencede olmadığını göstermekle bize büyük bir hizmette bulunabilirler. Belki bu çok işe yarar. Biz Ruslar da bu önergenin ilkelerini yabancılara açıklamanın yollarını ve araçlarını bulmalıyız. Yoksa bu önergeyi hayata geçirmeleri kesinlikle olanaksızdır.

Bu bağlamda yalnızca Ruslara değil yabancı yoldaşlara da önümüzdeki dönemde en önemli işin çalışıp öğrenmek olduğunu anlatmak zorunda olduğumuzda ısrarlıyım. Genel anlamda çalışıyoruz. Ancak onlar devrimci çalışmanın örgütlenmesi, yapısı, yöntemi ve içeriğini gerçekten anlayabilmek için özel bir öğrenme çabası göstermeliler. Eğer böyle yaparlarsa eminim ki dünya devriminin geleceği, bırakın iyi olmayı mükemmel olacaktır. (Uzun alkış tufanı. "Yoldaş Lenin Çok Yaşa!" bağırışları yeni bir alkış tufanına yol açar.)

1 31 Ekim'de, Lenin'in Dördüncü Kongre konuşmasından iki hafta önce İtalyan faşistler bir darbe yaptılar. Kara Yüzler (Black Hundreds) Çarlık Rusya'sında devrimcilerin katili ve Yahudi kıyımlarının kışkırtıcıları olarak ün yapan monarşist çetelerdi.

SİLAH İNDİRİMİNE İLİŞKİN ÖNERGE

13 Kasım, 1922

Yoldaş Stalin,

Lütfen,

Yoldaş Troçki'nin hükümete, ocak ayı içinde orduda 200.000 kişilik bir indirime gidilmesi önerisini götürme tasarısının onaylanması;

Yoldaş Troçki'den, böyle bir konunun tam bir taslak halinde Halk Komiserleri Konseyi'ne sunulması için uygun gördüğü zamanı belirtmesinin istenmesi yolundaki önergemi bugün Politbüro Üyeleri'nin viva voce (sözlü) oyuna sunun.[1]

Lenin

---

1 Lenin, *TE*, c: 42, sf: 425.
1922'de yapılan çeşitli uluslararası konferanslarda Sovyet Hükümeti kapitalist güçlere silahlarda indirim çağrısında bulunmuştur. Aralık ayında Sovyet Hükümeti tek taraflı indirime gitti. Onuncu Tüm Rusya Sovyetler Kongresi –Lenin'in geçen mayısta sunmuş olduğu bir öneri uyarınca– Kızıl Ordu'da % 25'lik bir indirim uyguladı. Sovyet Hükümeti ve Komünist Parti aynı zamanda emperyalist güçlerden, Versailles Anlaşması'nı yeniden gözden geçirip, sömürgeleri de içerir biçimde tüm halklara kendi geleceğini belirleme hakkı tanıması ve tüm savaş borçları ile tazminatları iptal etmesi isteminde bulundu.

KUZEY AMERİKA'daki RUS TOPLULUĞU

14 Kasım, 1922

Sovyet Rusya İçin Amerikan Teknik Yardım Derneği temsilcilerinden Yoldaş Reichel bana, Kuzey Amerika'daki Rus topluluğun kimi üyeleri arasında Yeni Ekonomik Politika'ya ilişkin baskın ama yanlış bir görüşten söz etti.[1]

Bu yanlış görüşün, kapitalist basının bu politikayı yanlış yorumlamasının ve Menşevikler ile Sosyalist Devrimciler kadar, Sovyet Rusya'dan sürülmüş olan kızgın Beyaz Muhafızlar'ın yaydığı saçmasapan söylentilerin bir sonucu olduğuna inanıyorum.

Avrupa'da bizimle ve de özellikle Yeni Ekonomik Politikamız'la ilgili bu söylentiler artık kullanılmıyor. Yeni Ekonomik Politika, Sovyet Rusya'nın sosyal düzeninde köklü bir değişiklik yapmadığı gibi, iktidar işçilerin elinde olduğu sürece hiçbir şeyi değiştiremez de... –ve bugün kimse Sovyet iktidarının kalmak üzere geldiğinden zerrece kuşku duyamaz. Kapitalist basının kötü niyetliliği ve Rus Beyaz Muhafızlar'ın Amerika'ya akını olsa olsa ancak bizim gücümüzü ortaya koyar.

Yeni Ekonomik Politika'nın temel taşlarından biri olan devlet kapitalizmi Sovyet iktidarı altında işçi sınıfınca izin verildiği ve sınırlandırıldığı ölçüde işleyen bir kapitalizm biçimidir. Bizim devlet kapitalizmimiz, bizdeki devleti temsil edenin burjuvazi değil köylünün tam güvenini kazanmayı başarmış olan

1 Lenin, *TE*, c: 42, sf: 425-427. Lenin'in mektubu ilk kez 10 Ocak 1923'te New York'un Russky Golos'unda (Rus Sesi'nde) yayımlanmıştır.

proletarya olması dolayısıyla, burjuva hükümetlerince yönetilen ülkelerdeki devlet kapitalizminden özde ayrılır.

Ne yazık ki, devlet kapitalizmi bizde arzuladığımız çabuklukta ilerlemiyor. Örneğin, tek bir önemli ayrıcalık edinmediğimiz ortadayken ve de ekonomimizi geliştirmeye yardımcı olacak dış sermayeden yoksun haldeyken ikincisinin hızla sağlığına kavuşması inanılır şey değildir.

Yeni Ekonomik Politikamız'ı –tek doğru politikamızı– tam olarak anlayamayanlar için, Komünist Enternasyonal'in Dördüncü Kongresi'nde sırf bu konuya yönelik hem benim hem de Yoldaş Troçki'nin yaptığı konuşmalara bakmalarını söyleyebilirim.[1]

Yoldaş Reichel bana Teknik Yardım Derneği'nin, Rusya'ya gelip çalışmak ve beraberlerinde yeni üretim araçları, traktörler, geliştirilmiş kültür tohumları ve benzerini de getirmek niyetinde olan Amerikan tarım üreticileri ve diğer üretici komünleri örgütlemek üzere yapmakta oldukları hazırlık çalışmasından söz etmişti.

Teknik Yardım Derneği'ne ve Sovyet Rusya'nın Dostları Derneği'ne tarım komünleri ve birimlerinin 1922 yazında Rusya'da yapmış oldukları çok verimli çalışmalarından dolayı yazdığım mektuplarda Amerikalı yoldaşlara minnettarlığımı zaten belirtmiş bulunuyorum.[2]

1 NEP üzerine tezlerinin yanında Troçki'nin raporu da yine Leon Troçki'nin *Komünist Enternasyonalin İlk Beş Yılı* adlı çalışmasında bulunabilir (Newyork: Pathfinder, 1972), c: 2, sf: 220-274.

2 Bak: Lenin, "(Birleşik Devletler'deki) Sovyet Rusya Dostları Derneği'ne" *TE*, c: 33, sf: 380; ve aynı sayıda yer alan "Sovyet Rusya'ya Teknik Yardım Derneği'ne", sf: 381.
1922'de Birleşik Devletler'den gelen en başarılı birimlerden biri de Harold Ware'in öncülüğündeki on çiftçiden oluşan bir gruptu. Beraberlerinde yirmi traktör, araç gereç getiren bu grup Perm yakınlarındaki büyük bir devlet çiftliğinde binlerce dönümü sürerek Birleşik Devletler'deki çiftçilik tekniklerini sergiledi. O zaman Sovyet Cumhuriyeti'nde çalışan traktör sayısı 400'den azdı. Lenin 20 Ekim'de Perm Sovyet Yü-

Bu fırsattan yararlanarak Sovyet Hükümeti adına bir kez daha size teşekkür edip tarım alanındaki yardımların bizim için tüm yardımlardan önemli ve değerli olduğu gerçeğini vurgulamak istiyorum.

V. Ulyanov (Lenin)
Halk Komiserleri Konseyi
Başkanı

rütme Komitesi'ni "yerinde ve zamanında en uygun yardımda" bulunan Ware grubuna "azami destekte" bulunmaya çağırdı.

MOSKOVA SOVYETİ'nin BİR GENEL KURUL OTURUMUNDA YAPTIĞI KONUŞMA

20 Kasım, 1922

(Şiddetli bir alkış. "Enternasyonal" söyleniyor)[1] Yoldaşlar, önceki oturumunuza katılamadığım için çok üzgünüm ve özür diliyorum. Bildiğim kadarıyla birkaç hafta önce bana Moskova Sovyeti'ne katılmam için bir fırsat tanıma niyetindeydiniz. Hastalığım yüzünden –aralıktan bu yana– oldukça uzun bir süre (mesleki anlamda) iş yapamaz halde olduğumdan katılamadım ve yine bu nedenle de bugünkü konuşmamı haftalarca ertelemek zorunda kaldım. Anımsayacağınız üzere, işimin çok önemli bir bölümünü önce Yoldaş Tsyurupa'ya, ardından Yoldaş Rykov'a yüklemiş, ayrıca Yoldaş Kamenev'e de yüklemek durumunda kalmıştım. Şunu da belirtmeliyim ki, hep yapmış olduğum bir benzetmeyle söylemem gerekirse birdenbire omuzlarına iki yük binmişti. Yine aynı benzetmeyi kullanırsak, yine de bu atın olağanüstü yetenekli ve gayretli olduğunu kanıtladığı söylenmelidir. (Alkış) Ancak yine de kimsenin çifte yük taşıması da gerekmez; şimdi sabırsızlıkla Yoldaş Tsyurupa ile Yoldaş Rykov'un dönüşünü bekliyorum; o zaman işi en azından daha adil biçimde bölüşürüz. İş yapma yeteneğimdeki zayıflama göz önüne alındığında, benim için de meseleleri incelemek beklediğimin ötesinde bir zaman almakta...

Tümüyle işten çekilmek zorunda kaldığım Aralık 1921 yılın sonu idi. Yeni Ekonomik Politika'ya geçiş sürecine giriyor-

1 Lenin, *TE*, c: 33, sf: 435-443.

duk ve 1921'in başında bu süreci başlatmış olsak da daha o zaman epey güç, hem de kanımca çok güç bir geçiş olacağı ortadaydı. On sekiz ayı aşkın bir süredir bu geçişi sürdürmekteyiz ve artık çoğunluğun yeni mevziler kazanıp kendilerini yeni koşullara, özellikle de Yeni Ekonomik Politika koşullarına hazırlamış olmalarının zamanı gelmiştir diye düşünülebilir.

Dış politika konusuna gelince, en az değişiklik de bu alandadır. Önceden benimsemiş olduğumuz çizgiyi izledik ve sanırım açık yüreklilikle oldukça da tutarlı ve büyük bir başarıyla izledik diyebilirim. Bunu ayrıntılı olarak ele almak gereksiz diye düşünüyorum; Vladivostok'un ele geçirilmesi, hemen ardından gelen gösteri ve öbür gün basında okuduğunuz federasyon ilanı apaçık göstermiştir ki bu bağlamda değişikliklere gerek yoktur.[1] İlerlediğimiz yol kesinlikle açık ve tam olarak belirlenmiştir ve dünya ülkelerinden kimileri hâlâ bizimle masaya oturmayı reddettiklerini ilan etmeye hazırken, tüm dünya ülkelerinin karşısında başarılı kılmıştır bizi. Bununla beraber diplomatik ilişkilerin paralelinde ekonomik ilişkiler de iyileşmektedir, iyileşmelidir ve kesinlikle de iyileşecektir.

Buna direnen her ülke gecikme riski içindedir ve belki de oldukça önemli konularda zarara girecektir. Bugün bunu hepimiz izliyoruz, yalnızca basından, gazetelerden de değil. Yoldaşların yurtdışı gezilerinde de çok büyük değişiklikler gözlemlediğini düşünüyorum. Bu açıdan, yine eski bir benzetmeye başvurursak, başka trenlere ya da başka taşıtlara aktarma yapmış değiliz.

Fakat iç politikamız bakımından 1921 baharında öyle güçlü ve uygun koşullar gereğince değişiklik yaptık ki bu konuda aramızda hiç tartışma ya da anlaşmazlık doğmadı; diyebilirim

1 Baykal Gölü ile Pasifik arasında geniş bir araziye yayılmış olan Uzakdoğu Cumhuriyeti Halk Meclisi, Japon Hükümeti'nin Vladivostok'tan çekilişinden yararlanarak 14 Kasım 1922'de Rusya Sovyet Sosyalist Federe Cumhuriyeti'ne katılma kararı aldı.

ki bu değişiklik önümüze kimi büyük güçlükler getirmeyi sürdürüyor. Bu da dönüşüm gereği üzerinde herhangi bir kuşku taşımamız –ki bu anlamda hiçbir kuşku yoktur– ya da Yeni Ekonomik Politika deneyinin beklediğimiz başarıyı getirip getirmediği konusunda kuşkular beslememizden kaynaklanmaktadır. Kesinlikle diyebilirim ki, ne partimiz içinde ne de parti dışı işçi ve köylü kitleleri içinde bu açıdan kuşku yoktur.

Bu anlamda sorun güçlükler getirmemektedir. Yaşadığımız güçlükler, çözümü çoklukla yeni kişilerin hizmetlerini, olağanüstü önlemleri ve yöntemleri gerektiren bir görevle karşı karşıya olmamızdan çıkmaktadır. Neyin doğru neyin yanlış olduğu konusunda hâlâ şüphelerimiz var. Şu, ya da bu yönde değişiklikler söz konusu. Ve bu ikilemin uzunca bir süre devam edeceğini söylemek gerek.

"Yeni Ekonomik Politika!" Tuhaf bir ad. Yeni Ekonomik Politika denmiştir; çünkü her şeyi geriye döndürmüştür. Bugün geri çekiliyoruz, sanki geri geri gidiyoruz; fakat bunu, ilk geri çekilişin ardından bir koşuya başlamak ve ileriye doğru daha büyük bir sıçrama yapmak üzere sürdürüyoruz. Ancak bu koşulla Yeni Ekonomik Politika izinde geri çekildik. Geri çekilişimizin ardından en inatçı saldırıyı başlatmak için nerede ve nasıl bir araya gelip, ayak uydurmamız ve yeniden örgütlenmemiz gerektiğini henüz bilmiyoruz. Tüm bu hareketleri gereğince yürütmek için, bir atasözüne göre sıçramadan önce on değil yüz kez düşünmemiz gerek. Tüm işlerimiz ve sorunlarımızla cebelleşirken karşılaştığımız inanılmaz güçlüklerle başa çıkabilmemiz için böyle yapmak zorundayız.

Elde edilmiş şeylere ulaşmak için ne ödünler verildiğini, iç savaşın ne kadar uzun sürdüğünü ve ne zorluklara mal olduğunu çok iyi biliyorsunuz. Bugün, Vladivostok'un ele geçirilmesi hepimize (Vladivostok bizden çok uzaksa da kendi kentlerimizden biridir) (uzunca bir alkış) herkesin bize katılıp başarıları-

mızı paylaşmaya istekli olduğunu göstermiş durumdadır. Rus Sovyet Sosyalist Federe Cumhuriyeti oraya dek uzanmaktadır. Sözünü ettiğim isteklilik bizi, bize saldırmış olan dış düşmanlardan da iç düşmanlardan da kurtarmıştır. Dış düşman derken Japonya'dan söz ediyorum.

Tüm dünyaca tanınan, oldukça belirgin bir diplomatik konum edinmiş durumdayız. Hepiniz bunu görüyorsunuz. Bunun için ne kadar zaman harcadığımız değil de sonucunu görüyorsunuz! Bugün hem ekonomik hem ticari politika alanında düşmanlarımızca haklarımızın tanındığı bir konum kazandık. Bu yaptığımız ticari anlaşmalarla da ortadadır.

On sekiz ay önce Yeni Ekonomik Politika denen yola girmiş bulunan bizlerin neden bu yolda ilerlemeyi böylesine güç bulduğunu anlayabiliriz. Savaş yüzünden öylesine ciddi bir biçimde yıkıma uğramış, olağan yaşam koşullarından bile yoksun kalmış, yenik düşmüş bir ülkede, ister istemez savaş öncesi düzeye oranla çok çok küçük yüzdelerle hesaplamalar yaptıracak kadar sıkıntılı ve çökmüş bir ülkede yaşıyoruz. Bu ölçütü yaşam koşullarımıza uyarladığımızda, bunu bazen öyle çok sabırsızca ve öfkeli yapıyoruz ki hep sonunda güçlüklerin son derece büyük olduğu kanısına varıyoruz. Bu alanda giriştiğimiz iş daha da büyük görünüyor, çünkü bu işi sıradan bir burjuva ülkesindeki işlerle kıyaslıyoruz. Bu işi kendimiz üstlendik, çünkü zengin ülkelerden genelde bu koşullarda gelecek olan yardıma bel bağlamanın yararsız olduğunu anladık.[1] İç savaşın ardından hemen hemen bir boykotla karşı karşıya gelmiş du-

1 Lenin'in raporunun stenografik kopyası o zaman Pravda'da yayımlanmamış olan şu kısmı da içerir: "Ve bu koşullarda bir ülkeye dayatılan, daha uygun bir deyişle yardım sayılan son derece yüksek, filan miktarda bir faiz oranını dikkate almışsak bile. Doğrusu bu faiz oranları yardım almaktan çok çok uzaktır. Açıkça söylersek, bunlar yardım sözcüğünden çok daha kaba bir terimi hak ediyorlar. Fakat bu olağan koşullar bile bizim için ağır gelecekti."

rumdaydık; bize, kapitalist dünyada alışılagelmiş olağan ekonomik bağların bizim durumumuzda korunamayacağı söylenmişti.

Yeni Ekonomik Politika girişimimizin üzerinden on sekiz aydan fazla, ilk uluslararası anlaşmamızı yapmamızın üzerinden dense daha da uzun bir zaman geçmiştir.[1] Yine de tüm burjuvazi ve bütün hükümetlerce bize uygulanan boykot hâlâ hissedilmektedir. Yeni ekonomik koşullara geçtiğimizde güvenebileceğimiz başka bir şey yoksa da, değişiklik yapmamız ve tek başına başarıya ulaşmamız gerektiğinden emindik. Daha da ilerledikçe, kapitalist güçlerden gelebilecek/gelecek herhangi bir yardımın bu zorunluluğu ortadan kaldırmak şöyle dursun, olası her durumda ve çoğu kez şiddetlendireceği, daha da kuvvetlendireceği de giderek belirginleşecektir.

"Tek başınayız," dedik kendi kendimize. İş yapmayı kararlaştırdığımız, anlaşmalara vardığımız ve görüşmeler başlattığımız hemen her kapitalist ülke de, "Tek başınasınız," dedi bize. İşte bizim için özel zorluğun yattığı yer de burasıdır. Bu zorluğu iyi kavramalıyız. Üç yılı aşkın bir sürede, inanılmaz kahramanlıklarla dolu, son derece zorlu bir çalışmayla kendi politik sistemimizi kurmuş bulunuyoruz. Bugüne dek bir şeyi boşuna paramparça edip etmeyeceğimizi, bir sürü ödünler verilip verilmeyeceğini görecek zamanımız olmadı; çünkü zaten yeterince ödünler vermiştik; çünkü o zaman başlattığımız, kendi kendimize var olma hakkı için, barış içinde gelişme adına savaş verdiğimiz eski sosyal sisteme karşı girişilmiş bir ölüm-kalım mücadelesi idi (ki bunu çok iyi biliyorsunuz, dolayısıyla üzerinde durmaya gerek yoktur) ve bu mücadeleyi kazandık.

1 Kapitalist devletlerle imzalanan ilk önceki anlaşmalardan bazıları, 3 Mart 1918'de Almanya ve müttefikleri ile imzalanan Brest–Litovsk Barış Anlaşması; 2 Şubat 1920 tarihinde Estonya ile yapılan; 28 Şubat 1921'de Afganistan'la yapılan anlaşma; 18 Mart 1921'de Polonya ile imzalanan Barış Anlaşması; ve 16 Nisan 1922'de Almanya ile yapılan Rapallo Anlaşması idi.

Bunu diyen biz değiliz, bizden yana olmakla suçlanabilecek olan görgü tanıkları da değil. Bu düşmanlarımızın saflarında yer alan ve doğal olarak –bizden yana değil bize karşı olan– taraflı tanıkların söylemidir. Bu görgü tanıkları Denikin'in yandaşları arasında idi. İşgali yürüten bunlardı. Bunların taraflılıklarının bizde çok fazla cana, çok büyük bir yıkıma mal olduğunu biliyoruz. Onların yüzünden her tür zararı gördük ve en üstün değerimiz olan "insan canı" da dahil inanılmaz ölçülerde kayıplarımız oldu.

Şimdi görevlerimizi çok büyük dikkatle gözden geçirmeliyiz ve asıl görevimizin önceki kazanımlarımızdan vazgeçmemek olduğunu anlamalıyız. Eski kazanımlarımızdan zerre kadar vazgeçmeyeceğiz. (Alkış) Öte yandan tümüyle yeni bir görevle de karşı karşıyayız; eski görevimiz doğrudan doğruya bir engel olabilir. Bu görevi kavramak son derece güçtür. Ancak öyle bir kavranmalıdır ki, deyim yerindeyse içimizi dışımıza çevirmek gerektiğinde nasıl çalışabileceğimizi öğrenebilelim. Yoldaşlar, sanıyorum ki yaklaşık bir yıl süren zorunlu yokluğum sırasında elinizdeki işleri yürüterek yüzlerce kez ve çeşitli biçimlerde bu konuda konuşmak ve düşünmek durumunda kalmış olduğunuzdan bu sözcükler ve sloganlar size anlaşılır geliyordur ve şundan eminim ki bu konudaki düşünceleriniz tek bir sonuca, yani bugün iç savaşta bugüne dek olduğundan çok daha esnek bir tutum sergilememiz gerektiği kanısına götürebilir sizi.

Eskiyi tamamıyla bırakmamalıyız. Kapitalist güçlerle bizi yakınlaştıran ayrıcalıklar (ödünler) onların bizimle temas kurmasını sağlayan, belki de olabilecek en büyük kâra ulaşacaklarının güvencesini veren bir dizi ayrıcalıktır. Aynı zamanda neredeyse bütünüyle devletimizin elinde bulunan üretim araçlarının yalnızca küçük bir kısmını onlara bırakıyoruz.

Başka bir gün gazetelerde şimdiye dek neredeyse iç savaşın başından sonuna kadar bize karşı olan İngiliz Urguhart tarafından önerilen ayrıcalıktan söz ediliyordu. Urguhart sürekli olarak, "Rusya'ya karşı iç savaşta amacımıza ulaşacağız, bizi şundan bundan yoksun etmeye kalkışan Rusya'ya karşı," diyordu. Buna karşın onunla görüşmelere girmek zorunda kaldık. Onları reddetmedik, büyük bir memnuniyetle görüşmeleri kabul ettik ancak, "affedersiniz ama kazanmış olduklarımızdan vazgeçmeyiz. Rusyamız çok büyüktür, ekonomik potansiyellerimiz sayılamayacak kadar çoktur ve nazik önerinizi reddetmeyi yerinde buluyoruz ancak bunu işadamları gibi aklı başında ve temkinli bir biçimde görüşeceğiz," dedik.

Doğru, ilk görüşmemizden bir sonuç çıkmadı, çünkü politik nedenlerden ötürü Urguhart'ın önerisini kabul edemezdik. Reddetmek zorundaydık. İngilizler, Boğazlar, İstanbul ve Çanakkale Boğazı üzerine görüşmelere katılma olanağı tanımadığı sürece reddetmek zorundaydık, ancak hemen bunun ardından da konunun özünü irdelemeye başlamalıydık.[1] Bunun bizim yararımıza olup olmayacağını, bu ayrıcalık anlaşmasını yapmakla bir kazancımızın olup olmayacağını, kazançlı olacaksa da bunun koşullarının ne olacağını tartıştık. Yoldaşlar, problemlere yaklaşımımızın dünü ve bugünü arasındaki farkı açıkça gösterecek olan da budur.

---

1 Ekim Devrimi'nden önce Urguhart'ın Rusya'da geniş maden arazileri vardı. Lenin, Eylül 1922'de bu madenlerden bir kısmını işletme ayrıcalığı için Urguhart ile bir ön anlaşma yapılmasına karşı çıktı ki gerekçesi, anlaşma koşullarının ona hemen bir yatırımda bulunmaksızın kâr sağlama olasılığı idi.
Sovyet Hükümeti bunun üzerinde Londra'nın Sovyet Rusya'yı İstanbul ve Çanakkale Boğazları yoluyla Karadeniz'e geçişi başlatacak olan Ortadoğu konulu bir konferansa katmamasını gerekçe göstererek Urguhart'a ayrıcalık tanınmayacağını duyurdu. Lenin ve diğer Sovyet liderler Urguhart'ın önerisinde gerekli düzeltmeler üzerinde düşündüler. Ancak hiçbir anlaşmaya varılamadı.

Önceden bir komünist, "Canımı veririm" derdi, her zaman öyle kolay olmasa da bu bir komüniste kolay gelirdi. Ancak şimdi biz komünistler tamamıyla başka bir görevle karşı karşıyayız. Bugün her şeyi hesaba katmak durumundayız ve her biriniz öngörülü olmayı öğrenmek zorundasınız. Kapitalist ortamda varlığımızı nasıl güvence altında tutabileceğimizi, pazarlık etmeyi asla unutmamış olan ve zararımıza pazarlık edecek olan düşmanlarımızdan nasıl kâr sağlayacağımızı hesap etmeliyiz. Biz de bunu unutuyor değiliz ve dünyanın hiçbir yerindeki tüccar insanların birer kuzuya dönüşmesini ve ardından bize karşılıksız yardım teklifinde bulunmalarını zerrece beklemeyiz. Böyle bir şey olmaz da, ummayız da; ancak mücadele etmeye, savaşa alışkın olan bizlerin bir çıkış yolu bulacağı, ticaret yapmaya, güç ekonomik koşullardan kazançlı ve zararsız çıkmaya yetkin olduğumuzu göstereceği gerçeğini de bir yana atmayız. Bu çok güç bir iş. Bugün sürdürdüğümüz iş de budur.

Eski ve yeni görevlerimiz arasındaki uçurumun ne kadar büyük olduğunu açıkça kavrayalım isterim. Bu uçurum ne kadar büyük de olsa, savaş sırasında manevra yapmayı öğrendik ve bugün yapmak zorunda olduğumuz manevranın, tam da ortasında olduğumuz manevra girişiminin en zoru olduğunu da anlamalıyız. Fakat öyle görünüyor ki, bu, bizim son manevramız olacak. Bu alanda gücümüzü sınamak ve dünün gösterdiklerinden daha fazlasını öğrenmiş olup bu anlamda temel dersleri tekrarlayıp durmadığımızı göstermek zorundayız. Asla böyle değil. Kesin ve apaçık bir başarı elde edeceğimiz bir biçimde yeniden öğrenmeye başlamış durumdayız ve en başından öğreneceğiz. Bu yeni baştan öğrenme adına da bence başkasına da kesin olarak Yeni Ekonomik Politika adı altında geriye dönmüş olduğumuzu, ancak bu geri dönüşün yeni olandan vazgeçmek biçiminde değil, kapitalistlere, bir devleti, bize düşman da olsa, bi-

zimle temaslar kurmaya ve görüşmeye zorlayacak avantajlar sunmak biçiminde gerçekleşeceğini göstermeliyiz yeniden.

Bu girişimin başı ve belkemiği olan, Urguhart'la defalarca görüşmüş bulunan Yoldaş Krasin, Urguhart'ın tüm Rusya'da ne pahasına olursa olsun eski sistemi bize yutturma uğraşlarına karşın, sonunda kendisiyle aynı masaya, Krasin'le görüşmeye oturduğunu ve "Fiyat nedir? Ne kadar? Kaç yıl için?" diye sormaya başladığını söylemiştir. (Alkış) Bu yine de bizim ayrıcalık pazarlıklarını sonuçlandırıp da –burjuva toplumu açısından– kesin ve bağlayıcı anlaşma bağlantılarına girmemize yetmez; ancak böyle bir anlaşma ortamına yaklaştığımızı, neredeyse vardığımız, fakat henüz tamamen ulaşamadığımızı zaten görebiliyoruz. Yoldaşlar bunu kabul etmeliyiz ve kibirlenmemeliyiz. Bizi güçlü, kendinden emin kılacak ve varacağımız bir anlaşma ne kadar güç olursa olsun meselenin iç yüzünü kavrayıp öyle sonuçlandıracağımıza güvenmemizi sağlayacak; hiçbir kapitalist pazarlığın bizi korkutmayacağından emin kılacak her şeyi başarmış değiliz. Bu alanda başlatmış olduğumuz politik ve parti içi çalışmanın sürdürülmesi ve eski yöntemlerden tamamıyla yenilerine geçmemiz işte bu nedenle zorunludur.

Hâlâ eski devlet mekanizmasına sahibiz ve görevimiz bu eski mekanizmayı yeni çizgilerle biçimlendirmektir. Bunu hemen yapamayız ancak uygun biçimde komünistlerimizi bu mekanizmaya yerleştirerek çözüme gitmeliyiz. İhtiyacımız olan, komünistlerin çoğunlukla olduğu gibi mekanizmanın kontrolünde değil de tersine yer aldıkları mekanizmayı kontrol eder konumda olmalarıdır. Bunda gizlenecek bir şey yok ve açık yüreklilikle konuşmak gerek. Kendi pratiğimizi başlattığımız anda ve sosyalizme renk cümbüşü içindeki bir ikonmuş gibi bakmamamız gerektiğinde, önümüze çıkan güçlükler ve işler bunlardır. Doğru yöne gitmek, her şeyin gözden geçirildiğini, kitlelerin, tüm

halkın izlediğimiz yolu denetlediğini bilmek ve "Evet, bu eski sistemden daha iyi," demek zorundayız. İşte yüklendiğimiz görev budur.

Toplam ülke nüfusunun çok küçük bir kısmından oluşan partimiz bu işin üstesinden gelmiştir. Bu ufacık çekirdek kendini her şeyi yeniden yapmaya adamıştır ve öyle de yapacaktır. Bunun bir ütopya değil insanların yürüttükleri bir dava olduğunu kanıtlamış durumdayız. Hepimiz bunu gördük. Zaten gerçekleşmiş durumda. Her şeyi öyle bir yeniden yapacağız ki kitlelerin büyük çoğunluğunu oluşturan köylüler ve işçiler, "Sizi öven kendiniz değil, biziz. Kafası çalışan hiçbir kişinin eskiye dönmeyi hayal bile etmeyeceği biçimde mükemmel sonuçlar elde etmiş olduğunuzu biz söylüyoruz," diyecekler. Bu noktaya henüz gelmiş değiliz. İşte bu nedenle NEP, bugünün asıl geçerli ve herkesçe benimsenmiş sloganıdır.

Dün öğrendiğimiz sloganlardan bir tekini bile unutmayalım. Serinkanlılıkla, hiç çekinmeden herkese bunu söyleyebiliriz ki, attığımız her adım bunu göstermektedir. Ancak artık Yeni Ekonomik Politika'ya ayak uydurmalıyız. Bu politikanın tüm olumsuz yanlarıyla başa çıkmanın, en az düzeye indirmenin yolunu bilmeliyiz ki, bu olumsuz yanları sayıp dökmenin gereği yok; siz çok iyi biliyorsunuz zaten. Her şeyi nasıl ustalıkla ayarlayacağımızı bilmeliyiz. Yasalarımız bunun için her tür olanağı tanıyor bize.

İşleri gereğince yürütebilecek miyiz? Buna karar vermek için şimdilik erken. Şu an inceleme aşamasındayız. Parti gazetemizin her sayısında size falancanın sahip olduğu filan fabrikada kira koşullarının şu, şu olduğu, oysa komünist yoldaşımızın yöneticisi olduğu falan fabrikada koşulların şu, şu olduğunun söylendiği bir düzine yazı çıkmaktadır. Kâr getirir mi, getirmez mi; maliyetini çıkarır mı, çıkarmaz mı? Gündelik sorunların en önemli kısmına yaklaşmış durumdayız ki, bu müthiş

bir başarıdır. Sosyalizm artık uzak bir nokta, soyut bir resim ya da bir ikon değildir. İkonlar hakkındaki fikrimiz önceki gibidir; çok olumsuz. Sosyalizmi günlük yaşama sokmuş durumdayız ve meselelere buradan bakmalıyız. Bu günümüzün, çağımızın görevidir.

İzninizle, ne kadar güç, önceki işle karşılaştırıldığında ne kadar yeni ve getireceği zorluklar ne kadar çok olursa olsun, bu görevi hep birlikte ne pahasına olursa olsun, bir günde değilse de birkaç yıl içinde yerine getireceğimize ve böylece NEP Rusya'sının, Sosyalist Rusya'ya dönüşeceğine olan inancımı dile getirerek konuşmamı bitirmek isterim. (Şiddetli, uzun bir alkış)

KOMÜNİST ENTERNASYONAL PROGRAMI ÜZERİNE ÖNERGE TASLAĞI BEŞ MK ÜYESİ'nin (LENİN, TROÇKİ, ZİNOVİEV, RADEK, BUHARİN) BİR TOPLANTISINDA KABUL EDİLEN ÖNERİLER

20 Kasım, 1922

1- Tüm programlar ayrıntılı bir inceleme ve çalışma yapılmak üzere Komintern yürütme kurulu, ya da bu kurulca atanan bir komiteye gönderilecektir.[1]

Komintern yürütme kurulu kendisine sunulan tüm taslak programları en kısa zamanda yayımlamakla yükümlüdür.

2- Kongre, henüz kendi ulusal programları bulunmayan tüm ulusal partilerin programlarını, açık onayına sunulacak bir sonraki kongre tarihinden en geç üç ay önce yürütme kuruluna iletilecek biçimde hazırlamaya başlamalarını öngörmektedir.

3- Ulusal programlarda, uygun çekinceler kapsamında somut yer ve zaman koşullarına bağlı kılınan geçiş dönemi istemleri ile uğraşma gerekirliği, açık ve kesin bir biçimde belirtilmelidir.[2]

---

1 Lenin, *TE*, c: 42, sf: 427-428. Bu önerge, Komünist Enternasyonal'in çalışmasında önemli yeri olan beş Merkez Komitesi üyesinin oluşturduğu Rus Temsilciler Kurulu Bürosu tarafından hazırlanmış ve Komintern'in Dördüncü Kongresi'nde kabul edilmiştir.

2 1921'de Komünist Enternasyonal Üçüncü Kongresi "tamamı burjuvazinin gücünü parçalayıp dağıtan, proletaryayı örgütleyen, proletarya diktatörlüğü için mücadele aşamalarını gösteren ve her biri kendi başına en geniş kitlelerin gereksinimini dile getiren bir istemler sistemi" önerisinde bulunmuştu. Çalışan (emekçi) sınıfın nesnel gereksinimlerinden

4- Dördüncü Kongre, Komintern'in ulusal programda çekinceli istemlerin yer alışını oportünizm olarak gösterme girişimlerini de kesin olarak kınadığını ilan ettiğinden, tüm böylesi geçiş dönemi ya da çekinceli istemlerin kuramsal temelleri genel programda kesin çizgileriyle belirtilmelidir.

5- Genel Program, ulusal partilerin, İngiltere ve Hindistan gibi ekonomik yapıları bakımından çok önemli farklılıklar taşımalarından doğan temel tarihsel geçiş dönemi istem tiplerini açıkça ortaya koymalıdır.

doğan bu istemler "geçiş istemleri" olarak biliniyordu. Dördüncü Kongre'de kimi temsilciler böylesi istemlerde bulunmayı oportünizme bir ödün vermek olarak görüp eleştirdiler. Bak: Jane DeGras (editör) *Komünist Enternasyonal 1919-1943:* Belgeler (Londra: Frank Cass ve Co. 1971), c: 1, sf: 249.

SOVYET MEMURLARI (ÇALIŞANLARI) BİRLİĞİ KONGRESİ'ne

22 Kasım, 1922

Sevgili Yoldaşlar,

Günümüzde ve de önümüzdeki birkaç yılda üzerimize düşen temel birincil görev, kadroyu azaltarak, örgütsel yapıyı iyileştirerek, kırtasiye ve bürokrasiyi ortadan kaldırıp gereksiz harcamalarda kısıtlamaya giderek Sovyet devlet mekanizmasının hacmini ve maliyetini sistemli bir biçimde küçültmektir.[1] Bu alanda birliğinize çok iş düşmektedir.

Tüm Rusya Sovyet Çalışanları Birliği Beşinci Kongresi'nin başarılı olması ve verimli çalışması dileğiyle, Sovyet devlet mekanizması sorununa özel bir dikkat harcayacağını umuyorum.

V. Ulyanov (Lenin)
Halk Komiserleri Konseyi
Başkanı

26 Lenin, *TE*, c: 33, sf: 444.

POLİTBÜRO ÜYELERİ'ne NOTA
ve
HERBERT HOOVER'a GÖNDERİLECEK MEKTUBUN TASLAĞI

22 Kasım, 1922

Çok Gizli

Haskell bana Yoldaş Kamenev'e yaptığı çekinceli öneriden söz etti.[1] Tümüyle onayladığımı belirttim ve ona iltifatlar yağdırdım. Haskell'ın ricası üzerine ona aşağıdaki mektubu göndermek istiyorum. Politbüro üyeleri ile Yoldaş Çiçerin'den böyle bir mektubun Haskell'e gönderilmesini uygun bulup bulmadığınız ya da Amerika'da politik durumun bizce tam olarak biliniyor olmaması dolayısıyla, hastalığımı bahane edip Haskell'e hiç mektup yazmamamı daha yerinde, sağduyulu bir tavır olarak görüp görmediğiniz konusunu dikkate almalarını rica ediyorum.

En geç yarın sabah bir karara varılmalıdır.

---

1 İlk kez bu çalışmada İngilizce olarak yayımlanmıştır. Lenin'in eserlerinin beşinci Rusça baskısından çevirilmiştir. Lenin, *Polnoye Sabraniye Sochineniy (Toplu Eserler)* (Moskova: 1967-70), c: 54, sf: 311-312.
O sırada Ticari İşler Sekreteri olan Hoover aynı zamanda Rusya'daki 1921 kıtlığı sırasında maddi yardımın en önemli kaynağı olan Amerikan Yardım Yönetimi'nin Başkanı idi. William Haskell, Hoover'ın yardım kurumunun Rusya'daki temsilcisi idi.

Bay Hoover'a,

Sevgili Bay Hoover,

Albay Haskell Amerikan Yardım Yönetimi ile ilgili olarak sürekli temasta bulunduğu Yoldaş Kamenev'e –ve ardından özel bir görüşmede bana– belli koşullar altında Rusya'ya gelmeyi ve Rusya'nın ekonomik yeniden–yapılanma çalışmalarına hizmet etmeyi kabul edeceğinizi söyledi. Bu önerinizi büyük bir memnuniyetle kabul ediyor ve şimdiden teşekkürlerimi sunuyorum. Bay Haskell'a söylemiş olduğum gibi, ekonomik sistemi bizimkine ters ilkeler içeren bir ülkenin "endüstri lideri" ve önde gelen bir organizatöründen gelecek destek, olağanüstü önemde ve bizim için özellikle cazip, sevindirici bir yardım olacaktır.

Bay Haskell'ın dileğine uygun olarak, bu mesele bütünüyle gizli tutulacaktır, ta ki kararınız kesinleşene dek.[1]

Saygılarımla,

Lenin

1 Hoover Sovyet Rusya'yı hiç ziyaret etmedi.

LEON TROÇKİ'ye

25 Kasım, 1922

(Kopyaları Zinoviev, Buharin, Radek, Stalin ve Kamenev'e.[1])

Yoldaş Troçki'ye,

1- Bordiga konusunda, Merkez Komitesi'nden İtalyan delegelerine bir mektup göndermemiz ve ana hatlarıyla belirttiğiniz taktikleri benimsemelerini ısrarla salık vermemiz yolundaki önerinizin kabulüne şiddetle destek veriyorum ki aksi takdirde İtalyan delegelerin eylemleri, sonradan yapacakları her şeyde İtalyan komünistler için çok zararlı olacaktır.[2]

2- NEP'e ilişkin tezlerinizi okudum ve genel olarak çok iyi ve kimi noktaları da son derece yerinde bulmakla birlikte küçük bir bölümü bana kuşkulu geldi. Şu an için gazetelerde yayımlanıp ardından mutlaka bir kitapçıkta sunulmasını öneririm.[3] Kimi açıklamalarla birlikte, dış kamuoyunu Yeni Ekonomik Politikamız hakkında bilgilendirmek için uygun bir hale gelecektir.

Lenin

1 Lenin, *TE*, c: 45, sf: 593.

2 Ekim 1922'de reformist azınlığı kovduktan sonra İtalyan Sosyalist Parti Komünist Enternasyonal'e katılmak için başvurdu. Bu, o sıralar Amadeo Bordiga'nın liderliğini yaptığı ve önceleri birleşmeyi istemediği İtalyan Komünist Partisi ile birleşmesini gerektirmiştir. Dördüncü Komintern Kongresi bir birleşme sürecine yol açacak bir ortak komite oluşturmaları yönünde iki partinin anlaşmasını sağladı. Yine de iki tarafta da kararsızlık vardı ve birleşme faşist baskının 1923 süresince iki parti liderlerinin de çalışmasını engelleyici tutumları yüzünden tamamlanamadı. Bak: Lenin, *TE*, c: 45, sf: 600.

3 Troçki'nin tezleri 6 Aralık 1922'de Pravda'da ve bir sonraki yılın başlarında da kitapçık formunda yayımlandı.

DENİZ TAŞITLARININ YAPIM ve ONARIM PROGRAMINDA KISITLAMA

25 Kasım, 1922

Yoldaş Stalin'e

(Şimdilik, diğer Merkez Komitesi üyelerine danışılmak üzere özel bir görüşme olarak kalsın bu)[1]

Size gemi onarım programı konusunda bir liste gönderiyorum. Mümkünse bugün, bir an önce bir karara varmak zorundayız. Dün Sklyansky ile bu konuyu ayrıntılarıyla görüşürken biraz tereddütlüydüm, ancak on milyon gibi bir harcama öyle korkunç bir miktardır ki gene de aşağıda aktardığım önerileri getirmek zorundayım:

– Kruvazör Nakhimov'un bitirilmesinin onaylanması ve bunun ardından diğer büyük gemilerin (destroyerler, savaş gemileri ve benzerinin) sayısında üçte bir oranında indirime gidilmesi, ilgili birime bu bağlamda tüm geri kalan harcamaların kısıtlanması yolunda talimat verilmesi. Genel olarak yedi milyona kadar inebileceğimize inanıyorum. Geri kalanı da okullara yönelik harcamalara aktarmak daha doğru olacaktır. İlişikte, Yoldaş Sklyansky'e göre harcamaları yaklaşık sekiz milyona indirmiş bulunan Pyatakov Komisyonu'nun çalışmalarının[2] sonuçları yanında çok gizli bir liste de yer almaktadır.

1 İlk kez burada İngilizce yayımlanmıştır. Lenin'in eserlerinin Rusça baskısının beşincisinden çevirilmiştir, c: 45, sf: 311-313.

2 Burada gemi yapımı ve savunma planlarının gözden geçirilmesi ile görevli bir Komünist Parti Merkez Komitesi Komisyonu'dur sözü edilen.

Donanmanın şimdiki ölçüleriyle –Sklyansky'ın doğru tespitlerine göre gerçekten çok küçük bir donanma olsa da– bizim için aşırı lüks olduğu kanısındayım. Nakhimov'un satışından bir kâr elde edeceğimizden bitirilmesi gerekir, ancak gerisi için de bu alandaki uzmanlarımızın ellerinden geleni fazlasıyla yaptıklarına inanıyorum. Okullar için harcamalarımızı artırmak gibi bir zorunluluğumuz varken bir donanmaya ihtiyacımız yoktur.

Lenin

LEON TROÇKİ, GREGORY ZİNOVİEV, NİKOLAİ BUHARİN ve KARL RADEK'e

26 Kasım, 1922

Yoldaş Troçki, Zinoviev, Buharin ve Radek,[1]

Bana göndermiş olduğunuz belgeyi, yani "Zirai Çalışma Program Taslağı" başlıklı ve asıl olarak Varga tarafından hazırlanmış ve komisyonca onaylanmış Almanca metni okumuş bulunuyorum; destekleyip desteklememe konusunda da fazlasıyla kararsızım.[2] Bu taslağın Komintern'in tarım konulu İkinci Kongre kararı ile karşılaştırıldığında gerçekten yeni bir şeyler içermediği kanısındayım. İstenmeden de olsa İkinci Kongre kararından farklılık içeren kimi düzenlemelerin yanlış anlamalara yol açacağından ve de bu taslak ile İkinci Kongre kararı arasındaki uyuşmazlık konusunda gereksiz, yersiz tartışmalar doğuracağından çok korkuyorum. Orada köylü hareketinin desteklenmesi konusunda söylenenlerin etkisini azaltan ve yoksul köylü ile kırsal proletarya (tarım emekçileri) arasında ayrılık yaratabilecek belirgin bir unsur oluşturacağa da benziyor.

Bu konuyu daha ayrıntılı bir biçimde irdeleyip Varga'nın sunmuş olduğunuz önerge taslağı ile İkinci Kongre kararı arasında madde madde karşılaştırma yapamayacağım. Ancak yanlış anlamalara ve karmaşaya yol açabilecek bir konuda sü-

1 Lenin, *TE*, c: 45, sf: 593-594.

2 Komünist Enternasyonal Dördüncü Kongresi genel görüşmeye sunulmak üzere bir tasarı hazırlamak için tarım konusuyla ilgili bir komisyon atamıştı.

rüyle önerge kabul etmememiz gerektiği konusunda uyarıda bulunmayı zorunlu görüyorum.

Kısaca önereceklerim;

1- Yeni önergeyi madde madde İkinci Kongre önergesiyle karşılaştırmak,

2- Yeni önergeye yanlı bir yorum benzeri nitelik katmak.

Kendi adıma bu yeni önergenin önemi konusunda şüpheliyim.[1]

Lenin

1 Lenin'in mektubunun dört dilde yazılmış kopyaları temsilcilere ve Komintern Kongresi'ne dağıtıldı. Tarım Komisyonu Varga'nın tasarı taslağında "İkinci Kongre'nin Tarımsal Tezleri'nin Uygulanması Konusunda Talimatlar" alt başlığının eklenmesini de içerir biçimde, İkinci Kongre'nin tasarısıyla bağıntısını açık edici değişiklikler yaptı. Bu tasarı böylece kabul edildi.
Tezlerin son metni *Üçüncü Enternasyonal'in ilk Dört Kongresi'ndeki Tezler, Tasarılar (Önergeler) ve Bildiriler* olarak basılmıştır; sf: 331-336. İkinci Kongre'deki tezleri (ve Lenin'in büyük ölçüde farklılık taşıyan taslağı) John Riddell (editör), *Dünya Emekçileri ve Ezilen Halklar, Birleşin! İkinci Kongre'nin Tutanakları ve Belgeleri, 1920'de* bulabilirsiniz. (New York: Pathfinder, 1991), sf: 660-670, 960-971.

DENİZ TAŞITLARININ YAPIM VE ONARIM PROGRAMINDA KISITLAMA ÜZERİNE (DEVAMI)

29 Kasım, 1922

Yoldaş Stalin'e, gemi onarım programında[1] yapılacak kısıtlamaya bir dayanak olarak "kaba tahmin" ile ortaya koyduğum harcama miktarı (masraf) konusunda, şöyle bir açıklama yapmalıyım:

Gemi onarım programı, tüm yönleriyle, politik ve ekonomik nedenlerden ötürü korumaya karar verdiğimiz donanma büyüklüğüyle paralel hale getirilmelidir (ki bunu yapacak konumda olanlar da elbette bu alandaki uzmanlardır). Son çare olarak kâr elde etmek için satış seçeneğimiz olacağından kruvazör Nakhimov'un donanmamıza katılmasının gerekliliği konusunda tümüyle bir dizi destroyer, savaş gemisi, denizaltı ve benzerlerini de içermektedir. Bu gemilerin sayısı çok abartılı, genel olarak deniz kuvvetlerimizin durumu açısından gereksiz ve de bütçemizi zorlayacak miktarda görünüyor. Donanmanın bu kısmında ne kadar indirime gidilebileceği konusunda kesin bir şey söyleyemem. Pyatakov/Sokolnikov komisyonunun da akılcı, ekonomik ve –özellikle– politik hesaplar üzerinden böyle bir saptamada bulunabildiğine de inanmıyorum.

Benim için açık olan tek şey; on milyonluk masrafın gücümüzü aştığıdır. Dolayısıyla, toplam harcamayı yedi milyonla

1 Lenin'in yanıtladığı bu eleştiri Troçki tarafından getirilmişti.

sınırlandırmayı, bunun üzerinden donanmadaki gemilerimizin miktarına karşılık destroyer, savaş gemisi, deniz altı ve benzerlerinin toplam sayısının hesabını da askeri uzmanlara bırakmayı teklif ediyorum. Denizcilik uzmanları, doğal olarak, kendi işlerine fazlaca daldıkları ve rakamları şişirecekleri için, donanmamızda bir indirimi başarıyla gerçekleştirmenin başka yolu yoktur bence. Bu arada, havacılık için ayırdığımız büyük bütçe dikkate alınırsa, donanma bütçemiz konusunda –Vladivostok'un yeniden işgali için gerekli çok büyük harcamalar yapılacağından eskisinden de fazla– beş, on kat daha fazla dikkatli olmalıyız.

Metal fabrikaları ve Yüksek Elektrık Komitesi'ne söz verilen siparişlerin verilmesi konusunda Kamenev'in görüşlerine gelince, *köylünün gereksinimlerini karşılamak için bu tür siparişler* vermemiz gerektiği ve donanma içinse asla böyle bir şey yapılamayacağı belirtilmelidir.[1] Ekonomik ve politik nedenler yüzünden büyük ölçülerde bir donanma tutmak imkânsızdır. Dolayısıyla, genel harcamalarda üç milyonluk kesinti yaptıktan sonra geri kalanın gemi onarım programı çerçevesindeki hedeflere göre nasıl bölüştürüleceğinin hesaplanmasını öneriyorum. Öyleyse tersanelerimizin köylünün gereksindiği metal mallara oranını bir an önce değiştirmeye başlamanın yolunu bulmalıyız.[2]

Lenin

1 Kamenev, fabrikalara siparişler ulaşmış olduğundan, planlanan tersane harcamalarını karşılama yanlısıydı.

2 30 Kasım'da Komünist Parti Politbürosu gemi onarımı harcamalarını sekiz milyon rubleye indirme ve böylece ayrılan kaynakları Eğitim Halk Komiserliği'ne aktarma yönünde karar aldı.

YOLDAŞ MÜNZENBERG'e

2 Aralık, 1922

Komintern'in Dördüncü Kongresi'nde sunduğunuz rapora katkıda bulunmak açısından yardım örgütünün önemine dikkat çekecek bir iki şey söylemek istiyorum.[1]

Uluslararası emekçi sınıfın yoksullara verdiği yardım Rusya'nın geçen yıl yaşanan sıkıntılı kıtlık günlerinde ayakta kalmasına ve bu sıkıntıyla başa çıkmasına büyük ölçüde katkıda bulunmuştur. Şu an kıtlığın açtığı yaraları sarmak, ilk planda binlerce kimsesiz çocuğa sahip çıkmak, kıtlık yüzünden epeyce zarar görmüş olan tarım ve endüstrimizi sağlıklı hale getirmek zorundayız.

Uluslararası emekçi sınıfın kardeşçe yardımları bu alanda da kendini göstermeye başlamıştır zaten. Perm yakınındaki Amerikan traktör konvoyu, Amerikan Teknik Yardım Kuruluşu'nun tarım grupları, Uluslararası Emekçiler Birliği Yardım Örgütü'nün tarımsal ve endüstriyel girişimleri, Sovyet Rusya için Emekçiler Birliği Yardım Örgütü aracılığıyla ilk işçi kredisinin ayrılması ve ödenekleri; işte tüm bunlar, emekçilerin, Sovyet Rusya'nın ekonomik yeniden yapılanmasını desteklemek yolundaki dostça yardım temelindeki davalarında çok umut verici başlangıçlardır. Sovyet Rusya için Uluslararası Emekçiler Yardım Örgütü'nce çok da yerinde başlatılan ekonomik destek çalışmasına bütün dünya emekçileri ve işçilerince her şekilde arka çıkılmalıdır. Sovyet Hükümeti'nin tanınma is-

1 Lenin, *TE*, c: 35, sf: 559-560.

temi konusunda burjuva ülkelerin hükümetleri üzerinde süren güçlü politik baskının beraberinde dünya proletaryasının yaygın ekonomik yardımı şu anda Sovyet Rusya'nın emperyalist çıkarlara karşı girdiği zorlu ekonomik savaşı ve de bir sosyalist ekonomi kurma çabası açısından en iyi ve en yararlı destektir.

V.İ. Ulyanov (Lenin)
Moskova

I.I. KHODOROVSKİ'ye

4 Aralık, 1922

Yoldaş Khodorovski,

Yoldaş Molotov bana kent birimlerinden kırsal birimlere ve kırsaldan kente yardım düzenleme konusunda Novo-Nikolayevsk [Novosibirsk]'te bir deneyiminiz olduğunu söylüyor.[1] Bu konuda –yazılı ya da basılı– materyal toplayın ya da buna zamanınız yoksa da Sovyetler Kongresi'nden önce bir şeyler yazın, belki bu konuda konuşacak zamanı bulabiliriz.

Lenin

---

1 Lenin, *TE*, c: 45, sf: 595-596.
Lenin, kentli emekçiler arasında üslenen bir parti biriminin çalışmasından haberdar olup destek sağlamak amacıyla kırsal bölgede de bir başka birimi bünyesine katmasını sağlayacak "sponsorluk" uygulamasına değiniyordu. Lenin bu konuya 6. bölümde yer alan "Bir Günlükten Sayfalar"da yeniden dönüyor.

HAGUE'deki TEMSİLCİLERİMİZİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ ÜZERİNE

4 Aralık, 1922

Hague Konferansı ile bağlantılı olarak savaş tehlikesi ile mücadele etmek konusunda, en büyük güçlüğün, bunun basit, anlaşılır ve görece kolay bir sorun olduğu yolundaki önyargının üstesinden gelmekte yattığını düşünüyorum.[1]

"Savaş çıkmasına karşı bir grev ya da bir devrim başlatalım" –bu sözler, önde gelen reformist liderlerin işçi sınıfına genelde söyledikleri şeylerdir. Ve önerilen önlemlerin köktenci görüntüsü çoklukla işçilere, kooperatifçilere ve köylülere yeterli gelmekte ve onları yatıştırmaktadır.[2]

1 Lenin, *TE*, c: 33, sf: 447-451.
10-15 Aralık 1922'de yapılan Hague Uluslararası Barış Kongresi, reformist Uluslararası Ticaret Birlikleri (Sendikalar) Federasyonu'nca düzenlenmiştir. Sovyet Rusya sendikaları bir davetiye almış ve temsilcileri konferansa savaşa karşı uluslararası birleşik işçi sınıfı hareketi planlarını kabul ettiklerini belirtmek için gelmişlerdir. Savaş karşıtı mücadelenin ancak burjuvaziye karşı bir sınıf mücadelesi temelinde etkin bir şekilde yerine getirebileceğini ileri sürmüşlerdir. Konferans'ta baskın olan reformist liderlerse, komünistlerle birleşik eylemi kabul etmeyip onları işçi hareketini bölmek, Rusya'daki muhaliflerine baskı yapmakla ve Gürcistan'ın bağımsızlığını ihlal etmekle suçlamışlardır.

2 I. Dünya Savaşı'ndan önce, İkinci Enternasyonal'de yaygın olarak savunulan görüş, savaş durumunda savaşçı ülkelerin Sosyal Demokrat partilerinin bir genel grev çağrısıyla buna karşılık vereceği yolundaydı. Bu tehdidin kapitalist güçleri savaştan caydıracağı umuluyordu. Enternasyonal'in 1907 Stuttgart Kongresi'nce kabul edilen bir önerge tüm partileri olabilecek tüm yollarla savaş tehdidine karşı savaşmaya çağırıyordu. Lenin ve Rosa Luxemburg'un başını çektiği devrimci güçler, işçi sınıfına savaş ilan edildiğinde "kapitalist sınıf egemenliğinin çöküşünü hızlandırmak" için çıkacak bunalımdan yararlanmaları yolunda

Belki de en doğru yöntem, bu fikrin en sert biçimde yalanlanmasıyla işe koyulup; son savaşın ardından, özellikle bugün savaşla mücadele sorununa böyle bir karşılık verilmesinin işe yarayacağını ancak en aptal ya da tümüyle onursuz insanların ileri sürebileceğini ilan etmek; savaşa, terimlerin basit ve gerçek anlamıyla devrimle "karşılık" vermek kadar bir grev ile "karşılık" vermenin de imkânsız olduğunu ilan etmek olacaktır.

Halka gerçek durumu anlatmalı, savaşın sinsice hazırlandığını ve kendilerine devrimci örgütler diye adlandırsalar da sıradan işçi örgütlerinin gerçekten çıkacak bir savaş karşısında tamamıyla elleri kolları bağlı, çaresiz olduklarını göstermeliyiz.

Halka olabilecek en somut biçimde, yaşanan savaşta nasıl bir durumla karşı karşıya kalındığını ve neden başka türlü olamayacağını tekrar tekrar açıklamalıyız.

İster istemez "vatanın savunulması" sorununun ortaya çıkacağını ve emekçi halkın ezici çoğunluğunun kendi burjuvazilerinin yararına karar vermesinin kaçınılmaz olduğunu açıklamak yolunda büyük özen göstermeliyiz.

Dolayısıyla, öncelikle "vatanın savunulması"nın ne anlama geldiğini anlatmak gerekir. Bununla bağlantılı biçimde ikinci olarak "bozgunculuk"un ne demek olduğunu açıklamak gerekir. Sonuncu olarak da savaşla mücadelenin tek olası yönteminin, bünyesindeki tüm devrimcilerin savaşın içinde yer alıp uzayıp giden savaş karşıtı etkinlikleri sürdürdüğü illegal (yeraltı) örgütlerin var olanlarını koruyup yenilerini kurmak olduğunu açıklamalıyız; tüm bunlar önplana çıkarılmalıdır.[1]

çağrıda bulunan bir bölümü ele geçirdiler. Bak: Riddell (editör), *Lenin'in Bir Devrimci Enternasyonal Mücadelesi*, sf: 20-47.
Bu devrimci bakış Enternasyonal'in 1912 Basel Kongresi'nde yeniden gündeme getirildi. Ancak I. Dünya Savaşı çıktığında savaşa karşı genel grevin önemli savunucuları da dahil Enternasyonal liderlerden büyük bir çoğunluk kendi egemen sınıflarının savaş çabasını destekleme yarışına girdiler.

1 Lenin 1915'te *Sosyalizm ve Savaş* adlı kitapçığında bu konulara ilişkin Bolşevik bakış açısını anlatmıştır; *TE*, c: 21, sf: 295-338 ve Le-

Savaş boykotu; bu saçma bir klişedir. Komünistler her savaşta, en gerici savaşta bile yer almalıdırlar.

Örneğin savaş öncesi Alman yazınından örnekler ve özel olarak da 1912 Basel Kongresi örneği, savaşın kepazelik olduğu, sosyalistlerin savaşa göz yumamayacakları ve benzeri yolundaki teorik kabullerin, somut içerik taşımadıklarından boş ifadelere dönüştüğünün somut kanıtı olarak kullanılmalıdır. Kitlelere savaşın nasıl hissettirmeden gelebileceği hakkında gerçekten açık bir fikir verilmemektedir. Tersine, egemen basın, her gün bir sürü sayısında, bu noktayı gizlemeye çalışmakta ve öyle yalanlarla örtmektedir ki, zayıf sosyalist basın tümüyle çaresiz kalmakta, barış zamanında bile egemen basının bu konuda ortaya koyduğu baştan sona yanlış fikirlerle başa çıkamamaktadır. Büyük bir olasılıkla çoğu ülkelerde komünist basın gözden de düşecektir.

Uluslararası Kooperatifçiler ve Sendikacılar Kongresi'ndeki temsilcilerimizin aralarında görev dağılımı yapmaları ve şu anda savaşı haklı göstermek üzere ortalıkta dolaşıp duran tüm safsataların foyasını ortaya çıkarmaları gerektiğini düşünüyorum.

Belki de tüm bu safsatalar burjuva basının kitleleri savaşa destek vermek üzere birleştirmek için kullandığı temel araçlardır. Savaş karşısında bu kadar zayıf olmamızın ana nedeni ya bu safsataları öncesinde ortaya dökmeyişimiz ya da daha çok 1912 Basel Bildirisi ortamında, savaşın çıkmasına izin vermeyelim, savaşın bir suç olduğunun tamamıyla ayırdındayız gibi ucuz, kibirli ve bütünüyle boş basmakalıp sözlerle bu safsatalardan kurtulmayışımızdır.

Hague Konferansı'nda çeşitli dillerde savaşa karşı konuşmalar yapabilecek birkaç temsilcimiz olsa, en önemli şeyin,

nin'in Mücadelesi'nde yer alan makaleler, sf: 135-138, 162-170, 178-179, 193-210.

konferanstaki temsilcilerin savaş karşıtları oldukları, savaşın en beklenmedik anda nasıl karşılarına çıkabileceği ve çıkacağını kavradıkları, savaşla mücadelede hangi yöntemlerin izlenmesi gerektiğini bir yere kadar anladıkları, savaşla mücadelede gerekli mantıklı ve etkin önlemleri benimseyecek bir konumda oldukları yolundaki düşünüş biçimini çürütmek olacağı kanısındayım.

Bu noktayı aydınlatmak için en son yaşanan savaş deneyiminden yararlanarak, savaş ilanının ertesinde teoride ve pratikte ne çok sorun çıkacağını ve askere alınan insanların çoğunun berrak bir zihinle ya da iyi niyet ve önyargısız bir tarzda bu sorunları ele alma şansının olmayacağını anlatmalıyız.

Bu konunun olağanüstü ayrıntılı bir biçimde ve şu iki yolla açıklanması gerektiğini düşünüyorum.

Birincisi, önceki savaşta olup bitenleri aktarıp analiz ederek ve de bulunan herkese, savaşla mücadele için gerekli tüm çabaların gerçekten gösterildiği durumda ayırdına varılması kaçınılmaz olan asıl unsurun ne olduğuna gözlerini tümüyle kapatırlarken bile bunu bildiklerini iddia ettikleri ya da aslında bundan haberdar olmadıklarını söyleyerek. Bu noktada Rus sosyalistler arasında son savaşla ilgili olarak ortaya çıkan tüm düşünceler ve düşünce biçimlerinin irdelenmesi gerektiği kanısındayım. Bu düşünce biçimlerinin rastlantı sonucu belirmediklerini genelde modern savaşların doğasının ürünleri olduklarını göstermeliyiz. Bu düşüncelerin bir analizini yapmadan, ister istemez ortaya çıkmalarının ve de savaşla mücadele meselesinde belirleyici bir önem taşımalarının nedenini soruşturmadan; böyle bir analiz olmadan savaş hazırlıkları yapmanın ya da hatta bu konuda akıllı bir tavır almanın imkânsız olduğunu göstermeliyiz.

İkincisi, en önemsizi de dahil var olan anlaşmazlıkları, savaşın herhangi bir gün Büyük Britanya ile Fransa arasında Türki-

ye ile anlaşmalarına ilişkin, ya da ABD ile Japonya arasında bir Pasifik sorunu üzerinde, ya da büyük güçlerin aralarında sömürgeler, gümrük vergileri, genel ticaret politikası gibi konularda doğacak bir çekişmenin sonucunda çıkabileceği gerçeğini örneklendirmek için kullanmalıyız. Bana öyle geliyor ki, Hague'de savaşa karşı istediğimiz her şeyi tam bir serbestlikle söylememiz konusunda en ufak bir kuşku varsa, en azından en önemli noktaları belirtmemizi ve söylenemeyecekleri de kitapçık formunda yayımlamamızı sağlayacak manevralar üzerinde düşünmemiz gerekiyor. Kürsüde konuşmacımızın susturulma riskini de göze almalıyız.

Aynı amaçla temsilciler genel olarak savaş karşıtı konuşmalar yapabilecek ve böyle bir konuşma görevini üstlenmiş, yani savaşla mücadele için gerekli ana tezler ve tüm koşullar üzerinde ayrıntılarıyla duracak konuşmacıların yanında geçerli üç yabancı dili de bilen, diğer temsilcilerle görüşmelere geçip ana tezlerimizi ne kadar anladıklarını saptamak, belli tezleri geliştirip belli örnekler vermek için gerekli koşulları araştırmakla uğraşacak kişilerden de oluşmalıdır, diye düşünüyorum.

Muhtemelen bir sürü konuda ciddi etkiler yaratmak için son savaşta yaşanan olguların aktarılması yeterli olacaktır. Belki başka birçok sorunda da bugün birçok ülke arasında var olan anlaşmazlıkları ve bunların silahlı çatışmalara dönüşme olasılıklarının derecesini anlatarak ciddi bir etki yaratılabilir.

Sırası gelmişken, parlamentoda ve parlamento dışında komünist vekillerimizce bu konuya ilişkin son derece yanlış ve müthiş düşüncesiz ifadeler taşıyan bir dizi beyanda bulunulduğunu anımsadım. Bu beyanların, özellikle de savaştan bu yana yapılmış olanların kesin ve acımasız bir eleştiriye tabi tutulması ve de bu beyanlarda bulunanlardan her birinin adının tek tek belirtilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu konuşmacılara ilişkin düşünceler son derece yumuşak bir tarzda dile getirile-

bilir gerektiğinde; ancak bu türden hiçbir durum karşısında sessiz kalınmamalıdır ki bu konudaki dikkatsizlik, düşüncesizlik tek başına bir kötülüktür ve hafife alınamaz.

İşçi kongrelerinde bağışlanamaz derecede aptalca ve düşüncesizce bir sürü karar alınmış durumdadır.[1]

Bütün materyal bir an önce toplanmalıdır ve konunun her bir parçası ve de izlenecek "strateji" bir kongrede enine boyuna görüşülmelidir.

Böyle bir konuda bizim açımızdan bırakın bir yanlışı, bir dikkatsizlik bile affedilmez olacaktır.

1 Örneğin, 3 Şubat 1922'de, Hanover, Almanya'da toplanan, reformistlerin başını çektiği Uluslararası Metal İşçileri Birliği savaş çıktığında bir genel grev başlatma yönünde bir karar aldı. Bunu duyması üzerine Lenin Sovyet basını ile Komünist Enternasyonal'in 1912 Basel Bildirisi'nin başarısızlığını anımsamasını salık verdi. Politbüro üyelerine yazdığı bir mektupta, "iyi bir illegal mekanizmaya sahip hazır ve deneyimli bir devrimci partinin savaşa karşı bir mücadeleyi başarılı bir şekilde yürütebileceğine ve mücadele yolunun da savaşa karşı bir grev değil savaşan orduların içinde devrimci gruplar oluşturup bunları bir devrimin gerçekleştirilmesi yönünde hazırlamak olduğuna dikkati çekmelidirler" demiştir. (Lenin, "Savaşa Karşı Mücadele Sorunu Üzerine," *TE*, c: 36, sf: 559).

DEVLET MALZEME KOMİSYONU RAPORU HAKKINDAKİ ÖNERİ TASLAĞI ÜZERİNE

6-7 Aralık, 1922

Tüm okulların, öğrenci ve öğretmenlerin, hesapların üzerinde de olsa tüm yiyecek gereksinimleri karşılanmalı ve Kamenev, Tsyurupa ile Yakovleva yoldaşlar bunun için ayrılacak yiyecek miktarını, özel olarak onaylanmış biçimde ofis çalışanları için gerekli olan en düşük miktarı da katarak kesin bir biçimde hesap etmelidirler.[1]

Okul harcamaları için ayrıca bir milyon altın ruble de eklenmelidir.

Lenin

1 Lenin, *TE*, c: 42, sf: 429. Halk Komiserleri Konseyi sonunda gemi onarım programındaki kısıtlamalarla ayrılan iki milyon altın rubleyi eğitime aktarmaya karar verdi.

HALK KOMİSERLERİ KONSEYİ BAŞKANI ve BAŞKAN VEKİLLERİ'nin ÇALIŞMA PROGRAMINA İLİŞKİN ÖNERİLER

9 Aralık, 1922

HKK Başkanı ve Başkan Vekilleri'nin çalışma programı:[1]

1- Çalışma saatleri: Pazartesi ve Salı, Perşembe ve Cuma HKK Başkanı'yla birlikte olmak üzere, 11-2, 6-9.

2- ÇSK [Çalışma (Emek) ve Savunma Konseyi] Başkanı ve Vekilleri'nin (Politbüro, HKK ve ÇSK hariç) gerektiğinde bu gün ve saatlerde özel toplantıları olacak, ancak genelde haftada bir kez bir saatten az olmayacak. Bu saat önceki gece en geç 21.00'de belirlenecek.

3- Vekillerin çalışmaları,

a) Dar HKK'nin çalışmalarını yakından izlemek,[2]

b) ÇSK iş toplantılarına ilişkin çalışmaları yakından izlemek ve denetlemek,

(Vekilleri daha önemli bir başka işe sevk etmek için ÇSK'nin iş toplantılarını yeniden başlatmak gereklidir. Bu top-

1 Lenin, *TE*, c: 42, sf: 430-432.
Bu ve 13 Aralık tarihli mektup (Bak: 4. Bölüm) Lenin'in On Birinci Komünist Parti Kongresi'ne (Bak: 1. Bölüm) raporunun son kısmında tartışılan göreve ilişkindir. Lenin bu konuları "Halk Komiserleri Konseyi ve Emek ve Savunma Konseyi Başkan Vekilleri'nin İşlevleri Üzerine Kararname"de (11 Nisan, 1922) ve "Halk Komiserleri Konseyi ile Emek ve Savunma Konseyi Başkan Vekilleri'nin İşlevlerine İlişkin Söylenenlere Yanıt"ta (5 Mayıs, 1922) daha ayrıntılı biçimde ele almıştır. Bak: Lenin, *TE*, c: 33, sf: 335-343, 353-355.

2 "Dar" ya da "Küçük" Halk Komiserleri Konseyi HKK bünyesinde, haftada bir iki kez toplanan bir yürütme birimi idi.

lantılara vekiller başkanlık etmeyecektir, ancak imzaları tek başına bu toplantılarda alınan kararları onaylamaya yeterlidir.

c) HKK ve ÇSK'nin HKK Başkanı'nın yönetmediği toplantı bölümlerinde Başkanlık etmek,

d) (Sokolnikov ile vekilinin ve de Dar HKK Başkanı'nın da bulunduğu) Mali Komite'ye katılmak. (Dar HKK Başkanı'nın tüm Mali Komite toplantılarına katılması gerekmez).

(Haftada bir kez bir saat sürmek üzere HKK Başkanı'nca yönetilecek bir Mali Komite toplantısı düzenlemek de söz konusu olabilir mi? Bunu bir düşünün.)

e) Dar HKK de dahil tüm örgütlerinin gündemini, bu dört örgütçe HKK Başkanı'nın başkanlığında seçilecek en önemli sorunların öncelik sırasını belirlemek,

f) Halk komiserleri ve vekillerine tek tek talimat vermek ve örgütlerini tepeden aşağıya incelemek yoluyla çeşitli halk komiserlikleri ile örgüt yapılarını yakından denetlemek,

g) (Madde f kapsamındaki) işlevi gerçekleştirmek için komiserlikler vekiller arasında bölüşülecek; bu bölüşüm de HKK Başkanı'nca onaylanacak şekilde yapılacaktır.

4- Yukarıda sözü edilen işte dağılım öyle bir yapılmalıdır ki, her bir örgüt (ve gerekirse işletmeciler arasından yardımcıları) iki aylığına belli bir işi kotarıp başka bir işe geçebilsin.

(Tüm vekillerin örgütün bütünü hakkında bilgilenebilmeleri ve yönetimde tam uyumu sağlamaları için gereklidir)

5- Üç vekil arasında böyle bir dağılımın taslağı doğrudan bunlar tarafından hazırlanıp dört örgütçe de onaylanmalıdır.

6- Bütün örgüt yapısını iyileştirip düzeltme işi başkanlıktan da halk komiserleri vekilleri ve halk komiserleri ile çene çalmaktan –ki şimdiye dek vekillerin bütün zamanı bununla geçmiştir– çok daha önemlidir. Demek ki, her vekilinin, haftada iki saatten az olmamak kaydıyla, "en alt derecelere kadar in-

diği, tepeden aşağıya dek örgütün her parçasını ve de en umulmadık bölümlerini özel olarak incelediği bir uygulamayı tam anlamıyla yürütmeye yönelik düzenlemeler yapmak gerekiyor. Bu onaylanmış ve (belli durumlarda) tüm hükümet dairelerine iletilen resmi araştırma kaydı kadroda bir indirime yol açmalı ve devlet mekanizmamızda bütünüyle disiplini sıkılaştırmalıdır.

Lenin

TÜM UKRAYNA SOVYETLER KONGRESİ'ne

10 Aralık, 1922

Tüm Ukrayna Sovyetler Kongresi'nin açılışını yapmaktan dolayı çok mutluyum.[1]

Kongrenin çözmesi gereken en önemli sorunlardan biri cumhuriyetlerin birleştirilmesi sorunudur. Bu soruna uygun çözüm getirilmesi, en belirgin kusurları Moskova, Petrograd ve Kharkov'daki Sovyet çalışanların son nüfus sayımı ile çarpıcı ve canlı bir biçimde ortaya çıkmış bulunan devlet mekanizmamızın gelecekte örgütlenmesinde belirleyici olacaktır.[2]

Kongrenin özel bir dikkat göstermesini gerektiren ikinci sorun da ağır sanayi meselemizdir. Donbas'ın ve petrol, demir ve çelik endüstrilerinin üretim kapasitesini savaş öncesi düzeye yükseltmek tüm ekonomimizin temel sorunudur ve bütün emeğimizi bu sorun üzerinde yoğunlaştırmalıyız.

Kongrenin bu sorunlara doğru çözümler üreteceğinden kesinlikle eminim ve tüm kalbimizle çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

Lenin

---

1 Lenin, *TE*, c: 33, sf: 454.

2 Hükümet dairelerindeki kadro şişkinliğini indirmek için etkin bir çabaya karşın, kamu çalışanlarının Ekim 1922 nüfus sayımı Moskova'da –4 yıl öncekinden 12.000 fazla– toplam 243.000 gibi bir sayı ortaya koymuştur. Bak: Lenin, "Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi Dördüncü Oturumu Konuşması, 31 Ekim, 1922," *TE*, c: 33, sf: 394-395.

4. BÖLÜM

DIŞ TİCARET TEKELİNİN SAVUNULMASI

LEON TROÇKİ'ye

12 Aralık, 1922

Yoldaş Troçki'ye,

Size Krestinsky'nin mektubunu[1] yolluyorum. Fikrinizi bir an önce bana bildirin; plenumda* tekel adına mücadele edeceğim.

Ya sizin fikriniz?

Saygılarımla,

Lenin

Not: Hemen yanıt verirseniz iyi olur.

1 Lenin, *(TE),* cilt: 4-5, sf: 601.
Rus Sovyet Sosyalist Federal Cumhuriyeti (SSFC)'nin Almanya'daki tam yetkili temsilcisi N.N. Krestinsky, Almanya ile ticareti geliştirme olasılıkları ve dış ticaret tekelini sürdürme gereği konusunda yazmıştır. Troçki'ye gönderilmiş olan ve bu bölümde yer alan mektuplar, ilk kez Troçki'nin 1927 tarihli "Parti Tarihi Bürosu'na Mektup"u sayesinde ele geçirilmiştir. Bak: Troçki, *Stalin'in Tahrifat (Çarpıtma) Ekolü,* sf: 59-63. Bunların Sovyetler Birliği'nde ilk ortaya çıkışı da, Lenin'in çalışmalarının 5. Rusça baskısıyla olmuştur.

* Plenum: Tüm üyelerin bir araya geldiği toplantı.

LEON TROÇKİ'den LENİN'e MEKTUP

12 Aralık, 1922

Yoldaş Lenin'e

(Çok önemlidir)

Dış ticaret tekelini sürdürme ve güçlendirme, olmazsa olmaz bir zorunluluk[1] içermektedir. Ancak şu an için dış ticaret konusunda karşı taraf doğrudan saldırmak yerine karışık kuşatma taktikleri kullanmaktadır. Öte yandan dış ticaret yöntemlerinde değişikliğe gidilmesi ve iyileştirme yapılması kesinlikle çok büyük önem taşımaktadır.

Tehlike şu ki, tekel uygulamasını geliştirme adına aslında tekeli baltalayacak yollara kayılabilir.

Yoldaş Avanesov bugün beni ziyaret edip komisyonunun aldığı temel kararları iletti. Anladığım kadarıyla, kendisi dış ticaret tekelinin doğrudan Dış Ticaret Halk Komiserliği'nce değil de bu komiserliğin gözetimi altındaki büyük işletme birimleri (sendikalar, şirketler) aracılığıyla yürütülmesi taraftarı. Görünüşte Stomonyakov'la paralel biçimde Krestinsky de, en önemli ekonomik birimlerin (yani, yine açıkça sendika ve şirketler ile kısmen de devlet dairelerinin) uygun noktalarda sürekli temsilciliklerinin bulunması ve bunların da ticaret temsil kurulları içindeki kısımları oluşturmalarını önermektedir. Bu plan, Avanesov'unki ile benzerlik taşımaktadır. Yalnız çok temel bir fark da söz konusudur: Krestinsky planını, cumhuriyetin doğrudan

1 Meijer, Trotsky Papers, 2. sayı, sf: 778-780'den çevrilmiştir.

ticaret (satış ve alış) organı olan ticaret temsil kurullarına dayandırmaktadır. Ekonomik birimlerin her biri kendi çalışmalarını ticaret temsil kurullarının bu kısımları aracılığıyla yürütürken, söz konusu kısımlar da karşılık gelen ekonomik birimlerle uyumlu biçimde örgütlenmektedirler. Ancak Avanesov, ticaret temsil kurullarına hemen bir denetleyici rol biçip bu sendika temsilcilerinin temel ticaret aracı olarak hizmet etmelerini salık vermektedir.

Muhtemelen iki planın evrimi de aynı yönde olacaktır fakat, şimdilik ticaret temsil kurullarını esas almak daha güvenli bir tutumdur. Bununla birlikte, Avanesov'un komisyonunun planını bütünüyle kavramamış olabilirim. Kendisi yarın bana önerileri yazılı halde göndereceğine söz verdi.

Her şey bir yana, en önemli sorun, Rusya dışı satış ticaretimizin (ihracatımızın) genel olarak ekonomik çalışmalarımızla bağlantılı olarak düzenlenmesi idi ve hâlâ da öyledir. Biri neyin alınıp alınmayacağı, neyin satılması ve kendimize ayrılması gerektiğinden sorumlu olmalıdır. Bu noktada kararların, yasal düzenlemeler, değişmez kategoriler düzeyinde alınması gerekmez; bu kararlar pratik, esnek ve her zaman genelde ekonomik gereksinimlere ayarlanır olmalıdır. Fakat bu, hakkında birkaç kez yazdığım ayrı bir konudur. Avanesov'un komisyonu yalnızca, ihraç ve ithallerimize ilişkin böyle bir hesaplamanın henüz yapılmamış olduğunu doğrulamıştır.

Troçki

M.I. FRUMKIN ve B.S. STOMONYAKOV'a

12 Aralık, 1922

(Kopyası Troçki'ye)

Yoldaş Frumkin ve Yoldaş Stomonyakov'a

Gittikçe şiddetlenen hastalığıma bakılırsa, pleniuma katılamayacağım.[1] Size karşı ne kadar kaba, hatta bundan daha da kötü bir davranış içinde olduğumun tümüyle ayırdındayım, ancak yine de pleniumda konuşmam neredeyse imkânsız.

Yoldaş Troçki'nin ilişikteki mektubunu bugün aldım ve belki Devlet Planlama Komisyonu'na ilişkin son satırlar dışında, mektupta yazılı tüm esaslara katılıyorum. Onunla aynı fikirde olduğumu Troçki'ye yazıp, hastalığım dolayısıyla pleniumda benim görüşlerimi savunma görevini üstlenmesini rica edeceğim.

Bu savunmanın üç bölümde sunulmasının yerinde olacağını düşünüyorum.

Birinci bölüm, tam ve kesin onay verilerek dış ticaret tekelinin temel ilkesinin savunulması.

İkinci bölüm, Avanesov'un bu tekeli gerekçelendirme amacıyla geliştirdiği pratik (uygulanabilir) planların ayrıntılı biçimde değerlendirilmesi için özel bir komisyonun görevlendiril-

1 Meijer, Trotsky Papers, 2. sayı, sf: 774-776'dan çevirilmiştir. Troçki'nin "Parti Tarihi Bürosuna Mektup"unda yer almış ve ilk kez 1928'de "Rusya'da Gerçek Durum" adlı çalışmasında yayımlanmıştır. Mektup *Toplu Eserler*'de yer almamaktadır.

mesi. En azından bu komisyonun yarısının, Dış Ticaret Komiserliği'nin temsilcilerinden oluşması iyi olur.

Üçüncü bölüm, Devlet Planlama Komisyonu çalışmalarının ayrıca ele alınması. Bu arada, Devlet Planlama Komisyonu'nun devlet endüstrisinin geliştirimi çerçevesinde yürütülen çalışmalarının, Dış Ticaret Halk Komiserliği etkinliklerine her açıdan yansıması yolundaki istemiyle yetinirse, muhtemelen Troçki ile aramda hiçbir anlaşmazlık kalmayacaktır.

Sanırım bugün ya da yarın size yeniden yazar ve Merkez Komitesi Plenumu'nda bu problemin esası üzerine yapacağım açıklamayı gönderirim. Hiç değilse bu sorunun, pleniumda anlaşmaya varamadığım halde, Parti Kongresi'nin önüne getirmek ve de öncesinde yaklaşan Sovyetler Kongresi'ne, partimizin küçük bir bölümündeki bu anlaşmazlığı bildirmek zorunluluğu doğuracak kadar önemli olduğunu düşünüyorum.

Lenin

L.F.'ye [LYDIA FOTIEVA]'ya yazdırılmıştır.

BAŞKAN VEKİLLERİ ARASINDAKİ GÖREV DAĞILIMI ÜZERİNE MEKTUP

13 Aralık, 1922

Yoldaş Kamenev, Rykov ve Tsyurupa;

Hastalığımın nüksetmesi (tekrarlaması) yüzünden tüm politik çalışmalarıma son vermek ve dinlenmeye çekilmek zorundayım.[1] Dolayısıyla, sizle olan anlaşmazlıklarımız pratik açıdan önemini yitiriyor. Yine de, Rykov'un eklediği somut öneriye tamamıyla karşı olduğumu ve tümüyle bunun tersine yöneldiğimi söylemeliyim; yani, söz konusu kabul tamamen serbest, sınırsız ve hatta daha genişletilmiş olmalıdır.[2] Ayrıntıları özel bir görüşmeye bırakıyorum.

Komiserliklerin dağılımı konusunda da, büyük ölçüde farklı düşünüyorum. Bence bu dağılım, salt yönetsel işlerden sorumlu olan her vekilin yeteneğine göre daha büyük dikkatle ayarlanmalıdır. Bana göre, dünkü dağılımınızdaki başlıca hata, böyle bir ayarlama eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Başkanlığın işlevleri ve Mali Komite'nin hem yasal işleri hem de kararlarının yaşaya uygun aktarımının denetimi ve benzeri görevler yönetim aygıtının denetlenmesi ve iyileştirilmesi işlevlerinden çok daha kesin bir biçimde ayrılmalıdır. Yoldaş Kamenev, önceki işlevlere (yani, başkanlık, uygun aktarımın denetimi... ve

1 Lenin, *TE*, c: 42, sf: 432-433.

2 Rykov, Lenin'e, ziyaretçileri, Halk Komiserleri Meclisi'nin Başkan Vekilleri ya da Komünist Parti Merkez Komitesi Sekreteri tarafından yapılan bir ön elemenin ardından kabul etmesini önermiştir.

saire) daha uygundur, oysa salt yönetsel işler Tsyurupa ve Rykov'un çizgisine daha yakındır.

Yukarıda sözü edilen genel neden dolayısıyla, bu sorunu izinden dönüşüme ertelemeliyim. Fakat lütfen, üç aydan önce gerçekleşecek olursa da tasarladığınız dağılıma izinden dönene dek, (sizin önerdiğiniz) üç ay boyunca onay vermeyeceğimi aklınızdan çıkarmayın.

Görüyorum ki dağılım tasarınız Ekonomicheskaya zhizn [Ekonomik yaşam] gibi, birinin özel gözetimini gerektiren önemli bir organı gözden kaçırmıştır. Bunun da en iyi Rykov tarafından yapılabileceğini düşünüyorum.[1]

1 Lenin'in, bu yayını, "gerçek bir iş yönetimi yayını, sosyalist yapılanmanın gerçek bir organı" haline sokma gerçeğine ilişkin görüşleri, "Halk Komiserleri Konseyi Başkan Vekilleri ile Emek (çalışma) ve Savunma Konseyi'nin İşlevlerine İlişkin Kararname"de ve "Ekonomicheskaya Zhizn Editörlerine Mektup"ta bulunabilir. Lenin, *CW*, c: 33, sf: 339 ve 36-38.

LEON TROÇKİ'ye

13 Aralık, 1922

(Kopyası Frumkin ve Stomonyakov'a,)

Yoldaş Troçki,

Krestinsky'nin mektubuna ve Avanesov'un planlarına ilişkin yorumlarınızı aldım.[1] Sizinle tam bir görüş birliğinde olduğumuzu düşünüyorum ve bu durumda Devlet Planlama Komisyonu sorununun, Devlet Planlama Komisyonu'nun yönetsel haklara sahip olması gerekliliği üzerindeki tartışmaları ortadan kaldırdığı (ya da ertelediği) inancındayım.

En azından, gelecek toplantıda (pleniumda), dış ticaret tekelini mutlaka sürdürme ve güçlendirme gereği üzerindeki ortak görüşümüzü savunma işini üstlenmemizde ısrar ediyorum. Önceki pleniumda dış ticaret tekeline tümüyle karşı bir karar çıktı ve bu konuda hiçbir ödün verilemez. Dolayısıyla, Frumkin ve Stomonyakov'a yazdığım mektupta da söylediğim gibi, bu konuda yenilgiye düştüğümüz taktirde sorunu bir parti kongresine sunmamız gerektiğine inanıyorum. Bu, gelecek Sovyetler Kongresi'ndeki parti grubunun önünde uyuşmazlıklarımıza ilişkin kısa bir açıklama yapmamızı gerektirir. Zaman bulursam bunu yazacağım, siz de aynısını yaparsanız çok sevinirim. Bu sorun üzerindeki kararsızlığımız bize fazlasıyla zarar vermekte ve olumsuz tartışmalar, tümden devlet aygıtımızdaki yetersizliklere yönelik suçlamalara dönüşmektedir. Oysa aygıtımız her alanda yetersizdir ve bir yetersiz aygıt yüzünden tekelden vazgeçmek de şimdiye kadar yapılanları çöpe atmak olur.

Lenin

1 Lenin, *TE*, c: 45, sf: 601-602

DIŞ TİCARET TEKELİ ÜZERİNE

13 Aralık, 1922

Merkez Komitesinin genel toplantısı üzerine Yoldaş Stalin'e,

Yoldaş Buharin'in mektubunu[1] irdelememizin son derece önemli olduğunu düşünüyorum. Öncelikle, "Örgütlenirken dayanılan ilkeler dolayısıyla Dış Ticaret Halk Komiserliği'nin yetersiz kalışının bir sonucu olarak ülke ekonomisinin girdiği büyük zararlar konusunda ne Lenin ne de Krasin tek bir şey söylemiyor; kendi başımıza köylülerin ürün stoklarını seferber edip uluslararası ticarete sokamadığımız (ve de uzunca bir süre oldukça anlaşılır sebeplerle bunu yapamayacağımız) için uğranılan zararlardan hiç söz etmiyorlar," yolunda bir savı var.

Bu ifade kesinlikle gerçekdışıdır; çünkü ikinci paragrafında Krasin, açık açık, öncelikle köylülerin ürün stoklarını seferber edecek, ikinci olarak da, bu seferberlikten doğacak kârın en az yarısını devlet hazinemize aktaracak bir araç olarak karma şirketlerin oluşturulması konusunu tartışmaktadır. Demek ki, "köylülerin ürün stoklarının seferber edilmesinden toplanacak kârların" bütünüyle "Nepmen"[2]'in ceplerine akacağını görmek istemediğine göre bu konuyu savsaklamaya çalışan da Buha-

1 Lenin, *TE*, c. 33, sf. 455-459. Buharin, 15 Ekim 1922'de Merkez Komitesi'ne gönderdiği bir mektupta, dış ticaret tekeline karşı savda bulunmuştur. Dış ticaret halk komiseri Krasin, ticaret tekeli savunmasında Lenin'in önde gelen müttefikidir (yandaşıdır).

2 "Nepmen," NEP (Yeni Ekonomik Politika) altında kârlı fırsatlardan yararlanmış olan kılçık tacirler, tüccarlar ve dolandırıcılar için söylenmiş alaycı bir terimdir.

rin'in kendisidir. Burada soru: Dış Ticaret Halk Komiserliğimiz Nepmen'in mi yoksa proleter devletimizin yararına mı çalışacaktır? Bu bir parti kongresinde uğrunda mücadele verilebilecek ve verilmesi gereken bir temel sorundur.

Bu birincil, temel ilke sorunu yanında Dış Ticaret Halk Komiserliği'nin yetersizliği daha önemsiz kalıyor, çünkü bu yetersizlik yalnızca tüm halk komiserliklerimizin yetersizliğinin bir parçası ve genel sosyal yapılarına bağlı bir kısmıdır; bunu ortadan kaldırmak için, eğitimi iyileştirip genel standardı yükseltmeye yönelik, yıllar boyu sürecek bir çabaya girmemiz gerekecektir.

Buharin'in tezlerindeki ikinci nokta da, "Örneğin, Krasin'in tezlerinde yer alan beşinci paragraf ve benzerinde belirtilenler de genel ödünler verilmesi halinde uygulanabilir," şeklindedir. Bu da apaçık yanlıştır, çünkü Krasin'in beşinci tezi (savı) şöyledir: "Dolarlar, paundlar ve İsveç kuronları ile çalışan en azılı sömürücü, tüccar, rantçı, yabancı sermaye ajanı zorla da olsa kırsal bölgelere sokulacaktır." Bölge şartı koymakla kalmayıp belirli malların ticareti için de özel izin öngörmek, hiçbir şekilde ödünler verilen bir ortamda mümkün değildir ve en önemlisi de ayrıcalık tanınan malların ticaretini de denetliyoruz. Krasin'in, 6 Ekim tarihli genel toplantıda alınan ve ticaretin yalnızca kaçakçılar değil aynı zamanda tüm köylülüğün de yöneltmiş olduğu baskıyla ellerimizden çekilip alınacağı yolundaki kararla belirlenen sınırlar içinde serbest ticareti yürütemeyeceğimiz şeklindeki savına karşıt tek bir söz söylemeksizin –bu temel ekonomik ve sınıf savına bir karşı yanıt vermeksizin, Buharin, Krasin'e akılalmaz derecede asılsız suçlamalarda bulunmaktadır.

Mektubunda üçüncü bir nokta olarak da, "Krasin'in tezlerinin üçüncü paragrafı"ndan söz ediyor. (Yanlışlıkla dördüncü paragraf yerine üçüncü paragraf diyor) "Sınırlarımızı koruyo-

ruz," ve soruyor: "Bu ne demek? Gerçekte, bu, biz hiçbir şey yapmıyoruz demektir. Tamamıyla görkemli bir vitrini olup da rafları bomboş bir dükkân gibi (kapalı mağazalar sistemi)" Krasin çok kesin bir biçimde, sınırlarımızı gümrük vergileri ya da sınır muhafızlarıyla dış ticaret tekeliyle olduğu kadar iyi korumadığımızı söylemektedir. Buharin bu apaçık, kesin ve tartışılmaz gerçeği çürütecek tek bir şey söylemiyor, söyleyemez de... Küçümseyerek kullandığı "kapalı mağazalar sistemi," Marx'ın kendi çağında, kaba bir serbest-tüccar lafı olduğundan "serbest tacir argosu" diye ifade ettiği tabirler sınıfına girer.

Dördüncü olarak da Buharin, Krasin'i gümrük sistemimizi iyileştirmek zorunda olduğumuzu kavrayamamakla suçlarken, aynı zamanda, ihracat ve ithalat merkezleri tek tartışma konusudur diye, tüm ülkede müfettişlerimiz olması konusunda konuşmakla hata ettiğini söylemektedir. Burada yine Buharin'in itirazları son derece düşüncesiz ve bütünüyle konu dışıdır, çünkü Krasin gümrük sistemimizi iyileştirmemiz gereğini kavramakla kalmayıp yer bırakmayacak bir kesinlikle ifade ediyor. Bu iyileştirme, öncelikle dış ticaret tekelini benimsememiz, ikinci olarak da karma şirketler oluşturmamıza bağlıdır.

Buharin, yoksul ülkelerle son derece zengin ülkeler arasında korkunç zıtlıkların bulunduğu emperyalizm çağında hiçbir gümrük sisteminin işe yaramayacağını görmüyor; ki bu onun en inanılmaz yanılgısı ve bu noktada tamamıyla teorik (kuramsal) bir yanlışı. Buharin, belirtilen koşullarda hiçbir zengin endüstri ülkesinin böylesi gümrük engellerini tümüyle yıkabileceğini anlamaksızın, defalarca gümrük duvarlarından söz etmektedir. Bunun için, böyle bir ülkenin, yüksek ithalat vergileri koyduğumuz malların Rusya'ya ihracını teşvik etmek amacıyla ihracat primi vermesi yeterli olacaktır. Endüstri ülkelerinin hepsi de bunun için gerekli olandan daha fazla paraya sahiptir ve

böyle bir tedbirle bu ülkelerden herhangi biri bizim iç endüstrimizi kolayca yıkabilir.

Sonuç olarak, Buharin'in gümrük sistemine ilişkin tüm savları, gerçekte (pratikte) yalnızca Rus endüstrisini tamamıyla korunmasız bırakıp çok ince bir örtü altında serbest ticaret yapmayı kabule sürüklemek eğilimindedir. Tüm gücümüzle buna karşı çıkmalıyız ve bu tavrımızı bir parti kongresinde hemen sergilemeliyiz; zira var olan emperyalizm çağında tek dikkate alınmaya değer korunma sistemi dış ticaret tekelidir.

Buharin'in, Krasin'in artan dolaşımın önemini kavrayamadığı yolundaki (beşinci maddedeki) suçlaması, Krasin'in karma şirketler hakkında söyledikleriyle tamamen çürütülmektedir; çünkü bu karma şirketlerin amacı gümrük duvarlarıyla hayali koruma değil, dolaşımı artırmak ve Rus endüstrisi için gerçek korumayı sağlamaktır.

Dahası, altıncı maddede bana yanıt olarak da Buharin, güya köylülerin kârlı işlere gireceği gerçeğine hiç önem vermediğini ve köylüler ve Sovyet Hükümeti arasında değil de ihracatçılar ve Sovyet Hükümeti arasında mücadelenin süreceğini yazmaktadır. Burada yine kesinlikle yanılıyor, çünkü göstermiş olduğum fiyat farkları sayesinde (örneğin Rusya'da keten fiyatı 4 ruble 50 kopek, İngiltere'de 14 rubledir), ihracatçı, çevresindeki tüm köylüleri en çabuk ve en emin biçimde harekete geçirebilecektir.

Pratikte Buharin endüstri emekçilerinin karşısında, gümrük değil de dış ticaret tekeliyle korumaya kavuşamadıkça kendi endüstrisini yeniden kuramayacak ve Rusya'yı bir endüstri ülkesi yapamayacak olan bir rantçı, küçük burjuvazi ve yüksek köylü sınıfının savunucusu gibi davranıyor. Şu anda Rusya'da geçerli koşullara bakılırsa, başka bir koruma biçimi kesinlikle hayalidir; emekçilerin hiçbir yarar sağlayamayacağı, yalnızca

kâğıt üstünde kalacak bir korumadır. Bu durumda işçi sınıfı (proletarya) ve üretkenliği açısından şu anki kavga temel ilkeler çevresinde yoğunlaşmaktadır. Karma şirketler sistemi, yabancı ve Rus tüccarların yan yana iş yapacağı bir sistem olduğundan, Dış Ticaret Halk Komiserliği'nin arızalı (bozuk) düzeneklerini düzeltmede gerçekten işe yarayabilecek tek sistemdir. Bu koşullar altında da bu işi öğrenemezsek, bu bizim yeteneksiz aptallardan oluşan bir ulus olduğumuzu gösterir.

"Gümrük duvarları"ndan söz ederek yalnızca kendimizden, Krasin'in son derece açıkça vurguladığı ve Buharin'in bir nebze bile çürütemediği tehlikelerini gizlemiş oluruz.

Şunu da eklemek isterim ki, sınırların kısmi açılışı, pratikte Almanya'nın konumuna düşeceğimizden, ciddi mali tehlikelere gebedir; küçük burjuvazi ve her türden politik göçmen ajanlarının en ufak bir kontrol olanağımız olmaksızın Rusya'ya sızmaları gibi önemli bir tehlike doğacaktır.

Karma şirketlerin ciddi ve uzun süreli bir "kendini eğitme" aracı olarak kullanımı, endüstrimizin onarımına giden tek yoldur.

Lenin

V.A. AVANESOV'a

14 Aralık, 1922

Yoldaş Avanesov,

Size mektubumu[1] gönderiyorum. 7:00'de geri gönderin.

Eklenmesi ya da çıkarılması gerekenler üzerinde iyice düşünün. Bu kavgaya nasıl hazırlanılmalı?

Saygılarımla,

Lenin

1 Lenin, *TE*, c: 45, sf: 602. Lenin, Merkez Komitesi Plenumu'na gönderdiği 13 Aralık tarihli mektubundan söz ediyor.

MERKEZ KOMİTESİ ÜYELERİNE, JOSEPH STALİN ELİYLE MEKTUP

15 Aralık, 1922

Şu anda bütün işlerimden çekilmem için gerekli her şeyi yapmış durumdayım ve gönül rahatlığı ile ayrılabilirim.[1] Ayrıca dış ticaret tekeli konusundaki görüşlerimi savunmak üzere Troçki ile bir anlaşmaya vardım. Ancak beni hâlâ çok üzen bir durum var ki o da Sovyetler Kongresi'nde konuşamayacak olmam. Doktorlarım salı günü gelecekler ve en ufak bir konuşma şansım var mı o zaman göreceğiz. En azından bu konuşma fırsatını kaçırmanın çok rahatsız edici bir durum olduğunu düşünüyorum. Konuşma özetinin hazırlıklarını birkaç gün önce tamamladım.[2] Dolayısıyla birinizin sunacağı bir raporun yazımının sürdürülmesi ve çarşambaya dek, muhtemelen her zamankinden çok daha kısa, örneğin 45 dakikalık bir konuşma yapma hakkımın saklı tutulmasını öneriyorum. Bu konuşma, vekilimin (bunun için görevlendirdiğiniz her kimse onun) konuşmasına hiçbir şekilde engel olmayacak fakat büyük bir gerilim kaynağını ortadan kaldıracağından, *hem kişisel hem de politik* açıdan yararlı olacaktır. Lütfen bunu aklınızda tutun ve kongrenin ertelenmesi halinde bunu bana zamanında, sekreterim yoluyla bildirin.[3]

Lenin

1 Lenin, TE, c: 33, sf: 460-61.
2 Bu konuşmanın ana hatları için, bak: Lenin, *TE*, c: 36, sf: 588-589.
3 16 Aralık'ta Lenin, 23 Aralık'ta toplanacak kongreye, konuşma yapamayacağını bildiren bir haber göndermiştir.

15 Aralık, 1922

Dış ticaret konusundaki tartışmanın herhangi bir şekilde ertelenmesine şiddetle karşıyım. (Bu konudaki tartışmaya benim katılımımın istenmesi de dahil) Herhangi bir gerekçeyle bu tartışmanın bir sonraki genel toplantıya bırakılması halinde buna kesinlikle karşı çıkarım, çünkü öncelikle, Troçki'nin benim görüşlerimi benim kadar savunacağından eminim; ikincisi, siz, Zinoviev ve söylentilere göre de Kamenev, kimi Merkez Komitesi (MK) Üyeleri'nin fikirlerini değiştirdiklerine tanık olmuşsunuz; üçüncü ve en önemlisi de, bu son derece önemli konuda bir kez daha belirsizliğe düşülmesine asla izin verilemez ki, böyle bir kararsızlık tüm çabalarımızı berbat eder.

Lenin

LEON TROÇKİ'ye

15 Aralık, 1922

Yoldaş Troçki,

Tam bir görüş birliğine vardığımızı düşünüyorum.[1] Plenumda bu dayanışmamızı ilan etmenizi rica ediyorum sizden. Kararımızın onaylanacağını umuyorum, çünkü ekimde bu kararа karşı çıkmış olanların bir kısmı şu an kısmen ya da tümüyle bizim tarafımıza geçmiş durumdalar.

Kararımız herhangi bir sebeple onaylanmazsa, Sovyetler Kongresi'ndeki grubumuza yönelecek ve sorunu parti kongresine götüreceğimizi ilan edeceğiz.

Böyle bir durumda beni haberdar edin ve kendi açıklamamı göndereyim.

Saygılarımla,

Lenin

Not: Bu konu bu plenumda görüşülmeyecek olursa (ki bunu beklemem ve elbette ortak yararımız açısından olabildiğince şiddetle buna karşı çıkmalısınız), Sovyetler Kongresi'nde kendi partililerimize danışmalı ve bu konunun parti kongresine götürülmesini istemeliyiz diye düşünüyorum, zira bu konuda düşülecek bir kararsızlık daha kesinlikle çekilemez.

Göndermiş olduğum tüm yazılı malzeme plenum sonrasına dek sizde kalabilir.

1 Lenin, *TE*, c: 45, sf: 604.

M.I. FRUMKİN'den LENİN'e MEKTUP

15 Aralık, 1922

Sevgili Vladimir İlyiç, konuyla ilginiz dolayısıyla tartışmanın sizin de katılabileceğiniz başka bir pleniuma ertelenmesi gerekçesiyle dış ticaret tekeli sorununun pleniumun gündeminden çıkarılabilme ihtimali, dün beni kaygılandırmaya başladı.[1] Bugün, bu anlamda bir öneri olduğu yolunda duyumlar aldım.

Bu sorunu çözmenin kesinlikle zorunlu olduğunu düşünüyorum. Bu durumda bir belirsizliğin daha yaşanması her açıdan ters tepecektir. Bu konuyu Stalin ve Kamenev ile görüşme olanağınız var mı?

Komünist selamlarımla.

Saygılar,

Frumkin

1 Meijer, Trotsky Papers, sayı: 2, sf: 786'dan çevirilmiştir.

LEON TROÇKİ'ye

15 Aralık, 1922

Yoldaş Troçki,

Frumkin'in bugün almış olduğum mektubunu size gönderiyorum.[1] Ben de, bu sorunu bir daha açmamak üzere çözmenin kesinlikle zorunlu olduğunu düşünüyorum. Bu konunun beni kaygılandıracağı ve sağlığım üzerinde kötü bir etki yapabileceğine dair bir korku varsa ki bunun tümüyle yanlış olduğu kanısındayım, çünkü en temel sorunlardan biri üzerindeki politikamızı tamamıyla kararsızlığa düşürecek bir gecikme beni çok daha fazla üzer. İşte bu nedenle ilişikteki mektuba dikkatinizi çekmek istiyor ve bu sorunun bir an önce görüşülmesine destek vermenizi rica ediyorum. Şundan eminim ki, bu girişimlerimiz başarısızlığa uğrayacak olsa bile, parti kongresi öncesinde başarısız olmamız ve sorunu derhal kongredeki grubumuza götürmek, kongreden sonra başarısız olmamızdan çok daha iyidir. Şu günlerde tekeli onaylayan bir karar çıkartıp, hiç zaman yitirmeden bir hazırlığa girişerek sorunu parti kongresine götürmemiz belki bir uzlaşma noktası olabilir. Ancak kendi çıkarlarımız ya da davanın çıkarları üzerinde başka bir uzlaşmaya daha gidebileceğimize inanmıyorum.

Lenin

1 Meijer, Trotsky Papers, sayı: 2, sf: 786-788'den çevrilmiştir.

LEON TROÇKİ'ye

21 Aralık, 1922

Tek bir el ateş etmeden yalnızca basit bir manevra ile mevziyi ele geçirmiş görünüyoruz.[1] Durmamamızı ve saldırıya devam etmemizi, dolayısıyla da parti kongresinde dış ticaretimizi güçlendirme ve uygulamalarında iyileştirmeye dönük önlemler almayı gündeme getirecek bir önergeyi tamamlamamızı öneriyorum. Bu, Sovyetler Kongresi'nde parti grubumuza duyurulacaktır. Umarım buna karşı çıkmaz ve grubumuza bir rapor vermeyi reddetmezsiniz.

N. Lenin

Not: Vladimir İlyiç, yanıtınızı telefonla bildirmenizi de rica ediyor. N.K. Ulyanova [Krupskaya].[2]

1 Lenin, *TE*, c: 45, sf: 606.

2 Bu not, Lenin'in eserlerinin İngilizce baskısında yer almamaktadır ve Lenin'in eserlerinin beşinci Rusça baskısının, 54. sayı, 672. sayfasından çevrilmiştir. Troçki'nin "Parti Tarihi Bürosuna Mektup"ta yayımladığı Lenin'in bu mektubunda bu not yer almıştır.

STALİN'in DAVRANIŞI (TAVRI) KONUSUNDA L.B. KAMENEV'e MEKTUP

23 Aralık, 1922

Lev Borisovich:

Dün Stalin, doktorların izniyle Lenin'in bana yazdırmış olduğu kısa bir not üzerine çirkin küfürler savurdu.[1] Dünkü parti toplantısına katılmadım. Otuz yıl boyunca hiçbir yoldaştan tek bir kaba söz işitmiş değilim ve partinin ve İlyiç'in çıkarları Sta-

1 Eksik biçimiyle bu *mektup, Lenin'in eserlerinin* beşinci Rusça baskısı, 54. sayı, 786-788. sayfalarda yer almaktadır.
Bu baskıda (V.İ.'in çok daha yakın yoldaşları olarak size ve Gregory [Zinoviev]'e danışıyorum ve...) diye yazılı bu kısım ikinci paragraftan çıkarılmıştır. Tam metin Robert H. McNeal'ın *Bride of the Revolution: Krupskaya and Lenin* adlı kitabında, sf: 221'de bulunmaktadır. (Londra: Victor Gollancz ltd., 1973)
16 Aralık'ta Lenin yeniden hastalanmıştı. Bunu 22-23 Aralık'ta sağ kol ve sağ bacağında felce yol açan başka bir ciddi kriz izledi.
Lenin'in doktorları 24 Aralık'ta, notlar ve mektuplar yazdırmayı yasakladılar. Lenin en azından her gün birkaç dakika bir şeyler yazdırmasına izin verilmesinde ısrar etti. Doktorlar bunun üzerine hemen Stalin, Kamenev ve Buharin'le görüştüler. Lenin'in sekreterleri ve aile üyelerine 24 Aralık'ta şöyle bir yazılı talimat geldi: 1) Vladimir İlyiç günde beş ya da on dakika yazdırmaya izinlidir, ancak bu yazışma biçiminde olmayacak ve herhangi bir yanıt beklemeyecek. Ziyaretçi kabul edilmeyecek. 2) Vladimir İlyiç'te endişe ya da tepki yaratacak nedenleri önlemek için, ailesi ve arkadaşları kendisine politik haberler vermeyecek.
Stalin, Merkez Komitesi'nce, Lenin'in tıbbi tedavisini izlemekle görevlendirilmişti. Krupskaya'nın, Lenin'in karısının, 21 Aralık'ta Lenin'in isteği üzerine –Troçki'ye, yaklaşan On İkinci Parti Kongresi'nde dış ticaret tekeli konusunda mevzilenmelerini öneren notu– yazmış olduğunu öğrenen Stalin, Krupskaya'ya telefon edip onu çok kaba bir biçimde azarladı. Lenin'in bu olayı iki ay sonrasına kadar öğrenmediği görülüyor. Stalin'e bu konudaki yanıtı 9. bölümde verilmiştir.

lin kadar benim için de çok değerlidir. Şu anda olabildiğince soğukkanlı düşünmem gerek. İlyiç ile neyin tartışılıp tartışılamayacağını, onu neyin üzüp üzmeyeceğini bir doktordan ve herhalde Stalin'den daha iyi bilirim.

V.İ.'in çok daha yakın yoldaşları olarak size ve Gregory [Zinoviev]'e danışıyorum ve beni, özel yaşamıma yapılacak kaba müdahalelerden ve çirkin hakaretler ile tehditlerden korumanızı rica ediyorum.

Stalin'in beni tehdit edebileceğini sandığı Kontrol Komisyonu ortak kararına ilişkin herhangi bir endişe taşımamakla birlikte bu aptalca ağız kavgalarına harcayacak ne gücüm ne de zamanım var. Ben de bir insanım ve sinirlerim son derece gergin.

N. Krupskaya

5. BÖLÜM

LENİN'in, PARTİ KONGRESİ'ne MEKTUBU

KONGREYE MEKTUP

23 Aralık, 1922

(1)

Bu kongrede, politik yapımıza ilişkin bir dizi değişiklik kararı alınması konusunda ısrar ediyorum.[1]

Benim için son derece önemli olan noktaları belirtmek isterim.

Listenin en başına Merkez Komitesi üye sayısının birkaç düzineye, hatta yüze çıkarılması[2] konusunu alıyorum. Bu reform yapılmadıkça, olayların gelişimi tümüyle lehimize olmadığı sürece (ki bundan emin olamayız), Merkez Komitemiz büyük bir tehlike içine girecektir.

İkinci olarak, kongrenin belli koşullarda Devlet Planlama Komisyonu'nun kararlarına yasama yetkisi tanımasını öneriyorum ki böylece belli bir ölçü ve belirli koşullar çerçevesinde Yoldaş Troçki'nin istekleri de karşılanmış olacaktır.

1 Lenin, *TE*, c: 36, sf: 593-597.
22-23 Aralık'ta geçirdiği felci izleyen hafta, Lenin, Rus Komünist Partisi *On İkinci Kongresi'nden önce, ana sorunlara ilişkin bu notları yazdır*mıştır ki o zaman On İkinci Kongre'nin 1923 Mart'ında yapılması planlanmıştı. Notları "Kongreye Mektup" başlığını taşıyordu; ek başlıklarsa, Devlet Planlama Komisyonu, enternasyonalizm ve çarlığın baskısı altında kalmış uluslarla ilişkilere ayrılmış notları gösteriyordu.
23 Aralık'ta Lenin bu notlardan ilkini Stalin'e gönderdi; Stalin'in bunu Politbüro'ya ilettiğine dair bir kayıt yok. Lenin gerisini gizli tuttu. Lenin'in sekreteri M.A. Volodicheva'ya göre, her bir notun kopyasının, öldüğü zaman açılmak üzere mühürlü bir zarfa konmasını istemişti.

2 1922 Nisan'ındaki Parti Kongresi Merkez Komitesi'ne 46 tam (asil) ve yedek üye seçmişti. 27 asil üyenin ortalama yaşı 39'du ve hepsi de ortalama yirmi yıldır parti üyesi idi. Yalnızca biri on beş yıldan daha az bir zamandır partiye üye idi.

Beşinci madde, yani Merkez Komitesi üye sayısının artırımı, Merkez Komitesi'nin saygınlığını artırma, yönetsel işleyişi tam bir iyileştirme yoluna gitme ve Merkez Komitesi'nde partinin geleceği açısından son derece önemli sorunlar doğuracak, küçük birimler arası anlaşmazlıkları önleme amaçlı yapılmalıdır, kanısındayım.

Bana göre, partimizin, işçi sınıfından 50-100 Merkez Komitesi üyesi istemeye her türlü hakkı vardır ve bu üyeleri, işçi sınıfının kaynaklarını fazlaca zorlamadan alacaktır.

Böyle bir reform (yenilenme) partimizi daha da sağlamlaştırıp önümüzdeki birkaç yıl içinde çevremizdeki düşman devletlerle aramızda çok daha ağırlaşmasını beklediğim ve hatta böyle de olması gereken çatışmalarda partimizin mücadelesini kolaylaştıracaktır. Böyle bir önlemle partimizin bin kat daha sağlamlaşacağı düşüncesindeyim.

Lenin

M.V. [MARIA VOLODICHEVA] tarafından yazılmıştır.

(2)

NOTLARIN DEVAMI

24 Aralık, 1922

Yukarıda sözünü ettiğim Merkez Komitesi'nin sağlamlığı ile, bir bölünmeye karşı olabildiğince önlem alınmasıdır demek istediğim.[1] Russkaya mysl (Rus Düşüncesi)'nde yazan Be-

1 Lenin'in sekreteri Fotieva'dan L.B. Kamenev'e gönderilen 29 Aralık 1922 tarihli bir mektupta da belirtildiği üzere, Lenin'in kongreye mektubunun partinin önde gelen liderlerini değerlendiren bu kısmı, o ay Fotieva tarafından Stalin'e ve başka Politbüro üyelerine özetlenmişti zaten.

yaz Muhafız (ki bunun SS. Olderburg olduğu düşünülüyor), Beyaz Muhafızlar'ın Sovyet Rusya'ya karşı giriştikleri oyunda önce partimiz içindeki bir bölünmeye, sonra da buna yol açacak parti içi çatışmalara güvenmekte elbette haklıydı.

Partimiz iki sınıfa dayanmaktadır ve dolayısıyla bu iki sınıf arasında uzlaşma olmadığında da istikrarsızlık olası, güçten düşme kaçınılmazdır. Böyle bir durumda da şu ya da bu önlemden ve Merkez Komitemiz'in istikrarından söz etmek neredeyse tümüyle anlamsız olacaktır. Bu durumda alınacak hiçbir önlem, bir bölünmenin önüne geçemez. Fakat, dilerim bu sözünü ettiğimiz hiç gelmeyecek bir gelecek ve hiç olmayacak bir olay olsun.

İstikrarı, yakın gelecekte olacak bir bölünmeye karşı bir güvence olarak düşünüyorum ve burada kişilerin niteliklerine ilişkin fikirlerimden biraz söz etmek niyetindeyim.

Bak: Roy A. Medvedev, *Bırakalım Tarih Karar Versin; Stalinizmin Kökeni ve Sonuçları* (Newyork: Columbia University Press, 1989), sf: 84-85.

Bu kısım 1924 Mayıs'ına dek, yani, Krupskaya'nın bir parti kongresinde delegelere okunmasına karar verene dek gizli tutulmuştur. Delegelere not almamaları ya da kongre oturumlarında bu belgeden söz etmemeleri talimatı verilmiştir. 1927'deki Parti Kongresi'nde ise Stalin'in baskın olduğu liderler kadrosu bunu, mektubu yayımlama kararına varan delegelere dağıtmak zorunda kalmıştır.

Ancak karar uygulamaya konmamıştır. 1930'lardaki gizli temizlik harekâtı sırasında mektup bir sahtekârlık olarak duyuruldu ve birçok komünist "Lenin'in Tanıklığı" denilen devrim karşıtı bir belgeyi bulundurmaktan yıllarca süren hapis cezalarına çarptırıldı.

4 Ocak 1923 tarihli notu da içeren aynı kısım, Max Eastman tarafından 1926'da New York Times'de ve iki yıl sonra da Troçki'nin makalelerinin toplu olarak bulunduğu *Rusya'daki Gerçek Durum* adlı yapıta bir ek metin olarak yayımlandı. Troçki'nin, Lenin'in belgesini konu olan "Lenin'in Tanıklığı Üzerine" adlı 1932 tarihli makalesi, yıllarca basılmayı beklemiştir ve şimdi Pathfinder'in *The Stalin School of Falsification* için yapacağı yeni baskıya bir ek metin olarak yayımlanma yolundadır. Lenin'in Devlet Planlama Komisyonu ve milliyetler sorunu üzerine notlarını da içeren mektubu bütün olarak, 1956'ya, yani, Sovyet Başkan Nikita Khrushchev'in liderliğindeki egemen sınıf tabakalarının kendilerini Stalin'in politikalarından kurtarmaya çaba gösterdikleri zamana dek yayımlanmamıştır.

Bu açıdan bakıldığında, istikrar sorununun birincil unsurları Merkez Komitesi'nin Stalin ve Troçki gibi üyeleridir, kanısındayım. Aralarındaki ilişkilerin, önlenmesi mümkün bir bölünme tehlikesinin büyük bir bölümünü oluşturduğunu ve böyle bir tehlikenin de, diğer önlemler yanında, Merkez Komitesi üye sayısının 50 ya da 100'e çıkarılması ile durdurulabileceğini düşünüyorum.

Yoldaş Stalin, genel sekreter olduktan sonra, elinde sınırsız yetki toplamış durumdadır ve onun bu yetkiyi her zaman yeterli özen ve dikkat göstererek kullanabileceğinden emin değilim. Diğer yandan Yoldaş Troçki, Haberleşme Halk Komiserliği sorununda MK'ye karşı mücadelesinde de göstermiş olduğu üzere, yalnızca göz önündeki yeteneğiyle öne çıkmış değildir. Kendisi belki de kişiliğiyle, var olan Merkez Komitesi'nin en yetenekli adamıdır, fakat aşırı öz-güven göstermiş ve işin yalnızca yönetsel yanıyla hem de fazlasıyla ilgilenmiştir.[1]

Şimdiki MK'nin iki önde gelen liderinin bu nitelikleri ile bölünmeye yol açmaları kaçınılmaz olabilir ve partimiz buna

1 Mart 1920'de Troçki, Sovyet demiryollarının çöküşünü engelleme ve yeniden canlandırılmalarını sağlama çalışmalarına liderlikle sorumlu haberleşme halk komiserliğine getirilmiştir. Troçki, demiryolu işçilerine askeri disiplin uygulaması başlatmış, demiryolu birliği liderlerini tasfiye etmiş ve bu birliklerin yerine hükümet denetimi altında yeni bir yapı oluşturmuştur.
Olağanüstü koşullarda (Polonya ile savaş o sırada en şiddetli boyuttaydı) Komünist Parti Merkez Komitesi olağan birlik yapılarına ve işlevlerine "olabildiğince çabuk" dönülmesi kaydıyla, bu gelişmeleri "geçici" önlemler olarak onayladı. Savaş 1920'de sonuna yaklaştığı ve demiryolu taşımacılığı yeniden canlandığında birlik liderleri, demiryolu birliklerinin geri getirilmesi için baskı yaptılar. Troçki bunun yerine üretimin canlandırılmasını hızlandırmak amacıyla diğer birliklere de demiryolu birliklerine olduğu gibi "yeniden örgütlenme" önlemlerinin uygulanmasını önerdi.
Troçki'nin görüşleri, Merkez Komitesi'nde ve Mart 1921, 10. Parti Kongresi'nde kabul görmedi. Lenin'in ticaret birliklerinin (sendikaların) Sovyet devleti içindeki rolü konusundaki görüşü, 1920-21'deki çeşitli konuşma ve makalelerinde sergilendi. Özellikle bak: Lenin, *TE*, c. 32, sf: 19-107.

meydan vermeyecek önlemler alınadıkça da beklenmedik bir anda bölünme gerçekleşebilir.

MK'nin diğer üyelerinin kişisel niteliklerine ilişkin fazlaca bir değerlendirme yapmayacağım. Yalnızca Zinoviev ve Kamenev'in Ekim olaylarındaki tavırlarının elbette bir rastlantı olmadığını fakat bunun için her ikisinin de, Troçki'nin Bolşevik olmaması ne kadar suçsa ancak o kadar suçlanabileceğini söylemekle yetineceğim.[1]

MK'nin genç üyelerinden Buharin ve Pyatakov hakkında da birkaç şey söylemek isterim. Bence onlar (en genç üyeler arasında) en çarpıcı kişiliklerdir ve onlarla ilgili şimdi söyleyeceklerim hep akılda tutulmalıdır: Buharin, yalnızca Partinin en değerli ve büyük bir kuramcısı (teorisyeni) değil aynı zamanda bütün partinin haklı olarak beğendiği bir üyedir; şu da var ki, Buharin'in kuramsal görüşlerinin tümüyle Marksist olduğu da şüphelidir, zira onda skolastik bir yan vardır (hiçbir zaman diyalektiği incelememiş ve sanırım yeterince de anlamamıştır.)

25 Aralık, 1922

Pyatakov'a gelince, o, hiç kuşkusuz üstün irade ve yetenek sahibi bir adamdır, ancak yönetmeye ve işlerin yönetsel yanına, ciddi bir politik konuda güvenilemeyecek derecede heves duymaktadır.

1 Ekim 1917'de Kamenev ve Zinoviev, Sovyetler'e dayalı bir devrim hükümeti kurmada Bolşevik liderliği altında bir silahlı ayaklanma hazırlama ve başlatmaya açıkça karşı çıkmışlardı. Troçki 1917'den önce bazı önemli konulardaki politikalarına karşı olduğundan, Bolşevik Parti'nin dışında kalmıştı. O ve onun gibi düşünenler 1917 Ağustos'unda Bolşevikler'e katıldılar.

Elbette bu görüşler, yalnızca şu anki duruma bakılarak, bu önde gelen ve kendilerini partiye adamış iki üyenin, bilgilerini artırma ve tek yanlılıktan sıyrılma fırsatı bulamamış oldukları varsayımıyla ileri sürülmektedir.

Lenin

M.V. tarafından kaleme alınmıştır.[1]

(3)

NOTLARIN DEVAMI

26 Aralık, 1922

MK üye sayısının 50'ye, hatta 100'e çıkarılması, bana göre iki, hatta üç katlı bir amaca hizmet edecektir: MK'de üye sayısı arttıkça MK işlerini öğrenecekler de çoğalacak ve böylece düşüncesizlikten, boşboğazlıktan doğacak bir bölünme tehlikesi de azalacaktır.

MK'ye çok sayıda işçinin alınması oldukça kötü durumdaki yönetim aygıtımızı iyileştirmelerine fırsat tanıyacaktır. Aslında bu aygıtı bir eski rejimden devraldık, çünkü öylesine kısa bir sürede, kıtlık, savaş ve benzeri koşullarda hele, bu sistemi yeniden düzenlemek kesinlikle olanaksızdı. İşte bu sebeple, kimi alaycı kimi kötü niyetli eleştiricilerin yönetsel aygıtımızın kusurlarına ilişkin sözlerine soğukkanlılıkla bugünkü devrim koşullarını zerre kadar anlamadıklarını söyleyerek yanıt verilebilir.

Beş yıl içinde, özellikle de devrimimizin gerçekleştiği koşullar altında bu sistemi yeniden ve yeterince düzenlememiz ta-

1 4 Ocak 1923'te yazılmış olan bir not Lenin'in "Kongre'ye Mektup"unun birçok baskısında bu şekilde yer almaktadır. Bu çalışmada Lenin'in notu da bölümün sonunda yer almaktadır.

mamıyla imkânsızdır. Beş yılda burjuvaziye karşı köylülere işçilerin önderlik ettiği yeni bir devlet tipi yaratmış olmamız yeterlidir ve bize düşman bir uluslararası ortamda bu kendi başına kocaman bir başarıdır.

Fakat bunu bilmek eski devlet aygıtını çardan ve burjuvaziden devralmış olduğumuz gerçeğine gözlerimizi kapamamıza yol açmamalıdır; şimdi, barışın başlaması ve kıtlığa karşı asgari gereksinimlerin karşılanmasıyla birlikte, tüm çabamız yönetsel aygıtımızı iyileştirmeye yoğunlaşmalıdır. MK'ye katılacak birkaç düzine işçinin devlet aygıtımızı denetleme, geliştirme ve yeniden biçimlendirme konusunda herkesten daha başarılı olacağı kanısındayım. İşçi ve Köylü Denetim Komiserliği başlangıçta bu işlevi yüklendiğinde üstesinden gelemeyeceğini gösterdi; bu komiserlik, belli koşullarda. MK üyelerine yardımcı olacak bir "ek birim" hizmeti sunabilir. Bence MK'ye kabul edilecek işçiler, (bu kısımda işçiler terimi köylüleri de kapsamaktadır) Sovyet örgütlerinde uzun süre görev yapmış olanlardan seçilmemelidir, çünkü yoksa bu işçiler de mücadele etmeyi gerektiren aynı gelenekleri ve aynı önyargıları edinmiş olarak geleceklerdir.

MK'nin işçi sınıfı üyeleri çoğunlukla, son beş yılda Sovyet örgütlerinde çalışma düzeyine gelmiş olanlardan daha alt tabakalardaki işçilerden oluşmalıdır; bunlar sıradan işçi ve köylülere daha yakın fakat dolaylı ya da dolaysız sömürücü kategorisine girmeyen insanlar olmalıdır. MK'nin ve Politbüro'nun tüm oturumlarına katılarak ve MK'nin tüm belgelerini okuyarak bu işçilerin, önce MK'ye gereken istikrarı sağlayabilecek ve sonra da devlet aygıtının yenilenmesi ve geliştirilmesinde etkin bir biçimde çalışabilecek nitelikte, kendilerini Sovyet sistemine adamış bir yandaşlar kadrosu oluşturabilecekleri düşüncesindeyim.

Lenin

L.F. tarafından yazılmıştır.

GELECEK ÇALIŞMA PLANI

27-28 Aralık, 1922

Memorandum (Nota):

Merkez Komitesi üye sayısının artırımına ilişkin mektupta genişletilmiş MK ve İşçi ve Köylü Denetimi Komiserliği arasındaki ilişkiler üzerine bir nokta atlanmıştır.[1]

Ele alınacak konular:

1- Tüketici Kooperatifleri Birliği'nin NEP (Yeni Ekonomi Politikası) açısından önemi,

2- Mesleki Eğitim Merkez Kurulu ile genel halk eğitimi çalışmaları arasındaki ilişki,

3- Ulusal sorun ve enternasyonalizm. (Gürcistan partisinde çıkan son anlaşmazlıkla ilgili olarak.)

4- 1922 yılında yayımlanan ulusal eğitime ilişkin yeni istatistik kitabı.

1 Lenin'in *Toplu Eserleri*'nin beşinci Rusça baskısı, 45. cilt, 592. sayfadan çevirilmiştir.

KONGREYE MEKTUP (DEVAM)

(4) 27 Aralık, 1922

DEVLET PLANLAMA KOMİSYONU'na YASAMA İŞLEVİ VERİLMESİ NOTLARIN DEVAMI

Sanırım bu fikir[1] oldukça uzun bir süre önce Yoldaş Troçki tarafından ortaya kondu. O zamanlar ben buna karşıydım, çünkü bu durumda yasal kurumlarımızın işleyişinde çok önemli bir bağlantısızlık olacağını düşünüyordum. Ancak konuyu daha yakından inceleyince bunun özünde sağlam bir fikir içerdiğini görüyorum, şöyle ki: Devlet Planlama Komisyonu, deneyimli kişiler, uzmanlar, bilim ve teknoloji adına çalışanlardan oluşan bir kurul olarak aslında sorunlara ilişkin daha doğru yargıya varacak bir konumda olmasına karşın, yasama kurumlarımızdan bir parça uzak kalmaktadır.

Bununla birlikte, şimdiye dek Devlet Planlama Komisyonu'nun, devletin eleştirel bir bakışla incelenmiş malzeme gereksinimini karşılaması ve devlet meselelerini de devlet kurumlarının çözümlemesi gerektiği ilkesine dayalı bir tutum içindey-

1 Lenin, *TE*, c: 36, sf: 598-611.
Şubat 1921'de Sovyet Hükümeti, kapsamlı bir endüstri planını gerçekleştirecek çalışmalara başlamak amacıyla Devlet Planlama Komisyonu'nu kurmuştur. O yılın mayısında, Troçki Lenin'e Devlet Planlama Komisyonu'nun güçlerini artırmayı öneren bir mektup yazdı. Troçki 21 Nisan 1922 ve 15 Ocak 1923'te Politburo'ya bu doğrultuda mektuplar yazdı. (Bak: Meijer, Trotsky Papers, sayı: 2, sf: 730-737 ve 816-823). Lenin 5 Mayıs 1922 tarihli "Halk Komiserleri Konseyi Başkan Vekilleri'nin İşlevlerine İlişkin Görüşlere Yanıt"ında Troçki'nin önerilerine katılmama nedenlerini açıklamıştır. (Lenin, *TE*, c: 33, sf: 353-355).

dik. Sanırım, devlet işlerinin olağanüstü biçimde karmaşıklaştığı, kimi, Devlet Planlama Komisyonu Üyeleri'nin uzman görüşünü gerektiren, kimi ise, bunu gerektirmeyen çözümü zorunlu sorunlarla hep karşı karşıya kalındığı ve dahası, Devlet Planlama Komisyonu üyelerinin uzman görüşüne yalnızca bazı durumlarda gerek duyulan konuları sonuca bağlama durumunda kalındığı bugünkü koşullarda, Devlet Planlama Komisyonu'nun yetki alanını genişletme yönünde bir adım atmamızın zamanıdır artık.

Bu adımın, Devlet Planlama Komisyonu kararlarının Sovyet örgütlerinde kullanılan her zamanki yöntemle reddedilemeyeceği ancak özel bir işlemle yeniden gözden geçirileceği bir ortam sunmasını tasarlıyorum. Örneğin, sorun, özel bir talimat uyarınca, belirli kurallar altında Devlet Planlama Komisyonu'nun kararının geri dönüp dönmeyeceğini anlamak üzere bir nota hazırlanması da dahil yeniden inceleme yetkisi tanınan Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi'nin bir oturumunda gündeme getirilsin. Ayrıca, Devlet Planlama Komisyonu kararlarının gözden geçirilmesi için özel süre sınırlamaları da getirilmelidir ve benzeri.

Bu bağlamda, özellikle politik liderlerimizden biri ya da Yüksek Ekonomi Konseyi Başkanı ve benzerinin Devlet Planlama Komisyonu'na Başkanlık etmesi koşulu dışında Yoldaş Troçki'nin isteklerini kabul edebiliriz ve etmeliyiz de bence.[1] Bugün kişisel sorunlarla ilke sorununun fazlasıyla iç içe geçmiş olduğu kanısındayım. Devlet Planlama Komisyonu Başkanı Yoldaş Krzhizhanovsky ile yardımcısı Yoldaş Pyatakov'a yönelik, birini aşırı hoşgörülülük, bağımsız karar verememek, korkaklık; diğerini aşırı sertlik, eğitim çavuşu yöntemleri kullanmak, sağlam bilimsel temeli olmamakla suçlayan bu iki ta-

1 21 Nisan 1922 tarihli notasında, Troçki, Halk Komiserleri Konseyi Başkan Vekilleri'nden birinin Devlet Planlama Komisyonu'na Başkan olmasını önermişti. Yüksek Ekonomi Konseyi 1917'de genel ekonomik etkinliklerin bir örgütleyicisi olarak kurulmuştu.

raflı saldırıların sorunun iki ayrı yönünü fazlasıyla abartılı biçimde dile getirdiklerini ve aslında Devlet Planlama Komisyonu'nda, biri Yoldaş Pyatakov, diğeri Yoldaş Krzhizhanovsky ile örneklendirilebilecek iki farklı karakterin ustaca birleştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Devlet Planlama Komisyonu'na bence, bir yandan, teknik ya da tarım alanında bilimsel eğitim almış ve bu alanlardan birinde uzun yıllar çalışarak deneyim kazanmış birinin başkanlık etmesi gerekir. Bu kişinin, çok deneyimlilik ve başkalarını çalıştırmak gibi yönetici nitelikleri taşımasının da pek gerekli olmadığı kanısındayım.

Lenin

M.V. tarafından kaleme alınmıştır.

(5) 28 Aralık, 1922

DEVLET PLANLAMA KOMİSYONU KARARLARININ YASAMACI YAPISINA İLİŞKİN MEKTUBUN DEVAMI

Devlet işlerinin yönetiminde etkin rol oynayabilen kimi yoldaşlarımızın işin yönetsel yanına fazlaca yoğunlaştıkları gözümden kaçmamıştır; ki elbette bunun da yeri ve zamanı vardır, ancak işin bilimsel yanıyla, geniş ölçekli olguları kavrayışla, adam çalıştırma yeteneğiyle ve benzeriyle bu birbirine karıştırılmamalıdır.

Her devlet kurumunda, özellikle de Devlet Planlama Komisyonu'nda, bu iki niteliğin birleştirilmesi son derece önemlidir. Yoldaş Krzhizhanovsky bana, Yoldaş Pyatakov'u komisyona aldığı ve iş konusunda anlaşmaya vardıklarını söylediği zaman, bunu onaylarken bir yandan belli kuşkular içinde oldu-

ğum halde öte yandan bu iki ayrı devlet adamı tipini kaynaştıracağımız umudundaydım. Bu umutlarımda haklı olup olmadığımı görmek için şimdilik beklemeli ve konuyu daha uzun bir deneme sürecinin ardından ele almalıyız; ancak (kişi ve niteliklerin) tipleri ve yapılarının böylece birleştiriminin devlet kurumlarının doğru işlemesi için kesinlikle zorunlu olduğundan kuşku duyulamaz diye düşünüyorum. Bu noktada, bana kalırsa, yönetme işini abartmak da hiç önemsememek kadar zararlıdır. Bir devlet kurumunun başında bulunan kişi, insanları çalıştırma yeteneği çok yüksek ve çalıştırdıklarını denetleyecek düzeyde sağlam bilimsel ve teknik bilgi sahibi olmalıdır. Aslolan da budur. Yoksa işler gereğince yapılamaz. Öte yandan, bu kişinin yönetme yetisine ve söz konusu işlere uygun değerli bir yardımcıya ya da yardımcılara sahip olması çok önemlidir. Bu iki niteliğin tek bir kişide birleştiği az görülmekle birlikte pek de zorunlu değildir.

Lenin

L.F. tarafından kaleme alınmıştır.

(6) 27-28 Aralık, 1922

DEVLET PLANLAMA KOMİSYONU'na İLİŞKİN NOTLARIN DEVAMI

Devlet Planlama Komisyonu besbelli ki her yönüyle bir uzmanlar komisyonu olmaya doğru gitmektedir. Böyle bir kurumun başında teknoloji alanında mükemmel bir bilimsel eğitim almamış ve çok deneyimsiz biri bulunamaz. Yönetsel unsur, özünde ikinci derecede kalır. Devlet Planlama Komisyonu'nun belli bir bağımsızlık ve özerkliğe sahip olması, bu bilimsel ku-

rumun saygınlığı açısından çok önemlidir ve tek bir şeye, çalışanların içtenliği ve ekonomik ve sosyal kalkınma planımızı gerçeğe dönüştürmeye dönük içten arzularına bağlıdır.

Bu son nitelik, elbette, bugün yalnızca bir istisnadır, çünkü, doğal olarak komisyonu oluşturan, ezici çoğunluktaki bilim adamları, ister istemez burjuva fikirler ve burjuva önyargılarla zehirlenmiştir. Bu açıdan onları denetlemek de komisyon prezidyumunu (yönetim kurulunu) oluşturacak birkaç kişinin görevi olmalıdır. Burjuva bilim adamlarının çalışmalarımız süresince davamıza gösterdikleri bağlılığın ölçüsünü sürekli kontrol edip onların burjuva önyargıları terk edip giderek sosyalist duruşu benimseyişlerini izleyecek komünistler olmalı bu kurulun üyeleri. Cumhuriyetimizde Devlet Planlama Komisyonu'nu yürütenlerin ilkesi, bilimsel denetleme ile salt yönetme işini birlikte götürmeye dönük bir çalışma biçimi olmalıdır.

Lenin

M.V. tarafından kaleme alınmıştır.

29 Aralık, 1922

Devlet Planlama Komisyonu'nun çalışmasını ayrı ayrı görevlerle bölümlendirmek akla uygun mudur? Tersine, komisyon prezidium tarafından düzenli olarak denetlenecek ve sorumluluk sahasına giren her tür sorunu çözebilecek bir daimi uzmanlar grubu oluşturmaya çalışmamız gerekmez mi? Sanıyorum ki son söylediğim daha akla yatkındır ve geçici, acil görevlerin sayısını azaltmamız iyi olur.

Lenin

M.V. tarafından kaleme alınmıştır.

(7) 29 Aralık, 1922

(MK ÜYE SAYISININ ARTIRILMASINA İLİŞKİN KISMA EK) NOTLARIN DEVAMI

MK, üye sayısını artırırken, bence, aynı zamanda, belki de çoğunlukla, dikkatini hiç de iyi durumda olmayan yönetsel aygıtımızı denetlemeye ve iyileştirmeye vermelidir. Bunun için yüksek nitelikte uzmanlarla çalışmalıyız ve bu uzmanları toplama görevini de İşçi ve Köylü Denetim Komiserliği'ne bırakmalıyız.

Bu denetleyici uzmanları, yeterli bilgi donanımındaki kişileri MK'nin yeni üyeleri ile nasıl kaynaştıracağız? Bu sorun gerçekten çözülmelidir.

Bana öyle geliyor ki, İşçi ve Köylü Denetim Komiserliği, (gelişiminin ve bu gelişim karşısındaki şaşkınlığımızın bir sonucu olarak) bugün genelde gözlemlediğimiz, bir özel halk komiserliği ile MK üyelerinin özel bir işlevi arasındaki bir konuma; hiçbir şeyi ve her şeyi denetleyen bir kurum ile yüksek ücret alması gereken az sayıda ancak birinci sınıf denetmenler topluluğu olmak arasında bir duruma gelmiştir. (Her şeyin bedelinin ödenmesi gereken çağımızda denetmenlere yüksek ücret ödenmesi özellikle kaçınılmazdır ve denetmenler daha iyi ücret veren kurumlarca doğrudan işe alınmaktadırlar.)

MK üye sayısı uygun bir biçimde artırılır ve bu üyeler, yüksek nitelikte uzmanlar ile her dalda yüksek yetki sahibi İşçi ve Köylü Denetim Komiserliği Üyeleri'nin yardımıyla her yıl devlet yönetimi konusunda kurs görürlerse, o zaman, sanırım, bu kadar zamandır aşamadığımız bu sorunu da başarıyla çözeriz.

Özetlersek, 100 MK üyesi ve onların yönetiminde denetleme görevini üstlenecek İşçi ve Köylü Denetimi üyelerinden topu topu 400-500 yardımcı gerekecektir.

Lenin

M.V. tarafından kaleme alınmıştır.

MİLLİYETLER (ULUSLAR) ya da OTONOMİZASYON (ÖZERKLEŞTİRME) SORUNU

30 Aralık, 1922

NOTLARIN DEVAMI

Resmi olarak Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği sorunu diye adlandırılan pek ünlü otonomizasyon sorununa yeterince etkin ve kararlı bir biçimde eğilmemekle Rusya işçilerine karşı ihmalkâr davranmış olduğumu düşünüyorum.

Geçen yaz bu sorun ortaya çıktığında hastaydım ve sonbaharda iyileşip Ekim ve Aralık Genel Kurul Toplantıları'nda bu sorunla ilgilenme fırsatı bulacağım yolunda çok büyük bir umudum vardı. Ancak, (bu sorunun gündeme alındığı) Ekim Genel Kurul Toplantısı'na da Aralık Toplantısı'na da katılamadım ve böylece sorunun tümüyle uzağında kaldım.

Yalnızca, Kafkasya'dan gelen ve bu sorunun Gürcistan'daki boyutları hakkında bilgi veren Yoldaş Dzerzhinsky ile konuşmaya zaman bulabildim. Yoldaş Zinoviev'le kısa bir görüşme yapıp bu konudaki endişelerimi dile getirme şansım oldu. MK'ce Gürcistan meselesini "soruşturmak" için gönderilen komisyon başkanı Dzerzhinsky'nin söylediklerinden büyük endi-

şelere kapıldım. Olaylar, Yoldaş Dzerzhinsky'nin anlattığı gibi, Ordzhanikidze'nin kaba kuvvet kullanmasına yol açacak denli tırmanmışsa, kendimizi ne tür bir belaya soktuğumuzu hayal edebiliriz.[1] Besbelli ki bu "otonomizasyon" işi bütünüyle yanlış ve zamansızdı.

Bir birleşik devlet aygıtı gerekliydi, deniyor. Bu konudaki güvenin dayanağı ne idi? Günlüğümün daha önceki bölümlerinden birinde de vurguladığım üzere, bu güven çarlıktan devralıp biraz da Sovyet yağına buladığımız Rus devlet aygıtından gelmiyor muydu?

Bu girişim, hiç kuşkusuz, devlet aygıtımızın bizim olduğundan emin olana dek bir parça ertelenmeliydi. Fakat şimdi bütün içtenliğimizle bunun tersini kabul etmek zorundayız; bizim dediğimiz devlet aygıtı, aslında, hâlâ bize yabancı, alışamadığımız bir yapıdadır. Bir burjuva ve çarlık karışımı türdedir. Son beş yıl içinde başka ülkelerin yardımı olmaksızın ve çoğu zaman askeri işler ve kıtlığa karşı mücadele ile "meşgul" olduğumuzdan bu devlet aygıtından kurtulma olanağımız hiç yoktu.

Bu koşullarda kendimizi mazur göstermeye yarayacak "birlikten çekilme özgürlüğü", Rus olmayanları, özünde, tipik Rus bürokratındaki gibi bir alçak ve bir zorba olan Rus asıllı olanın, yani, Büyük Rus şovenistinin saldırısından koruyamayacak za-

1 Kasım 1922'de Politbüro'dan Rykov'un katıldığı, Ordzhonikidze'nin Tiflis'teki dairesinde yapılan özel bir görüşmede, Ordzhonikidze öfkeye kapıldı ve muhalefet eden Gürcü komünistlerden birine, kendisini Kafkasya Dağlılar Cumhuriyeti'ne bir resmi ziyareti sırasında beyaz bir atı hediye olarak kabul etmiş olmasına dayanarak rüşvetçilikle suçlayan A. Kobakhidze'ye vurdu. Bu olay, Dzerzhinsky başkanlığında, Politbüro'ya bağlı bir araştırma komisyonunca yapılan soruşturma sırasında ilk kez gün ışığına çıktı. Dzerzhinsky'nin 12 Aralık'ta Lenin'e özetlediği komisyon raporu, Ordzhonikidze ve Stalin'i destekliyordu.
Komisyon raporu, Lenin bu notları yazdırmaya başladığında, 30 Aralık günü, Politbüro tarafından daha görüşülmemişti.

vallı bir kâğıt parçası olarak kalacaktır. Hiç kuşkusuz Sovyet ve sovyetleşmiş işçilerin son derece küçük bir yüzdesi, Büyük şovenist Rus döküntüsünde süte düşmüş bir sinek gibi boğulup gidecektir.

Bu girişimi savunma amacıyla, ulusal psikoloji ve ulusal eğitimle doğrudan ilgili halk komiserliklerinin ayrı örgütler halinde oluşturulduğu söylenmektedir. Ancak burada şöyle bir soru ortaya çıkıyor: Bu halk komiserlikleri tümüyle bağımsız hale getirilebilir mi? Ve ikinci olarak da; Rus olmayanları asıl Rusların zorbalığına karşı gerçekten korumamızı sağlayacak önlemleri almakta yeterli özeni gösterdik mi? Yapabileceğimiz ve hatta yapmamız gerektiği halde böylesi önlemler aldığımızı sanmıyorum.

Stalin'in herkesçe bilinen "milliyetçi sosyalizm" kini ile birlikte aceleciliği ve salt yöneticilik sevdasının, bu noktada çok tehlikeli bir rolü olduğunu düşünüyorum. Politikada kin genelde en kötü rolü oynar.

Milliyetçi sosyalistlerin "suçu"nu soruşturması için Kafkasya'ya giden Yoldaş Dzerzhinsky'nin de orada tam bir Rus kafa yapısıyla (Ruslaştırılmış ulusların halkının bu Rus kafa yapısına gereğinden fazla saplandıkları herkesçe bilinen bir gerçektir[1]) öne çıkmasından ve Ordzhonikidze'nin "tartaklama" olayı yüzünden bütün komisyonun tarafsızlığının gölgelenmesinden korkuyorum. Hiçbir kışkırtma, hatta hakaretin bu tartaklamayı haklı gösteremeyeceği ve Yoldaş Dzerzhinsky'nin de buna karşı kayıtsız bir tavır göstermesinin bağışlanamaz bir suç olduğu kanısındayım.

Kafkasya'daki tüm yurttaşlar için Ordzhonikidze otorite idi. Kendisinin ve Dzerzhinsky'nin sözünü ettikleri sinir bozukluğunu yansıtmaya hiç hakkı yoktu. Tersine, Ordzhonikidze, bıra-

1 Dzerzhinsky Polonyalı idi, diğer iki komisyon üyesi de Rus asıllı değildi.

kın "politik" suçtan sanık birini, sıradan yurttaştan bile beklenmeyecek bir ölçülülük içinde davranmalıydı. Doğrusunu söylemek gerekirse de bu milliyetçi sosyalistler, bir politik suçtan sanık yurttaşlardı ve suçlama koşulları zaten bunun başka türlü tanımlanmasına olanak vermezdi.

Bu noktada önemli bir ilke sorunuyla karşı karşıyayız: Enternasyonalizm nasıl anlaşılmalıdır?

Lenin

M.V. tarafından kaleme alınmıştır.

ULUSLAR ya da ÖZERKLEŞTİRME SORUNU ÜZERİNE NOTLARIN DEVAMI

31 Aralık, 1922

Ulusal sorun konusundaki yazılarımda milliyetçilik sorununun genel olarak soyut bir sunum içinde aktarılmasının hiçbir işe yaramayacağını belirtmiştim. Bir ezen ulusun milliyetçiliği ile bir ezilen ulusun milliyetçiliği, büyük ulus ve küçük ulus milliyetçiliği arasında mutlak bir ayırım yapılmalıdır.

İkinci türden milliyetçilik açısından, büyük bir ulusun insanları olarak bizler, tarih içinde hep sayısız şiddet olayından sorumlu olmuşuzdur; dahası, bu şiddet ve hakaret suçlarını sayısız defalar ayırdında bile olmadan işlemişizdir. Rus olmayanlara nasıl davranıldığını bilmek için benim Volga anılarıma bakmak; Polonyalılara hep Polyachiskaya dendiğini, Tatarlara Prens adının takıldığını, Ukraynalılara Khokhol, Gürcülere ve diğer Kafkas yurttaşlara da Kafkasyalı dendiğini anımsamak yeterlidir.

Tam da bu nedenle (yalnızca şiddetleri ve zorbalıkları büyükse de) büyük ulus denenler ya da ezenler tarafında enternasyonalizm, yalnızca ulusların biçimsel eşitliğinin gözetilmesi değil, aynı zamanda gerçek hayatta zaten var olan eşitsizliğin, ezen, büyük ulusun aleyhine çevrilmesi olarak anlaşılmalıdır. Bunu anlamayan, ulusal soruna karşı gerçek proleter tavrını da kavramamış demektir; bu bakış açısıyla henüz küçük burjuvadır ve dolayısıyla burjuva bakış açısına inmesi kaçınılmazdır.

Proleter için önemli olan nedir? Proleter için önemli olması bir yana kesinlikle zorunlu olan, Rus olmayanların proleter sınıf mücadelesine olabilecek en büyük güveni duyduklarından emin olmasıdır. Bunu sağlayacak olan nedir? Yalnızca biçimsel eşitlik değil. Şu, ya da bu şekilde; ya kişisel tutumla, ya da ödünlerle (ayrıcalıklarla), Rus olmayanlara, geçmişte egemen ulusun hükümetince gösterilen güvensizlik, yapılan hakaretler ve duyulan kuşkunun bedelinin ödenmesi zorunludur.

Bunu Bolşevikler'e, komünistlere daha ayrıntılı biçimde açıklamanın gereksiz olduğu kanısındayım. Ve Gürcistan ulusu düşünüldüğünde, son olayda, gerçek proleter tavrının büyük bir öngörü, düşüncelilik ve bizim için zorunluluk taşıyan bir durumda uzlaşmaya hazır olmak anlamına geldiğini gösteren tipik bir örnek yaşadığımız düşüncesindeyim. Sorunun bu yönünü görmezlikten gelen ya da (kendisi gerçek ve tam bir "nasyonel sosyalist, hatta kaba bir Büyük Rus zorbası olduğu halde) dikkatsizce "nasyonel sosyalizm"e ilişkin suçlamalar savuran bir Gürcü, özünde, işçi sınıfı dayanışmasının çıkarlarına zarar vermektedir; çünkü, işçi sınıfı dayanışmasının gelişimini ve gücünü, ulusal adaletsizlikten başka hiçbir şey bu kadar baltalayamaz. Küskün uluslar, yalnızca bu eşitliğin proleter yoldaşlarınca bozulmasına göz yumularak ya da ihmal sonucu da olsa, eşitliğin bozulması ve bu eşitlik duygusu başka her şeyden çok duyarlılık gösterdikleri bir noktadır. Bu nedenle, azınlıkla-

ra böylesi durumlarda tanınacak ayrıcalıkları ve hoşgörülülüğü kısıtlamak yerine, daha da çoğaltmak yerinde olur. Dolayısıyla da böyle durumlarda, proleter dayanışmasının ve sonuç olarak da proleter sınıf mücadelesinin temel çıkarı gereğince ulusal soruna asla resmi bir tavırla yaklaşmamalı, tersine her zaman, ezilen (ya da küçük) ulusun ezen (ya da büyük) ulusa karşı özgün tavrının ne olduğuyla ilgilenmeliyiz.

Lenin

M.V. tarafından kaleme alınmıştır.

NOTLARİN DEVAMI

31 Aralık, 1922

Şu anki durumda hangi pratik önlemler alınmalıdır?

Öncelikle, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ni korumalı ve güçlendirmeliyiz. Bundan kesinlikle kuşku duyulamaz. Bu önlem bizim için de dünya komünist proletaryasının, dünya burjuvazisine karşı mücadelesi ve burjuva oyunlarına karşı savunması için de zorunludur.

İkinci olarak, sosyalist cumhuriyetler birliği diplomatik aygıtı açısından da korunmalıdır. Bu arada, bu aygıt devlet aygıtımızın çok özel bir unsurudur. Bu aygıta eski çarlık aygıtından tek bir etkin kişinin bile girmesine izin vermedik. Yetkili bütün bölümler komünistlerden oluşmaktadır. Bu nedenle de bu aygıt, diğer halk komiserliklerine göre eski çarlık, burjuva ve küçük burjuva öğelerden çok daha arınmış, güvenilir bir komünist aygıt unvanını (hem de hakkıyla) kazanmıştır.

Üçüncü olarak, Yoldaş Ordzhonikidze'ye ibret alınacak bir ceza verilmesi (yakın dostum olduğu ve yurtdışında birlikte çalıştığımız için bunu üzülerek söylüyorum) ve Dzerzhinsky komisyonunun toplamış olduğu malzemelere ilişkin soruşturmanın tamamlanması ya da kesinlikle barındırdığı sayısız yanlış ve taraflı yargının düzeltilip yeniden hazırlanması gereklidir. Bu gerçek Büyük Rus Milliyetçiliği hareketinin tüm politik sorumluluğu, elbette ki, Stalin ve Dzerzhinsky'ye yüklenmelidir.

Dördüncü olarak, birliğimizin Rus asıllı olmayan cumhuriyetlerinde ulusal dilin kullanılmasına ilişkin katı kurallar konmalı ve bu kurallar büyük bir özenle denetlenmelidir. Hiç kuşkusuz devlet aygıtımız şu anki durumuyla, demiryolu hizmetleri, mali hizmetler ve benzerinin birleştirilmesi bahanesi kullanılarak Rus asıllıların yoğun suiistimallerine uğrayacaktır. Bunlara karşı mücadele için, bu mücadeleyi üstlenenlerin içtenlikleri bir yana, özel bir yetenek de gerekmektedir. Ayrıntılı bir yasa hazırlanmalıdır ki bunu da ancak cumhuriyetlerde yaşayan ulusların kendileri en güzel şekilde yapabilir. Ayrıca, bu çalışmaların sonunda, gelecek Sovyetler Kongresi'nde Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ni yalnızca askeri ve diplomatik işlere odaklayıp tüm diğer alanlarda halk komiserliklerine ayrı ayrı tam bağımsızlıklarını geri vererek, geri adım atmak durumunda kalabileceğimizi de şimdiden kabul etmeliyiz.

Halk komiserliklerinin, Moskova ve diğer merkezler kapsamında yerelleşmesi (desantralizasyon) ve çalışmalarında bağlantısızlık (koordinasyonsuzluk) doğması karşısında parti otoritesinin gerektiğince sağduyu ve tarafsızlık içinde uygulanımı ile yeterli denge sağlanabilir. Ulusal aygıtlar ile Rus devlet aygıtının birleşememesi sonucu devletimize gelecek zarar, bırakın bizi tüm enternasyonal ve de yakın gelecekte bizim peşimizden tarih sahnesine çıkacak olan yüz milyonlarca Asya halklarının bundan uğrayacağı zararın yanında hiç kalır.

Tam da uyanmakta olan Doğu'nun sahneye çıkışı arifesinde, kendi Rus asıllı olmayan yurttaşlarımıza yaptığımız en küçük bir kabalık ya da haksızlık yüzünden de olsa Doğu halkı karşısında saygınlığımızı gölgeleyecek bir şey yapmamız bağışlanmaz bir fırsatçılık olur. Kapitalist dünyanın savunucusu olan Batılı emperyalistlere (yayılmacılara) karşı bir bütün olma gereği ayrı bir şeydir. Bu konuda hiç kuşku olamaz ve bu bütünleşmeyi koşulsuz onayladığımı söylemem de gereksizdir. Çok önemsiz konularda da olsa, ezilen halklara karşı yayılmacı tavırlara bürünmemiz ve böylelikle tüm ilkeli içtenliğimizi, emperyalizme karşı mücadelemizin ilkeli savunusunu baltalamamız başka bir şeydir. Ancak dünya tarihinin yarını, emperyalizmin ezdiği henüz uyanmakta olan halkların sonunda başlarını kaldırdıkları ve kurtuluşları için verecekleri son derece uzun ve zorlu mücadelenin başladığı bir gün olacaktır.

Lenin

M.V. tarafından kaleme alınmıştır.

24 Aralık 1922 TARİHLİ MEKTUBA EK

4 Ocak, 1923

Stalin çok kaba biridir ve bizim aramızda ve biz komünistlerin birbirimize davranışları açısından son derece hoşgörülebilirse de, bu kusur bir genel sekreterde bağışlanamaz.[1] Bu nedenle de yoldaşların, Stalin'i bu görevden almanın ve onun yerine, Yoldaş Stalin'den her bakımdan farklı, daha hoşgörülü, daha sadık, daha nazik ve yoldaşlarına karşı daha dikkatli, da-

1 Lenin, *TE*, c: 36, sf: 596. Bu ek Lenin'in 24 Aralık 1922'de yazdırdığı notlara bir dipnot olarak iliştirilmiştir.

ha az kaprisli ve benzeri üstünlüklere sahip başka birini görevlendirmenin bir yolunu düşünmelerini öneriyorum. Bu durum önemsiz bir ayrıntı gibi gelebilir. Oysa, olası bir bölünmeye karşı hazırlıklı olmak açısından ve Stalin ile Troçki arasındaki ilişki konusunda yukarıda yazdıklarım dikkate alınırsa, bu bir ayrıntı değildir, ayrıntıysa da sonucu belirleyici önemini yadsıyamayacağımız bir ayrıntıdır.

Lenin

L.F. tarafından kaleme alınmıştır.

6. BÖLÜM

KÖYLÜ İLE İTTİFAKIN GÜÇLENDİRİLMESİ

BİR GÜNLÜKTEN SAYFALAR

2 Ocak, 1923

1920 nüfus sayımına dayanılarak hazırlanan, Rusya nüfusunun okuma-yazma oranına ilişkin raporun bugünlerde yayımlanması çok önemlidir. (*Rusya'da Okur-Yazarlık*, Merkez İstatistik Dairesi Yayınları, Halk Eğitim Bölümü, Moskova, 1922)[1]

Aşağıda Rusya nüfusunun 1897 ve 1920'deki okuma yazma oranlarını gösteren bu rapordan bir çizelge sunuyorum:

	OKUR YAZAR ORANLARI					
	Bin Erkekte		Bin Kadında		Bin Kişide	
	1897	1920	1897	1920	1897	1920
1. Avrupa Rusya'sı	326	422	136	255	229	330
2. Kuzey Kafkasya	241	357	56	215	150	281
3. Sibirya (Batı)	170	307	46	134	108	218
Toplam Ortalama	318	409	131	244	223	319

Proleter kültürü ve burjuva kültürü ile göreceliği konusunda nutuklar attığımız bir zamanda gerçekler ve rakamlar burjuva kültürü düşünüldüğünde bile ne kötü bir gidiş içinde olduğumuzu ortaya koyuyor. Görülebileceği üzere henüz okur-yazarlığın tüm yurda yayıldığı noktaya ulaşmak için önümüzde çok uzun bir yol var ve çarlık dönemiyle (1897) karşılaştırıldığında da ilerleyişimizin çok yavaş olduğu ortada.[2] Bunun "prole-

1 Lenin, *CW*, c: 33, sayı, sf: 462-466.

2 İç savaşın zorlu koşullarına karşın Rus Devrimi'nin ardından okul sistemi yaygınlaştı. 1921'de ilköğretim gören öğrenci sayısı 1914-1915

ter kültürün" en yüksek tepelerine kanat açmış olanlar için sert bir uyarı ve serzeniş ifade etmesi gerekir.[1] Batı Avrupa'nın sıradan bir uygar ülkesinin düzeyini yakalamak için bile çok büyük çaba ve özen göstermemiz gereken sürüyle işimiz olduğu besbellidir.

Aynı zamanda buradan, proleter kazanımlarımız açısından, bugün gerçek bir kültürel standarda erişmek için ne çok çaba harcamamız gerektiği de görülmektedir.

Kendimizi bu kesinlikle tartışılmaz ancak fazlasıyla kuramsal öneriyle sınırlandırmamalıyız. Bundan sonraki ilk, üç aylık bütçe düzenlememizde bu konuyu uygulanma koşulları açısından da ele almalıyız. Elbette öncelikle Halk Eğitim Komiserliği dışındaki tüm hükümet dairelerinin harcamalarını kısmalı ve bu şekilde ayrılacak toplam parayı Halk Eğitim Komiserliği'nin hizmetine sunmalıyız. Bu yıl gibi diğerlerine göre daha iyi geçen bir yılda öğretmenlerin ekmek tayınını artırırken cimrilik yapmamalıyız.

Genel olarak, bugün halk eğitimi adına yapılmakta olan çalışmaların çok kısıtlı olduğu söylenemez. Eski öğretmenleri gündelik uğraşlarından kurtarıp yeni sorunlara yöneltmek, yeni eğitim yöntemlerine ve din gibi sorunlara eğilmelerini sağlamak yolunda oldukça büyük bir çaba harcanmaktadır.

Ancak asıl yapılması gerekeni gözden kaçırıyoruz. İster proleter, hatta ister burjuva olsun bir kültür gereksinimi duyuyorsak, bunun için kesinlikle zorunlu olan düzeye yükselmelerinde öğretmenlere yardımcı olacak hiçbir şey yapmıyoruz, ya da ye-

yıllarındakinden % 20'nin üzerinde bir fark gösterdi. Bununla birlikte NEP'in ilk on sekiz ayında eğitim zayıfladı. Katı uygulamalarla birlikte eğitim harcamaları da birden kesildi. Kendi cumhuriyetlerindeki öğretmenlere ödeyecekleri fonlardan yoksun kalan yerel Sovyetler okullarını kapatmaya başladılar. Aralık 1922'ye kadar toplamının % 30'una varan yirmi binden fazla okul kapatılmıştı.

1 Lenin'in Komünist Enternasyonal Dördüncü Kongresi'ne raporunda geçen "proleter kültürü"ne değindiği 3. bölüme bakınız.

tersiz kalıyoruz. Bir türlü sıyrılıp atamadığımız ve öyle kolay kolay da kurtulamayacağımız yarı Asyalı cehaletimizi aklımızdan çıkarmamalıyız, oysa bunun için her olanağa sahibiz, çünkü hiçbir yerde, bizim ülkemizdeki kadar gerçek kültüre ilgi duyan halk kitlesi yoktur. Dünyanın hiçbir yerinde bu kültürün sorunları bizim ülkemizdeki kadar enine boyuna ve tam anlamıyla ele alınmaz. Başka hiçbir ülkede devlet gücü, çoğunluğu, kültürünün demesek de, okur-yazarlık düzeyinin düşüklüğünün ayırdında olan bir işçi sınıfının elinde değildir. Dünyanın hiçbir yerinde işçi sınıfı bu anlamda konumunu düzeltmek yolunda ülkemizdeki işçi sınıfı kadar fedakârlık yapmaya hazır değildir ve gerçek fedakârlık yapmamaktadır.

Devletimizin bütçesinde, öncelikle ilköğretim gereksinimlerini karşılayacak biçimde ayarlama yapmaya yönelik çok az, yok denecek kadar az şey yapılmaktadır. Halk Eğitim Komiserliğimiz'de bile sıklıkla kimi devlet yayınevlerinin utanç verici kadro şişkinliğine tanık oluyoruz. Oysa bu, devletin birincil kaygısının, yayınevleri değil okuyacak halk, okuma bilen insan sayısının artırılmasında yoğunlaşması ve böylelikle kitap yayımlamanın geleceğin Rusya'sında daha geniş bir politik alan edineceği anlayışına ters düşmektedir. Eski (ve kötü) alışkanlığımız yüzünden biz, kitap yayımlama gibi teknik sorunlara halkın okur-yazarlığı gibi genel bir politik soruna olduğundan daha çok zaman ve emek harcıyoruz.

Merkez Meslek Eğitim Kurulu'nu ele alacak olursak, burada da devlet dairelerinin çıkarları uyarınca şişirilmiş ve gereksiz, yaygın halk eğitiminin gereksinimlerine yanıt vermeyen bir kadrolaşma göreceğimiz kesindir. Merkez Meslek Eğitim Kurulu'nda gördüğümüz her şeyin tersine gerekçemiz olacak birincil meşru istek, genç fabrika işçilerimizin eğitimine uygulamaya yönelik bir eğilim kazandırmak ve bu eğitimde iyileştirmeye gitmektir. Merkez Meslek Eğitim Kurulu kadrosunu dikkatle in-

celeyecek olursak, bu anlamda şişkin, uydurma ve dolayısıyla ortadan kaldırılması gereken çok şey olduğunu görebiliriz. İşçi ve köylü devletinde halkın okur-yazarlığını ilerletme adına kısıtlanabilecek ve kısıtlanması zorunlu pek çok şey var hâlâ. Bu da; yarı-aristokrat tipte oyuncaklar halindeki ya da halkın istatistiklere yansıyan okur-yazarlık durumu uyarınca daha uzun bir zaman gereksinmeyeceğimiz, onlarsız da olabildiğimiz ve olabileceğimiz kurumları kapatmakla mümkün olabilir.

Bizim öğretmenimiz, burjuva toplumunda hiç gelmediği ve gelemeyeceği bir düzeye çıkarılmalıdır. Bu herkesçe bilinen ve kanıt gerektirmeyen bir gerçektir. Öğretmeni daha yüksek bir kültürel düzeye eriştirmek, onu, bu gerçekten yüce mesleğini hakkıyla yapacak biçimde eğitmek ve –her şeyden önce, öncelikle ve özellikle– maddi durumunu düzeltmek için hiç durmadan, yöntemli ve ısrarlı bir biçimde çalışarak bu genel duruma ulaşmaya çabalamalıyız.

Öğretmenleri, ayrımsız tüm kapitalist ülkelerde içinde bulundukları burjuva sisteminin saflarından alıp Sovyet sisteminin saflarına geçirmek ve onların aracılığıyla köylüyü burjuvazi ile güç birliğinden çekip proletarya ile güçbirliğine sokabilmek için, öğretmenleri yeniden örgütleme çabalarımızı sistemli bir biçimde yoğunlaştırmalıyız.

Bu bağlamda, kısaca, köylere yapılacak düzenli ziyaretlerin özel önemi üzerinde durmak istiyorum; doğrusu böyle ziyaretler zaten yapılıyor ancak bunun düzenli olarak artırılması gerekir. Böylesi köy ziyaretlerine para harcamaktan çekinmemeliyiz ki, neredeyse tümüyle geçmiş tarihsel dönemin bir ürünü olan devlet mekanizması için sık sık ve bol bol para harcıyoruz.

Aralık 1922 Sovyetler Kongresi'nde yapacağım konuşma için şehirli işçilerin köylülere yönelik mali desteği üzerine veriler toplamıştım. Bu verilerden bir kısmını bana sağlayan Yoldaş Khodorovski idi ve bu sorunla ilgilenmek ve kongreye bu

sorunu götürmek olanağı bulamadığımdan konuyu ancak şimdi Yoldaşların tartışmasına açıyorum.[1]

Burada devrimimizin bütünü açısından belirleyici bir önem taşıyan bir temel politik sorunla –köy-şehir ilişkileri sorunuyla– karşı karşıyayız. Burjuva devleti, çarlığın ve burjuva partilerinin kasasından ve devletin kasasından çıkan parayla yayımlanan her şeyi şehirli işçileri uyutmaya yönelik çabalarında kullanıp sistemli bir biçimde buna yoğunlaşırken, bizler politik gücümüzü şehirli işçiyi köylü proletarya arasında komünist fikirleri yayma aracına dönüştürme yolunda kullanabiliriz ve kullanmalıyız da...

"Komünist" dedim ancak herhangi bir yanlış anlamaya yol açmak ya da fazlasıyla ciddiye alınmak korkusu beni telaşlandırıyor. Hiçbir koşulda bu, hemen köylerde tam anlamıyla ve sıkı bir biçimde komünist fikirleri yayalım demek değildir. Köylerimiz komünizmin gerektirdiği maddi temellerden yoksun olduğu sürece, şunu söylemeliyim ki, bunu yapmak komünizm için gerçekten zararlı, hatta ölümcül olacaktır.

Bu bir gerçek. Kırsal bölgelere komünizmi aşılamaya dönük önceden belirlenmiş amacı bir yana bırakıp işe köy ile kent arasında bağlantılar kurmakla başlamalıyız. Sözünü ettiğimiz ön amaç bugün için uzaktır. Zamansız olduğu gibi böyle bir amacı şu anda ön plana çıkarmak davamız açısından yararlı olacağına, zarar verecektir.

Ancak şehirli işçilerle köylerde çalışan insanlar arasında bağlantılar kurmak, kolaylıkla yaratılabilecek bir yoldaşlık biçimi oluşturmak bizim görevimizdir. Bu, gücü elinde tutan işçi sınıfının temel ödevlerinden biridir. Bunu başarmak için de fabrika işçilerinin bir araya geldiği kendilerini köylerin kültürel kalkınmalarına yardıma adayacak bir dizi dernek [parti ticaret

1 Lenin'in Khodorovski'ye yazdığı mektuba bakınız (3. bölüm)

birliği (sendika) ve özel] kurmalıyız. Her işçi sınıfı grubunun, "bağlı" bulunduğu köy grubunun kültürel gereksinimleri için hizmete koşmakta her olanağı, her fırsatı değerlendirebileceği biçimde tüm şehir gruplarını tüm köy gruplarıyla "bağlı" kılmak olası mıdır? Yoksa başka bağlantı biçimleri bulunabilir mi? Burada, yoldaşların bu noktaya ilgisini çekmek, (Yoldaş Khodorovski'nin benim dikkati çektiği) mevcut batı Sibirya deneyimine işaret etmek ve bu dev tarihsel kültürel ödevi bütün yönleriyle ortaya koymak için yalnızca sorunu kısa ve açık biçimde özetlemekle yetineceğim.

Resmi bütçemiz ya da resmi kanallar dışında kırsal bölgeler için devreye sokup ugraş verdiğimiz hemen hiçbir şey yok. Ülkemizde kırsal ve kent arasındaki kültürel ilişkilerin doğasının, otomatik ve kaçınılmaz bir biçimde değişiyor olduğu doğrudur. Kapitalist düzende kent, köye siyasal, ekonomik, ahlaksal, fiziksel ve benzeri birçok yozlaşma bulaştırıyordu. Bizim düzenimizdeyse, kentler kendiliğinden köylere bunun tam tersini götürmeye yönelmiştir. Ancak, tekrarlıyorum, tüm bunlar otomatik bir biçimde, kendiliğinden olmaktadır ve bunlar bilinçli, yöntemli ve sistemli biçimde yapılırsa geliştirilebilir (ve ardından da yüz kat daha artırılabilir).

İlerlememiz (ve ardından yüz kat daha hızla ilerlememiz), sorunu ancak hakkıyla incelememiz, her türden işçi örgütü kurmamız –onları bürokratikleşmekten koruyacak tüm önlemleri almamız sonucu– bu örgütler aracılığıyla konuyu görüşüp gerekenleri yapmamız ile başlayacaktır.

KOOPERATİFÇİLİK ÜZERİNE

4 Ocak, 1923

(1)

Bana öyle geliyor ki ülkemizde kooperatifçilik hareketine yeterince ilgi gösterilmemektedir.[1] Bugün, Ekim Devrimi'nden bu yana ve NEP'ten (Yeni Ekonomik Politika) tamamıyla ayrı bir biçimde (hatta bu noktada NEP dolayısıyla demeliyiz) kooperatifçilik hareketimizin büyük önem kazanmış olduğunun herkes ayırdında değildir. Eski kooperatifçilerin düşleri bir sürü fantezi ile doludur. Çoğunlukla bunlar da gerçekten uzak aptalca fantezilerdir. Peki neden bu düşler gerçekten bu denli uzaktır? Çünkü insanlar, işçi sınıfının, sömürgecilerin yönetimini devirmek için verdiği mücadelenin asıl önemini, içyüzünü kavrayamamaktadırlar. Sömürenlerin yönetimini devirmiş bulunmaktayız ve bugün, eski kooperatifçilerin düşlerindeki gerçekdışı, hatta romantik ve bayağı pek çok şey çıplak gerçekliğe dönüşmektedir.

Gerçekten de, politik güç işçi sınıfının ellerinde olduğuna ve bu politik güç tüm üretim araçlarını elinde tuttuğuna göre, bize düşen tek şey halkı kooperatif topluluklar halinde örgütlemektir. Çoğunluğu kooperatiflerde örgütlenmiş halkla, geçmişte sınıf mücadelesini, politik gücü ele geçirme savaşımını haklı olarak zorunlu görenlerce alay edilen, küçümseme ve horlama ile yaklaşılan sosyalizm, amacını otomatik olarak gerçek-

1 Lenin, *CW*, c: 33, sf: 467-475.

leştirecektir. Ancak bugün Rus halkını kooperatif topluluklar içinde örgütlemenin ne büyük, ne çok önem taşıdığını kavrayamamış yoldaşlar vardır. NEP'i kabul etmekle özel ticaret ilkesi uyanınca köylüye bir tüccar ayrıcalığı tanıdık; işte tam da (kimilerinin düşündüğünün tersine) bu nedenle kooperatifçilik hareketi böylesi büyük bir öneme sahiptir.

Aslında NEP kapsamında tüm yapılması gereken, Rus halkını yeterince geniş bir ölçekte kooperatif topluluklar içinde örgütlemektir, çünkü önceden birçok sosyalistin aşamadığı duvarı yıkıp özel çıkar, yani özel ticari çıkar ile devlet denetimi ve gözetimini birleştirme, özel çıkarın kamu çıkarına bağlanma derecesini saptamış durumdayız. Aslında, tüm geniş ölçekli üretim araçlarının üzerinde bir devlet gücü, proletaryanın eline geçmiş politik güç, bu proletarya ile milyonlarca küçük ve çok küçük köylünün işbirliği, proletaryanın köylüye kesin liderliği ve benzeri, işte tüm bunlar önceleri madrabazlık diye gülüp geçtiğimiz ve bir bakıma da bugün aynı biçimde değerlendirebileceğimiz, yalnızca kooperatiflerden oluşan tam bir sosyalist toplumu, bu NEP düzeni içinde kurmamız için zorunlu değiller midir? Tam bir sosyalist toplum kurmak için gerekli olan tüm bunlar değil midir? Bu, henüz sosyalist toplumun kurulması için değil; bunun için gerekli ve yeterli olandır yalnızca.

Uygulama alanındakilerin çoğunun hafife aldığı da bu noktadır. Onlar, öncelikle ilke açısından (üretim araçlarının devletin elinde olması açısından), ikinci olarak da yeni sisteme "köylüler adına en kolay, en rahat ve en kabul edilebilir" biçimde geçiş açısından kooperatif topluluklarımızın olağanüstü önemini kavrayamadıklarından bunlara tepeden bakmaktadırlar.

Oysa bu yine son derece büyük bir önem taşır. İşçi dernekleri aracılığıyla sosyalizmi kurmaya yönelik düşsel planlar yapmak başka bir şey, her küçük köylünün içinde yer alacağı bir biçimde gerçekten sosyalizmi kurmak tamamıyla başka bir şeydir. İşte

bu bizim bugün geldiğimiz aşamadır. Ve geldiğimiz bu aşamanın getirilerinden yararlandığımız da kesinlikle söylenemez.

NEP'i ortaya koyarken, özgür (serbest) girişim ve serbest ticaret ilkesine gereğinden fazla önem yüklediğimizden değil ama yukarıda değinilen iki açıdan kooperatiflerin büyük önemini unutmaya başlamamız dolayısıyla bugün kooperatifleri hafife aldığımızdan fazlaca ileri gittik.

Şimdi okuyucularla bu "kooperatif" ilkesi temelinde uygulama açısından "yapılabilecek olanla yapılması gerekeni" aynı anda tartışmayı öneriyorum. "Kooperatif" ilkesini, sosyalist içeriğinin herkesçe anlaşılacağı biçimde anlatmaya başlamamız için şu anda yapabileceğimiz ve yapmamız gereken nedir?

Kooperatifleşme, politik olarak öyle bir örgütlenmeli ki genel olarak ve sürekli bir biçimde belli ayrıcalıklardan yararlanmakla kalmasın, aynı zamanda bunlar (elverişli banka faiz oranları gibi) salt maddi nitelikteki ayrıcalıklar olsun. Kooperatiflere, az da olsa, özel girişime, hatta ağır endüstri gibi alanlara aktarılacak olandan daha fazla devlet kredisi verilmelidir.

Bir sosyal sistem belli bir sınıfın mali desteği ile doğar. Serbest kapitalizmin mal olduğu yüz milyonlarca rubleden söz bile etmek gereksizdir. Bugün kooperatif sistemin olağandan fazla yardımda bulunmamız gereken bir sosyal sistem olduğunu ve bu yardımı gerçekten yapmamız gerektiğini anlamak zorundayız. Ancak bu, sözcüğün tam anlamıyla bir yardım olmalı, yani, bu yardımı herhangi türde bir kooperatif ticarete yardım etmek şeklinde yorumlamak yetersiz kalacaktır; yardım ile demek istediğimiz gerçekten büyük halk kitlelerinin edimsel olarak yer alacağı kooperatif ticarete yapılacak yardımdır. Kooperatif ticarete gerçekten katılan köylülere ikramiye vermek kesinlikle doğru bir yardım biçimidir, ne var ki buradaki asıl nokta, bu katılımın doğasının, ardındaki bilincin ve bu bilincin niteliğinin uygunluğunu denetlemektir. Doğruyu söylemek gere-

kirse, bir kooperatifçi bir köye gidip bir kooperatif dükkânı açtığında halk ne olursa olsun buna ilgi göstermez, ancak ne zaman ki bunu kendi çıkarları açısından değerlendirir o zaman kooperatifte yer almak için de acele edecektir.

Bu sorunun bir yönü daha var. "Aydın" (öncelikle okur-yazar) Avrupalı açısından, kooperatif çalışmalarında herkesin edilgin değil etkin bir rol oynamasını sağlamak için geriye yapacağımız pek bir şey kalmamış gibidir. Aslında yapacağımız "tek" bir şey daha vardır: Halkımızı, kooperatiflerin işleyişine herkesin katılımından doğacak tüm kazanımları anlayıp bu katılımı örgütleyebilecek düzeyde "aydın" hale getirmek. "Yalnızca" bu. Şu anda, sosyalizme doğru ilerleyişimizde başka bir yönteme gerek yoktur.

Ancak bu "tek şeyi" başarmak için de mutlak bir devrim olmalıdır –bütün halk bir kültürel gelişim sürecinden geçmelidir. Dolayısıyla, ilkemiz şu olmalı: Olabildiğince az felsefe ve cambazlık yapmak! Bu bağlamda NEP bir ilerlemedir; çünkü en sıradan köylünün düzeyine bile uyarlanabilir ve ondan düzeyini aşan hiçbir şey istemez niteliktedir. Ne var ki, NEP aracılığıyla bütün halkı kooperatif çalışmalarına sokmak bütün bir tarihsel süreç gerektirir. Bunu başarmamız için gereken süre en az on, ya da yirmi yıldır. Yine de bu kendine özgü bir tarihsel dönem olacaktır. Bu dönemden geçmeden, tüm halk okur-yazar olmadan, bu anlamda tam bir verim alınmadan, halkı okuma alışkanlığı edinecek kadar eğitmeden ve bunun için gerekli maddi temeller olmaksızın, örneğin verimsiz hasatlara, kıtlık ve benzeri kötü koşullara karşı yeterli bir güvence oluşturmadan–; işte tüm bunlar yapılmadan amacımıza ulaşamayız.

Şimdi yapılacak şey, büyük devrimci eylem alanını, ortaya koyduğumuz, alabildiğince ortaya koyup da mutlak başarıyla taçlandırdığımız devrimci coşkuyu; işte bunu, iyi bir kooperatifçi olmaya yeterli, usta ve yetkin bir tüccar olma yeteneği ile

birleştirmeyi öğrenmektir. Tüccar olma yeteneği ile kültürlü tüccar olma yeteneğini kastediyorum. Ticaret yaptıklarına göre iyi tüccar olduklarını sanan Ruslar ya da köylüler, bırakalım bunu kafalarına iyice soksunlar. Hiç de iyi tüccar değiller. Tamam ticaret yapıyorlar ama bu kültürlü tüccarlar olmaktan çok uzaktır. Bugün onlar Asya tarzında ticaret yapıyorlar, oysa iyi bir tüccar olmak için Avrupa tarzında ticaret yapmalıdırlar. Bu açıdan koca bir çağ geriden gitmekteler.

Sonuçta; kooperatiflere ekonomi, maliye ve bankacılık alanlarında ayrıcalıklar tanınmalıdır, bu, sosyalist devletimizin, halkın örgütlenme temeli olarak öngörülen yeni ilkeyi desteklemede başvuracağı yol olmalıdır. Fakat bu, işin yalnızca genel hatlarıdır. Uygulamadaki içeriğine ilişkin ayrıntılı bir tanım ve açıklama getirmemektedir; yani, kooperatife katılıma ne tür bir "ikramiye" verileceğini (ve bunun verilme koşullarını), kooperatiflere yeterli desteği sağlayacak ikramiye biçimini, uygar kooperatifçi yetiştirmeye uygun ikramiye biçimini bilmek zorundayız. Üretim araçlarının toplumun malı olduğu, proletaryanın burjuvazi üzerinde sınıfsal zafere ulaştığı durumda ancak uygar kooperatifçiler sistemi sosyalizm sistemidir.

(2)

6 Ocak, 1923

Yeni Ekonomik Politika'dan her söz edişimde 1918'de devlet kapitalizmi üzerine yazdığım makaleden alıntı yaptım.[1] Bu, kimi genç yoldaşların zihinlerinde çoğu kez kuşkular uyandırmıştı. Ancak bu kuşkular çoğunlukla soyut politik noktalara ilişkindi.

1 Bak: Lenin *"Sol" Komünizm Bir Çocukluk Hastalığı*, *CW*, c: 27, sf: 323-354.

Bu yoldaşlar, "devlet kapitalizmi" teriminin, üretim araçlarının politik gücü elinde tutan bir işçi sınıfına ait olduğu bir sisteme uygun olamayacağını düşünüyorlardı. Oysa, "devlet kapitalizmi" terimini, öncelikle bugünkü durumumuz ile Sol Komünistler denen grupla çatışmam içinde benimsenen tavır arasında bağ kurmak için kullandığımı ayırt edemediler; dahası, o sırada devlet kapitalizminin var olan ekonomimizden üstün olacağını da ileri sürmüştüm. Okuyucuya Yeni Ekonomik Politika'yı tanıtırken değindiğim olağandışı, hatta neredeyse olanaksız devlet kapitalizmi ile olağan devlet kapitalizmi arasındaki sürekliliği göstermek benim için önemliydi. İkinci olarak da pratik amaçlar benim için her zaman önemli oldu. Ve Yeni Ekonomik Politikamız'ın pratik amacı ödünler vermekti. İçinde bulunduğumuz koşullarda ülkemizde ayrıcalıklar, ödünler verilmesi hiç kuşkusuz tam bir devlet kapitalizmi öngörüyordu. Benim devlet kapitalizmine ilişkin savım bu içeriktedir.

Ancak konunun devlet kapitalizmini ya da en azından benzer bir sistemi gerektiren başka bir yönü daha var. Bu da kooperatifler sorunudur.

Kapitalist devlette, kooperatifler kesinlikle kolektif (ortak) kapitalist kurumlardır. Şu anki ekonomik koşullarımız altında, özel kapitalist girişimleri –yalnızca devletleştirilmiş topraklar üzerinde ve işçi sınıfı devletinin denetimi altında– (üretim araçları, girişimlerin konumlandığı toprak ve girişimlerin tümüyle devlete ait olduğu) tam bir sosyalist tipteki girişimlerle birleştirdiğimizde de, önceden diğerlerinden başlı başına farklı bağımsız bir girişim tipi olarak görülmeyen üçüncü bir girişim tipi, kooperatifçilik sorunu doğacaktır kuşkusuz. Özel girişimci kapitalizmde kooperatif girişimler, ortak girişimlerin özel girişimlerden farklılığı temelinde, kapitalist girişimlerden ayrılırlar. Devlet kapitalizmindeyse, kooperatif girişimler devlet kapitalizmi girişimlerinden, öncelikle özel, ikinci olarak da

ortak olmaları dolayısıyla ayrılırlar. Bizim şu anki sistemimizde, kooperatif girişimler özel kapitalist girişimlerden kolektiflikleri açısından farklılık gösterirler, ancak yürütüldükleri toprak ve üretim araçları devlete, yani, işçi sınıfına ait olduğu sürece sosyalist girişimlerden ayrılık taşımazlar.

Kooperatifler tartışılırken bu durum yeterince dikkate alınmamaktadır. Politik sistemimizin özgün nitelikleri dolayısıyla kooperatiflerimizin apayrı bir anlam kazandığı unutulmaktadır. Şu da var ki büyük ölçüde yaygınlaşmamış olan ayrıcalıkları bir yana bırakacak olursak, bizim koşullarımızda sürdürülen kooperatifleşme hemen her zaman sosyalizm ile tamamen bağdaşır.

İzin verin açıklayayım. Robert Owen'den bu yana eski kooperatifçilerin tasarıları neden hep düş olarak kaldı? Çünkü onlar, sınıf mücadelesi, politik gücün işçi sınıfının eline geçmesi, sömüren sınıfın egemenliğine son verilmesi gibi temel sorunları hesaba katmadan, var olan toplumu barış içinde sosyalizme dönüştürme düşü kurmuşlardı. İşte bu nedenle, bu "kooperatif" sosyalizmini tamamıyla düş ürünü, halkı yalnızca kooperatif topluluklarda örgütleyerek sınıf düşmanlarını, sınıf işbirlikçilerine; sınıf savaşını, sınıf barışına (sınıf ateşkesi denen barışa) dönüştürme rüyasını romantik ve hatta bayağı görmekte haklıyız.

Hiç kuşkusuz günümüzün temel ödevi açısından haklıydık da... Çünkü sosyalizm, devletin politik gücünü ele geçirmeye yönelik sınıf mücadelesi olmaksızın kurulamaz.

Ancak politik gücün işçi sınıfının ellerinde olduğu, sömürenlerin politik gücünün devrildiği ve (işçi devletinin belli koşullarla ve belli bir süre için sömürücülere ayrıcalıklar biçiminde gönüllü olarak bıraktıkları dışında) tüm üretim araçlarının işçi sınıfının malı olduğu günümüzde durumun ne kadar farklı olduğunu anlayın artık.

Bugün, bizim için, sırf kooperatifçiliğin gelişiminin (yukarıda sözü edilen "küçük" istisna dışında) sosyalizmin gelişimiyle özdeş olduğunu söylemek ve aynı zamanda sosyalizme genel bakışımızda da köklü bir değişim olduğunu kabul etmek durumundayız. Köklü değişim dediğim de şudur: Önceden asıl önemi politik mücadele, devrim, politik gücü ele geçirme gibi noktalara verirken, bugün ağırlık noktası barışçı, örgütsel, kültürel çalışmalara kaymaktadır. Uluslararası ilişkilerimiz, dünya çapındaki konumumuz adına mücadele etme zorunluluğumuz bir yana bu ağırlık noktasının eğitim çalışmalarına doğru kaydığını da söylemeliyim. Uluslararası boyutu bir yana bırakıp kendimizi iç ekonomik ilişkilerle sınırlarsak çalışmalarımızdaki yoğunluk kesinlikle eğitime dönük bir seyirdedir.

İçinde bulunduğumuz dönemde iki ana ödevle karşı karşıyayız: İlki, tamamıyla işe yaramaz ve geçmiş dönemden devralmış olduğumuz devlet işleyişini yeniden örgütlemektir. Mücadelemizin son beş yılı boyunca bu işleyişi belirgin bir biçimde yeniden düzenlemedik, düzenleyemedik. İkinci ödevimiz, köylüleri eğitme çalışmalarıdır. Köylüler arasındaki eğitim çalışmasının ekonomik amacı yine köylüleri kooperatif topluluklar içinde örgütlemektir. Tüm köylüler kooperatiflerde örgütlenmiş olsalardı, şu an sosyalizm toprağına ayaklarımız sağlam basıyor olacaktı. Ancak tüm köylünün kooperatif topluluklarda örgütlenmesi için ön koşul (ezici çoğunlukta olduklarından özellikle) köylüler arasında, aslında bir kültürel devrim olmaksızın yakalanamayacak bir kültür düzeyidir.

Muhaliflerimiz yeterli kültür düzeyinde olmayan bir ülkede sosyalizmi kurma girişiminin acelecilik olduğunu söyleyip durdular. Ne var ki, (her türden gelenekçinin kuramı olan) bir kuramla öngörülen amaca tersinden yönelmemizdi bu kişileri şaşırtan; çünkü ülkemizde politik ve toplumsal devrim, şu anda karşımıza dikilen kültür devriminden önce gerçekleştirildi.

Bu kültürel devrim artık ülkemizi tam bir sosyalist yapmaya yetecektir; ancak bu da, (okur-yazar olmadığımızdan) tamamıyla kültürel ve (kültürlü olmak için önemli üretim araçlarını belli ölçülerde geliştirmek, belli bir maddi temele sahip olmak zorunluluğumuz yüzünden) maddi nitelikte büyük güçlükler çıkarmaktadır karşımıza...

7. BÖLÜM

SOSYALİST DEVRİM, RUSYA ve DOĞU

BİZİM DEVRİMİMİZ
(N. SUKHANOV'un NOTLARI DOLAYISIYLA)

(1) 16-17 Ocak, 1923

Son zamanlarda Sukhanov'un "Devrim Üzerine Notlar"ına şöyle bir göz attım.[1] Bu yazılarda en çarpıcı nokta, tüm küçük burjuva demokratlarımızın ve İkinci Enternasyonal kahramanlarının bilgiçliğidir. Son derece yüreksiz olmaları, Alman modelinden[2] en küçük bir sapma oldu mu en iyilerinin bile çekincelere sığınmaları –yani tüm küçük burjuva demokratlarının ortak yönü olup da devrim boyunca alabildiğine sergiledikleri özellikleri bir yana, insanı şaşırtan nokta geçmişi körü körüne yineliyor olmaları.

Hepsi de kendini Marksist diye adlandırıyor ancak Marksizm anlayışları son derece ukalaca... Marksizm'de belirleyici olanı, yani, devrimci diyalektiği kavramış değiller. Marx'ın devrim dönemlerinde aşırı esneklik gerektiği yolundaki açık ifadelerini

1 1920'nin başlarında Rusya ve Almanya'da yayımlanan, Sukhanov'un bu çalışması 1917 devrimi üzerine bir Menşevik bakışıyla yazılmış en kapsamlı kayıttır.

2 1914'ten önce Alman işçi sınıfı hareketi Sosyalist Enternasyonal'deki en geniş hareketti. Sosyal Demokrat Parti ve Alman sendikaları büyük ölçüde diğer ülkelerdeki işçiler için bir model olarak görülüyordu. Aynı şekilde, kapitalist Avrupa'nın genelindeki parlamenter yapılar ve burjuva demokrat oluşumlar kadar Batı Avrupa'nın endüstriyel kapitalizmi de, Menşevik Parti liderlerinin de yer aldığı, Enternasyonal'deki çoğu liderce yalnız Rusya değil aynı zamanda kapitalizm öncesi ekonomik ve sosyal ilişkilere boğulmuş tüm ulusların geçmesi gereken bir aşama olarak görülmekteydi. Bu gelişme modelinin, sosyalizmi olası kılacak üretim güçleri ve kültürel düzeyi geliştirmek için kaçınılmaz olduğunu söylüyorlardı.

kesinlikle anlayamadıkları gibi örneğin, Marx'ın, –sanırım 1856'daki– mektuplarında Almanya'da devrimci bir ortam yaratabilecek köylü savaşını işçi sınıf hareketi ile birleştirme[1] umudunu dile getirdiği ifadelerini de gözden kaçırmışlar; hatta bu açık ifadeden sakınmakta ve sıcak yulaf lapası kâsesinin çevresinde dönen kediler gibi bu ifadenin önünde arkasında dolanıp durmaktadırlar.

Bunların tutumu, burjuvaziden kopmak şöyle dursun en ufak bir sapma göstermekten bile çekinen korkak reformistler olduklarını açıkça ortaya koyuyor ve aynı zamanda bunlar korkaklıklarını sert söylemleri ve kibirleri ile örtmeye çalışıyorlar. Bunların hepsinde kuramsal açıdan bile belirgin ortak nokta, aşağıda vereceğim Marksist değerlendirmeleri kavramada son derece yeteneksiz olmalarıdır: Bugüne kadar Batı Avrupa'da burjuva demokrasisi ve kapitalizmin belli bir gelişme çizgisi izlediğini görmüşlerdir ve bu çizginin ancak *mutadis mutandis*, yani (dünya tarihinin genel gelişimi açısından oldukça önemsiz) belli değişikliklerle bir model olarak alınabileceğini anlayamamaktadırlar.

Bir; birinci emperyalist (yayılmacı) dünya savaşıyla bağıntılı devrim. Böyle bir devrimin, savaşın kendinden kaynaklı yeni özellikler ya da değişiklikler getireceği belliydi, çünkü dünya o zamana dek böylesi bir durumda hiç böylesi bir savaş görmemişti. Savaştan bu yana en zengin ülkelerdeki burjuvazinin de "normal" burjuva ilişkilerine geri dönemediğini görüyoruz. Ne var ki bizim –devrimcilik gösterisi yapan küçük burjuva– reformistlerimiz normal burjuva ilişkilerinin sınır olduğuna (şu-

1 Marx, 16 Nisan 1856'da Engels'e yazdığı bir mektupta, "Almanya'daki her şey proletarya devrimini ikinci bir Köylü Savaşı ile destekleme olasılığına bağlıdır. O zaman sorun mükemmel biçimde çözümlenecektir," demektedir. Marx ve Engels, *Seçme Yazışmalar* (Moskova; Progress Yayınları, 1955) sf: 111.

raya kadar gelinebilir bundan öteye gidilmezliğine) inanıyorlardı ve hâlâ da buna inanmaktadırlar. Dahası onların "normal" anlayışı da son derece dar ve basmakalıptır.

İki; bunlar, dünyadaki tarihsel gelişim bütünüyle genel yasaları izlerken hiçbir şekilde belli gelişme dönemlerinin biçim ya da sıralanım açısından özgün nitelikler göstermesinin önüne geçilmeyip hatta bunun hesaba katıldığı anlayışa tümüyle yabancıdırlar. Örneğin, Rusya'nın uygar ülkeler ile ilk kez bu savaş yüzünden kesin olarak bu uygarlık yörüngesine giren –Avrupalı olmayan, tüm Doğu ülkeleri– ülkeler arasındaki sınırda bulunması nedeniyle gerçekten de belli ayırıcı özellikler sergileyebileceği ve hatta bunun kaçınılmaz olduğunu bile akıllarına getirmiyorlar. Bu özellikler dünya gelişiminin genel çizgisine uymakla birlikte Rus Devrimi'ni Batı Avrupa ülkelerinde olan devrimlerden ayırmakta ve devrimin Doğu ülkelerine yayılımı boyunca da belli kısmi yenilikler getirmektedir.

Örneğin bizim reformistlerimizin Batı Avrupa Sosyal Demokrasisinin gelişimi sırasında ezberledikleri sav, yani bizim henüz sosyalizme hazır olmadığımız, yani, aralarından kimi "bilmiş" beylerin öne sürdüğü üzere, ülkemizde sosyalizmin gereksindiği nesnel ekonomik öncüllerin var olmadığı yolundaki sav kesinlikle basmakalıptır. Şöyle sormak da hiçbirinin aklına gelmiyor: Kendini birinci emperyalist savaş sırasında yaratılan devrim ortamında bulan bir halk ne yapabilir? Bu halk içinde bulunduğu durumun umutsuzluğunun etkisiyle, en azından, olağandışı da olsa uygarlığın daha da gelişimine gerekli koşulları sağlama şansı tanıyacak bir mücadeleye atılamaz mı?

"Rusya'nın üretici güçlerinin gelişimi sosyalizmi olası kılacak düzeye gelmemiştir." Elbette Sukhanov'un da yer aldığı tüm İkinci Enternasyonal kahramanları bu sözün uyarınca ritim tutmaktadırlar. Bin değişik tuşa basıp hep bu değişmez şarkıyı söyleyip duruyorlar ve bunun devrimimiz için belirleyici bir ölçüt olduğunu sanıyorlar.

Peki ama güçlü ya da zayıf her Batı Avrupa ülkesinin yer aldığı emperyalist savaşa Rusya'yı da sokan ve ülkemizi Doğu'da olgunlaşan ya da zaten kısmen başlamış bulunan devrimlerin arifesine tanık eden ortam, Rusya'yı ve gelişimini, doğrudan Marx'ın kendisi kadar Marksist biri tarafından 1856'da Prusya için olası görülen işçi sınıfı hareketi–köylü savaşı birleşimini gerçekten başarmamızı sağlayacak bir konuma getiren koşulları doğurmuşsa ne yapılabilir?

Tamamıyla umutsuz bir durum, işçi ve köylülerin çabalarını on kat daha artırarak, bize uygarlığın temel gereklerini Batı Avrupa ülkelerinden farklı bir biçimde yaratma fırsatı tanımışsa, yapılacak ne var? Bu, dünya tarihinin genel gelişim çizgisini değiştirmiş midir? Dünya tarihinin genel gidişine katılmakta olan ya da katılmış olan bütün ülkelerin sınıfları arasındaki temel ilişkileri değiştirmiş midir?

Sosyalizmin kurulması için belli bir kültür düzeyi gerekliyse (ki bu "belli kültür düzeyinin" ne olduğunu tam olarak söyleyebilecek kimse yoktur, çünkü her Batı Avrupa ülkesine göre bu değişir), neden bu belli kültür düzeyinin ön koşullarını devrimci bir yolla yakalayıp daha sonra öteki ulusların düzeyini yakalamada işçi ve köylü devleti ve Sovyet sistemi kanalını kullanamayalım ki?

(2) 17 Aralık, 1923

Uygarlığın sosyalizmin kurulması için zorunlu olduğunu söylüyorsunuz. Çok güzel. Peki ama neden önce ülkemizden toprak sahipleri ve Rus kapitalistlerinin kovulması gibi önkoşulları yaratıp daha sonra sosyalizme yönelmeyelim? Olayların alışılagelmiş tarihsel sıralanımında böylesi değişimlerin, fark-

lılıkların kabul edilmez ya da imkânsız olduğu nerede, hangi kitaplarda yazılmaktadır?

Sanırım Napolyon, "On s'engage et puis... on voit" demiş. Serbestçe yorumlandığında bu, "Önce ciddi bir savaşa girin, ne olacağına sonra bakın!" anlamına gelmektedir. İşte biz de önce Ekim 1917'de ciddi bir savaşa girdik ve sonra da (dünya tarihi açısından kesinlikle birer ayrıntı olan) Brest barışı, Yeni Ekonomik Politika ve diğer ayrıntılara yöneldik. Ve bugün temelde zafere ulaşmış olduğumuza kuşku yoktur.

Daha da sağ kanatta olan Sosyal Demokratlar bir yana, bizim Sukhanov'larımız, devrimlerin başka türlü de yapılabileceğini hayal bile edemezler. Avrupalı cahillerimiz, bizdekinden çok daha büyük nüfuslara ve çok daha çeşitli toplumsal koşullara sahip Doğu ülkelerinde yapılacak devrimlerin, kesinlikle Rus Devrimi'nden bile büyük farklılıklar taşıyacağını akıllarına getiremezler.

Kautsky'nin çizgisinde yazılmış bir ders kitabının o dönem için çok yararlı olduğunu söylemek pek gereksizdir.[1] Ancak, artık, sonraki dünya tarihi gelişim biçimlerinin hepsini önceden gördüğü yolundaki kanıyı bir yana atmanın zamanıdır. Böyle düşünenlerin yalnızca birer aptal olduklarını söylemek de yersiz olmaz.

1 Karl Kautsky (1854-1938) Frederic Engels'in çalışma arkadaşı idi ve uzun süre Alman Sosyal Demokrat Parti'nin liderliğini yaptı. Bilinen çalışmaları arasında, *Karl Marx'ın Ekonomik Öğretileri* (1887) ve *Sınıf Mücadelesi* (1892) vardır. I. Dünya Savaşı'nın başında Alman burjuvazisine teslim olan Sosyal Demokrat Parti'nin reformist çoğunluğuyla işbirliğini artıran Kautsky 1918'de, *Ekim 1917 Rus Devrimi'ne karşı Proletaryanın Diktatörlüğü* adlı kitabı yazmıştır. Lenin buna *Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky* adlı çalışmasıyla yanıt vermiştir.

8. BÖLÜM

İŞÇİ ve KÖYLÜ DENETİMİ

İŞÇİ ve KÖYLÜ DENETİMİNİ NASIL YENİDEN ÖRGÜTLEMELİYİZ? ON İKİNCİ PARTİ KONGRESİ'ne ÖNERİ

23 Ocak, 1923

İşçi ve Köylü Denetimi'nin bizim için çok büyük bir güçlük olduğu ve bugüne dek bunun üstesinden gelinemediği muhakkak.[1] İşçi ve Köylü Denetimi'nin yararlı ve zorunlu olduğunu yadsıyarak bu güçlüğü yenmeye çalışan yoldaşların yanıldıklarını düşünüyorum.[2] Ancak devlet aygıtımızdan doğan sorunu

1 Lenin, *TE,* c: 33, sf: 481-486. Lenin'in bu makalesine ilişkin notları ve sekreterlerine yazdırdığı ilk taslak bu sayının 2 no.lu ekinde ve Lenin'in, *TE,* c: 42, sf: 433-434'te bulunabilir.
İşçi ve Köylü Denetimi, Tüm Rusya Sovyetler Kongresi Yürütme Komitesi'nce *1920*'nin başında, önceki Devlet Kontrol Komiserliği'nin yeniden örgütlenmesi sırasında kurulmuştur. Stalin kuruluşundan 1922'ye kadar İşçi ve Köylü Denetimi'nin Başkanlığı'nı yaptı. Lenin'in, böyle bir kuruluşun partili ve parti dışı işçilerle köylüleri devlet ve parti aygıtının daha fazla denetimi ve kontrolünde birleştirmesinin önemi üzerine görüşleri *8* Mart *1919* ve *24* Ocak *1920* tarihli, Stalin'e gönderdiği notlar ve 23 Ocak 1920 tarihli, Lenin'in Politbüro'ca kabul edilen önergesinde özetlenmiştir. Bu üç belge burada da 2 no.lu ekte yeniden basılmıştır.
1920-21 sırasında yüz binden fazla gönüllü İşçi ve Köylü Denetimi'nde çalışmak üzere yer almıştır. Fakat *1922*'ye dek İşçi ve Köylü Denetimi'ndeki gönüllü katılımcıların sayısı yirmi beş bine düşmüştür. Lenin'in İşçi ve Köylü Denetimi'nin yeniden örgütlenmesi üzerine ilk görüşleri, o yıl ya da daha öncesinden Ocak 1923 makalesine dek olan görüşleri, Lenin, *TE,* c: 42, sf: 306-307; c: 45, sf: 480, 493-494; c: 36, sf: 580 ve c: 33, sf: 42-48, 353-354'te bulunabilir.

2 5 Mayıs 1922'de Politbüro'ya yazdığı bir mektupta Lenin, Troçki'nin "İşçi ve Köylü Denetiminden vazgeçmek" önerisinin "baştan sona yanlış" olmasının nedenlerini açıklamıştır. Bak, Lenin, *TE,* c: 33, sf: 353-354. Lenin'in, Sekizinci Sovyetler Kongresi'nde değindiği, Troçki'nin *1920* tarihli bir raporudur ve bu Isaac Deutscher tarafından *Savunmasız (Silahsız) Peygamber: Trotsky, 1921-29* adlı eserinde kullanılmıştır, sf: 47-48.

ve bu aygıtı iyileştirme görevinin zorluğunu, bu sorunun çözümden çok uzak olmakla birlikte bir an önce çözümlenmesinin son derece önemli olduğunu da kabul etmiyor değilim.

Dış İşleri Halk Komiserliği dışında, devlet aygıtımız büyük ölçüde geçmişin bir uzantısıdır ve hemen hiç ciddi bir değişim geçirmemiştir. Şöyle bir dokunulmuş fakat tüm diğer yönlerden eski devlet yapımızın en tipik kalıntısı olarak kalmıştır. İşte bu yüzden, bu yapıyı gerçekten yenilemenin bir yolunu bulmak için iç savaşta yaşadığımız deneyimlere dönüp bakmamız gerektiği kanısındayım.

İç savaşın daha buhranlı anlarında nasıl hareket etmiştik?

Partimizin en sağlam güçlerini Kızıl Ordu'da toplamış, en iyi işçilerimizi seferber edip diktatörlüğümüzün en dip köklerinde yeni güçler aramaya koyulmuştuk.

İşçi ve Köylü Denetimi'ni yeniden örgütleme yollarını bulmak için de aynı kaynaklara başvurmamız gerektiğine inanıyorum. On İkinci Parti Kongremiz'in, Merkez Kontrol Komisyonumuz'un genişletilmesi esasına dayanan yeniden örgütlenme planını benimsemesini öneriyorum.[1]

1 Merkez Kontrol Komisyonu, Lenin'in genişletilmesi ve İşçi ve Köylü Denetimi ile birleştirilmesi önerisini yazdığı zaman yedi üyeye sahipti. Kontrol Komisyonu, partinin Eylül 1920'deki Tüm-Rusya Konferansı ile oluşturulmuştur. Konferans kararı, "parti işlerinde son derece deneyimli, temeli sağlam, en tarafsız ve sıkı parti kontrolünü uygulamaya en yatkın yoldaşlardan oluşması" yönündeydi. Bu kuruluşa "her tür şikâyeti alıp bunlarla ilgili kararlara varma," Merkez Komitesi'ne öneriler götürme yetkisi verilmiştir. Kontrol Komisyonu ve Merkez Komitesi gerektiğinde ortak toplantı yapmak ya da sorunları Parti Kongresi'ne götürmeye yetkili kılınmışlardır.
Kontrol Komisyonu'nun amacı, Onuncu Parti Kongresi'nce Mart 1921'de "partiye sessizce sızmış kariyer ve bürokrasi tutkunluğuyla, partinin ve Sovyet konumlarının parti üyelerince kötüye kullanımıyla, parti içi yoldaşlık ilişkilerinin ihlalleriyle, asılsız söylenti ve dedikoduların yayılmasına karşı savaşma" ve "birliği ve partinin otoritesini sarsan" başka bilgilerin yayılmasına karşı savaşma olarak belirlenmiştir.

Partimizin Merkez Komitesi'nin Genel Kurul Toplantıları şimdiden bir tür yüksek parti konferansına dönüşme eğilimi göstermektedir. Bu toplantılar ortalama iki ayda biri geçmemekteyken, günlük işler de, bildiğimiz kadarıyla, Merkez Komitesi adına Politbüromuz, Örgütlenme Büromuz, Sekreterliğimiz ve benzeri birimlerce yürütülmektedir. Bence bugüne dek aldığımız yolu sonuna dek izlemeli ve Merkez Komitesi Genel Kurul Toplantıları'nı da kesinlikle Merkez Kontrol Komisyonu'nun da katıldığı iki ayda bir gerçekleşecek yüksek parti konferanslarına dönüştürmeliyiz. Merkez Kontrol Komisyonu yeniden örgütlenmiş İşçi ve Köylü Denetimi'nin ana gövdesi aşağıda önerdiğim biçimlerde birleştirilmelidir.

Kongre, Merkez Kontrol Komisyonu için 75-100 arası yeni üye seçmelidir. Bunlar işçiler ve köylüler olmalı, Merkez Komitesi Üyeleri ile aynı haklara sahip olacaklarından MK olağan üyeleri gibi aynı parti soruşturmasına tabi tutulmalıdırlar.

Öte yandan, İşçi ve Köylü Denetimi kadrosu, özellikle devlet aygıtımız hakkındaki bilgileri ve dürüstlükleri açısından elemeden geçmiş, üç, ya da dört yüz kişiye indirilmelidir.[1] Bunlar, genelde bilimsel çalışma örgütü ilkelerine ilişkin, özelde de yönetsel işler ve büro çalışmalarına ilişkin bilgilerine yönelik özel bir sınavdan da geçmelidirler.

Bana kalırsa, İşçi ve Köylü Denetimi ile Merkez Kontrol Komisyonu arasındaki bu birleşme her iki kurum açısından da yararlı olacaktır. Bir yandan, İşçi ve Köylü Denetimi böylelikle öyle yüksek bir otorite edinecektir ki kesinlikle Dış İşleri Halk Komiserliği'nden aşağı bir konumu olmayacaktır. Diğer yan-

Onuncu Kongre kararı, komisyon üyelerinin, parti ya da hükümet yönetiminin diğer önemli komitelerinden olmaması şartını koşmuştur. Kontrol komisyonları merkez liderlik düzeyinde olmanın yanında bölgesel ve taşralı parti örgütleri düzeyinde de oluşturulmuştur.

1 Buradaki gönderme o zaman 1200 üyelik kadrosu bulunan komiserlik merkez aygıtınadır.

dan, Merkez Kontrol Komisyonu'yla birlikte Merkez Komitemiz de, zaten izlemiş olduğu ve hem kendisi yöntemli, amaca uygun ve sistemli örgütlenmesi ve çalışması, hem de en iyi işçi ve köylülerimiz kanalıyla geniş kitlelerle bağlantılarını koruması bağlamında, iki yönden de işlevlerini gereğince yerine getirebilmek için sonuna dek ilerlemek zorunda olduğu bir yüksek parti konferansı olma yolunda yürümelidir.

Devlet aygıtımızı çağdışı bırakan, yani şu anki tümden işe yaramaz, devrim öncesi rezil yapısının korunması gerektiğinde ısrar edenlerden, dolaylı ya da dolaysız bir itiraz gelebileceğini tahmin ediyorum: (Şuna bakın ki bugün köklü toplumsal değişimler yapmak için gerekli dönemi saptamak adına tarihte az rastlanır bir fırsat var elimizde; bugün beş yıl içinde ne yapılabiliri ve neyin çok daha uzun süre gerektirdiğini açıkça görüyoruz.)

Beklediğim itiraz, önerdiğim değişikliğin karmaşadan başka bir şeye yol açmayacağı yönündedir. Merkez Kontrol Komisyonu üyeleri nereye, kime ya da neden başvuracaklarını bilmeden her yerde bir karmaşa yaratıp çalışanları günlük işlerinden edecek biçimde tüm kurumlara girip çıkacaklar; vesaire... vesaire...

Bu itirazın kötü niyetli kaynağı, bence, o kadar belli ki, karşılık vermeye değmez. Merkez Kontrol Komisyonu Prezidyumu (Yüksek Kurulu), İşçi ve Köylü Denetimi Halk Komiseri ve çalışma arkadaşları (ve bir de gerektiğinde Merkez Komitemiz'in Sekreterliği), komiserliği gereğince örgütlemek ve Merkez Kontrol Komisyonu eşliğinde düzgün işlemesini sağlamak için yıllar sürecek ısrarlı bir çaba göstermelidir elbette.

Bence, İşçi ve Köylü Denetim Halk Komiseri, bütün çalışma arkadaşları ile birlikte, "emrine verilecek" Merkez Kontrol Komisyonu Üyeleri'nin çalışmalarını da içerir biçimde tüm İş-

çi ve Köylü Denetimi'nin işlerinde yol gösterici olmak üzere kalabilir (kalmalıdır da). Planıma göre kalacak olan üç ya da dört yüz İşçi ve Köylü Denetimi elemanı, bir yandan diğer İşçi ve Köylü Denetimi Üyeleri ve Merkez Kontrol Komisyonu ek üyeleri için salt sekreterlik işlevini yürütürken, diğer yandan da İşçi ve Köylü Denetimi memurları, bugünkü (en hafif deyimiyle) son derece mutsuz konumlarından kurtulabilmelerini sağlayacak ölçüde üstün yetenekte, özel olarak seçilmiş, özellikle güvenilir ve yüksek ücretli olmalıdırlar.

Şundan eminim ki, kadronun belirtmiş olduğum sayıya indirilmesi, İşçi ve Köylü Denetimi personelinin verimini ve çalışma kalitelerini büyük ölçüde artırıp böylece halk komiseri ile çalışma arkadaşlarının çabalarını tümüyle işlerini düzenleme ve çalışmalarında verimi sistemli ve düzenli bir biçimde artırmaya yoğunlaştırmalarını sağlayacaktır ki, bu İşçi-Köylü Hükümetimiz ve Sovyet Sistemimiz için mutlak önem taşıyan bir noktadır.

Öte yandan, İşçi ve Köylü Denetimi Halk Komiseri, Cumhuriyetimizde en az on iki tane olan (Merkez Çalışma Kurumu, Bilimsel Çalışma Örgütü Kurumu gibi) örgütlenme işlevini yüklenen kurumları kısmen birleştirme kısmen de bağlantılandırma üzerinde de çalışmalıdır, diye düşünüyorum. Aşırı bütünleşme ve bunun sonucu olarak birleşme arzusu zararlı olacaktır. Tersine burada gereken, bu kurumları birleştirme ve gereğince serbest bırakma arasında her bir kuruma belli bir bağımsız alan bırakacak akla ve mantığa uygun bir orta yoldur.

Kendi Merkez Komitemiz de, hiç kuşkusuz bu yeni örgütlenmeden İşçi ve Köylü Denetimi kadar kazançlı çıkacaktır. Çünkü kitlelerle bağlantıları artacak ve çalışmalarındaki düzenlilik ve etkinlik oranı büyüyecektir. İşte o zaman Merkez Kontrol Komisyonu üyelerinden dönem dönem ya da bir örgütsel plan uyarınca belirlenecek belli sayıda kişinin de katılması

gereken Politbüro toplantılarını hazırlamada daha sıkı ve daha çok sorumluluk gerektiren bir işlem oluşturma olasılığı (ve zorunluluğu) doğacaktır.

Merkez Kontrol Komisyonu Üyeleri arasındaki iş dağılımında, İşçi ve Köylü Denetimi Halk Komiseri, Merkez Kontrol Komisyonu Yüksek Kurulu eşliğinde, bu üyelere ya gündeme getirilen konulara ilişkin bütün belgeleri incelemek amacıyla Politbüro toplantılarına katılma yükümlülüğü, ya da çalışma zamanlarında, teorik çalışmaya, bilimsel örgütleme yöntemlerini inceleme veya üst düzey devlet kurumlarından alt düzey birimlere dek devlet yapımızı iyileştirme ve gözetme çalışmalarında doğrudan yer alma sorumluluğunu getirmelidir.

Merkez Komitesi üyeleri ve Merkez Kontrol Komisyonu'nun, bu reformun bir sonucu olarak, Politbüro toplantılarına daha iyi hazırlanmak ve çok daha fazla bilgilendirmekle doğacak politik kazanımlarının (bu toplantılarda görüşülecek işlere ilişkin tüm belgeler, Merkez Komitesi ve Merkez Kontrol Komisyonu Üyeleri'nin hepsine en geç Politbüro toplantısından bir gün önce gönderilmiş olmalıdır; ancak Merkez Komitesi ve Merkez Kontrol Komisyonu Üyeleri'nin bilgilendirilmesi ve görüşülen konuların karara bağlanması için özel yöntemler gerektiren kesinlikle acil durumlar bunun dışındadır) yanı sıra Merkez Komitemiz'de tümüyle kişisel ve rastlantısal unsurların etkisinin zayıflaması ve bunun da bir bölünme tehlikesini azaltması avantajı da doğacaktır kanısındayım.

Merkez Komitemiz tamamıyla merkezileşmiş ve oldukça fazla yetki sahibi bir grup haline gelmiştir, ancak bu grubun çalışma koşulları bu durumuyla uyuşmamaktadır. Önerdiğim reform, bu kusuru ortadan kaldırmaya yarayabilir. Ödevleri belli sayıda tüm Politbüro toplantılarına katılmak olan Merkez Kontrol Komisyonu Üyeleri, kendilerini soru sormak, belgeleri incelemek ve genel olarak her şeyden haberdar olup işlerin gere-

ğince yürütülüp yürütülmediği üzerinde sıkı bir denetim uygulamaktan alıkoyacak herhangi bir Merkez Komitesi Üyesi ya da Genel Sekreteri, ayrımsız hiç kimsenin otoritesini kabul etmeyecek bir çekirdek grup oluşturmalıdırlar.

Sovyet Cumhuriyetimiz'de, sosyal düzen elbette ki iki sınıfın işbirliğine dayalıdır; içlerinde, burjuvazinin de belli koşullarda yer almasına izin verilen, "Nepmen"ler ve işçiler ve köylüler. Bu sınıflar arasında ciddi sınıfsal çatışmalar doğarsa bölünme kaçınılmaz olacaktır. Fakat böyle bir bölünmenin zeminleri bizim sosyal sistemimizde kaçınılmaz değildir ve partimizin bütünü kadar Merkez Komitemiz ve Merkez Kontrol Komisyonumuz'un da asıl ödevi, bir bölünmeye yol açabilecek durumları çok yakından izleyip önlemler almaktır. Çünkü son çözümlemede, cumhuriyetimizin kaderi köylü kitlelerin işçi sınıfının yanında yer alıp aralarındaki bağlaşmaya sadık kalması ya da "Nepmen" yani yeni burjuvazinin işçi sınıfı ile aralarına set çekip onları işçi sınıfından koparmasına izin vermemeleri yönündeki seçimlerine bağlı olarak değişecektir. Bu seçeneği ne kadar açık bir biçimde görürsek, işçi ve köylülerimiz de bu seçeneği ne kadar iyi anlarlarsa, Sovyet Cumhuriyetimiz için ölümcül olacak bir bölünmeyi önleme şansımız daha büyük olacaktır.

9. BÖLÜM

ON İKİNCİ PARTİ KONGRESİ'nin HAZIRLANMASI

AZ OLSUN ÖZ OLSUN

2 Mart, 1923

Devlet aygıtımızı iyileştirme konusunda İşçi ve Köylü Denetimi (İKD), bence, ne nicelik peşinde olmalı ne de aceleci davranmalıdır.[1] Bugüne dek devlet aygıtımızın verimliliği ile öyle az ilgilenmiş, bu konuda öyle az kafa yormuşuz ki, bugün baştan sona örgütlenmesi yolunda özel bir özen göstermemiz ve İşçi ve Köylü Denetimi'nde gerçekten çağa uygun, yani en ileri Batı Avrupa standartlarından aşağı kalmayacak düzeyde bir kadro oluşturmamız çok yerinde olurdu.

Bir sosyalist cumhuriyet için bu, elbette, fazlasıyla basit bir koşuldur. Ancak ilk beş yıllık deneyimimiz kafalarımızı epeyce güvensizlik ve kuşkuya boğmuştur. Örneğin kimi insanların "proleter" kültürü üzerine uzun uzadıya ve fazlasıyla küstahça konuştukları kulağımıza geldiğinde ister istemez bu kuşku ve güvensizliğe kapılıyoruz. Başlangıç için gerçek burjuva kültürü ile yetinmeli; başlangıçta, bürokratik ya da serf kültürü gibi burjuva öncesi daha kaba kültürleri terk edebildiğimiz için se-

1 Lenin, *TE*, c: 33, sf: 487-502.
İlk kez Pravda'da 4 Mart 1923'te yayımlandı. 23 Ekim 1923'teki bir mektupta Troçki, Merkez Komitesi'ne, Politbüro'daki çoğunluğun başlangıçta bu makalenin yayımlanmasına tamamen karşı olduklarını bildirdi. En başta yalnızca Troçki ve Kamenev iken daha sonra diğerleri de Lenin'in görüşlerinin yayımlanmasına evet dediler. V.V. Kuibyshev, Kontrol Komisyonu Başkanı, başlangıçta makalenin Pravda'nın tek bir özel sayısına basılması, yalnızca Lenin'i kandırmak için böyle yayımlanmasını önerecek kadar ileri gitmişti. Bak: Troçki, *"MK'ye İkinci Mektup" Sol Muhalefetin Mücadelesi (1923-25)* (Newyork: Pathfinder, 1975), sf: 62.

vinmeliyiz. Kültürel konularda acelecİ ve yüzeysel önlemler en zararlı olanlardır. Genç yazarlarımızın çoğu ve komünistler bunu kafalarına iyice sokmalıdırlar.

Demek ki, devlet aygıtımız konusunda, geçmiş deneyimlerimizden, daha ağır ilerlemenin daha iyi olacağı sonucuna varmalıyız.

Devlet aygıtımız, umutsuz değilse de, öyle acınacak bir halde ki, kökleri geçmişte olan kusurlarıyla nasıl savaşacağımızı çok büyük dikkatle düşünmeliyiz; ki bu, geçmiş iktidardan düşürülmüş olsa da henüz ezilememiş ve uzak geçmişten kopmuş bir kültür düzeyine erişilmemiştir.

Kültür sözünü özellikle kullanıyorum, çünkü bu konularda ancak kültürümüz, sosyal yaşamımız ve alışkanlıklarımızın ayrılmaz parçası haline gelmiş sorunları aşılmış kabul edebiliriz. Toplumsal sistemimizdeki iyi yönlerin gereğince irdelenmediği, anlaşılmadığı ve göz ardı edildiğini; üstünkörü kavranıp, gerçeklemeden ya da sınanmadan, deneyden geçirilip sağlamlaştırılmadan öylece bırakıldığını söyleyebiliriz. Gelişmenin beş yıl içinde çarlıktan Sovyet sistemine geçildiği baş döndürücü bir hızla ilerlediği bir devrim çağında elbette başka bir şey beklenemez.

Artık bu konuda bir şeyler yapmanın zamanı gelmiştir. Aşırı hızlı ilerlemeye, böbürlenmelere kesinlikle kuşkulu yaklaşmalıyız. Her saat başı ilan ettiğimiz ileri adımları beynimizin süzgecinden geçirmeli, her dakikası üzerinde durmalı ve ardından bunların zayıf, yarım yamalak ve yanlış anlaşılmış adımlar olduklarını kanıtlamalıyız. Bu noktada en zararlı şey acelecilik olacaktır. En zararlı şey, en azından bir şeyler bildiğimiz ya da gerçekten yeni, gerçekten sosyalist, Sovyet ve benzeri adları hak edecek bir devlet aygıtı kurmak için gerekli unsurların birçoğuna sahip olduğumuz varsayımına güvenmek olacaktır.

Hayır, böylesi bir aygıttan, hatta yapısal öğelerinden gülünç denecek ölçüde yoksunuz ve bu aygıtı oluşturabilmek yıllar alacağından, buna bir zaman sınırlaması getirmememiz gerektiğini unutmayalım.

Bu aygıtı kurmak için gerekli hangi unsurlara sahibiz? Yalnızca iki. Biri, sosyalizm mücadelesine katılmış olan işçiler. Bunlar, yeterince eğitimli olmayan unsurlardır. Bizim için daha iyi bir aygıt kurmak isterler ancak bunu nasıl yapacaklarını bilmezler. Dolayısıyla da kuramazlar. Bunun için gerekli kültüre henüz erişememişlerdir ki gerekli olan da kültürdür. Bu noktada da birdenbire girişip işleri aceleye getirmekle, çaba ve güç harcayarak ya da genel olarak en üstün yeteneklerle hiçbir yere varılamaz. İkinci olarak, bilgi, eğitim ve öğretim unsurlarımız vardır, ancak bunlar tüm diğer ülkelerle karşılaştırıldığında gülünç derecede yetersizdir.

Bu noktada bilgi eksikliğimizi acelecilikle, hırsla ya da benzeri bir tutumla kapatmaya (ya da kapatabileceğimizi sanmaya) fazlasıyla eğilimli olduğumuzu da unutmayalım.

Devlet aygıtımızı yenilemek için ne pahasına olursa olsun öncelikle öğrenmek, sonra öğrenmek ve yine öğrenmek zorundayız ki bunun ardından öğrenmenin boş bir lakırdı ya da moda bir söz olarak kalmasına (tüm içtenliğimizle buna çok sık tanık olduğumuzu itiraf etmeliyiz) izin vermemeli, öğrenmenin gerçekten kendi varlığımızın bir parçası olması, sosyal yaşantımızın bütünüyle tamamlayıcı bir öğesi olması için uğraş vermeliyiz. Kısacası, burjuva Batı Avrupa'nın ileri sürdüğü istekler yerine, sosyalist olma yolundaki bir ülkeye yaraşır, yerinde isteklerde bulunmalıyız.

Yukarıda söylenenlerden çıkarılacak sonuçlar şöylece özetlenebilir: İşçi ve Köylü Denetimi'ni, gerçekten örnek bir kurum, devlet aygıtımızın düzeltilmesi yolunda bir araç haline getirmeliyiz.

İstenen yüksek düzeye ulaşılabilmesi için izleyeceğimiz kural, "Kumaşınızı biçmeden önce yedi kez ölçün," olmalıdır.

Bu amacı gerçekleştirmek için, toplumsal sistemimizde var olan en iyi öğelerden yararlanmalı ve yeni halk komiserliğini kurma yolunda bunu, son derece ihtiyatlı, düşünceli ve bilinçli bir biçimde yapmalıyız.

Yine bu amaç adına, toplumsal sistemimizde sahip olduğumuz en iyi unsurların, –örneğin, birinci olarak ileri düzeyde işçilerin, ikinci olarak da boş konuşmayacakları ve vicdanlarına ters düşecek tek bir söz etmeyeceklerinden emin olduğumuz, gerçekten aydın kişilerin– güçlüklerden kaçınmamaları ve kendilerini tam anlamıyla adadıkları amaca ulaşmada hiçbir mücadeleden çekinmemeleri gerekir.

Beş yıldır devlet aygıtımızı iyileştirmek için koşuşturuyoruz fakat bu, beş yıl içinde yararsız, boş hatta zararlı bir telaş olmakla kalmıştır. Bir şeyler yapıyoruz izlenimi vermişse de bu koşuşturmaca aslında kurumlarımızı ve beyinlerimizi tıkamaktan başka bir şey yapmıyordu.

Şimdi artık bir şeylerin değişme zamanıdır.

"Az olsun öz olsun," izlememiz gereken ilkedir. Şu kural uyarınca ilerlemeliyiz: Hiçbir şey elde etmek umudu olmaksızın telaş içinde didinip durmak yerine, iki ya da üç yılda iyi insan malzemesi elde edelim.

Bizim koşullarımızda bu kurala uymanın ve uygulamanın zor olacağını biliyorum. Bunun tersi bir kuralın bin bir boşluktan yararlanıp zorla yol alacağını da biliyorum. Yine biliyorum ki, çok büyük bir direnç gösterilmeli, yaman bir inatla direnilmelidir ve bizim için en azından ilk birkaç yıl bu alanda çalışmak cehennem azabı olacaktır. Ne olursa olsun yine de yalnızca böyle bir çabayla amacımıza ulaşabileceğimize ve gerçekten Sosyalist, Sovyet ve benzeri birçok adı hak edecek bir cumhuriyeti de ancak bu amacı gerçekleştirerek yaratabileceğimize inanıyorum.

Muhtemelen çoğu okur, ilk makalemde örnek olarak aktardığım rakamların çok düşük olduğunu düşünüyordur.[1] Bu rakamların düşüklüğünü göstermek için birçok hesap yapılacağından da eminim. Şu var ki, bu türden tüm hesaplamaların üstünde tutulması gerekenin, gerçekten örnek bir niteliğe erişme arzumuz olduğu kanısındayım.

Bana kalırsa, gerçekten ciddi bir biçimde devlet aygıtımızı iyileştirmek için çalışmamızın zamanı gelmiştir; bu noktada da acelecilikten daha zararlısı yoktur. İşte bu nedenle rakamların şişirilmesi için sert bir uyarıda bulunmak isterim. Bana göre, tersine bu konuda rakamları özellikle düşük tutmalıyız.

Gelin İşçi ve Köylü Denetimi Halk Komiserliği'nin bugün hiç de işe yarar bir yetki alanı olmadığını itiraf edelim. Herkes biliyor ki hiçbir kurum İşçi ve Köylü Denetimimiz'dekiler kadar kötü örgütlenmiş değildir ve bugünkü koşullar altında bu halk komiserliğinden hiçbir şey beklenemez. Şu birkaç yıl içinde öncelikle örnek olacak, ikinci olarak herkesin tam güvenini kazanacak ve üçüncü olarak da cümle âleme Merkez Kontrol Komisyonu gibi yüce bir kuruma ilişkin çalışmalarımızda haklılığımızı gösterecek bir kurum yaratmayı gerçekten istiyorsak, bu gerçeği kafamıza iyice kazımalıyız.

Bence memur kadroları için verilen tüm genel rakamları bir an önce ve kesinlikle geri çevirmeliyiz. İşçi ve Köylü Denetimi çalışanlarını özel bir dikkatle ve sıkı bir sınavdan geçirerek seçmeliyiz. Yoksa, en ufak bir güvenilirlik taşımayan, gelişigüzel yürütülen ve sözü hiç geçmeyen bir halk komiserliği kurmanın ne yararı olabilir ki? Bugün kafamızdan geçen yeniden yapılanma işine girişmemizde asıl hedef, bütün bunları ortadan kaldırmaktır bence.

1 Lenin burada, 8. Bölümde yer alan makalesindeki, İşçi ve Köylü Denetimi kadrosunun 1200'den 300-400'e indirilmeli yolundaki önerisine değiniyor.

Merkez Kontrol Komisyonu üyeleri olarak kabul ettiğimiz işçiler, kusursuz, kötülenecek tek bir yönü olmayan komünistlerden oluşmalıdır ve sanırım onlara çalışmalarındaki hedefleri ve gerekli yöntemleri öğretmek için yapılacak daha pek çok şey vardır. Ayrıca, bu çalışmalarında, görevlerine atanmadan önce üç kez sınavdan geçirilmiş belli sayıda sekreterin de yardımcı olarak yer alması gerekir. Son olarak, olağanüstü durumlarda doğrudan İşçi ve Köylü Denetimi çalışanları olarak kabul edeceğimiz memurlar, aşağıdaki koşulları yerine getirmelidirler:

Bir, birkaç komünist tarafından önerilmeliler.

İki, devlet aygıtımıza ilişkin bir bilgi sınavını geçmeliler.

Üç, devlet aygıtımızın kuramsal esasları, işletme, günlük çalışma esasları konusundaki sınavı vermeliler.

Dört, Merkez Kontrol Komisyonu Üyeleri ve kendi sekreterlikleriyle tüm aygıtın işleyişi konusunda güvenimizi sağlayacak büyük bir uyum içinde çalışmalılar.

Bu koşulların olağanüstü katı olduğunu biliyorum ve İşçi ve Köylü Denetimi'ndeki alaylı işçilerin çoğunluğunun bu koşulların uygulanamaz olduğunu söylemeleri ya da bunları alaya almalarından fazlasıyla korkuyorum. Ancak, İşçi ve Köylü Denetimi (İKD)'nin başındakilerden ya da bu örgütle ilgili herhangi birinden bana, İKD gibi bir halk komiserliğinin asıl amacının ne olduğunu dürüstçe söylemesini istiyorum. Sanırım bu onların neyin önemli olup neyin olmadığını ayırmalarına yardımcı olacaktır. Ya bu umutsuz durumdan kurtulmaya yönelik sayısız yeniden örgütleme girişimlerinden bir yenisine daha İKD için katlanmaya değmez; ya da yavaş, güç ve alışılmamış yöntemler kullanarak işe koyulup bu yöntemleri tekrar tekrar deneyerek gerçekten örnek, yalnızca konumu ve adı dolayısıyla değil kendi üstün nitelikleriyle de herkesin saygısını kazanacak bir kurum yaratmaya yönelmeliyiz.

Gerekli sabrı göstermeyecek, bu işe birkaç yılımızı adamayacaksak hiç uğraşmayalım daha iyi.

Bana göre bu kadar aceleye getirdiğimiz yüksek araştırma kurumlarını en aza indirip, sonra da gereğince örgütlü olup olmadıklarına bakarak çalışmalarını sürdürmelerine izin vermeliyiz ki bu da modern bilimin yüksek standartlarına uygunluğu ve bize bütünüyle yararlı olması koşulunu dayatmalıdır bu kurumlara... Bunu yaparsak, birkaç yıl içinde, işlevlerini yerine getirebilen, devlet aygıtımızı iyileştirmede sistemli ve sürekli çalışabilen bir kuruma, işçi sınıfının, Rus Komünist Partisi'nin ve cumhuriyetimizin tüm halkının güvenle omuz vereceği bir kuruma kavuşacağımızı umut etmek ütopya olmayacaktır.

Bu konudaki ön çalışmalara hemen başlanabilir. İKD Halk Komiserliği, hazırdaki yeniden örgütlenme planını kabul etse bugün ilk adımları atabilir ve görev tamamlanana dek acele etmeden, bugüne dek yapılmış olanları değiştirmekten çekinmeyerek yöntemli bir biçimde çalışabilirdi.

Bu konuda isteksizce varılacak çözümler son derece zararlı olur. İKD kadrosunun başka bir ölçüye dayanılarak belirlenmesi, aslında eski bürokratik anlayışlar, eski önyargılar, çoktan sırt çevrilmiş, dünyanın güldüğü görüşlerin temel alınması demektir.

Özünde sorun şudur:

Şimdi ya devlet aygıtı hakkında gerçekten bir şeyler öğrendiğimizi (beş yılda bir şeyler öğrenmiş olmamız da gerekir) ya da bunun için yeterince olgunlaşmadığımızı göstereceğiz. Eğer ikinciyse ortaya koyduğumuz, bu sorunla hiç uğraşmamamız daha iyi olur.

Eldeki insan malzemesiyle en azından bir halk komiserliğini sistemli bir biçimde yeniden kurabilecek kadarını öğrenmiş olduğumuzu varsaymak küstahlık olmayacaktır sanırım. Doğrusu

bu halk komiserliği de bütün bir devlet aygıtımız için model oluşturacaktır.

Genel olarak çalışma düzeni, özelde de işletme (yönetim/idare) konularında iki ya da daha fazla ders kitabından oluşan bir derleme yarışması açmalıyız. Esas olarak Yermansky'nin yayımladığı kitabı alabiliriz ancak parantez içinde Yermansky açık açık Menşevikler'e yakınlık duyar ve Sovyet sistemine gerekli ders kitabı derlemeye uygun değildir. Bir de Kerzhentsev'in son kitabı ile başka yarı ders kitabı derlemelerden de yararlanabiliriz.

Birkaç nitelikli ve dürüst kişiyi kaynak toplamak ve bu konuyu incelemek üzere Almanya ya da İngiltere'ye göndermeliyiz. ABD ya da Kanada'ya kimseyi gönderemezsek diye İngiltere'yi öneriyorum.

İKD'de çalışacak olanların, keza Merkez Kontrol Komisyonu adaylarının, gireceği ön sınav programını hazırlamak üzere bir komisyon oluşturmalıyız.

Bu ve benzeri önlemler İKD Halk Komiseri ya da çalışma arkadaşları ve Merkez Kontrol Komisyonu Prezidyumu'nu kesinlikle hiçbir güçlüğe sokmayacaktır.

Aynı zamanda Merkez Kontrol Komisyonu üyeliği için adaylar belirlemek üzere bir hazırlık komisyonu atanmalıdır. Bugün bu görev için Sovyet yüksekokullarının öğrencilerinden olduğu kadar tüm devlet birimlerindeki deneyimli işçiler arasından da fazlasıyla aday bulabileceğimizi umuyorum. Bu aday gruplarından biri ya da ötekini dışarda bırakmak pek doğru olmaz. Büyük olasılıkla tercih, birçok nitelik ve çeşitli erdemleri, değerleri bir araya getirecek biçimde karma bir kurum kadrosu oluşturma yönünde kullanılmalıdır. Sonuç olarak, aday listesi çıkarma görevi çok kapsamlı bir çalışma gerektirecektir. Örneğin, yeni halk komiserliği kadrosunun tek tip olması, örneğin

yalnızca memurlardan oluşması ya da propagandacı, baş nitelikleri girişkenlik ya da bu alandaki memurlara tümden yabancı çevrelere uyum sağlama yeteneği olan kişileri dışlaması hiç de hoş değildir.

Planımı akademik kurumlarınki ile karşılaştırırsam fikrimi daha iyi ifade edebileceğimi sanıyorum. Merkez Kontrol Komisyonu Üyeleri, kendi yüksek kurullarının öncülüğünde, Politbüro'nun tüm evrak ve belgelerini sistemli bir biçimde incelemelidir. Dahası, en küçük ve özel birimlerden en yüksek devlet kurumlarına dek tüm kurumlarımızdaki günlük çalışma düzenini incelerken zamanlarını çeşitli işlere göre doğru bir biçimde ayarlamalıdırlar. Son olarak da, işlevleri arasında kuramsal çalışma, yani kendilerini adamaya niyetlendikleri işin örgütlenme kuramı üzerine çalışmada veya yaşlı yoldaşların ya da örgütlenme çalışmalarıyla ilgili yüksek kurumlardaki öğretmenlerin rehberliğinde uygulamalı çalışmada bulunmalıdır.

Bununla birlikte, onların bu türden bir akademik çalışmayla sınırlı kalabileceklerini sanmıyorum. Ek olarak kendilerini; namussuz demeyeyim ancak buna benzer nitelikte kişileri yakalamayı öğrenme ve bunların hareketlerini, yaklaşımlarını perdeleyecek özel oyunları çözme diye adlandırmaktan çekinmediğim bir uğraşa da hazırlamak durumunda kalacaklardır.

Böylesi öneriler Batı Avrupa hükümet kurumlarında yapılsa, korkunç bir öfke, kızgınlık duygusuna kapılır, içerlerlerdi, ancak bizim bunu yapabilecek ölçüde bürokratlaşmamış olduğumuza inanıyorum. NEP, böyle bir düzenbazın yakalanabileceği fikri karşısında dehşete düşmemize yol açacak denli saygı kazanmış değildir henüz. Sovyet Cumhuriyetimiz öylesine yeni bir kuruluş ki ve çevremizi kuşatmış eskiden kalma öyle hantal yığınlar var ki, bunları birtakım oyunlarla, daha uzak kaynaklara, kimi zaman dolaylı araştırmalara yönelerek ortadan kaldırmamız gerektiği görüşü kimseyi şaşırtmayacaktır.

Ve bunda şaşkınlık gösteren birinin de alay konusu edileceğinden şüphemiz olmasın.

Yeni İKD'nin, Fransızların *"pruderie"* dedikleri bizim de gülünç derecede resmiyet ya da gösteriş diye nitelendirebileceğimiz, Sovyet ve parti bürokrasisinin işine gelecek tutumlardan temizlenmesini umalım. Şu da belirtilmelidir ki, Sovyet daireleri kadar parti birimlerimizde de bürokratlar vardır.

Yukarıda yüksek örgütlenme kurumlarında çalışma, çok çalışma gereğinden söz ederken, kesinlikle ne bir öğrenci gibi çalışmayı kastettim ne de yalnızca bir öğrenci gibi çalışma fikrine saplandım. Tek bir gerçek devrimci bile, umarım ki, "çalışma"nın kimi yarı şaka oyunlar, kurnazlıklar, hileler ve benzerine başvurmak diye de anlaşılmasına karşı çıkacağını düşünmeyecektir. Ağırbaşlı ve ciddi Batı Avrupa devletlerinde böyle bir fikrin insanları dehşete düşüreceğini ve tek bir dürüst memurun bunu kabul etmeyeceğini biliyorum. Yine de henüz onlar kadar bürokratlaşmamış olduğumuzu ve bu fikrin tartışılmasının aramızda eğlence konusu olmaktan başka bir sonuç doğuracağını sanmıyorum.

Gerçekten, eğlence ile hizmet neden bir arada olmasın ki? Gülünç, zararlı, biraz olsun gülünç ya da az da olsa zararlı bir şeyi açığa çıkarmak için neden eğlenceli ya da şaka yollu oyunlar yapmayalım ki?

Bana öyle geliyor ki, İşçi ve Köylü Denetimi bu görüşleri incelemeye yönelirse çok kazançlı çıkacaktır ve böylece Merkez Kontrol Komisyonumuz ile İşçi ve Köylü Denetimi'ndeki çalışma arkadaşlarının kazandığı birkaç parlak zaferin yer aldığı başarı listesi, gelecekteki İşçi ve Köylü Denetimi ile Merkez Kontrol Komisyonu Üyeleri'nin, resmi ve ciddi kitaplarda kolay kolay adı geçmeyecek yerlerdeki başarıları ile zenginleşecektir.

Bir parti kurumu bir Sovyet kurumuyla nasıl bütünleşebilir? Bu öneride uygunsuz bir şey yok mu?

Bu soruları kendi adıma değil, yukarıda Sovyet kurumları kadar parti kurumlarımızda da bürokratlarımız var derken gönderme yaptığım kişiler adına soruyorum.

Fakat, çalışmalarımıza yararı olacaksa, gerçekten neden bu iki kurumu birleştirmeyelim? Böyle bir bütünleşmenin, ta başında bunun uygulandığı Dış İşleri Halk Komiserliği'ne çok yarar sağladığını hiçbirimiz görmüyor muyuz? Politbüro, dış güçlerin hamlelerine karşılık olarak, daha saygılı bir deyimle kurnazlıklarının önüne geçmek için gerekli hamlelerle ilgili önemli önemsiz pek çok sorunu parti açısından ele almıyor mu? Bir Sovyet kurumu ile bir parti kurumunun böyle esnek bir biçimde bütünleşmesi, politikamızda büyük bir güç kaynağı değil midir? Yararlılığını kanıtlamış, dış politikamızca tümüyle benimsenmiş ve bu alanda hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak denli alışılmış bulunan bu bütünleşme, devlet aygıtımızın tamamı için de en az bu kadar (aslında, daha da fazla) uygun olacaktır diye düşünüyorum. İKD'nin işlevleri devlet aygıtımızı bütünüyle kapsamaktadır ve etkinlikleri, ayrımsız bütün devlet kurumlarını etkilemelidir: Yerel, merkezi, ticari, salt yönetsel, eğitimsel, arşiv, tiyatro... vb.; kısaca ayrımsız tüm kurumları.

Öyleyse bu kadar geniş bir etkinlik sahası olan ve dahası olağanüstü bir biçimsel esneklik gerektiren bir kurumun, bir Sovyet kontrol kurumu ile bir parti kontrol kurumu arasında bu özel bütünleşmeyi kabul etmesine neden olanak tanınmasın?

Buna engel hiçbir şey görmüyorum. Üstelik böyle bir bütünleşmenin de, çalışmalarımızda başarıya ulaşmanın tek güvencesi olduğunu düşünüyorum. Sanırım bu konudaki kuşkuların tamamı hükümet dairelerimizin en tozlu köşelerinden yükselmektedir ve yine sanırım bu kuşkulara ancak gülüp geçilmelidir.

Bir başka kuşku da; eğitimsel etkinlikleri resmi etkinliklerle birleştirmek amaca uygun mudur? Bence bırakın amaca uygunluğunu üstelik zorunludur da. Genel olarak konuşacak olursak, Batı Avrupa devlet biçimine karşı devrimci tarzımıza karşın, bu devlet biçiminin en zararlı ve en gülünç bir dizi önyargısına kapılmaktan da kendimizi alamamışız; bir ölçüde bu önyargılar bize, bunların bulanık sularında sürekli balık avlama peşinde koşmuş olan sevgili bürokratlarımızca bulaştırılmıştır, hem de bilerek. Ve bu bulanık sularda öyle büyük boyutlarda avlanmışlardır ki yalnızca aramızdaki körler bu boyutları görmeyi başaramamışlardır.

Her toplumsal, ekonomik ve politik ilişki sahasında "korkunç" derecede devrimciyizdir. Ancak devlet dairelerinin yönetim biçimi ve süregelen tarzlarının gözlemlenmesine ve buna öncelik verilmesine sıra geldi mi, "devrimciliğimiz" genelde en köhne çarklara takılıp kalıyor. Toplumsal yaşantımızdaki büyük sıçramalara en ufak bir değişiklik önerildi mi, şaşırtıcı bir ürkekliğin eşlik ettiği çok ilginç olgularla karşılaştığımız az olmamıştır.

Bu doğaldır; çünkü ileri atılan en cesur adımlar, uzun süre kuramsal incelemelere sokulup büyük ölçüde ve hatta bütünüyle kuramsal olarak geliştirilen bir alana özgüdürler. Ruslar, çalışmadıkları zamanlarda bunaltıcı bürokratik gerçeklerden uzaklaşıp alışılmışın dışında gözü pek kuramsal kurgularla uğraşarak avunurlardı ve bu nedenle ülkemizde bu cesur kuramsal kurgular olağandışı tek yanlı bir niteliğe bürünmüştür. Genel kurgulardaki kuramsal cesaret, günlük büro işlerine ilişkin kimi önemsiz reformlara karşı duyulan şaşırtıcı ürkeklikle aynı oranda olmuştur.

Büyük tarım devrimi başka hiçbir ülkede örneğine rastlanmayan bir cesaretle yürütülürken, devlet dairelerinin günlük işleriyle ilgili onuncu dereceden bir reform söz konusu oldu mu,

hayal gücü tökezlemiştir; genel sorunlarda parlak çözümler üretmiş olan genel önerilerin, böyle küçük reformlara uyarlanmasında hayal gücü ya da sabıra yer verilmemiştir.

İşte bu nedenle, çok küçük değişiklikler söz konusu olduğunda bile gösterilen şaşırtıcı bir düşünsel çekingenlik ile bugünkü yaşantımızda süregiden kayıtsız gözü peklik el ele, kol kola yürümektedir.

Gerçekten büyük devrimler, eskiyle, eskiye dönük olanla eskinin en ufak bir izini bile taşımayan yeniye yönelik soyut çaba arasındaki çelişkilerden doğduğu için, yukarıda söylediğim her şeyin gerçekten büyük devrimlerin hepsinde böyle olduğunu düşünüyorum.

Devrim ne kadar çabuk gerçekleşirse, bu çelişkilerin birçoğu da bir o kadar uzun sürecektir.

Bugünkü yaşamımızın genel özelliği şudur: Kapitalist endüstriyi yıktık ve Ortaçağ kurumlarıyla toprak mülkiyetini yerle bir etmek için elimizden gelenin en iyisini yaptık ve böylece proletaryanın devrimci mücadelesinin sonuçlarına güvendiğinden onun izinde yürüyen küçük, çok küçük bir köylülük yarattık.

Ancak, özellikle NEP düzeninde ekonomik zorunluluk küçük ve çok küçük köylünün üretkenlik düzeyini son derece düşük tutmayı gerektirdiğinden, daha gelişmiş ülkelerde sosyalist devrim zafere ulaşana dek yalnızca köylünün proletaryaya olan güveni ile ayakta durmak, bizim için kolay değildir. Ayrıca, uluslararası durum da Rusya'yı geriletmiş ve halkın emek üretkenliğini büyük ölçüde savaş öncesindeki çok düşük düzeye indirmiştir. Batı Avrupalı kapitalist güçler, bizi geriletmek için, kısmen bilerek kısmen de bilmeden, ellerinden geleni yaptılar; ülkeyi olabildiğince çökertmek için Rusya'daki iç savaştan yararlanmayı da ihmal etmediler. Emperyalist savaştan çok kazançlı görünen çıkış yolu buydu, açıkçası.

Şöyle bir savları vardı: "Rusya'daki devrimci sistemi yıkamazsak, her şeye rağmen sosyalizme doğru ilerleyişini engelleyemeliyiz." Ve kendi bakış açılarıyla başka bir savda da bulunamazlardı. Sonunda sorunu yarı yarıya çözmüşlerdi. Devrimin yarattığı yeni sistemi yıkamadılar ama sosyalistlerin tahminlerini haklı çıkaracak, üretim güçlerini büyük bir hızla geliştirmelerini sağlayacak, hepsi bir arada olursa sosyalizmi üretecek olan tüm potansiyelleri geliştirecek adımın bir an önce atılmasını engellediler; sosyalistler, yoksa herkese, sosyalizmin içinde dev güçler taşıdığını ve insanlığın artık olağanüstü parlak tasarılarının gelişimine sahne olacak yeni bir aşamaya girmiş olduğunu kanıtlayabileceklerdi.

Bugünkü biçimiyle uluslararası ilişkiler sistemi, bir Avrupa devleti olan Almanya'nın kazanan ülkelerin kölesi olduğu bir sistemdir. Dahası, Batı'nın en eskileri olan bir sürü devlet, bu zaferleri dolayısıyla, ülkelerindeki ezilen sınıflara kimi önemsiz –önemsiz olsalar da bu ülkelerdeki devrimci hareketi gerietecek ve "sınıf ateşkesi[1]" benzeri bir anlaşma yaratacak nitelikte– ödünler verir konumdadır.

Aynı zamanda, son emperyalist savaşın bir sonucu olarak, Doğu ülkelerinden Hindistan, Çin gibi kimileri de köklerinden bütünüyle ayrılmışlardır. Gelişimleri tamamen Avrupa kapitalist çizgisine kaymıştır. Avrupa'nın mayası bu ülkeleri de etkilemeye başlamıştır ve bugün, bu ülkelerin dünya kapitalizmini bunalıma sürükleyecek bir gelişme sürecine girdikleri bütün dünyada bilinmektedir.

Bu durumda karşımıza çıkan soru şu: "Batı Avrupalı kapitalist ülkeler sosyalizme doğru gelişimlerini tamamlayana dek,

1 Lenin dünya kapitalizminin savaş sonrası durumundaki evrimleşmeyi ve bunun Sovyet Komünist Partisi'nin Haziran ve Temmuz 1921'deki Komünist Enternasyonal Üçüncü Kongresi'ne sunduğu tezler ve raporlarda yer alan taktikleri ile ilişkisini açıklamıştır. Bak: Lenin, *CW*, c: 32, sf: 453-496.

küçük ve çok küçük köylü üretimimizle ve bugünkü yıkıntılı halimizle ayakta kalabilecek miyiz?" Ancak Batı Avrupalı kapitalist ülkeler bizim daha önceden beklediğimizden farklı bir yol izlemekteler. Bunlar, sosyalizmin giderek "olgunlaşması" ile değil kimi ülkelerin başkalarınca sömürülmesi, emperyalist savaşta yenilen ülkelerin Doğu ülkeleriyle birlikte sömürülmesi yoluyla sosyalizme doğru gelişim çizgisini tamamlıyorlar. Diğer yandan, ilk emperyalist savaşın bir sonucu olarak Doğu kesinlikle devrimci harekete, dünya devrimci hareketinin girdabına çekilmiştir.

Bu durumda ülkemiz için hangi taktikler önerilebilir? Besbelli ki şunlar: İşçi hükümetimizi korumak ve küçük ve çok küçük köylülüğü bu hükümetin liderliği ve yetkisi altında tutmak için aşırı dikkat göstermeliyiz. Bir üstünlüğümüz var ki, o da, şimdi bütün dünyanın, bir dünya sosyalist devrimine yol açacak bir hareketin içinde yer almakta oluşudur. Ancak, emperyalistlerin dünyayı iki kampa bölmeyi başarmış olmaları gibi bir sakıncalı durum da söz konusu... Bu bölünme, –gerçekten ileri, kültürlü ve kapitalist bir gelişim ülkesi olan– Almanya'nın doğrulabilmesi son derece güç olduğundan, büsbütün karmaşık bir hal almaktadır. Batı denilen tüm kapitalist güçler, Almanya'nın kafasını gagalayıp ayağa kalkmasını engellemektedir. Öte yandan –insanın başına gelecek en sefil hale düşürülmüş yüzlerce milyon sömürülen emekçi halkıyla– bütün Doğu, fiziksel ve maddi gücü çok daha küçük Batı Avrupa devletlerinin fiziki, maddi ve askeri gücü ile bile kıyaslanamayacak bir konuma getirilmiştir.

Kendimizi bu emperyalist ülkelerle çıktı çıkacak bir çatışmadan kurtarabilir miyiz? Batının gelişen emperyalist ülkeleri ile Doğunun gelişen emperyalist ülkeleri arasındaki iç çekişmeler ve çatışmaların, Batı Avrupalı karşı-devrimcilerin Rus karşı-devrimcileri destekleme kampanyasının, Batı ve Doğu

karşı-devrimciler kampındaki, Doğulu ve Batılı sömürgeciler kampındaki, Japonya ve ABD kampındaki çatışmalar yüzünden çökmesiyle verilen soluk alma fırsatının bir ikincisini sağlayacağı yolunda umutlanabilir miyiz?

Sanırım bunun yanıtı, sorunun pek çok etkene bağlı olduğu ve mücadelenin genel sonucunun, uzun dönemde kapitalizmin kendisinin dünya nüfusunun büyük çoğunluğunu bu mücadele için eğitiyor ve yetiştiriyor olması dolayısıyla, tahmin edilebileceği şeklinde olabilir.

Son çözümlemede, mücadelenin sonucu, Rusya, Hindistan, Çin ve benzeri ülkelerin dünya nüfusunun ezici bir çoğunluğunu oluşturduğu gerçeği ile belirlenecektir. Son birkaç yıl içinde, olağanüstü bir hızla kurtuluş (özgürleşim) mücadelesine sokulmuş olan bu çoğunluktur, dolayısıyla dünya mücadelesinin kesin sonucu konusunda en ufak bir kuşku bile duyulamaz. Bu bağlamda, sosyalizmin mutlak zaferi tam ve kesin bir güvence altındadır.

Ne var ki, bizi ilgilendiren sosyalizmin mutlak zaferinin kaçınılmazlığı değil, bizim, yani Rus Komünist Partisi'nin, bizim, yani, Rus Sovyet Hükümeti'nin, Batı Avrupalı karşı-devrimci devletlerin bizi ezmesini engellemek için izlemesi gereken taktiklerdir. Karşı-devrimci emperyalist Batı ile devrimci ve milliyetçi Doğu arasında, dünyanın en uygar ülkeleri ile çoğunluğu oluşturan geri kalmış doğu ülkeleri arasında çıkması olası bir askeri çatışmaya dek varlığımızı güvencede tutmak için, bu çoğunlukta yer alan ülkelerin uygarlaşması gerekir. Biz de, gerekli politik koşullara sahip olsak da, sosyalizme doğrudan geçmemizi sağlayacak düzeyde uygarlaşmış değiliz. Kendimizi kurtarmak için aşağıdaki taktikleri benimsemeli ya da aşağıdaki politikayı izlemeliyiz.

İşçilerin köylülere öncülük ettiği, köylülerin güvenini kazandığı ve toplumsal ilişkilerimizden her türlü savurganlık izi-

ni kaldıracak en sağlıklı ekonomiyi uyguladığı bir devlet kurmak için uğraşmalıyız.

Devlet aygıtımızda olabildiğince büyük kısıtlamalara gitmeliyiz. Çarlık Rusya'sından, bürokratik kapitalist devlet yapısından artakalmış büyük miktarlardaki savurganlık izlerinin tamamından arınmalıyız.

Bu, köylünün kısıtlanacağı bir iktidar mı yaratır?

Hayır. İşçi sınıfının köylülere öncülük etmesini sağlarsak, devletimizin ekonomik yaşamında olabilecek en büyük tasarrufa (kısıtlamalara) giderek, böylece oluşan birikimlerimizi, geniş ölçekli makine endüstrisini geliştirmeye, turbanın hidrolik araçlarla çıkarılmasına, elektrik enerjisi ağını büyütmeye, Volkhov Enerji Projesi'ni[1] tamamlamaya harcayabileceğiz.

Umudumuz bunda; yalnızca bundadır. Ancak bunu başardığımız zaman, deyim yerindeyse, atlarımızı değiştirebilecek, köylünün, Rus köylüsünün yoksulluk atını, yıkık bir köylü ülkesi için hazırlanmış ekonomi atını bırakıp altımıza, proletaryanın aradığı ve binmesi gereken; geniş ölçekli makine endüstrisi, elektrik sistemi, Volkhov Enerji İstasyonu ve benzeri atını çekebileceğiz.

Çalışmalarımızın, politikamızın, taktiklerimizin, stratejimizin genel planının yeniden örgütlenmiş İşçi ve Köylü Denetimi'nin işlevleriyle zihnimde işte böyle bağlantılandırıyorum. Bana göre, İşçi ve Köylü Denetimi'ni olağanüstü yüksek bir konuma getirmede, ona Merkez Komitesi'yle eşit haklara sahip bir liderlik niteliği kazandırmada göstermemiz gereken olağanüstü özen ve dikkati haklı çıkaran da budur.

Ve bu haklılık da, ancak hükümet yapımızı, mutlak gereklilik taşımayan her şeyi olabildiğince ayıklayıp arındırdığımız-

1 Volkhov Nehri üzerindeki hidroelektrik enerji santralı Sovyetler Birliği'nin yaygın elektrik enerjisi yapım projelerinden ilki idi. 1926'da tamamlandı.

da varlığımızı sürdürebileceğimizden emin olmamızda yatar. Ayrıca, böylece bir küçük köylü ülkesi ya da tümüyle kısıtlanmış bir ülke düzeyinde değil sürekli geniş ölçekli makine endüstrisine doğru ilerleyen bir düzeyde varlığımızı sürdürebileceğiz.

Bunlar İşçi ve Köylü Denetimimiz için düşlediğim yüce görevlerdir. İşte bu nedenle en yetkili parti organı ile "sıradan" bir halk komiserliğinin bütünleşmesini tasarlıyorum.

LEON TROÇKİ'ye

5 Mart, 1923

(Çok Gizli)

(Özel)

Sevgili Yoldaş Troçki,

Parti MK (Merkez Komitesi)[1]'nde Gürcistan davasının savunmasını üstlenmenizi içtenlikle rica ediyorum. Bugün bu dava, Stalin ve Dzerzhinsky'nin baskıcı ellerindedir ve onların tarafsızlığına güvenemem. Tam tersi. Bunun savunmasını üstlenmeyi kabul ederseniz huzurlu olabilirim. Eğer herhangi bir nedenle bu işi kabul etmezseniz davayla ilgili her şeyi bana geri gönderin. Bunu, kabul etmediğinizin bir işareti olarak düşüneceğim.

En içten yoldaşça selamlarımla,

Lenin[2]

---

1 Lenin, *TE*, c: 45, sf: 607. Bu ve sonraki iki mektup, çalışmalarının toplu halde yayımlandığı 5. Rusça baskısında ilk kez yer almıştır. Troçki'ye ve Gürcü Komünistlere Mektuplar'a, 1927'de Troçki tarafından "Parti Tarihi Bürosuna Mektup"unda yer verilmiştir. Bak: Trotsky, *Stalin School of Falsification*, sf: 69.
Lenin'in Troçki'ye gönderdiği 5 Mart tarihli mektup sonrasında Lenin'e, Dzerzhinsky Komisyonu'nun Gürcistan soruşturmasını gözden geçirmek üzere kendi özel kadrosuyla oluşturduğu gizli komitenin toplanmasından iki gün önce bir rapor geldi. Kendi özel kadrosunun raporundan varılan sonuç bu kitabın 1 no.lu ekinde verilmiştir. Lenin, Troçki'e gönderdiği bu nota "Milliyetler ya da Özerkleştirme Sorunu"nun (5. bölümde verilmiştir) bir kopyasını iliştirmiştir. Bu Politbüro'nun başka bir üyesine bu yazının ilk gösterilişidir. Lenin Gürcü komünistleri savunmayı kabul eden Troçki'nin yanıtını da almıştır.

2 Mektuba iliştirilen ayrı bir kâğıtta Lenin'in sekreterlerince yazılan şu not bulunmaktadır: "Yoldaş Troçki, Vladimir İlyiç, telefonda size bildi-

rilen bu mektuba bilginize sunulmak üzere Yoldaş Kamenev'in çarşamba günü Gürcistan'a gideceğinin de eklenmesini istemişti ve oraya kendinizin görevli olarak gönderilmesini isteyip istemediğinizi soruyor. 5 Mart, '23" (Lenin, *TE*, c: 45, sf: 607).

1923 Mart'ının sonlarındaki bir Merkez Komitesi Toplantısı'nda Troçki, Transkafkasya (Kafkasya Ötesi) Federasyonu'nun aşırı merkezi yapısını keskin bir dille eleştiren, Gürcistan'daki muhalif komünistlerin ulusal sorun üzerine yanlış bir politika yürütmüş olduklarını kabul etmeyen ve Ordzhonikidze'nin Gürcistan'dan geri çağrılmasını öneren bir önerge sundu. Önerge geçmedi.

Troçki'nin ulusal sorun konulu 19 Mart 1923 tarihli makalesi ve Lenin'in sekreteri Fotieva'nın, Lenin'in bu makaleye verdiği önemi vurgulayan ve Lenin'in Troçki'i bu konudaki görüşlerini savunmakla görevlendirdiğini belirten 16 Nisan 1923 tarihli mektubu için bak: Ek: 3.

JOSEPH STALİN'e

5 Mart, 1923

(Çok Gizli)

(Özel)

(Kopyaları Kamenev ve Zinoviev Yoldaşlara)

Sevgili Yoldaş Stalin,

Karıma telefon edip çirkin sözler söyleyecek kadar kabalaştınız.[1] Kendisi size bunu unutmaya hazır olduğunu söylemişse de Zinoviev ve Kamenev ondan olanları öğrenmişlerdir. Bana karşı yapılan bir şeyi öyle kolay unutmaya niyetim yok ve elbette karıma yapılan her şeyi kendime de yapılmış sayarım. Dolayısıyla sizden sözlerinizi geri alıp özür dilemek ya da aramızdaki ilişkileri koparmak arasında tercih yapmak üzere iyice düşünmenizi istiyorum.

Saygılarımla,

Lenin

1 Lenin, *TE*, c: 45, sf: 607-608.

P.G. MDİVANİ, F.Y. MAKHARADZE ve DİĞERLERİNE

6 Mart, 1923

(Çok Gizli)

(Kopyaları Troçki ve Kamenev'e)

Mdivani, Makharadze ve diğer Yoldaşlara

Sevgili Yoldaşlar,

Davanızı tüm kalbimle destekliyorum.[1] Ordzhonikidze'nin kabalığı ve Stalin ile Dzerzhinsky'nin kayıtsızlığına öfkeliyim. Sizin için notlar ve bir konuşma hazırlıyorum.

Saygılarımla,

Lenin

1 Lenin, *TE*, c: 45, sf: 608.

(1921, 1923)

EK 1

GÜRCİSTAN ve TRANSKAFKASYA SOVYET CUMHURİYETLERİ ADINA MÜCADELESİNDE LENİN

G.K. ORDZHONİKİDZE'ye MEKTUP

2 Mart, 1921

Sergo Ordzhonikidze.

Sovyet Gürcistan'a olan içten selamlarımı, Gürcü komünistlere, özellikle de tüm Gürcü Devrimci Komite Üyeleri'ne iletin lütfen.[1] Onlardan özel ricam, aşağıda sıraladığım üç sorun üzerinde tümüyle uzlaşıp uzlaşmadığımızı bana bildirmeleri:

Bir, işçilerle yoksul köylülerin bir an önce silahlandırılması ve güçlü bir Gürcü Kızıl Ordu'sunun oluşturulması.

İki, Gürcü aydınları ve küçük tüccarlarına ayrıcalıklar verilmesinde özel bir politika izlenmesi. Bunların devletleştirilmesinin düşüncesizlik olmasının yanında, konumlarını iyileştirmek ve kendi küçük ticaretlerini sürdürmelerini sağlamak için belli ödünler verilmesine gerek olduğu da kabul edilmelidir.

Üç, ayaklanmadan önce Gürcistan'da belli koşullarla Sovyet gücün varlık göstermesi fikrine tamamıyla karşı çıkmış bulunan Zhordania ya da benzeri Gürcü Menşevikler'in oluşturduğu bir bloğa uygun bir ayrıcalık düşünülmesi son derece önemlidir.

Gürcistan'ın hem yerel hem de uluslararası konumunun, kendi komünistlerinin Rus modelini mekanik olarak kopyalamaktan kaçınmayı gerektirdiğini lütfen aklınızdan çıkarmayın. Tüm küçük burjuva unsurlara daha büyük ayrıcalıklar verilmesine dayanan kendi esnek taktiklerini ustaca ortaya koymalıdırlar.

Lütfen yanıtlayınız.

Lenin

1 Lenin, *TE*, c: 32, sf: 160.

AZERBAYCAN, GÜRCİSTAN, ERMENİSTAN, DAĞISTAN ve DAĞLILAR CUMHURİYETİ KOMÜNİSTLERİNE

14 Nisan, 1921

Kafkasya Sovyet Cumhuriyetleri'ne en içten selamlarımı gönderiyorum ve sıkı ittifaklarının, burjuva sisteminde benzeri görülmemiş ve kapitalist sistemde imkânsız bir ulusal barış modeli olarak hizmet vereceği umudunu dile getirmek istiyorum.[1]

Kafkasya milliyetlerinden işçi ve köylüler arasındaki ulusal barış kadar önemli olmakla birlikte, bu, sosyalizme geçiş süreci olarak Sovyet gücünü sürdürmek ve geliştirmek açısından daha da önemlidir. Bu, güç ama tamamıyla mümkün bir görevdir. Başarıyla yerine getirilmesi için en önemli şey, Transkafkasya komünistlerinin kendi ve cumhuriyetlerinin konumlarının Rusya Sovyet Sosyalist Federatif Cumhuriyeti (RSSFC)'nin konumu ve koşullarından ayrı, özel oluşunun tümüyle ayırdında olmaları gereğidir; taktiklerimizi kopyalamaktan kaçınmaları, bu taktikleri farklı somut koşullara uygun biçimde dikkatle uyarlamaları gerekmektedir.

Rusya Sovyet Cumhuriyeti dışarıdan hiçbir politik ya da askeri yardım almamıştır. Tersine, yıllarca ve yıllarca itilaf devletlerinin askeri saldırıları ve ablukalarına karşı mücadele vermiştir.

1 Lenin, *TE*, c: 32, sf: 316-318'de alınmıştır. Dağlılar Cumhuriyeti bugünkü Kuzey Osetya, Çeçenya ve Dağıstan diye bilinen cumhuriyetleri kapsıyordu.

Kafkasya Sovyet Cumhuriyetleri RSSFC'den politik ve askeri yardım almıştır. Bu başlı başına büyük bir farktır.

İkinci olarak, bugün Gürcistan, Azerbaycan, Ermenistan, Dağıstan ve Dağlı Beyaz Muhafızlar'a itilaf devletlerinden gelecek bir saldırı ya da askeri yardım konusunda korkmak için bir neden yoktur. İtilaf devletleri Rusya'da "parmaklarını yakmışlardır" ve bu büyük olasılıkla onları belli bir süre daha dikkatli olmaya zorlayacaktır.

Üçüncü olarak, Kafkas Cumhuriyetleri Rusya'dan bile daha belirgin bir yapıya sahiptir.

Dördüncü olarak, Rusya ekonomik alanda ileri kapitalist ülkelerden soyutlanmıştır ve hâlâ da büyük ölçüde bu konumdadır. Kafkasya kapitalist Batı ile ticaret yapmaya ve "birlikte yaşamaya" daha çabuk ve daha kolay geçecek bir konumdadır.

Tüm farklılıklar bunlarla kalmıyor, ancak farklı taktikler gereğini göstermek açısından yeterlidirler.

Daha ölçülü ve dikkatli bir uygulamaya gitmek zorundasınız ve küçük burjuvazi, aydınlar sınıfı ve özellikle de köylüye ayrıcalıklar tanımaya daha hazırlıklı görünmelisiniz. Kapitalist Batı'dan, bir ayrıcalıklar politikası ve ticaret yoluyla her olasılığı kullanarak, hızla ve yoğun bir şekilde ekonomik açıdan yararlanmalısınız. Petrol, manganez, kömür (Tkvarcheli madenleri) ve bakır çok zengin mineral kaynaklarınızdan bazıları. Dış ülkelerle geniş bir ayrıcalıklar politikası ve ticaret geliştirmek için her türlü olanağınız var.

Bu da geniş bir ölçekte, kararlılık, beceri ve dikkatle yapılmalıdır; bu olanaklar işçi ve köylülerin koşullarını düzeltmek ve aydın sınıfı ekonomik yapılanma çalışmalarına katmak için sonuna kadar kullanılmalıdır. İtalya, Amerika ve diğer ülkelerle yapılacak ticaret aracılığıyla zengin toprağınızın üretici güçlerini, su kaynaklarınızı ve sulamayı geliştirmek için her tür çabayı göstermelisiniz ki, bu özellikle tarımı ve hayvancılığı ilerletmenin bir yolu olarak önem taşır.

RSSFC'den ayrı olarak Kafkas Cumhuriyetleri'nin yapabileceği ve yapması gereken, sosyalizme daha yavaş, daha dikkatli ve daha sistemli bir geçişi sağlamaktır.

Bizim taktiklerimizden ayrı olarak anlatmanız gereken de, gerçekleştirebilmeniz gereken de budur.

Dünya kapitalizminin duvarında ilk gediği açmak için savaştık. Gedik açıldı. İtilaf ülkeleri, onların ablukaları ve askeri yardımları ile desteklenen Beyazlar, Sosyalist Devrimciler ve Menşevikler'e karşı verdiğimiz korkunç ve insanüstü bir savaşta mevzilerimizi kaptırmadık.

Siz, Kafkas komünisti yoldaşlar, bir gedik açmak zorunda değilsiniz. 1921'deki uygun uluslararası durumdan yararlanmayı bilmeli ve daha dikkatli, daha teknik biçimde yenisini kurmayı öğrenmelisiniz. 1921 Avrupa'sı ve 1921 dünyası, 1917 ve 1918'dekiyle aynı değildir.

Taktiklerimizi kopya etmeyin fakat ayırıcı özelliklerinin nedenlerini, onları ortaya çıkaran koşulları ve sonuçlarını çözümlemeye gidin; ezberi bırakın ve 1917-21 deneyiminin ruhu, özü ve derslerinden yararlanın. Kapitalist ülkelerle, ekonomik temelinizi bir an önce atmanız adına ticarete girmelisiniz. Bu onlara onlarca milyon değerinde değerli minareller sağlamak anlamına da gelse bedeli konu edilmemelidir.

Köylülerin koşullarını düzeltmek için doğrudan bir çabaya girmeli, yaygın elektriklendirme ve sulama projelerine başlamalısınız. Şu anda en çok gereksindiğiniz sulama sistemidir, çünkü bu, araziyi canlandırmada, yeniden üretmede, geçmişi gömüp sosyalizme geçişi daha kesinleştirmede her şeyden daha etkin bir unsurdur.

Umarım bu çalakalem ifadelerimi bağışlarsınız: Bu mektubu çok kısa sürede yazmak zorundaydım, çünkü Yoldaş Myasnikov'la göndermek istiyordum. Bir kez daha, Kafkasya Sovyet Cumhuriyetleri'ndeki işçi ve köylülere en iyi dileklerimi ve selamlarımı gönderiyorum.

N. Lenin

TRANSKAFKASYA CUMHURİYETLERİ FEDERASYONU ÜZERİNE STALİN'e NOTA

28 Kasım, 1921

Yoldaş Stalin, temelde sizinle aynı fikirdeyim ancak ifade biçiminin biraz değiştirilmesinden yanayım.[1]

I. Bir Transkafkasya Cumhuriyetleri Federasyonu ilkede tamamen doğruyken ve mutlaka tamamlanması gerekirken, hemen gerçekleştirilmesi zamansız kabul edilmelidir, yani, tartışılması, yayılması ve alt Sovyet birimlerince benimsenmesi belli bir zaman alacaktır.

II. Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycan Merkez Komiteleri'ne, federasyon sorununu parti içinde ayrıntılarıyla tartışmaya sokması, işçi ve köylü kitleleri aracılığıyla bir federasyon oluşturma adına etkin bir propaganda yürütmesi ve bu cumhuriyetlerin her birindeki Sovyet Kongreleri'nde bu yönde kararlar alınmasını sağlaması yolunda (Kafkasya Bürosu aracılığıyla) talimat verilmelidir. Ciddi bir muhalefet yükselirse, Merkez Komitesi Politbüro'su, Rus Komünist Partisi doğru bir biçimde ve zamanında bilgilendirilmelidir.

Lenin

1 Lenin, *TE*, c: 33, sf: 127. Bu nota ilk olarak, 1923'te On İkinci Rus Komünist Partisi Kongresi için hazırlanan belgelerin bir parçası olarak yayımlanmıştır.

DZERZHİNSKY KOMİSYONU'nun VARDIĞI SONUÇLAR KONUSUNDA

3 Mart, 1923

I. Dzerzhinsky Komisyonu aşağıdaki sonuca varmıştır.[1]

"Başlangıçta Kafkas Bürosu'nun izlediği ve sonra da Transkafkasya Bölge Komitesi, özelde Yoldaş Ordzhonikidze'nin izlediği politik çizgi, RKP Merkez Komitesi'nin talimatlarına tamamen uygundu ve tümüyle doğruydu."

"Yoldaş Ordzhonikidze'nin çizgisi RKP Merkez Komitesinin talimatlarına tamamen uygundu."

İki çizgiyi birbirinden ayırmak gereklidir:

1 Bu belge, daha önce başka bir dilde yayımlanmamış olup, Şubat ve Mart 1923'te sekreterlerinden üçü tarafından Lenin için düzenlenen bir raporun son bölümüdür. Dzerzhinsky başkanlığında Gürcistan'daki son olayları soruşturmakla görevli komisyonun raporundan yola çıkılarak hazırlanmıştır.
Sol yandaki tırnak içinde yazılı olanlar Dzerzhinsky Komisyonu'nun bulgularını özetlemektedir. Bunların yanı sıra Lenin'in sekreterleri de kendi vardıkları sonuçları aktarmışlardır.
Komisyonun ortaya çıkarmış olduğu olaylardan biri de, Ordzhonikidze'nin Gürcistan'daki KP muhalif liderlerinden biri olan Kobakhidze'ye fiziksel saldırıda bulunuşuydu (Bak: 5. Bölüm, Dipnot: 12). Bu olaylar 12 Aralık'ta, o sıralar ciddi bir hastalığın pençesine düşen Lenin'e Dzerzhinsky tarafından özetlenmiştir.
Lenin, sekreterlerini Dzerzhinsky'nin raporunu baştan sona gözden geçirmekle görevlendirdi. Sekreterlerine verdiği talimatlar uyarınca, şunları saptayacaklardı:
"1- Önceki Gürcistan MK niçin sapmacılıkla suçlanmıştır?"
"2- Bunlar neden parti disiplinini bozmakla suçlanmışlardır?"

İlki, RKPMK'nin, bildiğimiz gibi Yoldaş Lenin'in mektubunda iyice irdelenmiş olan 192 yılının ortalarına dek süren çizgisi ve ikincisi, 1922 yılının ikinci yarısında izlediği çizgi ki bu, Gürcistan'ın yeni Merkez Komitesi Yönetici Sekreteri'nin aşağıdaki sözlerinde ortaya konmaktadır (22 Kasım 1922 Gürcistan Merkez Komitesi Genel Kurul Toplantısı'na sunduğu rapora bakınız):

"Gürcistan'da yoldaşlar, dönemsel bir politik ayrıcalıklar değil aksine Rusya'daki gibi bir politik saldırı zamanı iken bile bir ayrıcalıklar taktiğine sarılmışlar-

"3- Zakkraykom [Transkafkasya Federasyonu'nun bölge lideri] neden Gürcistan MK'sine baskı yapmakla suçlanmıştır?"
"4- Fiziksel baskı araçları. (biomekanik)"
"5- Vladimir İlyiç'in yokluğunda ve varlığında RKPMK'nin izlemiş olduğu çizgi."
"6- Çalışmaları sırasında komisyon kimlerle bağlantıya geçmiştir? Yalnızca Gürcistan MK'sine karşı yapılan suçlamaları araştırmakla yetinmeyip Zakkraykom'a yöneltilen suçlamaları da soruşturmuş mudur? Biomekanik sorununu da incelemiş midir?"
"7- Şu anki durum: Seçim kampanyası, Menşevikler, baskı, ulusal çekişme."
(Biomekanik Ordzhonikidze'nin, Kobakhidze'ye fiziksel saldırısına bir göndermedir.)
14 Şubat'ta Lenin sekreterlerine yeni talimatlar vermiştir:
"Üç unsur: (1) Kimseye vurulmasına izin verilemez; (2) ayrıcalıklar (ödünler) kaçınılmazdır; (3) kimse bir küçük devletle bir büyük devleti karşılaştıramaz."
"Stalin'in (bu olaydan) haberi var mıydı? Neden bu konuda hiçbir şey yapmadı?"
Raporu aldıktan sonra Lenin 5 Mart'ta Troçki'e bir mesaj, 6 Mart'ta da Gürcü KP muhalif liderine onu desteklediğini belirten bir mektup göndermiştir. (Bak: 9. Bölüm)
"Dzerzhinsky Komisyonu'nun Vardığı Sonuçlar Üzerine" Çağdaş Tarihin Belgelerinin Korunması ve İncelenmesi Enstitüsü'nün izniyle basılmıştır.

dır. Sınıf savaşı ulus sorunuyla bilenmektedir, fakat partinin büyük bir bölümü ve önceki Merkez Komitesi bu gerçeği kabul etmeye isteksiz, politikalarında ısrar etmektedirler."

Dzerzhinsky komisyonunun vardığı sonuç, yalnızca, RKPMK'nin Transkafkasya Bölge (Yerel) Komitesi'ni sonuna kadar desteklediği ikinci dönem açısından doğrudur.

II. Dzerzhinsky Komisyonu vardığı sonuçları şöylece aktarır:

"Transkafkasya Bölge Komitesi'nin yürüttüğü görev, gerçekte komünizmin hiç temellenmediği bir savaş politikası idi."

"Transkafkasya Bölge Komitesi ve özelde Yoldaş Ordzhonikidze, son derece telaşlı bir biçimde ve yerel parti örgütlerini hiç hesaba katmadan, kamuoyunu alacağı önlemler konusunda hazırlayamadan, baştan aşağı bir komünist savaş politikası yürütmekle suçlanmaktadır. RKPMK'nin çizgisiyle sıklıkla karşıt bir çizgi izlemekle ya da bir çizgide ilerleyememekle suçlanmaktadır. Bunlar temelsiz suçlamalardır. Komisyon, Bölge Komitesi'nin tüm temel sorunlarda ve de özellikle Transkafkasya Federasyonu sorununda her zaman parti ve Sovyet çizgisinde mücadele ettiği sonucuna varmıştır. Tutumuyla bu mücadeleyi zayıflattığı son derece kesin olan önceki Gürcistan MK'sinin direnmesine karşın, Bölge Komitesi bu çizgisini korumuştur."

Bu sonuç, Dzerzhinsky Komisyonu'nun kendisinin "tüm temel sorunlar ve özellikle Transkafkasya'nın Federasyon olması sorununa ilişkin" toplamış olduğu bilgilerle tam olarak örtüşmemektedir. Özellikle federasyon sorununda, Kafkas Bürosu kararını, partide bir öngörüşme olmaksızın alıp bir sonraki gün gazetede yayımlamıştır. Ve aynı sorun adına, RKPMK, parti ve Sovyet çizgisinde bir mücadele talimatı vererek, Gürcistan MK'sinin tavrını desteklemiştir. Yukarıda aktarılan sonuçtan da belli olduğu üzere, komisyon bu gerçeği göz ardı etmektedir. Gürcistan MK'sinin bu mücadeleye karşı çıkmasına gelince, komisyonun belgelerinde buna ilişkin hiçbir kanıt bulunmamaktadır.

Bölge Komitesi'nin savaş zamanı komünist politikası uygulamasına geçersek, Gürcistan'ın yeni MK'nin Yönetici Sekreterinden yapılan şu alıntı savaş komünizminin hâlâ tümüyle yıkılmadığını göstermektedir. 8 Kasım, 1922 yerel ve bölgesel sekreterler toplantısında eski MK'yi tam bir diktatör tavır göstermemekle eleştirirken bu yönetici sekreter şöyle demiştir; "Burada tam bir Chekist[1] rejim görmezsiniz. Herkes serbestçe dolaşır. Ve bir proletarya diktatörlüğüne özgü korku yok-

1 Cheka güvenlik polisinin Rusça kısaltması idi. Ocak 1922'de Cheka'nın yerini Devlet Politik Yönetimi (GPU) almıştır.

tur." (Makharadze ve Madivani grubunun RKPMK'ye yazdığı mektuptan)

III. Dzerzhinsky Komisyonu'na göre:

"Bölge Komitesi'ne yönelik Rus yasakçılığı suçlamaları asılsızdır."

"Transkafkasya Bölge Komitesi'ne ve yeni Gürcistan MK'sine getirilen, Rus yasakçılığı, Gürcistan'daki ulus sorununa yetersiz ilgi ve ulusal ayrımcılık suçlamaları asılsızdır. Komisyon, Bölge Komitesi'nin "Rus yasakçılığı" ve "sömürgeci eğilimler"e dayalı tüm anlaşmazlıklara yakın ilgi gösterdiğini ve bunlara karşı sert önlemler aldığını iddia etmektedir."

Komisyon keyfi bir biçimde, biçimsel bir düzleme oturtmak yoluyla "büyük güç politikası" sorununu daraltmaktadır: Demektedirler ki, anlaşmazlıklar Bölge Komitesi'nin dikkatine sunuldu mu, bu komite onları dikkatle incelemiştir. Komisyon şu soruları tümüyle gündemine almamıştır:

a) Bölge Komitesi'nin politikaları "Rus yasakçılığını" şiddetlendirecek koşullar yaratarak bu tavrın tam bir gelişimine katkıda bulunmuş mudur?

b) Parti içinde sözde sapmacılara karşı mücadele, Sovyetler'e sokulup kitlelere mal edilir edilmez büyük gücün meşru bir baskı yöntemine dönüştü mü?

c) Önceki MK'nin çizgisi Gürcistan Partisi içinde bir milliyetçi sapma olarak ilan edildiğinde, bu bile kendi başına bir büyük güç politikası gösterisi değil miydi?

d) Aynı "sapmacılar" sloganı ve bu sloganın kullanılması kasıtlı değil miydi?

IV. Dzerzhinsky Komisyonu şunu ileri sürer:

"Bölge Komitesi bilerek belli ayrıcalıklar verdi."

"Kafkas Bürosu ve Transkafkasya Bölge Komitesi, RKPMK ile özelde Lenin'in emirlerine uyarak ve Transkafkasya Cumhuriyetleri, özellikle de Gürcistan'ın özel koşullarını hesaba katarak, kitlelerin ve aydın sınıfın milliyetçi duygularına tamamen bilinçli bir şekilde ayrıcalıklar tanımıştır."

Bu ayrıcalıkların somut olarak nasıl dile getirildiği komisyon belgelerinde belli değildir. Tersine, bu belgelerde apaçık olan, Gürcistan Merkez Komitesi'nin ayrıcalıklar ve bu çerçevede bir politika yönündeki istemlerinin partide, acımasızca mücadele edilmesi gereken bir milliyetçi sapma olarak görüldüğüdür.

"Sapmacılar kitlelerden kopuk küçük bir gruptur yalnızca."

V. Komisyon bir oturumu sırasında, Yoldaş Dzerzhinsky şöyle dedi:

"Onlar [Sapmacılar] iliklerine kadar komünist değildirler. Köylülerde milliyetçiliğin varlığını kanıtlayacak delilleri yoktur. Milliyetçiliğin koşullarını kendileri yaratmaktadırlar ve dolayısıyla parti için çok tehlikelidirler." (Komisyon tutanaklarından.)

Demek oluyor ki Gürcistan'da milliyetçiliği uyandıran nesnel koşullar değil, as-

lında, komisyona göre bizimle bağlarını koparmış olan küçük bir grup komünisttir. Bundan Yoldaş Manvilsky şu mantıklı sonuca varır:

"Yoldaş Makharadze ve tepedeki diğer yoldaşların burada varlıklarını sürdürmesi partimiz için zararlıdır. Bu üst kademedeki kişilerin partiden çıkarılması, Gürcistan Partisi'ni sağlığına kavuşturmak ve atamancılık denen bu kişi mezhebini ortadan kaldırma fırsatı tanımak açısından son derece önemlidir."

"Sapmacılar"ın kitlelerden kopuk küçük bir üst tabakayı temsil ettiği savı, RKPMK'sinden taşra komitelerine gelen bir mektupta da dile getirilmektedir:

"Yukarıda adı geçen Gürcistan komünistleri (Mdivani, Makharadze, Kavtaradze, Tsintsadze, Toroshelidze) Gürcistan Komünist Partisi'nde önemsiz bir azınlığı temsil etmektedirler."

Bununla birlikte, Dzerzhinsky Komisyonu'nun belgeleri bunun inandırıcı bir kanıtını taşımamaktadır. Tam tersi, bu belgeler RKPMK'sine beş yüz işçinin gönderdiği eski Gürcistan Merkez Komitesi yanlısı bir dilekçeyi de içermektedir.

Önceki MK'nin çekilmesinden sonra Gürcistan KP'sinin sayısız toplantısında, yeni Merkez Komitesi'nin lehine oylar toplanmıştır. Bu oylama, yine de, Dzerzhinsky Komisyonu'nun bulgularını destek-

leyen resmi bir kanıttan öte bir şey sağlamaz, çünkü bu oylama aldatıcı, yıldırıcı ve bastırıcı bir ortamda büyük bir baskı altında gerçekleştirilmiştir.

VI. Dzerzhinsky Komisyonu şunu onaylamaktadır:

"Transkafkasya Bölge Komitesi önceki Gürcistan MK'sinin çizgisine karşı bir mücadele verirken genelde doğru hareket etmektedir."

"Bölge Komitesi Gürcistan Merkez Komitesi'ne karşı bir mücadele yürütürken doğru hareket etmiştir."

Fakat komisyon bu mücadelenin nasıl ve hangi yöntemlerle yürütüldüğüne değinmemiştir. Ta Ağustos 1921'de Kafkas Bürosu "milliyetçi sapmayla acımasızca savaşma" zorunluluğuna ve "milliyetçi eğilimleri kızgın demirle dağlama" gereğine dikkat çekerek bu mücadelenin yönteminden söz etmişti. Tiflis'teki 21 Kasım parti toplantısında konuşan Yoldaş Ordzhonikidze, bunu daha kuvvetli ve açık bir şekilde vurgulamıştır, şöyle ki; "Partimizin ve Sovyet iktidarının bir numaralı görevi, utanç verici geçmişin kalıntılarına karşı amansız bir mücadele vermek, Yoldaş Stalin'in ifadesiyle bu milliyetçilik kalıntılarını kızgın demirle dağlamaktır.

Bu mücadele sürecinde, Merkez Komitesi'nde bir çoğunluğu oluşturan Mdivani ve Makharadze grubu ile Gürcistan'daki parti ileri gelenleri "sapma" ile suçlanmışlardır. Kızgın demir taktiği, aşırı örnekleriyle, parti toplantılarında çirkin küfürlere,

karalamalara, tehditlere, hilelere dek alçalmıştır. Komisyon, bu yöndeki sayısız ifadeyi irdelememiş ve doğruluğunu araştırmamış, bunlara gereken önemi vermemiştir. Komisyon bu mücadele yöntemlerinin doğru olup olmadığı ve bu yöntemlerin Gürcistan Komünist Partisi'nin şimdiki durumuna düşmesinde belirli bir rol oynayıp oynamadığıyla ilgilenmemiştir.

Dzerzhinsky Komisyonu bu parti içi kavganın kitleler üzerinde ciddi yansımaları olduğunu ve Menşevikler'in bunu kendi çıkarları doğrultusunda büyüttüklerini ve bir ayrıcalıklar politikasını başarmaya çalışan Gürcistan MK'sinin Moskova temsilcilerinin, büyük güç tutkularına karşı çıkmalarını sağlayacak belirli bir milliyetçi kışkırtma politikası izlediklerini doğrulamaktadır.

İmza: L. Fotieva, N. Gorbunov,
M. Glyasser

EK 2

İŞÇİ ve KÖYLÜ DENETİMİ

DEVLET DENETİM SİSTEMİNİN YENİDEN DÜZENLENMESİ KONUSUNDA JOSEPH STALİN'e NOTA

8 Mart, 1919

J.V. Stalin'e:

Aşağıdakilerin, denetim sistemine ilişkin karara eklenmesi gerektiğini düşünüyorum.[1]

1. İşçilerin katılımına açık merkezi (ve yerel) örgütlerin oluşturulması;

2. Yasa uyarınca işçiler arasından gönüllü denetçilerin ve üçte ikilik zorunlu kadın denetçinin sistemli katılımının başlatılması;

3. Acil görevlerimiz olarak aşağıdakilere doğrudan öncelik tanınması:

a) Yurttaşların şikâyetlerine ilişkin araştırmaların aydınlatılması,

b) Kırtasiyecilikle (bürokrasiyle) mücadele edilmesi,

c) Suiistimaller ve bürokrasiyle mücadele için devrimci önlemler alınması,

d) Emek üretkenliğini yükseltmeye özel bir dikkat gösterilmesi, ve

e) Üretim miktarını artırmaya özen gösterilmesi.

1 Lenin, *TE*, c: 28, sf: 486; c: 36, sf: 504.

BİR İŞÇİ DENETİMİ KONUSUNDA POLİTBÜRO TALİMATLARI

23 Ocak, 1920

Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi Genel Kurulu ve Devlet Kontrol (Denetleme) Komiserliği'nden aşağıda sıralanan RKPMK talimatlarını izlemesi istenecektir:[1]

1. Devlet yönetiminin hiçbir dalında yeni örgütler kurulmayacak ve var olan komiserliklerde iyileştirmeye gidilecektir.

2. İşçi ve Köylü Denetimi, tüm çalışmalar Devlet Denetleme Komiserliği'ndeki işçi ve köylülerin tam sayısal üstünlüğünü sağlamaya yöneltilerek, her yönden geliştirilecek, güçlendirilecek ve genişletilecek.

3. İşçi Denetimi'ne, usta değil yalnızca vasıfsız, çoğunlukla da kadın işçiler alınacaktır.

4. Devlet Denetleme Komiserliği bünyesinde Avanesov'un da işbirliğiyle derhal yeni bir İşçi ve Köylü Denetimi tasarısı hazırlanacak ve bu en geç 28/1/1920'de Politbüro'ya sunulacaktır.

1 Lenin, *TE,* c: 42, sf: 160.

"İŞÇİ ve KÖYLÜ DENETİMİ YÖNETMELİĞİ" TASARILARINA İLİŞKİN UYARILAR VE EKLER

24 Ocak, 1920

(Kopyaları Avanesov ve Tomsky'ye ve bir de Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi üyesi Kiselyov'a.)

Yoldaş Stalin'e.

Merkez Komitesi'nce verilen talimat temel alınmak üzere, bence bu üç tasarı tek bir tasarı halinde toplanmalıdır.[1]

Sanırım şunları eklemelisiniz:

1- Devlet Denetleme Komiserliği'ndeki İşçi ve Köylü Denetimi "Dairesi", İşçi ve Köylü Denetimi'ni Devlet Denetleme Komiserliği'nin tüm dairelerine sokma amacı güden geçici bir birim olmalı ve bu amaca ulaştıktan sonra özel bir daire niteliği ortadan kalkmalıdır.

2- Amaç: Erkekler ve de özellikle kadınlar olmak üzere tüm emekçiler İşçi ve Köylü Denetimi'nde hizmet vermelidir.

3- Bunun için din adamları ve benzeri dışında, (yönetmeliğe uygun) yerel listeler hazırlanmalıdır.

– Tüm diğerleri İşçi ve Köylü Denetimi'nde sırayla yer almalıdırlar.

4. Katılım –okuması, yazması olmayan ve tamamen vasıfsız işçiler ve köylüler için "dinleyici", "izleyici ya da öğrenen ro-

1 Lenin, *TE*, c: 30, sf: 300. Burada sözü edilen talimat yukarıda aktarılmış olan 23 Ocak 1920 tarihli talimattır. "İşçi ve Köylü Denetimi Yönetmeliği", Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi'nce 7 Şubat 1920'de onaylanmıştır.

lünden başlayıp tüm hakların (ya da hemen hemen tüm hakların) şu ya da bu şekilde sınanmış, okur-yazar ve gelişmiş işçi ve köylülere verilmesine kadar uzanacak biçimde– katılımcıların gelişim düzeyine göre değişmelidir.

5- İşçi ve Köylü Denetimi'nce yapılacak denetime özel bir dikkat gösterilmeli (ve bunun için kesin kurallar konmalı) ve bu denetim (özellikle yemek odaları gibi bölümlerde) yiyecek, eşya, kiler, aletler, malzemeler, yakıt ve benzerinin sayımını da kapsamalıdır.

Kadınlar, tam tamına her kadın, bu çalışmaya katılmalıdır.

6- Yığınlarca katılımcı olması nedeniyle bir karışıklık doğmasın diye bunlar işe azar azar, sırayla alınmalıdırlar. Katılım yolları da dikkatle tasarlanmalıdır. (Yazmanların çalışma zamanlarını bölmemeleri için bir seferde iki ya da üç, nadiren özel durumlarda biraz daha fazlası sokulmalıdır.)

7- Ayrıntılı bilgi toplanmalıdır.

8- Devlet Denetleme Komiserliği memurları, (özel bir talimat uyarınca), öncelikle İşçi ve Köylü Denetimi temsilcilerini tüm uygulamalarına çağırmalı ve ardından işçi ve köylülerin katılacağı parti dışı konferanslarda konuşmalar yapmalıdırlar. (Bunlar, Devlet Denetleme Komiserliği'nin ilkeleri ve yöntemlerine ilişkin özel onaylı bir program çerçevesinde yapılacak halk konferanslarıdır; belki de bunların yerine yayımlayacağımız –yani, Devlet Denetleme Komiserliği, Stalin ve Avanesov'un partinin özel katılımıyla yayımlamayacağı– bir broşür okuması ve bunun yorumlanması söz konusu olabilir.)

9- Köylüler bulundukları bölgelerden merkezde Devlet Kontrol Komiserliği'ne katılım için azar azar çağırılmalıdırlar (bunlar parti dışından köylüler olmalıdırlar); en azından (daha fazlası mümkün değilse) her eyaletten bir iki köylü ile başlayıp sonra da ulaşım ve benzeri koşullara bağlı olarak bu sayıyı ar-

tırmak gerekir. Aynı şey parti dışından işçiler için de geçerli olmalıdır.

10- Devlet Denetleme Komiserliği'ne emekçi katılımının parti ve sendikalarca onaylanmasına yavaş yavaş başlanmalıdır, yani, bu örgütler aracılığıyla herkesin katılıp katılmadığı ve devlet yönetme işini öğrenme durumu gözetilerek katılımdan ne gibi sonuçlar alındığı denetlenmelidir.

Lenin

BİR MAKALENİN TASLAĞI: "İKD İÇİN NELER YAPMALIYIZ?"

EN GEÇ 9 Ocak 1923'te
YAZDIRILMIŞ OLMALI

1- Devlet aygıtımız genel olarak eskiye sıkı sıkıya bağlı, eskinin anlayışıyla doludur.[1]

Bu aygıtı ancak şu şekilde yenileyebiliriz.

2- Merkez Komitesi'yle doğrudan bağlantılı bir aygıt tipi son derece büyük bir devinime yol açar.

3- Tam bir otoriteye sahip olur.

4- Bu, MK üye sayısının fazlaca artmasına neden olmaz mı?

5- MK genel toplantılarının konferans havası önceki parti yapımızdan kaynaklıdır.

6- MK üyelerinin, yüksek hükümet birimlerinin (Tüm Rusya Merkez Yürütme Komitesi, Parti Merkez Komitesi, Çalışma ve Savunma Konseyi ve benzerinin) toplantılarına katılımına sınırlama getirecek bir karar alınabilir.

7- Bu toplantılara sırayla katılmalarını ayarlamak olasıdır.

8- İşçi ve Köylü Denetimi Yönetim Kurulu Toplantıları'na sırayla katılmaları yolunda düzenleme yapmak olasıdır.

9- Bu plana karşı olası itirazlar: Doğrudan yanıt hakkına sahip olacak ve kadroyu asıl ödevlerinden uzaklaştıracak çok sayıda denetçi, fazla gözetim, bir sürü başkan.

---

1 Lenin, *TE*, c: 42, sf: 433-434.

10- Yanıt: Biz İKD için alışılmamış bir çalışan tipi öneriyoruz.

11- Dış İşleri Komiserliği'nin daha iyi bir kadro tipine sahip olması nasıl açıklanabilir? İKD'den benzeri yenilenmiş bir aygıt yaratmanın koşulları nelerdir?

12- İKD bir an önce beş yıllık deneyimin ışığında yeni çizgiler doğrultusunda örgütleme çalışmalarını başlatmalıdır.

13- (MK yeni üyelerini yönetimin tüm ayrıntıları konusunda eğitmek üzere) MK sekreterliğinde yeni örgütlenme.

14- Politbüro toplantılarının daha iyi düzenlenmesi bu çalışma süreci içinde mümkün olacaktır.

15- MK üye sayısını artırmakla elde edilecek önemli kazançlar, kararlarındaki kişisel ve rastlantısal etmenlerin azalması ve benzeri.

İŞÇİ ve KÖYLÜ DENETİMİ İÇİN NELER YAPMALIYIZ? (İLK TASLAK)

9 Ocak, 1923

İşçi ve Köylü Denetimi bizim için kesinlikle bir sıkıntı kaynağıdır.[1] Şimdiye dek bu konuda hiçbir yere varılamadığı gibi örgütlenmesi ve hatta amaca uygunluğu da bugün bir tartışma konusudur.

Bu örgütün gerekliliğinden kuşkuya düşenlerin yanıldıkları kanısındayım. Ancak, yine de devlet sistemimizden kaynaklı sorunun ve bu sistemi düzeltme işinin çok zor ve çözümden uzak olduğunu yadsıyor değilim.

Dış İşleri Halk Komiserliği dışında tüm devlet aygıtımız geçmişin bir uzantısıdır ve belirgin bir değişim geçirdiği söylenemez. Yalnızca ufak tefek düzeltmelerle yüzeyden şöyle bir dokunulmuştur. İşçi ve köylü devletinin –tümüyle yeni çizgiler üzerinde kurulu bir devletin– tüm diğer yönleriyle gereğince işler hale getirilmesi için her zaman, parti üyelerinin bünyesinde hiyerarşik bir düzende toplanması gerekmiştir.

Bu söyleneni doğrulamak için iç savaşın en buhranlı anlarındaki tavırlarımızı, en sağlam parti güçlerini Kızıl Ordu'da yoğunlaştırmamızı, sıradan parti üyeleri arasından en ileri düzeyde işçileri seferberliğe çağırışımızı anımsamak yerinde olur.

1 Lenin, *TE*, c: 42, sf: 435-440. Bu makalenin son şekli 8. Bölümde yer almaktadır.

Dolayısıyla, İşçi ve Köylü Denetimi'ni yeni baştan düzenleme girişimlerimizin sonucunda fazladan bir adım atmamış olduğumuz ortaya çıkacaktır inancındayım. Şöyle ki, işçi ve köylüleri Merkez Komitesi Üyeleri olarak partimizin başına getirerek bu sorunu onların çözümüne bırakmayı denemedik.

Bu İKD reformunu zihnimde şöyle canlandırıyorum: MK üyelerine ek olarak, partinin MK'sine, dürüstlük ve bağlılıkları açısından güvenilirlikleri tam olarak kanıtlanmış elli –yetmiş beş işçi ve köylü seçilecek. Aynı zamanda, İKD kadrosu sonunda (en sonunda!), bir kısmı genel olarak İKD çalışmalarında en deneyimli– yani, üstün yetenekte uzmanlardan kurulu aygıtımızın genel yönetimi konusunda en bilgili ve ofis işlerinin düzenlenmesine ilişkin kurallar ve sorunlara, gözetim ve soruşturma yöntemlerine ilişkin bilgisi olup devlet aygıtımızı da tanıyan, bir kısmı da, salt sekreterlik kadrosunda, yardımcı kadroda çalışacak birkaç yüz kişiye indirilmelidir.

MK'nin diğer üyeleriyle tamamen eşit haklara sahip bu yeni üyelerden beklenen, uzun ve yorucu bir çalışmayla devlet mekanizmamız üzerinde inceleme yapıp onu düzeltmeleridir. Tüm diğer İKD üyeleri de, kimi bu mekanizmayı ve İKD etkinliklerini en iyi bilenler kimi de sekreterlik çalışanları olarak, bu konuda onlara yardım edeceklerdir.

Aynı zamanda, İşçi ve Köylü Denetimi Halk Komiserliği bugüne kadar nasılsa öyle kalabilir. MK yeni üyeleri geçici kabul edilebilir. İşçi ve Köylü Denetimi Halk Komiseri'nin konumu, rütbesi ve yönetim kurulu üyeleriyle birlikte hakları da saklı tutulabilir.

Böyle bir düzenleme (örgütleme) biçiminden kazanımımız ne olabilir? İlkin, devlet aygıtımızın yetersiz bir incelenimine dayalı yeniden örgütleme girişimlerinden artık vazgeçeriz. İkinci olarak, hem MK Üyelerini bünyesine alarak hem de kadrosunu bir-iki yüz üyeye indirerek bu komiserliğin yetkisini bü-

yütürüz. İKD Halk Komiserliği'nin üyelerinin genellikle denetlenmiş kurumlardan beslendiği bugünkü durumdan, çok yüksek ücret (bu, kadro sayısının birkaç yüz üstün yetenekte ve sınanmış üst düzey işçiye indirilmesiyle başarılabilir) ya da hem yukarıda sözü edilen MK üyeleri hem de komiserlik kadrosunun dikkatle taranmasının ardından bizce uygun görülen birkaç uzmanın sürekli denetimi ve gözetimi altında bulunacak salt sekreter niteliğindeki yardımcılar sayesinde İKD çalışanlarının bağımsızlığının olabildiğince güvenceye alındığı bir duruma hemen geçeriz.

MK yeni üyeleri, devlet mekanizmamızın devlet kuruluşları da dahil tüm uygulama alanlarıyla daha yakından ve daha özenli araştırılması ile görevlendirilecektir.

Bu iş çabucak yapılamaz. Dolayısıyla, belirli bir zaman sınırlaması getirilemez. Diğer yandan, aynı görevi yürüten MK üyelerini nöbetleşe çalıştırarak birkaç yıllık çalışma dönemleri çıkarabilir, yani, bir parti kongresi kararı ile, MK üyelerine bu işte birkaç yıl çalışma ve ardından önceki işlerine dönme olasılığının güvencesini veririz.

M.V. tarafından kaleme alınmıştır.

13 Ocak, 1923

Bu planın, devlet aygıtımızdaki, gerçekten geri kalmış; yani, devrim öncesine ait en berbat öğelerinin çirkin bağırtılarından cesaret alan itirazlara bir son vermesini beklemiyorum. Onlar bunun tam bir karmaşadan başka bir şey yaratmayacağını, ne yapacaklarını bilmeyen MK üyelerinin, her şeye karışıp sürekli açıklama isteyerek komiserlikler ve hükümet biçimlerinde aylak aylak dolaşacaklarını söylemekteler.

Bu itirazların niteliğinin geldikleri kaynağı açıkça belli ettikleri ve yanıtlanmaya değer olmadıkları düşüncesindeyim. Besbelli ki, sıradan bir kadro tipi tasarlasak, bu itirazlardan bazılarına hak verilebilir. Fakat biz bu komiserlik için, olağan bir kadro tipi düşünmüyor, parti kongresinin onayı üzerine MK'ye seçilmeyi hak eden en iyi işçileri ayırıyoruz. İnanıyorum ki bu şekilde, İKD Halk Komiserliği kadrosunun komiserliklerimizin en iyisi, yani Dış İşleri Halk Komiserliği kadar sağlıklı olmasını güvence altına alıyoruz.

Dış İşleri Komiserliği'nin en iyi kadroya sahip olmasını nasıl açıklarız? Öncelikle, eskinin izini taşıyan diplomatların büyük kısmı bu komiserlikten ayıklandılar; ikincisi, buraya yeni görevler için uygunluklarına bakılarak tümüyle yeni ölçütlere göre değerlendirilmiş yeni kişiler seçtik; üçüncüsü, burada, Dış İşleri Komiserliği'nde, (başka komiserliklerde olanın tersine) gelişigüzel seçilmiş yığınla çalışana, genel konuşursak, tüm eski memurluk niteliklerini sürdüren bir kalabalığa sahip değiliz ve dördüncüsü, Dış İşleri Komiserliği Merkez Komitemiz'in doğrudan yol göstericiliği altında çalışıyor. Doğrusu bu, tamamen yenilenmiş, gerçekten işçi ve köylü hükümeti için ve bu hükümetin ruhuyla çalışıp, gerçekte bu hükümete karşı ya da yanlış bir ruh içinde çalışırken aynı zamanda onun için çalışıyormuş izlenimi vermeyen tek komiserliğimizdir.

İKD'den yepyeni bir aygıt yaratma girişimimizde bugün hangi koşulları yerine getirmeliyiz? İlk koşul, dürüstlük, seçme yoluyla tam olarak sağlanacaktır; ikinci koşul, davaya bağlılık ve yetenekleri açısından kadro elemanlarının yüksek nitelikleridir; üçüncü koşul bunların en üst parti örgütüne yakınlıkları ve partimize öncülük edenler ve dolayısıyla tüm devlet aygıtımızı yönetenlerle eşit haklara sahip olmalarıdır.

Dürüstlük ya da parti otoriterliğinin, bu durumda en önemli şey olan işini, devlet aygıtını ve bu aygıtın yeni bir kalıba sokulma yolunu bilmenin yerini alamayacağı söylenebilir.

Buna karşılık olarak ben de, benim önerimin en önemli koşullarından birinin, yeni komiserlik çalışmasında çabuk sonuç almayı beklememiz ve de bu çalışmanın yıllarca süreceğini hesap etmemiz olduğunu söylerim. Demek ki asıl sorun, yeni komiserliğin çalışmalarının düzenlenmesidir.

Ve bu noktada, hem parti çalışanlarının hem de bugün İKD'de görevli kişilerin yeterli deneyim, yeterli bilgi, yeterli yetenek ve yeni MK üyelerinin kuramsal ve uygulamalı eğitimini gereğince, her tür kadro çalışmasının etkin örgütlenmesi açısından, burjuva devletlerde modern bilimin sağladıklarına ilişkin bir inceleme ile devlet aygıtımızın tüm ayrıntılarına yönelik bilgilerini birleştirerek, örgütleme çalışmaları için gereken diğer nitelikleri kazanmış olduklarını varsaymakta haklı olduğumu düşünüyorum.

L.F. tarafından yazıya dökülmüştür.

13 Ocak, 193

İKD'nin, kesinlikle, beş yıllık deneyime dayanarak, yeni çizgilere oturmuş bir çalışma düzeni örgütlemeye bir an önce başlayacağını sanıyorum. Yeni işçileri bir dizi gruba ayıracak ve bu gruplar arasında sistemli bir iş dağılımı yapacaktır. Bu grupları, düzenli aralıklarla çalıştırılan, dış işlerine ilişkin pratik bilgiye sahip kişiler ve genel olarak örgütleme ve özelde yönetsel çalışma alanında modern bilimin getirilerine ilişkin bilgiyle teorik çalışmadan sorumlu kişiler olmak üzere bölümlere ayıracaktır. Tüm İKD işçilerinin, düzenli bir biçimde alttan yukarıya doğru, değişik yönetim kollarında, milliyetlerine göre değişen yerler ve çeşitli çalışma koşullarında değişik işlevler üstlenerek kendilerine verilen işleri yerine getirmelerini sağlayacak bir düzenleme getirecektir.

Kısacası, İKD'deki yoldaşların geçen beş yıl içinde bir şeyler öğrenmiş olduklarını ve bu birikimi komiserliğin yeniden düzenlenmesinde kullanabileceklerini sanıyorum. Ayrıca şu da unutulmamalıdır ki, örgütlenme sorunlarına yönelik araştırmaları yürüten üç bilimsel kuruluşumuz var (Merkez Çalışma Enstitüsü, İKD bünyesinde özel bir grup ve Askeri Komiserlik bünyesinde bir grup) Bu üç grubun bir toplantısı yakın zamanda yapılmıştır[1] ve çalışmalarının artık daha etkin bir biçimde ve daha sağlam bir takım ruhu içinde yürümesi beklenecektir.

MK Sekreterliği için önerdiğim yeni örgütlenme nedir? Doğaldır ki MK üye sayısındaki artış yeni bir iş örgütlenmesi gerektirecektir. Yine de şunu belirtmeliyim ki, aslında biz MK Genel Kurul Toplantıları'nda en üst düzey konferanslarınkine benzer bir düzenleme biçimine geçmiş durumdayız. Bugün yapılacak olansa, bu yeni MK Üyeleri'nin tüm MK çalışmaları konusundaki eğitimlerini düzenlemek ve onları önde gelen devlet kurumlarının işleri hakkında bilgilendirmektir. Bunu yapmakta gecikirsek, asıl görevlerimizden birini, yani en iyi çalışma gruplarını yönetsel ayrıntılar konusunda eğitmek için iktidarda olma avantajımızı kullanma işini yerine getirmemiş oluruz. Politbüromuz'un toplantıları için daha iyi hazırlıklar yapmak, bu toplantıların haftada iki kez ve daha kısa süreli oturumlar halinde, gerekli belgelerin tamamının daha iyi ve MK Üyeleri'ne zamanında sunulacak biçimde düzenlenmesi gibi önlemler gerektirir. Bunlar bu çalışmalarımız sırasında ortaya çıkan önlemlerdir ve öylesine zorunludurlar ki, herhangi bir itiraz söz konusu olamaz. Doğal olarak bu, sekreterlik personeline harcamaların artışını getirecektir ancak bu harcamalardan kaçınmak büyük aptallık olacaktır.

1 Yönetimin düzenlenmesi üzerine, Eylül 1922'de Moskova'da bir konferans düzenlenmiştir.

Açıkça konuşmak gerekirse, yoldaşlar, MK üye sayısını artırmakla, MK kararlarına kimi kişisel, rastlantısal unsurların karışma şansının azaltılması gibi önemli bir kazancımız olacağını düşünüyorum. Bu kararlar daha hazırlıklı, böylesi toplantılarda verilen onaylar daha titizlikle verilmiş olacak ve dolayısıyla hem çalışmalarının sürekliliği hem de kitlelerle yetersiz bağlantısı yüzünden doğabilecek bölünmelere direnme gücü açısından MK'de daha büyük bir istikrar sağlanacaktır.

Lenin

EK 3

PARTİ KONGRESİ'ne DOĞRU

PARTİ HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELER: ULUS SORUNU ve PARTİ GENÇLİĞİNİN EĞİTİMİ

Leon Troçki

19 Mart, 1923

Goethe uzun zaman önce eski doğrulara tekrar tekrar yeni baştan varılması gerektiğini söylemiştir.[1] Bu, bireyler, partiler ve bütün sınıflar için geçerlidir. Partimiz kendine yeni baştan bir ulusal program belirlemeli, yani, ulusal programını yeniden gözden geçirmeli ve bu programın uygulanabilirliğini bilinçli bir şekilde sınamalıdır.

Partimizin iç ve dış politikası iki ana hareketle belirlenmektedir: Batılı işçi sınıfının devrimci sınıf hareketi ve Doğunun ulusal-devrimci hareketi. Daha önce gençliğimizin –aslında tüm partinin– eğitimi ile dünya çapındaki proletarya hareketinin asıl seyri arasında güçlü, canlı bağlar kurmanın bizim için ne kadar önemli olduğunu söylemiştik. (Bireyin eğitimi gibi partinin eğitimi de asla bitmez; yaşadığınız sürece öğrenirsiniz.) Bu noktada parti içi eğitim ve öğretim adına zerre kadar faydalı bir politik terbiyenin "bile" açık bir ulusal sorun anlayışı içerdiğini söylemeliyiz.

"Bile" derken yanlış anlaşılma tehlikesi de olabilir. Ne de olsa Batı'da işçi sınıfı, iktidar mücadelesi ile karşı karşıya iken, Doğu'da söz konusu olan, köylü ulusları büyük ölçüde bir

1 Bu makale ilk kez 1923'te On İkinci Parti Kongresi'nin Görevleri başlıklı bir broşürde yayımlanmıştır. Bu broşürdeki asıl makalenin İngilizce çevirisi *Leon Trotsky Konuşuyor* (New York: Pathfinder, 1972), sf: 134-173'te bulunabilir.

yabancı boyunduruğundan kurtarma sorunudur "bütünüyle." Kuramsal bakışla, elbette bu iki hareket iki ayrı sosyal gelişim çağına aittir; ancak tarihsel açıdan birbirlerine bağlıdırlar, tek ve aynı güçlü düşmana karşı duran iki cepheden yönetilmektedirler. Ve ulusal-devrimci etkenin büyük önemini, sınırsız patlayıcı gücünü anlayamazsak, sonsuza kadar değilse de yıllarca ve yıllarca Batının devrimci hareketi ile birlikte kendimizden de umutsuzca ödünler verme tehlikesine düşeriz.

Devrim deneyimimizden, işçi sınıfı ve köylülük arasındaki doğru ilişkilerin, yani sınıf güçlerine ve dünya üzerindeki devrimci hareketin gelişim sürecine uygun ilişkilerin önemini tam olarak kavramış durumdayız. "Smychka" sözcüğünün her türlü kullanımını da öğrenmiş bulunuyoruz[1] ki bu rastlantı sonucu değildir – kabul edilmelidir ki bazen bu sözcüğü oldukça ilgisiz bir yerde bile kullandığımız oluyor. Ancak temel sorunu baştan sona kavramış durumdayız. Hükümetimize boşuna işçi ve köylü hükümeti denmiyor. Devrimimizin başarısı işçi ve köylü arasındaki doğru işbirliğine bağlıysa, dünya devriminin başarısı da; hepsinden önemlisi, Batı Avrupalı işçi ve köylü ulusal devrimci Doğu arasındaki doğru işbirliğine bağlıdır. Rusya proleter Batı ile köylü Doğunun buluştuğu dev bir kavşaktır; bir kavşak ve de bir deneme sahasıdır.

Bununla birlikte Rusya'da işçi sınıfı ve köylüler arasındaki ilişkiler hiç de homojen bir sorun değildir. Sorunun bir parçası Büyük Rus işçi sınıfı ile Büyük Rus köylüsü arasındaki ilişkileri kapsar. Bu noktada sorun salt sınıf içeriklidir. Bu, sorunu açığa çıkarır ve basitleştirir, böylelikle çözümünü kolaylaştırır.

1 Bağ ya da bağlantı anlamındaki "smychka" terimi işçi sınıfı ve köylü kitle arasında, Sovyet devletin temeli olan ittifakı anlatmak için kullanılmıştır. Rusçada bir sözcüğün her türlü kullanımı, bir cümlede değişik gramer konumlarını göstermede bulunabileceği altı biçimden her birinin sıralanması demektir.

Birliğimizde birincil rol oynayan, Büyük Rus proletaryası ile Azerbaycan, Türkistan, Gürcistan ya da Ukrayna köylüleri arasındaki ilişkiler de başka bir parçasıdır bu sorunun. Eskiden baskı altında bulunan, ezilen bu sınırdaş memleketlerde de tüm sosyal sınıfsal, ekonomik, yönetsel ve kültürel sorunlar bir ulusal prizma içinde keskin bir kırılmaya uğramıştır. Buralarda işçi sınıfı ve köylü arasındaki geçişmesizlikler (ve son birkaç yılda bunun az örneğini görmedik) kaçınılmaz bir biçimde bir ulusal renge bürünmektedir. Aynı zamanda bu büyük ölçüde eskiden ezilmiş ulusların işçi sınıfı için de geçerlidir.

Moskova ya da Petrograd'da merkez ve yerel yönetimler, kent ve taşra, tekstil işçileri ve maden işçileri arasında basit bir anlaşmazlık olarak anlaşılacak olan şey, Gürcistan, Azerbaycan ve hatta Ukrayna'da "büyük güç" Moskova ile küçük ve zayıf ulusların istemleri arasındaki çatışma şekline kolayca bürünebilir. Belli durumlarda bu doğrudur; diğerlerinde de doğru görünebilir. Bizim görevimiz ise, öncelikle bunun doğruluğunu önlemek, ikinci olarak da doğru görünmesini önlemektir. Ve bu, ne pahasına olursa olsun, hem yapısal hem de yönetsel yöntemlerle ve her şeyden önemlisi parti yöntemleriyle tamamlanması gereken çok büyük bir iştir.

Köylüye yönelik yanlış bir politika izlemenin tehlikesi nerededir? Köylünün işçi sınıfının öncülüğünden çıkıp burjuvazinin öncülüğüne kaymasındadır. Ancak bu tehlike, çarlık tarafından ezilmiş küçük ve geri kalmış ulusların köylü kitleleri –bir de büyük ölçüde genç ve az sayıda köylü– söz konusuysa on kat daha büyüktür. Sınıflar arasındaki ulusal bağ aynı zamanda, tarih sahnesinde sıklıkla çok güçlü ve kopmaz bir bağ olarak boy gösteren, bir *smychka*dır. Gürcü Menşevikler, Ukraynalı Petlyuristler, Ermeni Dashnaklar, Azerbaycanlı Musavatistler[1] ve diğerleri, bu partilerce eski kinleri kullanılmış olan insanların

1 Petlyuristler, Ukrayna'da 1918-19'da bir Sovyet karşıtı rejime başkanlık eden burjuva milliyetçi lider S.V. Petlyura'nın yandaşlarıydılar ve

ulusal istemlerine yönelik doğru, yani, dikkatli ve anlayışlı tavrımızla önemsizleşmişlerdi.

Tersine, eskiden ezilmiş ulusların tam ve koşulsuz güvenini kazanmanın büyük tarihsel önemini anlayamama ya da yeterince anlamamamız, çalışan yerli kitlelerin her istemine, her öfkesine, her hoşnutsuzluğuna bir ulusal muhalefet rengi verir. Bunun üzerinden bir ulusal ideoloji tümüyle devrime karşı kışkırtanlar ile burjuvazi arasında güçlü bir bağ yaratır, ya da tam deyimiyle yeniden yaratır.

Emekçi sınıfın diktatörlüğü tarihte ilk kez ulus sorununa bir doğru çözüm olasılığının kapısını açmıştır. Sovyet sistemi buna tümüyle uygun bir devlet dokusu oluşturmaktadır: Esnek, kendini çabucak toparlayabilen ve aynı zamanda hem sayısız ve uzlaşmaz düşmanlarla çevrili bir halde, devrimin merkezcil eğilimlerine hem de bir sosyalist ekonomi planlama gereklerine yanıt verebilecek yetenekte bir doku. Ne var ki ulusal sorunu zaten çözdük gibi bir kibire kapılırsak, kendimizi aldatmış oluruz. Gerçekte büyük güç şovenizmi çoğunlukla bu kendini beğenmişlik altında gizlenir (ve buna partimizin üyelerinde de rastlanabilir). Bu saldırgan olmamakla beraber uyuklayan ve rahatsız edilmekten hoşlanmayan türdendir.

Ulusal soruna bir çözüm, her ulusa o ulusun anadili kabul ettiği dilde dünya kültürüne hiçbir baskı yapılmadan geçiş hakkı tanınarak sağlanabilir. Bu bütün birliğimizin büyük bir maddi ve kültürel ilerleyişine olanak tanır ve biz hâlâ bunun çok uzağındayız. Böyle bir ilerlemenin gerektireceği zamanı yapay olarak kısaltmak gücümüzün ötesindedir. Fakat gücümüz dahilinde

1920'de Ukrayna'yı işgal eden Polonya ordusuyla birlikte savaşmışlardı. Dashnaklar 1918-20'de Ermenistan'da bir Sovyet karşıtı hükümetin başında bulunan küçük-burjuva parti, Dashnaktsutiun'a bağlıydılar. Musavat Parti 1918-20'de Azerbaycan'da bir Sovyet karşıtı hükümetin başındaki bir burjuva parti idi.

olan bir tek şey var, o da; eskiden çarlığın baskısı altında bulunan tüm küçük, zayıf ve geri kalmış uluslar ve milliyetlere çok önemli ve büyük istemlerinin yerine getirilmemesinin, büyük güç taraflılığı ve de dikkatsizliği değil de tüm birliğin ortak nesnel koşullarından kaynaklandığını göstermek ve kanıtlamaktır. Bu, basmakalıp duyurular halinde değil günlük çalışmalar içinde gerçekleştirilmelidir. Küçük ve zayıf ulusların tam ve koşulsuz güvenini kazanma işi partinin en yüce görevidir.

İç Savaş Sovyetler Birliği'nde yaşayan milyonlarca insanın bilincinde depderin ve keskin bir oyuk açtı. Partimiz dikkate alındığında bu savaşın gerekçeleri ve amaçlarında zerre kadar milliyetçilik ya da "emperyalizm" yoktu. Savaş özellikle bir devrimci sınıf savaşı idi ve bu şekliyle de eski sınırları aştıkları halde bile eski çarlık imparatorluğunun tüm topraklarını kucaklamıştı. İç savaş ulusal gruplaşmaları farklı yönler ve değişik açılardan kesiştirdi ve çoğunlukla da bugünkü birliğin belli kısımlarında ağırlık gösterdi. Devrim yolundaki bu amansız mücadele sırasında savaş yasaları tüm diğer yasaların üzerindeydi. Ekonomik anlamda vereceği zarar düşünülmeksizin köprüler uçuruluyordu. Okul çocukları ve öğretmenlerin çıkarıldıkları binalar üs ve kışla olarak kullanılıyordu. Sert askeri rejimin bütün gücüyle kültürel yaşamın, özelde de ulusal kültürün üstüne çökmesi kaçınılmazdı. Buna bir de, kimi durumlarda bir Kızıl Ordu biriminin gericiliği, böyle bir birimdeki belli kötü niyetli komünist örgüt unsurlarının bulunması ve de politik komiserlerin, ulusal hislerin ve duyulanımların göz ardı edilmesi ve hatta çiğnenmesine yol açtığı düşünülen yetersizlikleri katılmıştı. Ancak bunların hepsi temizlendi ve o günlerde kaldı.

Sivil savaş (iç savaş) tüm ulusların emekçi halkını, sınıf düşmanlarına karşı mücadelede kanla kaynaştırdı. Ne var ki genelde, özünde bu, her zaman bir arada ve işbirliği içinde yaşama öğretisi olamadı. Sovyetler Birliği'ne bağlı olmakla sağla-

nabilecek ve sağlanması gereken somut ve soyut tüm olanaklardan yararlanmada önceki egemen ulusun yurttaşları ile küçük ve geri kalmış ulusların yurttaşları arasında pratik, maddi ve manevi eşitlik adına biçimsel ve "yapısal" ilkelerden ötesine geçemedi. Yıllar ve yüzyıllar boyunca ezilen uluslarda bir ulusal kin duygusu birikmiştir. Ve kadınların ezikliği için de söylenmesi gerektiği gibi bu miras, ne kadar içten ve hatta ne kadar yasal nitelikte olursa olsun yalnızca ilanlarla, duyurularla ortadan kaldırılamaz.

Bir kadın, günlük yaşantısında üzerinde dışardan hiçbir baskı ve kısıtlama, kendisine yönelik küçümseyici ya da aşağılayıcı bir tavır hissetmemelidir. Tersine, kendi haklarına sahip olmanın yanında daha üst bir düzeye çıkmasına yardım edecek dost elinin uzatıldığını da hissetmelidir.

Bir küçük ulusun, eski "egemen" ulusun anlayışında köklü ve önüne geçilmez bir değişiklik olduğuna inanması gerekir. Bu ulusun yurttaşları da, gerçekte ve manevi anlamda eşitlikten, gerçek ulusal kardeşlik yaklaşımlarından her sapışının, egemen ulusun, yani "egemen" sınıfın kendisi tarafından ihanet ve davayı baltalama olarak kabul edilip cezalandırılacağını bilmelidir. Özellikle şimdi, hem ekonomik hem de kültürel anlamda daha örgütlü bir çalışmanın başlamasıyla küçük uluslar, Sovyetler Birliği Hükümeti'nin aldığı genel ekonomik, kültürel, politik ve yasal önlemlerden nasıl etkileneceklerini, yani, öncelikle, partimizin bu konularda izlediği çizginin ne olduğunu büyük bir dikkatle gözleyeceklerdir.

Düşmanlarımız bu alanda kendilerine uygun fırsatlar arıyorlar ve buna devam edeceklerdir. Sosyal Demokratlar, Menşevikler'in Gürcistan'dan çıkarılışını Gürcü ulusun sindirilmesi olarak tanımlayıp Gürcistan sorunu üzerine ne fanatik bir kampanyaya giriştiler ve öyle de sürdürüyorlar. Emperyalizmin ajanları olan Menşevikler'den Gürcistan'ı temizlemenin tüm

devrimimiz için bir ölüm kalım sorunu olduğunu açıklamıştık ve bunun için haklı nedenlerimiz vardı. Bizim için proleter devriminin amaçları ve sonuçları bakımından küçük ve ezilen halkların çıkarlarıyla tamamen örtüştüğü kuşku kabul etmez. Ancak yaşam mücadelesi veren, henüz tamamlanmamış devrim başlangıçta ulusal çıkarlar ve duygularla çatışabilir ve istemeden tüm bunları ezip geçebilir. Gürcü isyancıların yardımına koşan Kızıl Ordu'nun Gürcistan'ı işgal etmesi uluslararası Menşevizm şarlatanlarınca, Sovyet iktidarının "fırsatçı" politikası olarak yorumlanmakla kalmamış, aynı zamanda Gürcü köylüler ve hatta Gürcü işçilerden bir bölümü tarafından da böyle anlaşılma olasılığı doğmuş ve öyle olmuştur.

Bu ortama ve görüşlere karşı mücadele ederken, belgeleriyle de olsa, Gürcü Menşevikler'in devrimin en büyük düşmanı olan dünya emperyalizmine bilerek ve isteyerek bir kapı açtıklarını göstermek yetersiz kalır. Gürcü emekçilerin geri kalmış bölümü, Kızıl Ordu'ya güvensizlik içinde olduğundan ayrı bir yere konmalıdır, şöyle ki; Avrupa ve dünya ayarındaki devrimci oluşumların anlamını kavrayamazlar. Bizim uygulayabileceğimiz en güvenilir politika; Gürcü işçi sınıfına yaptığımız işlerle, geçmişte fazlasıyla kırılmış ulusal onurunun, ulusal-kültürel çıkarlarının, ulusal duygularının bugün nesnel koşullar çerçevesinde gereken saygıyı göreceğini göstermektir.

Geçmişte ezilmiş ve doğal olarak devrimden hem de haklı olarak, gelecekte tekrarlanabilecek ulusal eşitsizliğe karşı güvence isteminde bulunan uluslardaki ulusal duyarlık ve hatta ulusal güvensizlikte belli bir şiddetlenme beklentisine kapılabiliriz pekâlâ. Bundan hareketle küçük ulusların komünistleri arasına bile milliyetçi eğilimlerin [daha çok edilgin (savunmada) milliyetçi eğilimlerin] sızdırılması ya da şiddetlendirilmesi büyük olasılıktır. Bu tür oluşumlar, genel olarak, bağımsız değil dönüşlü (yansımalı), belirtiler içeren bir yapıdadırlar. Tıpkı

emekçi sınıf –çevresindeki anarşist– maceracı eğilimlerin genelde çalışma örgütlerinin liderlerinin fırsatçı karakterinin bir belirtisi ve sonucu olması gibi, küçük ulusların komünistleri arasındaki milliyetçi eğilimler de, büyük güç politikasının amaçlarının henüz her yerde genel devlet mekanizması ya da hatta kimi egemen parti birimlerinden sökülüp atılmadığının bir belirtisidir.

Parti üyelerinin genç kuşağı genelde politik alanda ulusal sorunla karşı karşıya gelmemiş olduğundan, bu yöndeki tehlike çok daha büyüktür. Çarlık Rusyası'ndaki bu sorun devrimci partinin karşısına ister istemez ulusal baskı şeklinde çıkmış ve bu yöndeki kışkırtmalarda belirgin bir rol oynamıştır. Parti teorisi ulusal soruna büyük bir yer ayırmıştır. "Yaşlı insanlar" bunların hepsini görüp geçirmişlerdir; ancak şu zamanda bile bu suçların yinelendiği az örnek görmemişlerdir. Gençlik, ulusal baskının olmadığı bir ülkede politikayla tanıştı. Cumhuriyetin askeri savunma sorunundan haberdardı; ekonomik sorunlara daldı. Gerçek anlamda ulusal sorunla hiç karşılaşmadı. Bu nedenle bazen, örneğin din gibi bunun da zaten çözümlenmiş bir şey olduğunu sanmaktadır. Bu konuda gerçekten söylenecek ya da düşünülecek bir şey var mı? diye sormaktadır.

Küçük ya da geri kalmış ulusların kendi aralarında da işçileri de içeren daha devrimci unsurlar adına ulusal soruna yeterince ilgi gösterilmediği gözlemlenebilir. Rus Komünist Partisi'ne katılıp aynı zamanda ufuklarını da genişlettiklerinden bu genç, samimi, ateşli devrimciler zaman zaman ulusal soruna, kendi eşiklerinden, çözülecek bir sorun olarak değil de atlanması gereken bir engel gözüyle bakabilirler. Kendi milliyetçiliklerine karşı bir mücadele, eski baskılardan doğmuş olsa da, kesinlikle devrimci unsurlar için her yerde önemli bir görevdir. Fakat geçmişin baskısıyla sürülen topraklarda bu mücadele sabırlı, propagandist bir kişiliğe bürünmeli ve ulusal istemlerin

göz ardı edilmesi değil, anlayışla yerine getirilmesine dayanmalıdır.

Ulusal sorunu dikkate almamak bazen oldukça eski yoldaşlarda bile rastlanmaktadır ki bunların gerekçesi, yine onların deyişine göre, bunun geçici bir "ödün verme", "Narodnik"[1] tarım programı, ya da NEP gibi bir şey olduğudur. Tamam bu benzetme, koşullu olarak, kabul edilebilir. Ulusal "ödünler, ayrıcalıklar"ın gerekmediği yerde elbette sosyalizmi kurmak kolaydır; yani, geçmişte herhangi bir baskı yaşanmamış olsaydı ve bugün dil ve ulusal kültür farklılıkları olmasaydı... Milyonlarca köylümüz olmasaydı da sosyalizmi kurmak kolaylaşırdı. Daha da ileri gidip şu söylenebilir: Asya, Avrupa gibi bir kapitalist sınıf mücadelesi arenası olsaydı, işçi sınıfı devrimi için daha uygun bir ortam doğardı. Fakat bu, sorunu gerçekten tamamıyla uzak bir yere oturtmak demektir. Ulusal soruna ilgisiz ya da küçümseyici bir tavırla yaklaşmak sıklıkla içinde bir cansız, akılcı bir tarihsel bakış saklar. Partimizin güçlü devrimci gerçekçiliği ise, gerçekleri olduğu gibi alıp tamamıyla devrimin çıkarlarında birleştirmekte yatar.

Ekim arifesinde gözlerimizi köylüye kapasaydık, bugün sosyalizme yaklaşamaz ve gerçekten de Sovyet iktidarı olarak bu kadar yol alamazdık. Ekim'den bu yana geçen şu kadar yıl içinde partimiz köylünün önemini tam anlamıyla kavramıştır; "yaşlı insanlar" önceden yalnızca kuramsal olarak bildiklerini yaşayarak kavramışken gençlik sorunla gerçekte yüz yüze geldikten sonra bugün bu deneyimi kuramsal olarak kavrama yo-

1 Narodnikler: (19. yüzyılın sonlarında Rusya'da bir devrimci hareket.) Sosyalist gelişime giden yolu açacak bir anahtar olarak toprakların köylüye dağıtılmasını istiyorlardı. 1917 öncesinde Bolşevik program, toprak ağalarının mülklerine el konulmasını istiyorsa da toprağın köylüler arasında bölüşülmesi yanlısı değildi. Kasım 1917'de Bolşevik Hükümet'in kabul ettiği Toprak Kararnamesi, toprağı özel mülkiyetten alıp devletleştirdi ancak köylüye bu toprakların aile aile dağıtılıp işleme yetkisi tanıdı.

lundadır. Ulusal sorun alanında parti, hiç kuşkusuz, bir tazeleyici derse, gençlik de bir başlangıç dersine gereksinmektedir. Ve bu ders, zamanında ve çok katı bir program çerçevesinde verilmelidir ki zira ulusal soruna dudak büken herkes bu sorunun içine daha da gömülme tehlikesindedir.

Ulusal istemlere dikkatli bir yaklaşım, elbette ki ekonomik ayrımın beslenmesi demek değildir. Böylesi, kesinlikle kitlelerin değil yerel ("ulusal") bürokratların yararınadır. Apaçıktır ki, demiryollarının merkezi yönetimi demiryollarında ulusal dillerin konuşulmasına bir engel oluşturmaz. Ve özerklik istemleri ile bu yöndeki programları değerlendirirken üst düzey yönetici grupların "saygınlık ve önceliklilik" yollu salt bürokratik hak iddiaları ile kitlelerin gerçek, olağan yaşamsal çıkar ve istemlerini birbirinden dikkatlice ve kesin bir biçimde ayırt etmek yerinde olur. İlk sözü edilenler yerel nüfus karşısında aşırı Ruslaştırılmış olup merkez açısından da ayrımcı iddialardır.

Ulusal-kültürel alanda bağımsızlığın olabildiğince genişletilmesi, ulusal koşullar ve üretim tekniği koşullarının gerektirdiği bir ekonomik merkeziyetçilik ölçüsüyle ilkede tam bir uygunluk taşır. Fakat ekonomik merkeziyetçilik ile ulusal-kültürel yerelleştirmenin (adem-i merkeziyetçilik) devletçe bir arada yürütülmesi –gerçekte, uygulamada– büyük ve karmaşık bir iştir. Gerçekleştirilmesi ihtiyatlı, sağduyulu ve serinkanlı olunmayı gerektirir. Önceden baskı görmüş ve hâlâ bunun izlerini taşıyan uluslar, hiç kuşkusuz, özünde ulusal bağımsızlıktan hiçbir şey kaybetmeden, üstelik büyük bir yönetsel ya da ekonomik getirisi olacak biçimde merkezileştirilebilecek alanlarda da özerklik elde etmeye istekli görünebilirler. Fakat böylesi belirsiz durumlarda bile, en azından küçük ya da gelişmemiş ulusların öncü gruplarının, merkezileşmenin üstünlükleri ve yararlarının ayırdına varabilmelerini sağlayacak ölçüde elden gelen her şeyin yapılması ön koşuldur. Bu yapılırsa sözünü ettiğimiz gruplar,

söz konusu önlemin kitleler tarafından merkezden gelen bir baskı değil de hepsinin çıkarlarına hizmet eden ve onaylarıyla yürürlüğe konacak olan bir önlem olarak değerlendirilmesine yardımcı olabilirler. Politikada akılcı düşünmek, hele de ulusal sorunda daha da imkânsızdır.

Sonuç olarak birkaç şey daha söyleyeceğim. Kısa bir süre önce pek genç denilemeyecek bir komünistin, devrim için ulusal etkenin önemini ileri sürmenin –hoş olmasa da itiraf edilmeli ki– Menşevizm ve liberalizm içerdiğini söylediğini duyma fırsatım olmuştu. Burada şeylerin ve kavramların tersyüz edildiğini kolaylıkla görebiliriz. Menşevizm'in ulusal soruna bakışı şöyledir: Menşevizm muhalefette iken, aşırı bir ulusal duyarlık içindedir ve sorunu sert bir biçimde, yani, ezilen ulusları ayaklanmaya çağıracak derecede ortaya koyma cesaretini asla göstermeyen, demokratik istemlere sarılmış haldedirler. Ulusal burjuvazi tehlikede ya da Menşevizm'in kendisi iktidarda iken, ağzına kadar, burjuvazinin kendine verdiği büyük güç misyonunun önemi ve sorumluluğunun bilinciyle doludur ve –ezilen uluslara karşı– milliyetçilik suçlamalarıyla kuşanmış merkeziyetçi bir baskı politikası yürütür. Bolşevizm, ulus etkeninin devrim açısından büyük önemini "sınıf" penceresinden değerlendirmeyi bilmekle, devrimci uzak görüşlüğünü kanıtlamıştır. Bolşevizm gelecekte gençliği eğitirken de bu yönde ve bu ruhla ilerleyecektir.

LENİN'İN ON İKİNCİ PARTİ KONGRESİ İÇİN HAZIRLADIĞI ULUSAL SORUN KONULU MAKALESİ ÜZERİNE L.B. KAMENEV'e MEKTUP

L.A. FOTİEVA

16 Nisan, 1923

(Kopyası Yoldaş Troçki'ye)

Yoldaş Kamenev'e

Lev Borisovich:

Telefon konuşmamızı tamamlamak amacıyla, Politbüro'nun geçici başkanı olarak, sizi bilgilendireceğim:[1]

31 Aralık 1922'de söylediğim üzere, Vladimir İlyiç ulusal sorun üzerine bir makale yazdırdı.

Bu sorun onu son derece kaygılandırmıştı ve Parti Kongresi'nde üzerinde konuşmak üzere hazırlanıyordu. Hastalanmadan hemen önce bana bu makaleyi daha sonra yayımlamak istediğini söylemişti. Ancak bunun ardından son talimatlarını veremeden rahatsızlandı.[2]

1 *Stalin School of Falsification (Stalin'in Çarpıtma Ekolü)*'nde, Troçki'nin *Parti Tarihi Bürosuna Mektup* sf: 70'de basılıdır.

2 Sözü edilen makale Lenin'in 30-31 Aralık 1922 tarihli "Parti Kongresi'ne Mektup"unun yer aldığı kısımdır (Bak: 5. Bölüm) On İkinci Parti Kongresi 17 Nisan 1923'te başladığında, Yönetici Komitesi bu makalenin yayımlanmasına karşı çıkmıştır. Komite makalenin kongre oturumlarında kullanılmaması ya da görüşülmemesi koşuluyla kongre delegelerince bilinmesine izin verdi. Stalin'in öncülük ettiği grupların bu konudaki tavrı, Lenin'in tek taraflı, yanlış bilgilerin kurbanı olduğunu belirten Sovyet Merkez Yürütme Komitesi Sekreteri A.S. Yenukidze tarafından dile getirildi.

Vladimir İlyiç bu makalenin yol gösterici ve son derece önemli bir makale olacağını düşünmüştü. Vladimir İlyiç'in bu konudaki görüşleri, dayanışmaları adına parti kongresinde savunmakla yetkili kıldığı yoldaş Troçki'ye de yine kendi talimatıyla iletilmiştir.

Bu makalenin elimdeki tek kopyası Vladimir İlyiç'in talimatları doğrultusunda kendi gizli arşivinde tutulmaktadır.

Yukarıdaki bilgileri dikkatinize sunarım.

Bir rahatsızlık üzerine işe ancak bugün dönebildiğimden bu mektubu daha erken yazamadım.

L. Fotieva

Yoldaş Lenin'in Özel Sekreteri

Stalin'in On İkinci Kongre'de ulusal sorun konusunda sunduğu çözüm, Büyük Rus şovenizmi ile savaşma gereği de dahil birçok genel komünizm ilkesini olumluyordu. Şu var ki Stalin raporunda, azınlıkların "temsilcileri önünde eğilmeye ve onlara yaltaklanmaya" karşı uyarıda bulunarak Lenin'in görüşlerini kesinlikle reddediyordu. Şunları ekliyordu; "İşçi sınıfının diktatörlüğünün politik temeli öncelikle ve en başta merkezi, endüstriyel [yani Rus] bölgelerdir, "köylü sınır bölgeleri" değil. Lenin'in baskıcı yüzyılların meşruiyetini ortadan kaldırmaya yardım edecek özel önlemler istemi üzerine, Stalin "Büyük Rus işçi sınıfının eski ezilen uluslar karşısında eşit olmayan bir konuma sokulmasını gerektiren yeni bir teoriye" karşı uyarıda bulunuyordu.

Gürcistan'daki muhalif (karşıt görüşlü) liderler Stalin ve Ordzhonikidze'nin politikalarını eleştirdiğinde partinin merkezi liderlerinden çok az destek gördüler. Mdivani başkanlıkça Lenin'in onu destekleyen mektubunu kullanmaktan alıkonuldu. Resmi politikanın sözcüleri Mdivani grubunun görüşlerini bir "milliyetçi sapma" olarak kabul ettiler. Politbüro üyeleri arasında yalnızca Buharin bu görüşleri savunan bir konuşma yaptı. Troçki bu oturumda bulunmuyordu.

Gürcistan'daki anlaşmazlıkta liderlerin sözü edilen hataları da dahil Lenin'in önerilerinden hiçbiri dikkate alınmadı. Ukrayna Devlet Başkanı Christian Rakovsky, komiserliklerin onda dokuzunun ulusal cumhuriyetlere bırakılmasını isteyerek Sovyet Cumhuriyetleri'nin birleşme koşullarının değiştirilmesini önerdi. Önerileri komitede Sovyet sisteminin iki üst örgütünden biri olan Milliyetler Sovyeti'nde Rus olmayan Sovyet Cumhuriyetleri'ne küçük bir çoğunluk verilmesine yönelik bir önergeye dönüştürüldü. Böylece bu da kabul görmedi.

AÇIKLAYICI NOTLAR

Avanesov, Varlaam Aleksandroviç (1884-1930) – 1903'te Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi'ne katıldı; 1917-1919 Tüm Rusya Sovyet Merkez Yürütme Komitesi Yönetim Kurulu Üyeliği ve Sekreterliği yaptı: İşçi ve Köylü Denetimi Başkan Vekilliği'nde bulundu.

Bauer, Otto (1881-1938) – Avusturya Sosyal Demokrat Parti lideri ve Avusturyalı Marksist teorisyen; 1918-19'da Avusturya Dış İşleri Bakanlığı yaptı; Komintern'e karşı çıkıp orta yolcu İki Buçuğuncu denilen Enternasyonel'in kuruluşuna yardım etti.

Bolşevik Parti: Bak: RSDİP.

Bordiga, Amadeo (1889-1970) – İtalyan devrimci; 1921'den itibaren Komintern Denetleme Komisyonu Üyesi ve İtalyan Komünist Parti Başkanı; 1922-28 Komintern Merkez Yürütme Komitesi Üyesi; 1926 İtalyan Komünist Parti liderliği; "Troçkizm" suçlamasıyla partiden çıkarıldı, 1930.

Buharin, Nikolai (1888-1938) – 1906'da Bolşevikler'e katıldı; 1917'den itibaren Merkez Komitesi üyeliği; 1919-29'da Pravda'nın Editörlüğü; 1926-29 Komintern Başkanlığı; 1928-29'da Sağ Muhalefet'in başkanlığını yaptı; 1929'da Rus KP'den kovuldu; Stalin'in tuzak niteliğindeki yargılamaları sonucu idam edildi.

Merkez Kontrol (Denetleme) Komisyonu – Eylül 1920'de kurulan bir Rus Komünist Partisi örgütü; görevleri ve yet-

kileri, disiplin ve yoldaş ilişkilerinin ihlalleri ve şikâyetleri araştırmak, parti içi bürokratik suiistimallerle mücadele etmekti.

Merkez Yürütme Komitesi – Sovyetler Kongresi'nce belirlenen yürütme örgütü.

Cheka – Bak: Devlet Politik Yönetimi.

Komintern (Komünist ya da Üçüncü Enternasyonal) – 1919'da sınıf-işbirliği yanlısı Sosyalist (İkinci) Enternasyonali'ne devrimci alternatif olarak kurulan Dünya Komünist Hareket Örgütü.

Anayasal Demokratlar – "Cadet" diye de bilinirler (Bu, partinin adının Rusça kısaltmasıdır); Rusya'daki en önemli burjuva partisi; 1905'te kurulmuş, anayasal monarşiyi desteklemiş olup 1917'de Geçici Hükümet'e katıldı; Ekim Devrimi'nden sonra da Sovyet Hükümeti'nin yıkılması için çalıştı.

Çalışma ve Savunma Konseyi – Savunma ve ekonomi alanındaki etkinlikleri düzenlemekle görevli bir örgüt; Halk Komiserleri Konseyi'nin bir daimi komisyonu.

Halk Komiserleri Konseyi – Sovyet Hükümeti'nin ana yürütme birimi.

Denikin, Anton Ivanoviç (1872-1947) – Çarlık yanlısı general; 1918-20 sivil savaşında Güney Rusya'daki Beyaz Ordu Baş Kumandanı.

Dzerzhinsky, Feliks (1877-1926) – Polonya doğumlu devrimci; 1917'den itibaren Bolşevik Partisi Merkez Komite Üyesi; 1917'den itibaren Cheka (Güvenlik Polisi) Başkanlığı.

Fotieva, Lydia Aleksandrov (1881-1969) – 1904'ten itibaren Bolşevik; Halk Komiserleri Konseyi'nde Sekreter ve Lenin'in özel sekreteri olarak hizmet vermiştir.

Frumkin, Moisei İlyiç (1878-1939) – 1898'de RSDİP'e katıldı; 1922'ye dek Gıda Komiser Vekilliği, ardından da Dış Ticaret Komiser Vekilliği yaptı; 1928-29 Bukharin'in liderliğindeki Sağ Muhalefet'i destekledi; 1937 temizlik (tasfiye) çalışmaları sırasında partiden çıkarıldı.

Glyasser, Maria Ignatievna (1890-1951) – 1917'de Bolşevik Parti'ye girdi; 1918-24 arasında Halk Komiserleri Konseyi'nde sekreterlik yaptı; Lenin'in özel sekreterlerinden biriydi.

Gorbunov, Nikolai Petroviç (1892-1938) – 1917'de Bolşevik Parti'ye katıldı; Halk Komiserleri Konseyi Sekreterliği'nde Lenin'in yardımcısı ve konseyin yönetici üyelerinden biri idi.

Haskell, William (1878-1952) – Birleşik Devletler Ordusu'nda subay ve Rusya'daki Amerikan Yardım Kuruluşu temsilcisi idi (1921-23).

Hoover, Herbert (1874-1964) – I. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'nın kıtlık ve hastalık yoğun bölgelerine ilaç ve yiyecek desteğinde bulunan ve özellikle Rusya iç savaşındaki karşı-devrimci güçlere yardım sağlayan Amerikan Yardım Kuruluşu'na Başkanlık etti; 1929-33'te Birleşik Devletlerin Cumhuriyetçi Başkanı idi.

Kamenev, Lev Borisoviç (1883-1936) – 1901'de RSDİP'e girdi; 1903'ten itibaren Bolşevik; 1917'den itibaren Bolşevik Merkez Komitesi ve Politbüro Üyesi, 1919-26'da Moskova Sovyeti'nin Başkanı; 1922'de Halk Komiserleri Konseyi Başkan Vekili; 1923-25 arası Stalin ve Zinoviev'le beraber; 1926-27 Stalin'in öncülük ettiği bürokratik akıma karşı Birleşik Muhalefet'te Trotsky ve Zinoviev'in yanında; Stalin'in yargılamaları sonucu idam edildi.

Kautsky, Karl (1854-1938) – Alman Sosyal Demokrat Parti lideri, I. Dünya Savaşı sonrasında şovenist Sosyal Demokrat Parti'nin savunucusu; Rus Ekim Devrimi'nin azılı muhalifi.

Kavtaradze, Sergei İvanoviç (1885-1971) – 1903'te RSDİP'e katıldı; 1922-23'te Gürcistan davasında Stalin'e karşı; 1922-23, Gürcistan Halk Komiserleri Konseyi Başkanı; Trotsky'in liderliğindeki komünist muhalefet yandaşı; 1927'de Rus Komünist Partisi'nden çıkarıldı.

Kerzhentsev, Platon Mikhailoviç (1881-1940) – 1904'ten itibaren Bolşevik; 1921-23'te İsviçre'de Sovyet Büyükelçisi; 1923-24'te (İşçi ve Köylü Denetleme'nin bir bölümü olan) Bilimsel Örgütlenme Enstitüsü Başkanı idi.

Khodorovsky, Iosif Isayeviç (1885-1940) – 1903'te RSDİP'e girdi; 1921-22'de Bolşevik Merkez Komitesi Sibirya Bürosu Sekreteri; sonra Eğitim Komiser Vekili oldu.

Kolchak, Aleksandr Vasiliyeviç (1873-1920) – Çarcı Amiral; Sibirya'da Beyaz Ordular'ın başı ve 1918-19 Rus Beyaz Birlikler'in "Baş Kumandanı" idi, Kızıl Ordu'ya yenildi, yargılandı ve idam edildi.

Krasin, Leonid Borisaviç (1870-1926) – 1890'larda Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi'ne katıldı; 1908-17 arası politik olarak etkin değil; 1917'de yeniden Bolşevikler'e katıldı; 1922-24 Dış Ticaret Komiserliği yaptı.

Krestinsky, Nikolai Nikolayeviç (1883-1938) – 1903, RSDİP'e katıldı; 1919-21, Bolşevik Merkez Komitesi Sekreteri; 1921'den itibaren Almanya'da Büyükelçi; 1923-27 Trotsky liderliğindeki Komünist Muhalefet yandaşı; Stalin'in Moskova duruşmaları sonucu idam edildi.

Krupskaya, Nadezha Konstantinovna (1869-1939) – 1898'de RSDİP'e katıldı; Lenin'in karısı ve çalışma arkadaşı; 1924'te Bolşevik Partisi Merkez Denetleme Komisyonu

Üyesi; 1926'da Trotsky ve Zinoviev'in öncülüğündeki Birleşik Muhalefet'in açık destekçisi.

Krzhizhanovsky, Gleb Maximilianoviç (1872-1959) – 1893'te Marksist harekete katıldı; 1920'den itibaren Rusya Elektriklendirme Komisyonu Başkanlığı; 1921-30 Devlet Planlama Komisyonu Başkanlığı yaptı; 1930'lardaki temizlik operasyonunun kurbanı oldu.

Kuibyshev, Valerian Vladimiroviç (1888-1935) – 1904'te RSDİP'e girdi; Bolşevik; 1922 Nisanı, Komünist Parti Merkez Komitesi Sekreteri; Stalin'le işbirliği; Mayıs 1923'ten 1926'ya dek Merkez Denetleme Komisyonu ve İşçi ve Köylü Denetimi Başkanı idi.

Lenin, Vladimir İlyiç (1870-1924) – Asıl adı Vladimir İlyiç Ulyanov; 1895, St. Petersburg İşçi Sınıfının Kurtuluş Mücadelesi Birliği'nin kurucusu; 1896, Sibirya'ya sürgün; 1890-1903, dışarı kaçtı ve Iskra'nın (Kıvılcım'ın) yayımlanmasını sağladı; 1903'ten itibaren Bolşevikler'in asıl lideri oldu; 1907'de sürgün; 1914'te yeni, devrimci Enternasyonel çağrısında bulundu; 1917, Sovyet iktidarı mücadelesinde Bolşevikler'e öncülük etmek üzere Rusya'ya döndü; 1917-24 Halk Komiserleri Konseyi Başkanı; Komintern lideri; yazılarında N. Lenin imzasını kullandı.

Makharadze, Filipp Yeseyeviç (1868-1941) – 1903, Bolşeviklere katıldı; Gürcistan'da parti lideri; 1922'den itibaren Gürcistan, Sovyet Merkez Yürütme Komitesi Başkanı; 1922-23 Gürcistan sorununda Stalin'e muhalif.

Manuilsky, Dmitri (1883-1952) – Trotsky ile birlikte, 1917'de Bolşevikler'le birleşen bir grubun üyesi; 1920'lerde Stalin taraftarı; 1931-43, Komintern Sekreteri.

Mdivani, Polikarp Gurgenoviç (Budu) (1877-1937) – 1921'de Gürcü Devrimci Hükümetin Başkanı; 1922-23'te Gürcü

sorununda Stalin'e karşı; 1922 Ekim'ine kadar Gürcü Merkez Komitesi Üyesi; Trotsky'nin liderliğindeki komünist muhalefetin destekçisi; 1928'de partiden çıkarıldı; 1937'de idam edildi.

Menşevik Parti – Bak: RSDİP.

Miroshnikov, İvan İvanoviç (1894-1939) – 1906'da Bolşevikler'e katıldı; 1921, Politbüro yedek üyesi, Stalin Hükümeti'nin ve partinin seçkin lideri.

Münzenberg, Willi (1889-1940) – Alman devrimci; 1919-21'de Komünist Gençlik Enternasyonali Sekreteri, 1921'den itibaren, Sovyet Cumhuriyeti'ne maddi yardım gönderen Uluslararası Emekçiler Yardımlaşma Birliği'ne Başkanlık etti; 1927'den itibaren Alman KP Merkez Komitesi Üyesi; 1938, Stalinizm'den koptu ve sürgün edildi.

Orakhelashvili, Mamia Dmitreviç (1881-1937) – 1903'ten itibaren Bolşevik; Gürcistan Bolşevik Partisi ve Sovyet Hükümeti lideri; 1922'de Transkafkasya Merkez Komitesi Bölge Sekreteri; 1922-23'te Transkafkasya Sovyet Hükümeti Başkanı; 1923'te Rus KP Merkez Komitesi yedek üyesi; 1927'de asil üye; Stalin'in yargılamaları sonucu idam edildi.

Ordzhonikidze, Grigory Konstantinoviç (Sergo) (1886-1937) 1903'te Bolşevikler'e katıldı; 1912'de Merkez Komitesi Üyeliği; 1921-26'da Kafkasya Bürosu Başkanlığı; Merkez Komitesi'nin Transkafkasya alt kurulu yöneticiliği; Gürcistan sorununda ve daha sonra Stalin'in destekçisi; ağır sanayi komiserliği 1932'den itibaren; 1937 temizlik hareketine müdahalede bulundu; vuruldu ya da intihar etti.

Owen, Robert (1771-1858) – İngiliz sanayici, sosyal reformcu ve ütopyacı sosyalist; komünist üreticiler kooperatifleri sisteminin savunucusu.

Poincaré, Raymond (1860-1934) – 1913-1920'de Fransa Cumhurbaşkanı, 1922-24'te Başbakanı.

Pyatakov, Georgi Leonidoviç (1890-1937) – 1910'da Bolşevikler'e katıldı; 1919, Ukrayna'nın ilk Sovyet Hükümeti'nin Başkanı; 1921 Merkez Komitesi Yedek Üyesi; Sovyet endüstrisinde önde gelen liderlerdendi; Trotsky öncülüğündeki komünist muhalefetin destekçisi oldu; 1927'de partiden çıkarıldı; Moskova duruşmaları sonucunda idam edildi.

Radek, Karl (1885-1939) – Polonyalı devrimci, 1917'de Bolşeviklere katıldı; 1919-24 Bolşevik Merkez Komite Üyesi; Komintern'de önemli liderlerden; 1923-29 Trotsky'nin liderliğindeki komünist muhalefetin destekçisi; 1927, KP'den çıkarıldı; Moskova duruşmaları sırasında hapsedildi ve hapiste öldü.

Ràkosi, Màtyàs (1892-1971) – 1918'ten itibaren Macaristan Komünist Parti üyesi; 1919, Macaristan Devrimci Hükümet Üyesi; 1920-24 Komintern Yürütme Komitesi'nde çalıştı ve 1921'de Sekreterliği'ni yaptı; 1945-56 Macaristan Komünist Parti Başkanı.

Rakovsky, Christian (1873-1941) – Romanyalı devrimci; 1919-27, Bolşevik Merkez Komite Üyesi; 1919-23, Sovyet Ukrayna Hükümeti Başkanı; 1923-34 Trotsky'nin öncülüğündeki komünist muhalefetin destekçisi; Moskova duruşmalarının ardından hapiste öldü.

RSDİP (Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi) – 1898'de kuruldu; 1903 kongresinde Bolşevik (çoğunluk) ve Menşevik (azınlık) fraksiyonlarına ayrıldı; Bolşevikler Mart 1918'de adlarını Rusya Komünist Partisi (Bolşevikler) olarak değiştirdiler.

Rykov, Aleksey İvanoviç (1881-1938) – 1899 RSDİP'e katıldı; 1922'den itibaren Politbüro üyesi; 1921, Halk Komiser-

leri Konseyi Başkan Vekili; 1924, Lenin'den sonra bu birimin başkanı; 1928-29 Sağ Muhalefet lideri; Moskova duruşmalarında idama mahkûm edildi.

İkinci Enternasyonal – İşçi partilerin uluslararası birliği olarak 1889'da oluşturuldu; çoğu üye parti liderinin kendi burjuvazisinin çıkarlarını desteklediği I. Dünya Savaşı'nın çıkışıyla çöktü; 1919, devrimci sol kanat Komünist Enternasyonal'i kurdu; ve 1923, Londra Merkezli Sosyalist Enternasyonal.

Sklyansky, Efraim Markoviç (1892-1928) – 1913, Bolşevik Parti'ye katıldı; Askeri İşler Komiser Vekili ve Cumhuriyet'in Devrimci Askeri Konseyi Başkan Vekili, 1918-24.

Smena vekh (Değişen sınırlar) – 1921-22'de Prag ve Paris'te çıkmıştır; kapitalizmi yeniden canlandıracağı umuduyla NEP'le işbirliğini savunan Rus burjuva kanadını temsil etmiştir.

Sosyalist Devrimci Parti (SR) – Popülist Narodnik geleneğinden gelme sağ yönelimli akımlarca 1901-2'de kuruldu; Ekim Devrimi arifesinde Sovyet iktidarının yanlıları ve karşıtları gruplaşması; ardından Sağ SD'ciler Ekim Devrimi'ne karşı çıktı ve Sovyet Hükümeti'ne karşı silahlandı. Sol SD'ciler Ekim Devrimi'ni desteklediler ve Sovyet Hükümeti yanlısıydılar; 28 Kasım 1917'de koalisyon hükümetinde Bolşevikler'e katıldılar; Sovyet Hükümeti'nden ayrıldılar ve Temmuz 1918'de başarısız bir ayaklanma başlattılar; azınlık gruplar ayrıldı ve sonunda Rus KP'sine katıldı.

Sokolnikov, Grigory Yokovleviç (1888-1939) – 1905'te Bolşevikler'e katıldı; 1917-19, 1922-30 Bolşevik Merkez Komitesi Üyeliği; 1922-26 Mali İşler Komiserliği yaptı; Troçki ve Zinoviev'in öncülüğündeki komünist mu-

halefete açık destek verdi; Moskova duruşmaları ardından vuruldu.

Stalin, Joseph (1879-1953) – 1898, RSDİP'e katıldı; 1903'ten itibaren Bolşevik; 1921'den itibaren Merkez Komitesi Üyesi; 1917-23 Milliyetler Komiseri; 1919-22, İşçi ve Köylü Denetimi Başkanı; 1922'den itibaren Merkez Komitesi Genel Sekreteri; Lenin'in ölümünden sonra, Rus KP ve Komintern'deki bürokratik yozlaşmada ve devrimci enternasyonal tavrı reddinde başı çekti; 1930'larda düzmece duruşmalar sonucunda Lenin zamanındaki Bolşevik liderlerinin çoğunu idam ettirdi.

Devlet Planlama Komisyonu (Gosplan) – Rusya'da 1921'de kurulan en yüksek ekonomik planlama örgütüdür.

Devlet Politik Yönetimi – Rusça kısaltmasıyla GPU diye de bilinmektedir; devlet güvenlik polisi, 1922 Şubat'ında kuruldu; İç İşleri Komiserliği'nin bir bölümüdür (NKVD); Cheka'nın devamıdır. Karşı Devrim, Spekülasyon ve devlet dairelerinde yinelenen suçlarla mücadele için Tüm Rusya Olağanüstü Komisyonu'nun Rusça kısa adı Cheka.

Stomonyakov, Boris Spiridonoviç (1882-1941) – Bulgar devrimci; 1902, RSDİP'e katıldı; 1917, Bulgaristan'da diplomatik hizmet; 1920-25 Berlin'de Sovyet ticari temsilciliği yaptı.

Sukhanov, Nikolai Nikolayeviç (1882-1940) – 1909'da Menşevikler'e katıldı; 1919 Menşevikler'den ayrıldı; Sovyet ekonomik biriminde çalıştı; *Devrim Üzerine Notlar* adlı yedi ciltlik bir çalışma yazdı; 1931'de "sabotaj" ve "ispiyonculuk" suçlamasıyla hapse atıldı ve vuruldu.

Todorsky, Aleksandr (1894-ölümü bilinmiyor) – 1918'de Bolşevik Partisi'ne girdi; iç savaş sırasında önemli bir

Kızıl Ordu Kumandanı idi; 1930'lardaki temizlik harekatı sırasında hapsedildi.

Troçki, Leon (1879-1940) – 1903-4 Menşevikler'le birlikte idi; 1904-17'de Bolşevikler ve Menşevikler arasında ortada kaldı; 1917'de Bolşevikler'e katıldı ve Merkez Komitesi'ne seçildi; 1917-18 Dış İşleri Komiseri; 1918-25'te Kızıl Ordu'yu örgütledi ve liderliğini üstlendi; Komintern'in önde gelen lideri; 1923'ten itibaren Leninist politikalardan ayrılana dek Rus KP'sinde ve Komintern'de muhalefet yürüttü; 1927'de partiden çıkarıldı; 1929'da sürüldü; Stalin'in ajanı tarafından suikasta uğradı.

Tsintsadze, Kote Maksimoviç (1887-1930) – 1904'te Bolşevikler'e katıldı; 1921'de Gürcü Cheka'nın başkanı; Gürcistan KP Merkez Komitesi ve Gürcistan Sovyet Cumhuriyeti Merkez Yürütme Komitesi Üyesi; 1922-23'te Gürcistan anlaşmazlığında, Stalin'e karşı; 1927'de Trotsky'nin öncülüğündeki komünist muhalefetin destekçisi olmakla suçlanıp partiden çıkarıldı; 1928'de Sibirya'ya sürüldü.

Tsyurupa, Aleksandr Dmitriyeviç (1870-1928) – 1898'de RSDİP'e katıldı; 1918'de Gıda Komiseri; 1921'den itibaren Halk Komiserleri Konseyi Başkan Vekili; 1922-23, İşçi ve Köylü Denetimi Komiseri; 1923'ten itibaren Merkez Komitesi Üyesi; 1923-25'te Devlet Planlama Komisyonu Başkanı.

İki Buçuğuncu Enternasyonal – Uluslararası Sosyalist Partiler Birliği'ne yakıştırılan küçümseyici bir ad; Sovyet iktidarına muhalif orta yolcu partilerce 1921'de kurulmuştur, fakat 1923'te yeniden birleşecekleri İkinci Enternasyonal'i terk eden partilerdir bunlar.

Urguhart, Leslie (1874-1933) – 1917 Ekim Devrimi öncesinde Rusya'da büyük yatırımları olan İngiliz kapitalist; Sovyet Rusya'ya karşı müdahale ve abluka girişimlerinde yer almıştır; 1922'de Sovyet madenlerini işletme ayrıcalığını elde etmeye yönelik görüşmelerden sonuç alamamıştır.

Ustryalov, N.V. (1890-ölüm tarihi bilinmiyor) – Önde gelen Cadet lideri; Kolchak Beyaz Muhafızlar rejiminde hizmet verdi; Kolchak'ın ölümünden sonra Çin'e geçti; 1921-22'de Smena vekh'in önde gelen işbirlikçisi; Sovyet Hükümeti'yle işbirliğine yanaştı; 1935, Sovyetler Birliği'ne döndü; 1937 "Sovyet karşıtı eylemleri" için hapse atıldı.

Varga, Eugen (1879-1964) – Macar Komünist; Macaristan Devrimci Hükümeti'nin Yüksek Ekonomik Konseyi'nin Başkanı, 1919; 1920, Rusya'ya sürüldü ve Rus KP'sine katıldı.

Volodicheva, Maria Akimovna – (1881-ölüm tarihi bilinmiyor) – 1917'de RSDİP'e katıldı; Çalışma ve Savunma ve Halk Komiserleri Konseyi Yardımcı Sekreteri; en son rahatsızlığı sırasında Lenin'in sekreterlerinden biriydi.

White Guards (Beyaz Muhafızlar) – (Yalnızca Beyazlar diye de bilinirler) Ekim Devrimi sonrası Rus karşı-devrimci grupların genel adı.

İşçi ve Köylü Denetimi (İKD) – Komünist Parti Üyesi olan ve olmayan işçi ve köylüleri Komünist Parti aygıtının ve devletin işleyişini izleme ve denetlemeleri yolunda örgütlemiş, 1920 yılında kurulmuş bir örgüt.

Emekçi Muhalefet (İşçi Muhalefeti) – 1920'de Rus Komünist Partisi içinde oluşan sendikalist akım; Sovyet ekonomisinin yönetiminin sendikalara devredilmesini istemiştir;

liderlerinin birçoğu daha sonra NEP'in başlatılması için getirilen yasaları şiddetle eleştirmiştir.

Yenukidze, Avel' Sofronoviç (1877-1937) – 1898, RSDİP'e katıldı; 1918-35, Tüm Rusya Sovyet Merkez Yürütme Komitesi Sekreteri; 1936 Haziran'ında, KP'den kovuldu; idam edildi.

Zhordania, Noy Nikolayeviç (1870-1953) – 1918-21, Gürcistan Menşevik Hükümeti'nin Başkanı.

Zinoviev, Gregory (1883-1936) – 1901, RSDİP'e katıldı, 1921-27'de Politbüro asil üyeliği; 1919-26'da Komintern Başkanı; 1923-25 arası Stalin ve Kamenev'le işbirliği; 1926-27 arası Stalin'in öncülüğündeki bürokratik akıma karşı Birleşik Muhalefet'te Troçki ve Kamenev'in yanında yer aldı; ilk Moskova duruşmasının ardından idam edildi.

".....Lenin'in son politik kavgasının ilk devreleri Eylül 1922'de sergilenmiştir. Bu kitap bu kavgayı, Lenin'in politik yaşamını sonlandıran, 1923 Mart başındaki şiddetli krize dek izlemektedir.

.....Bu kitaptaki bölümlerde Lenin'in kavgasının bir parçası olan makaleleri, mektupları, konuşmaları, önergeleri, notaları bir tarihsel dizin içinde verilmektedir.

21 Aralık 1922'den son mektubunu yazdığı 6 Mart 1923'e dek Lenin'in yazmış olduğu bilinen her şeye bu kitapta yer verilmiştir. Ayrıca, diğer Bolşevik Liderlerin yazdıkları ve bu liderlerin kavgadaki rolleri;

okuyucunun bu kavganın evrimini izlemelerini kolaylaştırmaları dikkate alınarak kitaba eklenmiştir."

ISBN 975-584-118-0